

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2010

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2428 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5613, 5614, 5625 og 5656

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	120	Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning	180
Kap. 929 Norsk Designråd	124	Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	180
Kap. 931 Miljøtiltak	125	Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning	181
Kap. 932 Ekstraordinære næringsutviklings-tiltak	125		
Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak	126	Del III	
Kap. 937 Svalbard Reiseliv AS	129	Spesielle temaer	183
Kap. 938 Omstillingstiltak	130	9 Likestilling	185
Kap. 3939 Støtte til skipsbygging	131	10 Sektorovergripende miljøpolitikk	190
Kap. 2421 Innovasjon Norge	131	11 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet	197
Kap. 5325 Innovasjon Norge	151	12 Retningslinjer for statlig eierskap: Holdning til lederlønn	199
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	152	13 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	201
Kap. 2426 SIVA SF	153		
Kap. 5326 SIVA SF	158	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2010, kapitlene 900–953, 2421, 2426, 2428 og 2460, 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5613, 5614, 5625 og 5656	205
Kap. 5613 Renter fra SIVA SF	159		
Kap. 2428 Eksportfinans ASA	159		
Kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt	160		
Kap. 5460 Garanti-instituttet for eksportkreditt	167		
Kap. 5614 Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt	168		
<i>Programkategori 17.30 Statlig eierskap</i>	169		
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	173		
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	174		
Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	174		
Kap. 953 Kings Bay AS	174		
Kap. 3954 Pensjonsfond for tidligere ansatte ved Sydvaranger ASA	177		
Kap. 960 Raufoss ASA	177		

Prop. 1 S

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2010

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2428 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5613, 5614, 5625 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 25. september 2009,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledende del

1 Regjeringens næringspolitikk

1.1 En næringspolitikk for økt verdiskaping

Verdiskaping er grunnlaget for velferd. Målet for Regjeringens næringspolitikk er derfor at vi skal ha størst mulig samlet verdiskaping.

I flere år har vi hatt høykonjunktur og sterk vekst i økonomien. Vi er imidlertid ikke uberørt av den internasjonale finansuroen som har ført med seg økonomisk nedgang. Global produksjon har falt kraftig det siste året, og verdenshandelen antas å gå ned med mer enn 12 pst. fra 2008 til 2009. Brutto nasjonalprodukt for fastlands-Norge forventes å falle med 0,5 pst. fra 2008 til 2009. Norge har likevel klart seg bedre enn de fleste industriland.

En av grunnene til dette er de omfattende tiltakene som Regjeringen allerede har gjennomført. I de tiltakspakkene som Stortinget har vedtatt for 2009, har det vært viktig å begrense skadevirkningene av finansuroen.

Regjeringen lanserte tidlig en rekke tiltak rettet mot kapitalmarkedet. Det har vært viktig for at bedriftene skal kunne finansiere sin drift og gjennomføre nødvendige investeringer. Regjeringen har fremmet flere tiltak for å bedre likviditeten i finansmarkedet. I tillegg har Regjeringen gitt norsk eksportnæring og andre deler av næringslivet milliarder i økte lån og garantier. Regjeringens tiltakspakke for arbeid har gitt økt innsats for vedlikehold og investeringer i bygninger, veier og jernbane. Tiltakene er rettet særlig mot de næringene som merker krisen mest, som bygge- og anleggsnæringen, men de vil få ringvirkninger til hele næringslivet. Pakken inneholder også målrettede skattelettelser for bedriftene, samt tiltak som bedrer deres innovasjonsevne. Regjeringens politikk for utdanning og kompetansebygging er styrket, og vi har satt i verk tiltak rettet mot arbeidsmarkedet. Bl.a. er permitteringsreglene gjort mer fleksible, og Arbeids- og velferdsetaten (NAV) har blitt tilført ekstra midler for å møte økningen i arbeidsledigheten.

Regjeringens tiltak virker. Resultatene så langt er gode. Men Norge kan ikke løse krisen alene. Finansuroen viser at vår åpne økonomi er avhengig av utviklingen internasjonalt. Vi har opplevd fallende energi- og råvarepriser, kapitaltørke og

redusert etterspørsel fra utlandet. Dette har fått konsekvenser for næringslivet og særlig for eksportbedriftene. Siden 2008 har imidlertid en svakere krone styrket eksportbedriftenes kostnadmessige konkurransevne. En global dugnad med kraftfulle tiltak fra myndigheter over hele verden har dessuten bidratt til å dempe nedgangen.

Dette er godt nytt for norske bedrifter. Det er fortsatt usikkerhet om utviklingen framover, men bedre utsikter internasjonalt, kombinert med vår ekspansive økonomiske politikk og høye investeringer i petroleumssektoren, gir nå grunnlag for økt aktivitet og ny vekst.

Derfor er det viktig at Regjeringen nå legger til rette for strukturendringer som kan gi oss et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv på lang sikt – gjennom gode så vel som dårlige tider. Dette er en mulighet til å skape morgendagens næringsliv. Det er derfor viktig at rammebetingelser og virkemidler som kan bidra til vekst i næringslivet, fortsatt prioriteres.

1.2 Omstilling og innovasjon

Innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde har Regjeringen prioritert innsats for å stimulere innovasjon og omstilling. Vi har lagt fram en stortingsmelding med en strategi for å styrke næringslivets innovasjonsevne. Slik vil Regjeringen bidra til å skape tryggere, mer lønnsomme og mer framtidsrettede arbeidsplasser.

Men en omstillingsprosess innebærer kostnader. Det er vanskelig for ansatte om deres bedrift blir borte. Den norske modellen bidrar til å gi arbeidstakerne trygghet, mens den opprettholder fleksibilitet for bedriftene. Det er arbeidstakerne som skal vernes, ikke virksomheten i seg selv. Det sosiale sikkerhetsnettet og måten arbeidslivets parter samarbeider om lønnsdannelse og produktivitet utvikling på, gjør det mulig å føre en økonomisk politikk som fremmer vekst og omstilling innenfor rammen av en rettferdig fordeling. Modellen har vist seg robust i tidligere nedgangstider, samtidig som den er fleksibel nok til å fungere i møte med globaliseringens utfordringer.

Bedriftenes fleksibilitet og omstillingsevne øker i takt med arbeidsstokkens kunnskap og

kompetanse. Derfor satser Regjeringen på å stimulere ny kompetanse samtidig som vi tar vare på den kunnskapen som allerede finnes i arbeidstokken.

Kunnskapsutvikling, herunder forskning og teknologiutvikling, er av betydning for økonomisk utvikling. Et mer kunnskapsintensivt næringsliv styrker bedriftenes kompetanse og evne til å absorbere og ta i bruk resultater fra andres forskning og utvikling. For å øke kvaliteten på forskning og utvikling i hele landet har vi opprettet nye regionale forskningsfond. Fondene skal bidra til langsiktig, grunnleggende kompetansebygging i forskningsmiljøer. Regjeringen satser særlig på næringsrettet forskning og utvikling. bl.a. får bedriftene økt skattefradraget for sine forskningsutgifter gjennom Skattefunn. Det er også etablert et strategisk råd for miljøteknologi, som består av representanter fra næringsliv, offentlig sektor, kunnskapsmiljøer, arbeidsliv og miljøbevegelsen. Rådet skal gi innspill til og følge opp Regjeringens arbeid med en nasjonal strategi for miljøteknologi.

I norsk økonomi er det allerede bygd opp og utviklet sterke kompetansmiljøer rundt våre naturressurser. Regjeringen er opptatt av at vi beholder nasjonal råderett over disse felles ressursene. Det oppnår vi ved å forankre sentrale norske selskaper gjennom statlig eierskap. Vi utnytter våre petroleumsressurser og marine ressurser. Vi har utbygd store vannkraftressurser som er utslippsfrie. Videre er vi tilgodesett med en flott natur, etterspurt av turister fra hele verden. For å gjøre Norge verdensledende innenfor næringsområdene hvor vi har kompetanse eller særlige fortrinn, har Regjeringen utviklet nasjonale strategier for bl.a. maritim sektor og reiseliv. Norge skal utvikles og fremmes som et bærekraftig reisemål. Regjeringen satser også særlig på marin sektor, energi og miljø

Videre har Regjeringen nylig varslet at den vil utvikle en næringspolitisk strategi for små og mellomstore bedrifter. Strategien skal ha et bredt perspektiv på hvordan vi kan legge bedre til rette for vekst og utvikling i disse bedriftene. Regjeringen har opprettet et strategisk råd for små og mellomstore bedrifter (SMB), som bl.a. skal følge arbeidet med strategien. Gjennom dialog mellom myndigheter og næringsliv gir det strategiske rådet en mulighet for samarbeid for å bedre små og mellomstore bedrifters vilkår i Norge. Regjeringen vurderer også å sette ned et utvalg som skal foreta en bred gjennomgang av rammevilkårene for de minste bedriftene. Formålet med gjennomgangen er å gi konkrete forslag til hvordan rammebetingelsene kan forenkles og bedres, samtidig som viktige samfunnshensyn ivaretas.

1.3 En helhetlig næringspolitikk

Vår evne til verdiskaping påvirkes av en rekke forhold og berører mange ulike politikkområder. En viktig del av næringspolitikken er å bidra i utformingen av politikken på andre områder som er av betydning for verdiskapingen. *Utdannings- og forskningspolitikken* skal bidra til at arbeidskraftens kompetanse er relevant og best mulig. Det viktigste i skolen er å formidle kunnskap. Mesteparten av forskningen i verden skjer utenfor landets grenser. Vi må ha god nok kompetanse til å kunne nyttiggjøre oss denne kunnskapen. Samtidig vil Regjeringen også bidra til at Norge, på områder hvor vi har forutsetninger for det, utvikler ny kunnskap som kan legge grunnlag for økt verdiskaping. Dette innebærer bl.a. at samarbeidet mellom næringslivet og forskningsinstitusjonene må være godt.

Skatte- og avgiftspolitikken er en viktig rammebetingelse for næringslivet. Hvilke skatter man bruker og nivået på disse påvirker bedriftenes produksjon gjennom investeringer og bruk av innsatsfaktorer. Innretningen av skattepolitikken er derfor av stor betydning for verdiskapingen.

Arbeidsmarkedspolitikken skal sørge for at arbeidskraftressursen utnyttes best mulig. Dette innebærer høyest mulig sysselsetting, lavest mulig arbeidsledighet og dessuten yrkesmessig og geografisk mobilitet i arbeidsstyrken. De tiltakene Regjeringen har satt i verk, har vært effektive og bidratt i denne retningen. Regjeringen legger også til rette for at folk satser på et livslangt yrkesliv. Regjeringen mener at et inkluderende arbeidsliv og et godt utbygd sikkerhets- og sosialnett går hånd i hånd med næringslivets behov for kompetent arbeidskraft.

Konkurranspolitikken skal legge til rette for at bedriftene opererer i markeder med sterk konkurranse. Konkurranse krever at man hele tiden presterer sitt ytterste. Slik kan bedriftene bli vant til å leve med kontinuerlig omstilling og forbedring. Dette kan bidra til at vi alle får varer og tjenester med høy kvalitet og lave priser. Konkurranse er et viktig virkemiddel for at samfunnets ressurser skal kunne anvendes der de kaster mest av seg.

Miljøpolitikken skal legge til rette for bærekraftig utvikling. Reguleringer bør utformes slik at vi alle tar hensyn til samfunnsøkonomiske kostnader ved miljøskader og forurensning ved produksjon og forbruk. Virkemidlene bør innrettes på en måte som sikrer at vi oppnår miljømål til lavest mulige kostnader for samfunnet. Utvikling av miljøteknologi kan bidra til å gjøre omstillingene mindre kostbare.

Infrastruktur er avgjørende for at økonomien skal fungere godt. For mange eksportrettede bedrifter er store avstander til viktige markeder en konkurransemessig ulempe. Et effektivt transportsystem kan bidra til å redusere denne ulempen.

En helhetlig næringspolitikk er altså avhengig av samarbeid på tvers av mange politikkområder, som forvaltes av flere departementer. På enkeltområder vil det sikkert være lett å finne andre land som har gunstigere rammevilkår for næringslivet enn Norge. Det er imidlertid summen av rammevilkårene som er viktig for vår samlede verdiskaping. Derfor er det viktig at den brede og helhetlige næringspolitikken legger til rette for størst mulig verdiskaping i Norge.

Regjeringen vil på denne måten ta vare på og utvikle Norges konkurransefortrinn også i 2010. Norsk næringsliv er tjent med at vi fortsetter vår politikk for å fremme en stabil utvikling i økonomien, en gunstig næringsstruktur og gode fellesskapsløsninger. Norsk økonomi har gode forutsetninger for lav arbeidsledighet og ny og bred aktivitetsvekst i hele landet.

1.4 Næringspolitiske prioriteringer i statsbudsjettet 2010

Regjeringen foreslår en samlet bevilgning for 2010 på 7 564 mill. kroner under Nærings- og handelsdepartementet (unntatt låne- og andre finansposter). Dette er en økning på 13,1 pst. i forhold til saldert budsjett 2009. Det siste året har vært preget av finansuro og konjunkturedgang for norsk næringsliv, med en tilhørende ekstraordinær innsats gjennom det offentlige virkemiddelapparatet. De offentlige virkemidlene for forskning, innovasjon og internasjonalisering skal bidra til å legge til rette for utvikling av et framtidrettet og nyskapende næringsliv. Dette er nødvendig for å styrke konkurranseevnen i årene som kommer. Derfor satses det offensivt i statsbudsjettet for 2010 på entreprenørskap, forskning, design, eksportfremme og forenkling overfor næringslivet.

Innovasjon Norge er Regjeringens fremste virkemiddel for å fremme innovasjon, internasjonalisering og profilering av Norge. Det foreslås avsatt om lag 1,5 mrd. kroner (unntatt låneposter), en økning på om lag 26 pst. for de operative ordningene i forhold til saldert budsjett 2009, over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Det er fortsatt usikkerhet om den økonomiske utviklingen framover, og det er derfor viktig å legge til rette for innovasjon og omstilling som kan resultere i mer et bærekraftig konkurransedyktig næringsliv. Det foreslås at rammer for nye innovasjons- og lavrisikolån settes til henholdsvis 500 og

2 500 mill. kroner, samlet 1 200 mill. kroner høyere enn i saldert budsjett 2009. Til utviklingsprosjekter foreslås 200 mill. kroner i tilskudd og avsetning til tapsfond for landsdekkende innovasjonslån og garantier. En fortsatt sterk satsing på Innovasjon Norges virkemidler er viktig for å realisere flere gode ideer, skape framtidsrettede arbeidsplasser og styrke verdiskapingen i norsk næringsliv.

Innenfor Innovasjon Norges virkemidler foreslås 50 mill. kroner til ordningen med etablererstipend som ble iverksatt i 2009 som et tiltak i Regjeringens oppfølging av finansuroen. Etablering av ny virksomhet er viktig for å sikre fornyelse og vekst i økonomien. Derfor foreslås det også å videreføre støtten til organisasjonen Ungt Entreprenørskap med 11 mill. kroner, som bidrar til å skape en kultur for entreprenørskap i skole og utdanning.

Satsing på design er et vesentlig bidrag til å skape et mer innovativt næringsliv. Undersøkelser viser en målbar sammenheng mellom bruk av design og bedriftenes økonomiske resultater. Det foreslås 36 mill. kroner i tilskudd til Norsk Designråd. Av disse midlene settes det av 10 mill. kroner til Program for designdrevet innovasjon. Hovedmålet med programmet er å styrke utviklingen av nye varer og tjenester i bedriftene, og skal gi økt kunnskap om designmetodikk og nytte av den hos den enkelte bedrift og på nasjonalt nivå.

SIVA SF er et prioritert virkemiddel i Regjeringens satsing på en bred utvikling av norske innovasjonsevne og verdiskaping over hele landet. Det foreslås satt av 37,7 mill. kroner i tilskudd til SIVA. Gjennom sitt nettverksarbeid bidrar SIVA til tettere samhandling mellom næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlige aktører. Gjennom SIVAs eiendomsaktivitet bidrar selskapet til etablering av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter over hele landet. Det foreslås å øke innskuddskapitalen med 200 mill. kroner. Midlene skal forbeholdes eiendomsaktiviteten og skal bidra til framdrift i planlagte utbyggingsprosjekter.

Reiseliv er et av Regjeringens fem hovedsatsingsområder i næringspolitikken. Regjeringen la i desember 2007 fram en strategi for reiselivsnæringene hvor hensynet til verdiskaping, distriktene og miljøet er framtrødende. Samlet foreslås det avsatt 260 mill. kroner til reiselivsformål over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Innovasjon Norge skal i samarbeid med reiselivsnæringen bidra til å markedsføre Norge som reisemål, heve kompetansen i næringen, stimulere til samarbeid og utvikling av nye reiselivsprodukter og til å øke kvaliteten på eksisterende produkter. Av reiselivsmidlene foreslås det å sette av 250 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid, en økning på 15 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2009.

Verdiskaping i de maritime næringer er et annet område Regjeringen har fokusert på. Regjeringen la høsten 2007 fram en maritim strategi for å støtte opp under videre utvikling og vekst. Samlet foreslås det å sette av 187,6 mill. kroner til maritim forskning og innovasjon. Styrkingen fra foregående år videreføres. Gjennom tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk bidrar Regjeringen til å trygge arbeidsplasser i skipsfarten. Det legges til grunn at 11 300 sjøfolk omfattes av ordningen i 2010, og det foreslås å sette av 1 750 mill. kroner. Økt satsing på markedsføringen av Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og sjøsikkerhetsarbeidet gjennom Sjøfartsdirektoratet videreføres.

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon, omstilling og verdiskaping. Et godt samspill mellom forskning og næringsliv er avgjørende for norske bedrifters konkurranseevne og etablering av en kunnskapsbasert økonomi. Samlet foreslås det 2 180 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til næringsrelevant forskning, som er en økning på 13,2 pst. i forhold til saldert budsjett 2009. Økningen skyldes i hovedsak økte bevilgninger til Norges deltakelse i romfartsprogrammer i Den europeiske romfartsorganisasjonen. Satsing på romvirksomhet gir samfunnsgevinster i form av forskning, teknologiutvikling, økt kunnskap om miljø og klima og bedre muligheter for ressursforvaltning og miljøovervåking. Bevilgningen til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås økt med 6 pst., til 1 307 mill. kroner. Bevilgningen til Norges forskningsråd er fordelt innenfor følgende hovedkategorier:

- 698 mill. kroner til tiltak rettet direkte mot bedrifter for å stimulere til økt FoU-innsats
- 383 mill. kroner til grunnbevilgninger til forskningsinstitutter og annen infrastruktur
- 110 mill. kroner til kommersialisering og nettverkstiltak
- 76 mill. kroner til internasjonalt samarbeid og 40 mill. kroner til andre tiltak

Blant de sentrale initiativene er:

- 24 mill. kroner til oppfølging av Regjeringens strategi for marin bioprospektering. Dette er en dobling i forhold til saldert budsjett 2009
- 23 mill. kroner til økt satsing på prosjekter innenfor fornybar energi og energieffektivisering som oppfølging av klimaforliket
- 18 mill. kroner til styrking av Brukerstyrt innovasjonsarena. Midlene skal gå til å videreføre prosjekter som ble igangsatt i 2009 som en del av Regjeringens tiltak for å avdempe virkningene av den internasjonale finansuroen

- 25 mill. kroner til å videreføre et økt antall næringsdoktorgrader. Ordningen med næringsph.d. startet som en prøveordning i 2008 og ble trappet opp gjennom Regjeringens tiltakspakke i 2009

I tillegg til bevilgningen til Norges forskningsråd foreslås det å sette av 265 mill. kroner til ordningen med forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge. Prosjekter innen helsesektoren, internasjonalisering, forsvarsanskaffelser og gjenkjøp skal prioriteres.

I tillegg til deltakelse i romfartsprogrammer i Den europeiske romfartsorganisasjonen, foreslås det avsatt 124,2 mill. kroner til Norges deltakelse i utbyggingsfasen i EUs satellittnavigasjonssystem Galileo over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Galileo er et globalt system underlagt sivil kontroll, og sammen med det amerikanske militære Global Positioning System (GPS) vil det gi brukerne vesentlig bedre tilgang på posisjonsangivelse, navigasjonstjenester og tidsinformasjon. Utbyggingsfasen skal etter planen vare fra 2008 og fram til operasjonell drift fra 2013. Det foreslås videre 15 mill. kroner til å revitalisere og videreutvikle Andøya Rakettskytefelt. Rakettskytefeltet er en vesentlig del av norsk romvirksomhet. Midlene skal primært benyttes til å oppgradere bygningsmassen, men kan også benyttes til å stimulere norske forskningsmiljøer til å bruke Andøya Rakettskytefelt.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet gjennom å utstede garantier. Garantiene er bl.a. viktig for eksport av kompetansekrevene kapitalvarer innenfor maritim sektor og olje- og gassvirksomheten. Regjeringen foreslår å opprettholde garantirammene for den alminnelige garantiordning og U-landsordningen på samme nivå som gjeldende rammer for 2009, dvs. med henholdsvis 110 og 3,15 mrd. kroner. Det foreslås videre at rammen for garantiordningen for byggelån til skip settes på 6,5 mrd. kroner. Tilstrekkelige rammer for GIEKs ordninger sikrer forutsigbare og konkurransedyktige rammevilkår for norsk eksportrettet næringsliv, og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge.

Videre foreslår Regjeringen å etablere en ny garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri administrert av GIEK med en ramme på 20 mrd. kroner. Garantiorrdningen innebærer at GIEK skal kunne gi garantier på kommersielle vilkår for kraftintensiv industris kjøp av kraft. I tillegg kommer forslag om 40 mill. kroner i tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at kraft-

intensive industribedrifter kan gå sammen og etablere ett eller flere innkjøpskonsortier for på kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Disse ordningene vil være bidrag for å sikre forutsigbare rammebetingelser for en konkurransedyktig kraftintensiv industri i Norge.

Næringsrettet forenkling prioriteres høyt i arbeidet med å bedre næringslivets konkurransevne. Utvikling av gode og brukervennlige offentlige elektroniske tjenester til næringslivet vil være viktig bidrag til kostnadsreduksjoner hos bedriftene. Altinn-løsningen er Regjeringens mest sentral virkemiddel på dette området, og det foreslås avsatt 213,5 mill. kroner til forvaltning av Altinn-løsningen i 2010. Av disse midlene er 173,5 mill. kroner knyttet til videreutvikling av Altinn-løsningen, Altinn II. Videreutviklingen skal munne ut i forenklinger og besparelser for næringslivet og privatpersoner gjennom effektiv samhandling med offentlig sektor og en mer kostnadseffektiv offentlig sektor gjennom bruk av eForvaltning. Tilknyttet Altinn II-prosjektet foreslås det 20 mill. kroner over budsjettet til Brønnøysundregistrene for å sikre likt meningsinnhold i data i offentlig forvaltning (metadata).

Utnyttelse av mulighetene i nordområdene er en av de viktigste satsingene for Regjeringen i årene som kommer, og den overordnede målsettingen med Regjeringens nordområdestrategi er å skape bærekraftig vekst og utvikling i nordområdene. Med rapporten «Nye byggesteiner i nord» presenterte Regjeringen trinn to i nordområdestrategien i mars 2009. Styrking av næringsvirksomheten er gjort til et sentralt virkemiddel for å realisere målene i nordområdesatsingen. Innenfor Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde satses et spesielt på næringsrettet forskning, romvirksomhet, maritim virksomhet, reiseliv og innovasjon.

Regjeringen lanserte sin strategi for marin bioprospektering i september 2009. Siktemål med strategien er å fremme verdiskaping og næringsutvikling nasjonalt, med særlig forankring i nord. Resultatet fra marin bioprospektering kan komme til anvendelse innenfor en rekke områder som f.eks. nye medisiner, prosessindustri, petroleumsvirksomhet, mat, fôr og biobrensel. Det foreslås satt av 24 mill. kroner til næringsrettet forskning

relatert til marin bioprospektering, en dobling i forhold til saldert budsjett 2009. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det avsatt om lag 14 mill. kroner til MAREANO-programmets arbeid med kartlegging av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø.

Krevende miljøvennlige maritime operasjoner er et prioritert område i Norges forskningsråds Maroff-program. Programmet bidrar til å realisere Regjeringens satsing på innovasjon og verdiskaping i de maritime næringene. Det foreslås å videreføre minst 10 mill. kroner til krevende miljøvennlige maritime operasjoner i nordområdene innenfor rammen av Maroff-programmet.

Reiselivsnæringen vokser fram som en nøkkelnæring i nord. Som en del av Regjeringens satsing i nord videreføres minst 15 mill. kroner til markedsføring av Nord-Norge som reisemål gjennom Innovasjon Norge. Det foreslås videre 2,1 mill. kroner til Svalbard Reiseliv.

Romrelatert infrastruktur er et sentralt verktøy i forvaltningen av nordområdene. Navigasjon, miljøovervåking og suverenitetshevdelse er viktige temaer hvor satellitter spiller en vesentlig rolle. Gjennom bevilgningen til Norsk Romsenter er det de senere årene arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System). Satsingen utgjør en viktig del av det helhetlige overvåkings- og varslingssystemet for havområdene i nord. Det foreslås 6 mill. kroner til denne satsingen. Det foreslås videre 15 mill. kroner til å revitalisere og videreutvikle Andøya Rakettskytefelt. Rakettskytefeltet er en vesentlig del av norsk romvirksomhet. Stortinget vedtok i juni 2009 at Norge skal delta i utbyggingen av det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Galileo vil gi bedre tilgjengelighet og nøyaktighet, og bidra til økt pålitelighet og sikkerhet i nordområdene. Det foreslås samlet avsatt på 124,2 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett og 2 mill. kroner over Forvarsdepartementets budsjett.

Innovasjon Norge er en viktig bidragsyter til innovasjon og næringsutvikling i de tre nordligste fylkene gjennom tilskudd, nettverk, finansiering, rådgivning, internasjonalisering og reiseliv. SIVA har en tilsvarende rolle gjennom sine innovasjons- og eiendomsaktiviteter.

2 Nærings- og handelsdepartementets politikkområder

Nærings- og handelsdepartementet har et overordnet ansvar for næringspolitikken. Dette omfatter bedrifts- og næringsrettede virkemidler som bidrar til forskning, innovasjon, omstilling og internasjonalisering. I tillegg forvalter departementet statens direkte eierandeler i selskaper innenfor en rekke sektorer i norsk næringsliv.

Som omtalt ovenfor ligger flere viktige sektorer for næringspolitikken utenfor departementets eget ansvarsområde. Dette dreier seg bl.a. om makroøkonomisk stabiliseringspolitikk, skattepolitikk, arbeidsmarkedspolitikk, energipolitikk og konkurransepolitikk. Videre har samferdsel, forskning og utdanning, fiskeri, landbruk og energi, miljø- og klimapolitikk, distrikts- og regionalpolitikk, helse- og sosialpolitikk, samt kultur- og mediepolitikk større eller mindre betydning for næringspolitikken.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å påvirke utformingen av næringslivets rammebetingelser slik at de legger til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi også i framtiden. Internasjonalt regelverk og handelsvilkårene mot utlandet betyr mye for verdiskapingen i Norge. En viktig del av Nærings- og handelsdepartementets arbeid er derfor å påvirke dette regelverket og gi bedre rammebetingelser for norsk eksport i handelsavtaler. Det skjer bl.a. ved arbeid gjennom ulike internasjonale organisasjoner.

2.1 Handel og internasjonalt samarbeid

2.1.1 EØS-avtalen og det indre marked

EU er Norges viktigste handelspartner. EØS-avtalen gir Norge tilgang til EUs indre marked og er av stor betydning for norsk næringsliv. Den innebærer fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital i hele EØS-området. Et samordnet regelverk for konkurranse, statsstøtte og offentlige anskaffelser sikrer norske virksomheter like konkurransevilkår med virksomheter i EU. Ett felles marked åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene i EØS-området og bidrar til økt vekst og sysselsetting.

I oppfølgingen av EØS-avtalen og klarering av EØS-relevante rettsakter er det viktig å bidra til at EUs politikk for det indre marked samsvarer med

norske interesser. Nærings- og handelsdepartementet følger opp dette. Departementet deltar også aktivt ved politikkkutviklingen for det indre marked og arbeider bl.a. med å følge opp Europakommisjonens anbefaling av juni 2009 om hvordan arbeidet med det indre marked kan gjøres enda bedre ved bedre samarbeid mellom berørte myndigheter nasjonalt, og mellom EØS-statene. Departementet deltar i ekspertgrupper og komiteer både under EFTA og Europakommisjonen. Arbeidslivets parter og andre departementer er viktige samarbeidspartnere.

Europakommisjonen har utviklet et informasjonssystem for det indre marked, IMI. Systemet benyttes til informasjonsutveksling mellom myndighetene på ulike saksfelt som ved kontroll av yrkeskvalifikasjoner og i tilknytning til tilsyn med tjenesteytere. Nærings- og handelsdepartementet er nasjonal koordinator for IMI i Norge. I tillegg er departementet faglig koordinator for IMI i tilknytning til tilsyn med tjenesteytere.

Dersom bedrifter og privatpersoner møter ikke-tollmessige handelshindringer når de handler i det indre marked, kan Nærings- og handelsdepartementet bistå med å løse problemene ved bruk av det EU-initierte SOLVIT-nettverket, et internettbasert myndighetssamarbeid som hjelper foretak og borgere med å ivareta deres EU- og EØS-rettigheter.

Handelsforenkling på vareområdet

Prinsippet bak det indre marked er fri sirkulering av bl.a. varer i hele EØS-området. Dette innebærer at det i utgangspunktet er forbudt å ha nasjonale bestemmelser som hindrer import og eksport mellom EØS-stater. For å unngå at slike bestemmelser vedtas, deltar Norge i en ordning der forslag til nye og endrede regler sendes på høring i EØS.

Harmonisering av regelverk i EØS er et viktig virkemiddel for at det indre markedet skal fungere godt. Reguleringsmetoden «den nye metode» innebærer at kun overordnede krav til helse, miljø- og sikkerhet i tilknytning til en vare nedfelles i direktiver. Direktivene henviser så til europeiske standarder som utarbeides av europeiske standardiseringsorganisasjoner på oppdrag fra EU og EFTA. Fra Norge deltar Standard Norge, Norsk Elektrotek-

nisk Komité og Post- og teletilsynet i dette arbeidet. I standardene spesifiseres de tekniske kravene. Det er produsentens eller importørens ansvar å sørge for at varene oppfyller kravene. For enkelte varer kreves at en tredjepart, et såkalt teknisk kontrollorgan, foretar testing og vurdering av om varen er i samsvar med regelverket. Nasjonale myndigheter utpeker de tekniske kontrollorganene.

Et ytterligere hjelpemiddel for å styrke tilliten til varer er akkreditering av tekniske kontrollorganer og testlaboratorier. Norsk Akkreditering har dette ansvaret i Norge. Varer som oppfyller kravene i de europeiske standardene, påføres til slutt CE-merket, som skal sikre fri sirkulasjon i EØS. De enkelte fagmyndighetene har ansvar for å gjennomføre markedskontroll når varen er lansert i markedet.

Europaparlamentet og Rådet vedtok 23. juni 2008 en regelverkspakke, varepakken, som skal gi klarere regler og sikrere varer for å styrke handelen med varer i det indre marked. Norge har deltatt aktivt i prosessen og gitt flere innspill til EUs institusjoner. Reglene gjelder i EU fra henholdsvis 13. mai 2009 og 1. januar 2010. Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å få gjennomført reglene i Norge i løpet av 2010.

Sammen med myndighetene i de øvrige EØS/EFTA-statene framforhandler Nærings- og handelsdepartementet avtaler om gjensidig godkjenning med land utenfor EØS-området. Avtalene tilsvare EUs avtaler med de samme statene. Formålet med avtalene er handelsforenkling i et utvidet indre marked. For tiden forhandles det om en avtale med Tyrkia.

Handelsforenkling på tjenesteområdet

Tjenestesektoren er viktig for å sikre økt økonomisk vekst og nye arbeidsplasser i EU. Den utgjør om lag 70 pst. av samlet BNP i Europa og en like stor del av sysselsettingen. I tillegg skaper tjenestesektoren de fleste nye arbeidsplassene. I Norge er bildet det samme. Åtte av ti nye norske arbeidsplasser skapes i tjenestesektoren. Handelen med tjenester utgjør likevel bare 20 pst. av den samlede handelen i EU.

For å skape et velfungerende indre marked for tjenester vedtok Europaparlamentet og Rådet 12. desember 2006 et direktiv om tjenester. Direktivet skal være gjennomført i nasjonal rett innen 28. desember 2009. Norge har gitt flere innspill til EUs institusjoner for å påvirke innholdet i direktivet før det ble endelig vedtatt. Direktivets konsekvenser i Norge har vært grundig utredet både eksternt og internt i departementsfellesskapet. Tjenestedirektivet vil forenkle markedsmulig-

hetene i EØS for norske bedrifter, med positiv virkning for verdiskaping og konkurransekraft, og dermed også for norske arbeidsplasser. Tjenestedirektivet ble innlemmet i EØS-avtalen 9. juni 2009. Stortinget gjennomførte direktivet i norsk rett ved lov om tjenestevirksomhet (tjenesteloven) av 19. juni 2009. Loven trer i kraft 28. desember 2009.

Som en følge av tjenesteloven skal det opprettes et kontaktpunkt i Altinn-portalen der næringsdrivende fra EØS kan finne informasjon og utføre nødvendige formaliteter for å kunne tilby tjenester i Norge. Tilsvarende kontaktpunkter blir opprettet i alle EØS-statene, slik at det blir enklere for næringsdrivende å yte grenseoverskridende tjenester eller etablere seg i andre EØS-stater. Videre opprettes det et informasjonssystem for det indre marked (IMI), som ansvarlige myndigheter kan benytte til samarbeid og informasjonsutveksling. Dette skal bidra til god oppfølging av tjenesteytere som opererer over landegrensene i EØS. Nærings- og handelsdepartementet samordner arbeidet med IMI i Norge

2.1.2 Fremme av eksport og næringslivets internasjonalisering

Norsk næringsliv er aktivt i mange land. Med globaliseringen kommer nye internasjonale muligheter, men også utfordringer. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for å bidra til å utvikle et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering. Rådgivnings-, finansierings- og garantiordningene til Innovasjon Norge, Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportfinans ASA er eksempler på konkrete virkemidler i internasjonaliseringsarbeidet.

Synlighet i markedene og lokal tilstedeværelse er viktige forutsetninger for at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt. Innovasjon Norges kontorer i utlandet yter bistand og rådgivning til norske eksportører, ofte i tett samarbeid med norske ambassader og konsulater. Selskapet har kontorer i mer enn 30 land. GIEK er det sentrale statlige organ for garantistillelser og kredittforsikring av eksportkreditter. Eksportfinans ASA tilbyr eksportfinansiering. I de fleste land hvor man har kapitalvareeksport av noe omfang, tilbyr det offentlige garantier som avdekker eksportørers og finansinstitusjoners risiko ved langsiktige eksportkreditter. Regjeringen legger vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk kapitalvareeksport.

For å motvirke negative konsekvenser av uroen i finansmarkedene har Regjeringen gjennomført tiltak overfor Garanti-instituttet for eksportkreditt

(GIEK) og Eksportfinans ASA. Høsten 2008 og våren 2009 utvidet Regjeringen rammene for Alminnelig ordning, Byggelånsgarantiordningen og U-landsordningen under GIEK, og det er inngått en avtale om statlige lån til Eksportfinans ASA. Dette har bidratt til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og fremmer verdiskaping og sysselsetting i Norge.

Nærings- og handelsdepartementet håndterer bilateral myndighetskontakt om rammevilkår og enkeltsaker for norske bedrifter. I viktige vekstmarkeder som Kina, Russland og India kan næringslivet være avhengig av myndighetskontakt og politisk drahjelp. Norske myndigheter spiller derfor en viktig rolle som døråpner og problemløser overfor myndighetene i disse landene. Faste konsultasjonsfora og kommisjoner med land som Kina, USA, Tyskland og Russland og bilaterale avtaler er andre sentrale innsatsområder.

Internasjonaliseringsarbeidet består også i å profilere Norge ved enkeltanledninger. Nærings- og handelsdepartementet arbeider bl.a. med norsk deltakelse på verdensutstillinger og næringslivsfremme i forbindelse med offisielle besøk og statsbesøk til og fra utlandet. Departementet fremmer i tillegg norske interesser i internasjonale fora som European Space Agency (ESA) og Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling.

Norge har besluttet å delta på EXPO 2010 i Shanghai, Kina.

Fase to av Regjeringens nordområdepolitikk ble presentert i dokumentet «Nye byggesteiner i nord» i mars 2009. I dette dokumentet er fokus dreid inn mot forutsetninger for næringsutvikling i nord. Kunnskap, nyskapning og bruk av landsdelens naturgitte fortrinn står sentralt i regjeringens plan for å styrke verdiskapingen i nord. Regjeringen vil stimulere til brobygging mellom forskning og næringsvirksomhet. Med innovasjonspolitikken utnyttes potensialet innenfor områder hvor vi har særlige fortrinn. I nordområdene framstår energi, marin og maritim næring, romvirksomhet, mineralnæringen og reiseliv som næringer med særlig potensial. Samarbeidet med Russland er i sterk utvikling, og den bilaterale samhandelen vokser. Mange norske bedrifter er aktive i Nordvest-Russland. SIVA og Innovasjon Norges engasjement i Murmansk er et viktig bidrag for å styrke de økonomiske forbindelsene i nord. Gjennom Nordhandelsgruppen under den bilaterale norsk-russiske kommisjonen og deltakelse i Barentssamarbeidets økonomiske arbeidsgruppe bidrar departementet også i arbeidet for å fremme nærings samarbeid i nordområdene.

2.1.3 EFTAs handelsavtaler, WTO og investeringsavtaler

Handelsavtaler fremmer norsk eksport, import og internasjonalisering av norsk næringsliv. Handelsavtalenes mål er å øke norsk verdiskaping og sysselsetting. I en tid preget av global økonomisk uro og fallende etterspørsel er handelsavtaler et viktig virkemiddel for å sikre stabile og gode vilkår for konkurranseutsatt sektor.

Arbeidet med Verdens handelsorganisasjon (WTO) ledes av Utenriksdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet bistår Utenriksdepartementet i arbeidet, sammen med andre departementer. I WTO utformes de globale spillereglene for internasjonal handel. Et velfungerende globalt handelssystem er avgjørende for en liten åpen økonomi som Norge.

Arbeidet med EFTAs handelsavtaler, bilaterale handelsavtaler og investeringsavtaler med land utenfor EU ledes av Nærings- og handelsdepartementet. Regjeringen prioriterer handelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt samlet handel og verdiskaping. Et viktig prinsipp i handelspolitikken er parallellitet med EU, for å sikre minst like gode vilkår for norske aktører som konkurrenter i EU. Der fiskeeksporten utgjør en stor del av samhandelen, tillegges dette betydelig vekt. Potensielle vanskelige motkrav, f.eks. innenfor landbruk, er også vesentlige for valg av land. Regjeringen er dessuten forberedt på å akseptere en del forhandlinger basert på de øvrige EFTA-statenes prioriteringer.

Regjeringen prioriterer EFTAs handelsavtaler med India, Russland og Ukraina og en bilateral handelsavtale med Kina. India og Kina er raskt voksende økonomier, og stadig viktigere markeder for norske produkter og tjenester. Det er i første rekke utsikten til økt norsk eksport til disse markedene i framtiden som er drivkraften for disse handelsavtalene. Forhandlinger med India og Kina startet høsten 2008 og vil fortsatt være en handelspolitisk hovedprioritering for Regjeringen i 2010.

Norge er gjennom EFTA i forhandlinger med Hong Kong, India, Peru og Ukraina. På grunn av den uavklarte politiske situasjonen i Thailand er forhandlinger med Thailand stilt i bero. EFTA vil imidlertid gjenoppta kontakten så snart forholdene ligger til rette for det. Russland og raskt voksende økonomier i Asia, som f.eks. Indonesia, Malaysia og Vietnam, er aktuelle samarbeidspartnere i 2010.

Handelsavtalen mellom EFTA og Canada trådte i kraft 1. juli 2009. Canada er Norges tredje største handelspartner etter EU og USA, og den nye handelsavtalen har derfor stort potensial for Norge.

Avtalen mellom EFTA og Colombia ble undertegnet 25. november 2008. Avtalen vil bl.a. forbedre markedsadgangen for industrivarer, landbruksvarer og fisk, samt for tjenesteleverandører og investorer.

En handelsavtale mellom EFTA og Gulf Cooperation Council (GCC, Saudi Arabia, De forente arabiske emirater, Kuwait, Bahrain, Qatar og Oman) ble undertegnet 22. juni 2009. Avtalen innebærer bl.a. nulltoll for praktisk talt alle industrivarer og bl.a. fisk. Det er også oppnådd gode resultater for handel med tjenester ved at GCC-landene gir betydelig bedre vilkår enn WTO. Avtalen vil gi fordeler til norsk næringsliv i dette store markedet.

EFTA har i det alt vesentlige avsluttet forhandlingene med Albania og Serbia våren 2009, og det kan ligge til rette for at nye handelsavtaler med disse to landene kan undertegnes høsten 2009.

Norge har ikke inngått investeringsavtaler siden midten av 1990-tallet. Stadig flere norske bedrifter etablerer virksomhet i utlandet, og behovet for investeringsavtaler er derfor økende. En mulig norsk modell for nye investeringsavtaler har derfor vært utviklet, og Regjeringen går inn for at det inngås nye investeringsavtaler med India, Kina, Russland og Ukraina. Arbeidet med disse investeringsavtalene vil bli sett i sammenheng med de handelsavtaleprosessene som pågår med disse fire landene.

2.2 Innovasjon, næringsrelevant forskning og entreprenørskap

2.2.1 Innovasjonspolitik – et nyskapende og bærekraftig Norge

Vi må tenke nytt dersom vi skal kunne møte de økonomiske og miljømessige utfordringene vi står overfor. Hensynet til klima og miljø krever nye løsninger, ny teknologi og endringer i produksjonen. Den demografiske utviklingen vil øke presset på dagens velferdsordninger. Globaliseringen har medført at vi kan nyte godt av nyvinninger skapt i andre land, men den stiller også strenge krav til vår egen omstillingsevne dersom at vi ikke skal tape terreng i den internasjonale konkurransen.

I St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge, understrekes den viktige rollen forskning og utvikling har spilt for omstilling og innovasjon i norske virksomheter. For å oppnå innovasjonspolitikken visjon om et nyskapende og bærekraftig Norge, vil Regjeringen styrke innovasjonsevnen slik at den bidrar til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi – en verdiskaping som er bærekraftig og som kan hjelpe oss å oppfylle våre velferds mål. Meldingen presenterer en

rekke konkrete tiltak for å styrke langsiktig innovasjonsevne i norsk næringsliv, utdannings- og forskningssystemet, og i offentlig sektor.

Virksomheter i privat og offentlig sektor er selv ansvarlige for å frambringe innovasjoner i sitt arbeid. Offentlige myndigheter på ulike nivåer spiller imidlertid en sentral rolle for å stimulere til innovasjon. Stabile rammevilkår og en forutsigbar politikk er viktig for langsiktig planlegging og en forutsetning for næringslivets evne og vilje til omstilling. På noen områder er det behov for supplerende offentlige virkemidler – noe som har blitt tydelig under den internasjonale finansuroen. Selv om velfungerende kapitalmarkeder er en forutsetning for langsiktige investeringer, er det ikke alltid tilstrekkelig. Regjeringens virkemidler i innovasjonspolitikken skal bl.a. avlaste risiko i en tidlig fase, stimulere til forskning som er av stor verdi også for andre enn dem som utfører den, og bidra til en helhetlig og koordinert satsing på innovasjon.

Selv om store deler av innovasjonspolitikken er av langsiktig karakter, har finansuroen også fått betydning for Regjeringens satsing på dette feltet. Når troen på framtiden svekkes, vil færre prosjekter framstå som lønnsomme, og tilgangen til kapital blir vanskeligere. Vanskeligere tilgang til kapital kan gjøre at bedrifter tvinges til å ta kortsiktige avgjørelser for å håndtere kortsiktige likviditetsproblemer. Krisen har vist at det er viktig med virkemidler som gjør at bedrifter fortsatt satser på nyskaping og kompetanseoppbygging slik at vi kan komme styrket ut av krisen. Regjeringens tiltakspakker har i tillegg til å redusere effektene av finansuroen på kort sikt, også bidratt til å styrke omstilling og innovasjon på lengre sikt. Historien har vist at nyvinninger ofte får gjennomslag i nedgangstider hvor mennesker og virksomheter er nødt til å tenke nytt.

2.2.2 Næringsrelevant forskning

Næringslivet er den største forskningsutførende sektoren i norsk forskning. Flere nasjonale undersøkelser har vist at foretak har god uttelling av egen forskning og innovasjon, og de største forskningsaktørene i næringslivet er også å finne blant våre største foretak. Forskning og utvikling (FoU) i bedriftene bidrar til å forbedre eksisterende produkter og prosesser og gir opphav til nye produkter, forretningsområder og bedrifter. Egen FoU-aktivitet styrker dessuten bedriftenes kompetanse og evne til å ta i bruk resultater fra forskning og utvikling som skjer utenfor bedriften.

I den nye forskningsmeldingen St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning, og i stortingsmel-

dingen om innovasjon, understreker Regjeringen behovet for å utvikle et mer kunnskapsintensivt næringsliv. Regjeringen har lansert en rekke strategier og tiltak for å nå denne målsettingen. Dette omfatter bl.a. økte bevilgninger til brukerstyrt forskningsprogrammer og FoU-kontrakter, utarbeidelse av en nasjonal strategi for miljøteknologi, videreføring av Skattefunnordningen og tiltak for å styrkesamspillet mellom næringsliv og forskningsmiljøer. Regjeringen har videre lagt fram en nasjonal strategi for marin bioprospektering, «Marin bioprospektering – en kilde til ny og bærekraftig verdiskaping» som inneholder forslag om en styrket innsats innenfor forskning og kommersialisering på området.

Den langsiktige målsettingen om at den samlede forskningsinnsatsen skal utgjøre 3 pst. av BNP ligger fast, jf. Stortingets behandling av forskningsmeldingen. For å nå denne målsettingen er det avgjørende å styrke næringslivets egen forskningsinnsats. Regjeringen vil fortsatt prioritere tiltak som kan utløse mer investeringer i forskning og utvikling i næringslivet.

Statistisk sentralbyrås årlige FoU-undersøkelser har vist en positiv utvikling i næringslivets investeringer i FoU de senere årene. Fra 2006 til 2007 økte næringslivet sine investeringer i egenutført FoU med rundt 11 pst. Det er særlig de store foretakene som har hatt god vekst i egenutførte FoU-investeringer, men i 2007 hadde også foretak med færre enn 500 sysselsatte en klar økning.

Den internasjonale økonomiske krisen har fått merkbare konsekvenser for norsk næringsliv. Økende forretningsmessig usikkerhet vil også kunne påvirke bedriftenes investeringer i langsiktig kunnskapsutvikling, forskning og innovasjon.

I en spørreundersøkelse som Norges forskningsråd fikk gjennomført i november 2008, svarte en av fire bedrifter at forskningsprosjektene de var involvert i, var berørt av finansuroen. Ifølge Forskningsrådet rapporterte også mange av prosjektene som deltar i Forskningsrådets egne programmer om problemer med å opprettholde framdrift og omfang i prosjektene vinteren og våren 2009. Videre har deler av instituttsektoren signalisert at det har vært en fallende interesse fra næringslivet for å sette i gang nye FoU-prosjekter.

Innenfor Skattefunnordningen har imidlertid antall søknader holdt seg stabilt fra 2007 til 2008. Nedgangen i antall søknader til ordningen som er observert de siste årene, har dermed flatet ut. Det er foreløpig tidlig å anslå i hvor stort omfang den økonomiske nedgangen har påvirket næringslivets investeringer i FoU. Offisiell statistikk for 2008 over næringslivets investeringer i FoU vil foreligge mot slutten av 2009.

En viktig utfordring i forskningspolitikken det kommende året blir å bidra til at bedriftene fortsatt prioriterer forskning og innovasjon, og at verdifull kompetanse ikke går tapt. Offentlige tiltak har til hensikt å stimulere til utvikling av et mer kunnskapsintensivt og bærekraftig næringsliv på sikt. Den offentlige FoU-innsatsen har økt betydelig siden 2005. I den nye forskningsmeldingen, St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning, signaliserer Regjeringen at den ønsker å øke de offentlige bevilgningene ytterligere i årene som kommer.

Regjeringen understreker i forskningsmeldingen behovet for å vri oppmerksomheten i forskningspolitikken fra ressursinnsats til resultater og har varslet at den vil supplere det overordnede målet med andre ressursindikatorer som gir et mer nyansert bilde av forskningsinnsatsen i Norge. Innholdet i Forskningsmeldingen omtales nærmere i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 37 (2008–2009) Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid, ble bevilgningene til brukerstyrt forskning over Nærings- og handelsdepartementets styrket. Videre ble ordningen med nærings-ph.d. trappet opp, og beløpsgrensene for FoU-investeringer innenfor Skattefunnordningen ble hevet. Tiltakene har blitt godt mottatt i næringslivet og blir fulgt opp i budsjettforslaget for 2010. I Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås også en styrking av næringsrettet forskning på strategisk viktige områder som fornybar energi, marin bioprospektering og romvirksomhet. Tiltakene er viktige for å stimulere økt FoU-innsats i eksisterende næringsliv og for å bidra til at nye virksomheter vokser fram.

Den offentlige FoU-innsatsen har økt betydelig siden 2005. De samlede bevilgningene til forskning og utvikling i forslaget til statsbudsjett for 2010 er på om lag 22,5 mrd. kroner, som tilsvarer om lag 0,92 pst. av BNP. Det foreslås om lag 2 180 mill. kroner til næringsrelevant forskning over Nærings- og handelsdepartementets budsjett for 2010. Støtten til næringslivets FoU gjennom Skattefunn er ikke inkludert i beløpene over. Støtten gjennom Skattefunn er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2009–2010) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

2.2.3 Virkemidler for innovasjon, design og entreprenørskap

Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd
Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd er sentrale aktører i Regjeringens satsing på økt innovasjon i norsk næringsliv. Til sammen danner

de et kompetent, helhetlig, tilgjengelig og effektivt virkemiddelapparat. Innovasjon Norge bidrar med finansiering, kompetanse, rådgivning, profilering og nettverk til innovasjonsaktiviteter i bedriftene. For at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt, bidrar Innovasjon Norge med å synliggjøre norske bedrifters muligheter i utenlandske markeder.

SIVA bidrar som aktiv pådriver og tilrettelegger for innovasjons- og næringsmiljøer. Norges forskningsråd støtter forskningsprosjekter i næringslivet og finansierer forskningsprogrammer som legger grunnlaget for framtidig næringsutvikling, kommersialiseringstiltak og internasjonalt forskningssamarbeid.

Det foreslås om lag 1,51 mrd. kroner (unntatt låneposter) til en satsing på innovasjon, internasjonalisering og profilering gjennom Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Innovasjon Norge skal ha et gjennomgående fokus på næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn, som marin og maritim sektor, energi, miljø og reiseliv.

Det foreslås en ny ordning under Innovasjon Norge rettet mot selskaper med pilot- og demonstrasjonsprosjekter innenfor miljøteknologi. Det foreslås en ramme på 100 mill. kroner til ordningen i 2010.

Etablerere, kvinner og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial vil også være sentrale målgrupper i 2010. For at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt, bidrar Innovasjon Norge med å synliggjøre norske bedrifters muligheter i utenlandske markeder.

Investinor AS ble etablert i 2008 som et heleid datterselskap av Innovasjon Norge. Selskapet fikk bevilget en egenkapital over statsbudsjettet for 2008 på 2,2 mrd. kroner og skal bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter, primært nyetableringer. I tillegg skal selskapet bidra med et kompetent og aktivt eierskap i porteføljebedriftene. Selskapet skal ha særskilt fokus på miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor, og spesielt legge vekt på klima- og miljøprosjekter. Fondet kan også investere i lønnsomme prosjekter i andre bransjer og sektorer.

SIVA skal bidra til tettere samhandling mellom næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlige aktører i alle deler av landet. Det foreslås til sammen 106,2 mill. kroner i tilskudd til SIVA over Nærings- og handelsdepartementets og Kommunal- og regionaldepartementets budsjetter for 2010 (dvs. eksklusiv egenkapital og låneposter). Videre foreslås SIVA tilført 200 mill. kroner i økt egenkapital. SIVAs inkubatorvirksomhet knyttet til sentrale universitets- og forskningsmiljøer vil også i 2010

være sentralt, med sikte på å stimulere til økt kommersialisering av gründerideer og forskningsresultater. SIVAs engasjement i Nordvest-Russland skal videreføres.

Formålet med de næringsrelevante virkemidlene gjennom Norges forskningsråd er å stimulere til økte FoU-investeringer i næringslivet på kort og lang sikt. Norges forskningsråds generelle virkemidler skal sikre støtte til de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene uansett bransjetilhørighet. I tillegg til de generelle virkemidlene skal det satses på forskning og utvikling innenfor næringer der Norge har spesielle fortrinn og hvor det er betydelig verdiskapingspotensial. Dette gjelder f.eks. maritim og marin sektor og teknologiområder som IKT, nanoteknologi og bioteknologi.

Design

Aktiv bruk av design i norsk næringsliv er et prioritert område for Regjeringen. Design er for bedriftene et verktøy for å oppnå større markedsandeler, lavere produksjonskostnader, økt brukervennlighet og mer smidige logistikk-løsninger.

Regjeringens plan for satsing på næringsrettet design ble lansert i juni 2006 og fulgt opp i stortingsmeldingen om innovasjon i 2008, der et nytt program for designdrevet innovasjon (DIP) ble lansert. Tilskuddet til Norsk Designråd er foreslått satt til 36 mill. kroner i statsbudsjettet for 2010, hvorav 10 mill. kroner til DIP.

Entreprenørskap

Entreprenørskap handler om å etablere ny virksomhet og få bedriften til å vokse. Å legge til rette for entreprenørskap og nyetablering er avgjørende for nyskaping og økonomisk vekst.

Stabile rammevilkår og et godt regelverk danner grunnlaget for langsiktig planlegging og gjør det enklere å starte bedrift. Regjeringen arbeider for å fremme en entreprenørskapskultur i samfunnet, styrke gründeres sosiale rettigheter og velferdsordninger og sikre entreprenørers tilgang til veiledning, nettverk og kapital. For å gjøre det enklere å realisere gode prosjekter med stort verdiskapingspotensial innførte Regjeringen en landsdekkende etablererstipendordning i en av sine tiltakspakker i 2009. Det har vært stor pågang fra bedrifter som ønsker denne typen etablererstipend, særlig fra sentrale strøk. Ordningen foreslås videreført i 2010 med 50 mill. kroner.

For å utvikle en god kultur for entreprenørskap er entreprenørskap i utdanningen helt avgjørende. Dette er også bakgrunnen for at Regjeringen la fram en ny Handlingsplan for entreprenørskap i

utdanningen 1. september 2009. Planen viderefører arbeidet innenfor grunnopplæringen – nedfelt i strategiplanen Se mulighetene og gjør noe med dem! – og øker i tillegg innsatsen innenfor høyere utdanning. Det å satse på de unge gjennom entreprenørskap i utdanningen vil styrke framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

Regjeringen ønsker også å støtte organisasjoner og andre aktører som samarbeider med skoler, høyskoler og universiteter om entreprenørskapsundervisning, og som også styrker samarbeidet mellom utdanningssektoren og næringslivet. Organisasjonen Ungt Entreprenørskap bidrar til dette. For 2010 foreslås et tilskudd på 11 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap over Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Videre følger Regjeringen i 2010 opp «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner» som ble lagt fram i 2008. Planen har til sammen 12 konkrete tiltak og er forankret i sju departementer. I tråd med handlingsplanen viser rapporter for 2008 at Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA har prioritert kvinner som målgruppe og aktivt arbeidet for å øke andelen kvinner innenfor aktuelle programmer og tjenester.

Internasjonale satsinger

EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling er det viktigste finansielle redskap for FoU-aktiviteter i Europa. Norge har deltatt som assosiert medlem siden det 4. rammeprogrammet i 1994. Deltakelsen er hjemlet i EØS-avtalen. I det 6. rammeprogrammet (2003–06) hadde Norge en forholdsvis god uttelling, og deltakelsen har bidratt til en betydelig internasjonalisering av norsk forskning. Det 7. rammeprogram (2007–13) har et totalbudsjett for sjuårsperioden på 50,521 mrd. euro. Norges kontingent (over Kunnskapsdepartementets budsjett) regnes ut som en andel av BNP. Denne er for tiden på om lag 2,4 pst. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for programkomiteer innenfor IKT, nanoteknologi, materialer og produksjon, romfart og et program for små og mellomstore bedrifter. Norge er videre deltaker i flere nye europeiske samarbeidsformer som eksempelvis de europeiske felles teknologiinitiativene. Norge deltar også i Eureka og gjennom bilateralt forskningssamarbeid med flere land.

Et viktig ledd i Regjeringens satsing på økt innovasjon i norsk næringsliv er deltakelse i EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP). Programmet har et samlet budsjett på 3,6 mrd. euro, i perioden 2007–13. Samlet norsk

kontingent vil utgjøre om lag 625 mill. kroner for hele perioden. Nærings- og handelsdepartementet har et koordineringsansvar for programmet, i tillegg til et særskilt ansvar for delprogrammet om innovasjon og entreprenørskap, med en samlet kontingent på om lag 400 mill. kroner (ca. 50 mill. euro). Deltakelsen gir norsk næringsliv bedre tilgang til markeder og samarbeid i Europa, og økt tilgang til investeringskapital. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det om lag 40 mill. kroner til CIP i statsbudsjettet for 2010.

Industriutvikling i tilknytning til internasjonalt romfartssamarbeid er et satsingsområde for Regjeringen. Norge bidrar med betydelige midler til frivillige romfartsprogrammer i European Space Agency (ESA). Deltakelse i disse programmene har positive ringvirkninger for norsk industri, næringsutvikling og innovasjon. Innenfor denne rammen er fokusområdene jordobservasjon, navigasjon og kommunikasjon. De norske interessene i ESA forvaltes av Norsk Romsenter som også forvalter de nasjonale følgemidlene. Disse nasjonale følgemidlene skal benyttes til teknologiutvikling og bidrar bl.a. til at norske bedrifter kan kvalifiseres til deltakelse i ESA-programmer. Det foreslås om lag 775 mill. kroner til nasjonal og internasjonal romvirksomhet i statsbudsjettet for 2010.

Regjeringen har framforhandlet en avtale med Europakommisjonen om deltakelse i satellittnavigasjonssystemet Galileo og fremmet 3. april 2009 forslag om Norges deltakelse i utbyggingen av systemet, jf. St.prp. nr. 54 (2008–2009). Proposisjonen ble behandlet i Stortinget 11. juni, og Stortinget sluttet seg til Regjeringens forslag. Galileo er et felleseuropeisk navigasjonsprosjekt som vil ha stor betydning for utvikling innen europeisk romindustri og for nedstrømsmarkedet knyttet til tjenester innen satellittnavigasjon. Norsk industri er godt posisjonert for å få leveranser til systemet og til å utnytte norsk infrastruktur og kompetanse i et voksende marked.

2.3 En strategi for maritime næringer

Norge har en av verdens største og mest komplette maritime sektorer. Dette har gitt grobunn for en unik maritim kompetanse og et stort potensial for innovasjon. Maritime bedrifter finnes over hele landet og sysselsetter samlet om lag 97 000 personer. Den samlede verdiskaping i de norske maritime næringene var i 2007 om lag 100 mrd. kroner, hvorav rederiene sto for 36 mrd. kroner, maritime utstyrsleverandører 27 mrd. kroner, maritime tjenester 24 mrd. kroner og skipsverft 13 mrd. kroner.

Regjeringen lanserte i 2007 den maritime strategien Stø kurs som en oppfølging av Soria Moria-erklæringen. Visjonen er at Norge skal være en verdensledende maritim nasjon, og de norske maritime næringene skal levere de mest innovative og miljøvennlige løsningene for fremtiden. Stortinget har i løpet av 2008 og 2009 samlet bevilget 200 mill. kroner ekstraordinært til oppfølging av «Stø kurs». Midlene har gått til å styrke maritim forskning, innovasjon og kompetanse. Regjeringen foreslår å videreføre satsingen med 100 mill. kroner til maritim strategi i budsjettframlegget for 2010. Maritim forskning og innovasjon foreslås styrket med 5 mill. kroner til totalt 70 mill. kroner, og 30 mill. kroner foreslås til maritim utdanning, markedsføring av Norge som registreringsland og maritime prosjekter.

I juni 2009 ble rapporten «Stø kurs – 2 år etter» lansert. Det er en statusrapport for Regjeringens arbeid med oppfølging av strategien, med bl.a. en detaljert rapportering for de 53 tiltakene under hovedområdene:

- globalisering og rammevilkår
- miljøvennlige maritime næringer
- maritim kompetanse
- maritim forskning og innovasjon
- nærskipfart

Tiltakene i strategien har bidratt til å styrke hele den maritime klyngen; fra verft, utstørsleverandører til skipsfart og maritime tjenester.

Antall skip som er registrert i Norge, har økt siden høsten 2007. Norge rangeres som verdens femte største skipsfartsnasjon. I 2008 besto den norsk kontrollerte handelsflåten av 1 827 skip, hvorav noe under halvparten var registrert under norsk flagg.

Regjeringens mål er at de norske maritime næringer skal være verdens mest miljøvennlige og gå foran i utviklingen av nye løsninger. Norge har arbeidet aktivt for internasjonale vedtak for miljøvennlig skipsfart i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) om reduksjon i bruk av tungolje, nedgang i NO_x-utslipp og nye regler for opphugging av skip. I tråd med ballastvannkonvensjonen vil Regjeringen utforme et nasjonalt regelverk for håndtering av ballastvann. En forskrift om å hindre spredning av fremmede marine organismer via ballastvann ventes å tre i kraft i 2010.

Som en oppfølging av Regjeringens maritime strategi ble omdømmerapporten for norske maritime næringers muligheter og utfordringer i utlandet lansert høsten 2008. Omdømmerapporten er blitt utarbeidet i nært samarbeid med Innovasjon Norge og danner grunnlaget for strategien rundt

arbeidet med å styrke Norges maritime omdømme globalt.

Regjeringen vil være en pådriver for at det etableres et internasjonalt klimaregime. Norge vil arbeid for at IMO etablerer juridisk bindende mekanismer, inkludert et kvotesystem for internasjonal skipsfart.

Regjeringen er oppmerksom på faren piratvirksomheten utgjør i området utenfor kysten av Somalia og i Det indiske hav. Om lag 1 000 norsk kontrollerte skip passerer årlig utenfor Somalias kyst. Piratvirksomheten utgjør en konstant trussel mot skipsfarten og sjøfolkene – med fare for tap av liv, alvorlige ulykker og miljøkatastrofer. I tillegg har piratvirksomheten negative konsekvenser for global skipsfart og økonomi. Regjeringen følger situasjonen kontinuerlig og deler skipsfartsnæringens bekymring over situasjonen.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk gir stabile rammer for næringen som har bidratt til at rederiene tør satse og har bidratt til flere norske sjøfolk, lærlingordninger og praksisplasser. Formålet med ordningen er å opprettholde og styrke norsk, praktisk maritim kompetanse. Antall norske sjøfolk økte med ca. 15 pst. fra 2006 til 2008.

For å begrense ytterligere vekst i de samlede utgifter under refusjonsordningen ble det fra 1. juli 2008 innført en begrensning i refusjonsutbetaling pr. sysselsatt på kr 198 000 pr. år, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Regjeringen foreslår å videreføre denne innretningen av ordningen i statsbudsjettet for 2010. Det legges til grunn at om lag 11 300 sjøfolk vil omfattes av ordningen i 2010. Bevilgningsbehovet anslås til 1 750 mill. kroner.

Regjeringen vil gjeninnføre kravet om arbeidstillatelse for utenlandske sjøfolk på skip under fremmede flagg. Forslag til en forskriftsendring knyttet til eksisterende og ny utlendingslov har vært på høring. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil utarbeide revidert forskrift.

Stortinget har som ledd i ekstrasatsingen til maritim sektor avsatt 65,5 mill. kroner i 2008 og 2009 til å styrke infrastruktur og kompetanse ved universiteter, høyskoler og maritime skoler. Kampanjen og nettstedet *Ikkeforalle.no* ble lansert av Maritimt Forum som et virkemiddel for å øke søkningen til maritim utdanning på videregående og høyere nivå. Opptakstallene for maritime fag på videregående nivå steg med 15 pst. fra 2006 til 2008, mens det for maritime fag på høyskoler steg med 94 pst. i samme periode. For 2010 foreslås en satsing på 30 mill. kroner til maritim utdanning, markedsføring av Norge som registreringsland og maritime prosjekter.

MAROFF-programmet, som administreres av Norges Forskningsråd, er blitt styrket med

97,5 mill. kroner i 2008 og 2009. MAROFF går i 2010–20 inn i en ny programperiode. Målgruppen vil være rederinæringen, verftsindustrien, tjenesteleverandører og utstyrsleverandører til alle typer fartøyer og til havbruksanlegg. De tre prioriterte maritime forsknings- og innovasjonsområder videreføres: miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene, avansert transport og logistikk. Regjeringen foreslår at det settes av 130,1 mill. kroner til MAROFF-programmet i 2010. Dette innebærer en økning på 11 mill. kroner fra 2009, hvorav 6 mill. kroner øremerkes til oppfølging av klimaforliket ved å stimulere til en mer effektiv drift og teknologiforbedringer i skipsfartssektoren.

Gjennom SINTEF-Marintek og NTNU i Trondheim har Norge et verdensledende forskningsmiljø. For å styrke dette har departementet i 2009 støttet forprosjektet «Den tredje bølgen» med 8 mill. kroner, med forutsetning om at næringslivet går inn med et tilsvarende beløp. Prosjektet skal kartlegge behovet for oppgradering av Marinteks infrastruktur for testing og forskning.

Målet for nærskipfart i Regjeringens maritime strategi er at den skal bli et mer miljøvennlig og konkurransedyktig alternativ til veitransporten slik at mer gods kan fraktes med skip. Nærskipsfartsordningen i Innovasjon Norge ble opprettet i 2008 og er et finansieringsprogram for å utvikle nærskipsfartsflåten. Regjeringen foreslår å videreføre denne satsingen for 2010 med en øremerking på 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipsfartsflåten.

2.4 En strategi for reiselivsnæringene

Regjeringen pekte i Soria Moria-erklæringen ut reiseliv som ett av fem satsingsområder og lanserte en nasjonal strategi for reiselivsnæringen i desember 2007. Begrepet «opplevelsesnæring» brukes stadig oftere om reiselivsprodusentene ettersom opplevelser har blitt en svært viktig del av reiselivet, enten det dreier seg om overnatting, bespisning, transport eller aktiviteter. Gjennom å tilby verdifulle opplevelser skal det skapes verdier for de besøkende, bedriftene, de ansatte, lokalsamfunn, miljøet og fellesskapet.

Målene for satsingen er økt verdiskaping og produktivitet, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen og utvikling av Norge som et bærekraftig reisemål. Nærings- og handelsdepartementets bevilgninger til reiselivsformål har økt fra 102 mill. kroner i 2005 til 247 mill. kroner i 2009. I statsbudsjettet for 2010 foreslås det å styrke den statlige innsatsen til reiselivstiltak med ytterligere 13 mill. kroner, til totalt

260 mill. kroner. I tråd med den nasjonale reiselivsstrategien skal det satses videre på markedsføring av Norge som reisemål, i tillegg til innsatsområdene innovasjon, bærekraftig reiseliv, kvalitet, kompetanse, områdeutvikling og organisering. Det er viktig å ha fokus på samarbeid for å sikre at det legges til rette for helhetlige opplevelser.

Et positivt omdømme og kjennskapet til Norge i utlandet er avgjørende. Innovasjon Norges undersøkelser viser at Norge er relativt lite kjent som reisemål, selv i våre nærmeste markeder. Samtidig fører finansuroen til at den internasjonale konkurransen om turistene øker. Det er derfor viktig med fortsatt høy innsats for å markedsføre Norge som reisemål, både i Norge og i utlandet. En ny utgave av den nasjonale turismeportalen på Internett, visitnorway.com, ble lansert i 2008, og en ny felles bookingløsning er under utarbeidelse.

Profilering har positiv effekt bare hvis sluttproduktet oppfyller kravene de reisende stiller til kvalitet og opplevelse. Regjeringen vil derfor i samarbeid med næringen bidra til å etablere en nasjonal kvalitetssikringsordning for reiseliv. Ordningen vil i første rekke omfatte overnattingsbedrifter, men tenkes utvidet etter hvert. Et utkast til kriterier og innretning for en slik ordning er utarbeidet, og det er et mål at ordningen kan være i drift fra 1. januar 2010.

Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål på en måte som tar vare på og styrker natur, kultur og miljø, sosiale verdier og økonomisk levedyktighet i et langsiktig perspektiv. Det ble derfor lansert fem pilotprosjekter for bærekraftig reiseliv i 2008. Disse er Trysil, Røros, Vega, Lærdal og Geilo Fjellandsby. Målet for prosjektene er å utvikle lokale destinasjoner til bærekraftige reisemål som kan gå foran og vise vei for andre destinasjoner.

Regjeringen lanserte i januar 2008 et nytt forskningsprogram innenfor reiseliv i Norges forskningsråd. Et forskningsprosjekt innenfor bærekraftig reiseliv er ett av tre prosjekter som er igangsatt. De to andre forskningsprosjektene skal utvikle bedre statistikk på reiseliv og se på avkastningen i reiselivsnæringen.

En stor del av produksjonen i reiselivet skjer i møtet mellom de besøkende og de ansatte. Dette gir en sterk sammenheng mellom kompetanse og kvalitet. En undersøkelse gjort av NHO Reiseliv viser at 66 pst. av næringens bedrifter opplever tilgang til kvalifisert arbeidskraft som viktigste utfordring de neste tre til fem år. Regjeringen ønsker å bidra til å styrke kompetansen i reiselivsnæringen gjennom ulike kompetanseprogrammer i regi av Innovasjon Norge.

De reisende stiller stadig høyere krav til innholdet i reiselivsproduktene. For at Norge skal bli valgt som reisemål, er vi avhengige av å kunne tilby helhetlige opplevelser. Dette krever tett samarbeid, både mellom reiselivsaktørene og med aktører som tradisjonelt ikke har sett på seg selv som en del av reiselivsnæringen. En arbeidsgruppe nedsatt av nærings- og handelsministeren leverte i juni 2009 en rapport med forslag til flere tiltak som skal bidra til bedre samordning og utvikle et mer helhetlig og koordinert tilbud for turister i Norge. Regjeringen har satt sterkere krav til at reiselivsprosjekter som får støtte gjennom Innovasjon Norge, skal være samarbeidsprosjekter. I juni 2009 ble første Norwegian Centre of Expertise (NCE) innen reiseliv utpekt. NCE Tourism – Fjord Norway skal, med støtte fra Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd, bidra til økt kompetanse og økt innovasjon i reiselivet i hele landet. Regjeringen vil også arbeide for flere Arena-prosjekter innenfor reiseliv for å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige.

2.5 Statlig eierskap

Direkte statlig eierskap i norsk næringsliv bidrar bl.a. til nasjonal forankring av viktige selskaper, offentlig eie av sentral infrastruktur og til å sikre råderett over våre felles naturressurser. Regjeringen vil opprettholde et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten skal være en aktiv, langsiktig og forutsigbar eier i viktige norske selskaper. Gjennom eierskapet vil staten bidra til god og stabil utvikling av næringslivet i Norge. Nærings- og handelsdepartementet vil i 2009 motta nær 11 mrd. kroner i utbytte for regnskapsåret 2008 fra selskaper hvor departementet forvalter eierinteresser.

Selskaper med statlige eierandeler skal forvaltes i samsvar med allment aksepterte prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Et overordnet mål for statens forretningmessige eierskap er at selskapene skal styres med sikte på god industriell utvikling og høyest mulig avkastning over tid. Samtidig legger staten som eier betydelig vekt på at selskapene er bevisst sitt samfunnsansvar og opererer med høye etiske standarder. I tråd med dette har departementet i sin oppfølging av selskapene gjort klart sine forventninger til selskapenes arbeid på områder som likestilling, helse, arbeidsmiljø og sikkerhet, samt andre tverrgående hensyn som miljø, forskning og utvikling, samfunnsikkerhet og arbeid mot korrupsjon. Departementet arbeider med et fast opplegg for oppfølging og rapportering av selskapenes arbeid med slike tverrgående hensyn.

Som aktiv eier må departementet forholde seg til endrede forutsetninger og behov hos selskapene.

På bakgrunn av uroen og krisen i de internasjonale kapitalmarkedene hadde *Eksportfinans ASA* høsten 2008 problemer med å få tilgang til langsiktig finansiering. For å sikre at norske bedrifter fortsatt ville få tilbud om finansiering av eksportkontrakter som kvalifiserer for statlig støttede lån fra Eksportfinans, fremmet Regjeringen i desember 2008 forslag i St.prp. nr. 32 (2008–2009) om at staten skulle tilby Eksportfinans lån på bestemte vilkår. Stortinget ga 18. desember 2008 sin tilslutning til forslaget ved behandlingen av Innst. S. nr. 123 (2008–2009). På denne bakgrunn ble det inngått en avtale der den norske stat v/Nærings- og handelsdepartementet forplikter seg til å yte lån til Eksportfinans fram til 31. desember 2010.

BaneTele AS er en viktig aktør i det norske bredbåndsmarkedet. Fundamentet for selskapets virksomhet er det fiberoptiske nettet som i hovedsak følger jernbanenettet og energiselskapenes infrastruktur gjennom Norge. I november 2008 besluttet Nærings- og handelsdepartementet å benytte sin rett til å selge statens gjenværende 50 pst. eierandel i BaneTele til Bredbåndalliansen på vilkår fastsatt i aksjeeieravtalen fra 2006. Aksjesalget ble gjennomført i februar 2009 etter at Stortinget hadde gitt sitt samtykke, jf. St.prp. nr. 35 og Innst. S. nr. 132 (2008–2009).

I februar 2009 presenterte *SAS AB* sin nye strategi, Core SAS. Regjeringen la samme måned fram St.prp. nr. 41 (2008–2009) SAS AB – statens deltagelse i kapitalforhøyelse, hvor strategien ble presentert og begrunnelsen for Regjeringens forslag om å delta i kapitalforhøyelsen lagt fram. Stortinget ga 12. mars 2009 sin tilslutning til forslaget, jf. Innst. S. nr. 161 (2008–2009).

Våren 2009 ble St.meld. nr. 29 (2008–2009) *Entra Eiendom AS*, framlagt. I meldingen ble rammene for selskapet drøftet på bakgrunn av utviklingen siden etableringen. Stortinget sluttet seg til Regjeringens vurderinger ved behandlingen av meldingen 4. juni 2009, jf. Innst. S. nr. 264 (2008–2009). I St.prp. nr. 67 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009, foreslo departementet å styrke soliditeten i *Entra Eiendom AS* ved at selskapet ikke skal betale utbytte for 2008. I tillegg ble det foreslått å bevilge et langsiktig ansvarlig lån på 1 mrd. kroner til selskapet. Stortinget sluttet seg til dette ved behandlingen av Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Nærings- og handelsdepartementet mottok 4. februar 2009 brev fra styret i *Statkraft SF* hvor styret la fram sitt forslag til strategi for videre utvikling av selskapet fram til 2015 med tilhørende

investeringsplan og behov for styrking av egenkapitalen. Strategien innebærer at Statkraft i perioden 2009–15 skal gjennomføre investeringer på om lag 90 mrd. kroner. For å gjennomføre planen ønsker Statkraft å kunne styrke egenkapitalen med 27 mrd. kroner gjennom å beholde en større del av overskuddet i selskapet (lavere utbytte) og ved tilførsel av kapital fra staten. Planen reiser omfattende spørsmål om Statkrafts framtidige rolle, både i Norge og i utlandet. Disse spørsmålene er til vurdering i departementet.

På bakgrunn av uroen og krisen i de internasjonale kapitalmarkedene fattet Stortinget i februar 2009, etter forslag fra Regjeringen, vedtak om å tilføre *Argentum Fondsinvesteringer AS* 2 mrd. kroner i ny egenkapital, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009). Gjennom dette bidro Regjeringen til å styrke tilgangen på langsiktig eierkapital til små og mellomstore bedrifter som spiller en viktig rolle for verdiskapingen i norsk næringsliv.

Den 2. april 2009 offentliggjorde Aker ASA og *Aker Solutions ASA* en serie transaksjoner seg imellom. Departementet formidlet i den sammenheng tidlig et ønske om en fornyet, uavhengig gjennomgang av transaksjonene og at transaksjonene, inklusiv et obligasjonslån, skulle legges fram for generalforsamlingen i Aker Solutions ASA for behandling. Den 11. mai ble det oppnådd enighet blant eierne i Aker Holding AS, bl.a. om at transaksjonene skulle behandles på generalforsamling i Aker Solutions ASA. Dette skjedde den 8. juni 2009, og transaksjonene inklusiv obligasjonslånet, samt den strategi som lå til grunn for transaksjonene fikk generalforsamlingens tilslutning.

2.6 Næringsrettet forenkling

Verdiskapingen blir størst dersom offentlige reguleringer og krav om informasjon tilrettelegges slik at de tar vare på samfunnets behov, men samtidig påfører bedriftene lavest mulige kostnader. Et moderne samfunn forutsetter omfattende offentlige reguleringer og gjensidig utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor. En rask utvikling i bl.a. teknologi, kompetanse og internasjonal påvirkning gjør det nødvendig med en kontinuerlig overvåking og utvikling av offentlige reguleringer og tjenesteproduksjon. Regjeringen legger stor vekt på dette arbeidet. Målet er å sikre at reguleringer ikke påfører norske bedrifter unødige kostnader og ulemper. Offentlig sektor skal være et konkurransefortrinn for norsk næringsliv. En god dialog med næringslivet og næringsorganisasjonene er en grunnleggende forutsetning for å lykkes i alle deler av dette arbeidet.

Norsk næringsliv består hovedsakelig av bedrifter med færre enn 10 ansatte (95 pst.). Erfaringene gjennom flere år er at arbeidet med forenkling kommer særlig de minste bedriftene til gode. I forbindelse med lanseringen av Innovasjonsmeldingen ble det varslet at Regjeringen vil utarbeide en strategi for små og mellomstore bedrifter (SMB). For å gi innspill til strategiarbeidet og som støtte i å følge det opp, er det etablert et strategisk råd.

Regjeringen gjennomfører et omfattende arbeid med å videreutvikle Altinn – næringslivets dør til offentlige tjenester (Altinn II). Det tas sikte på en utvikling der elektroniske tjenester over tid fullt ut erstatter papir i kommunikasjonen mellom næringslivet og offentlig sektor. Altinn skal være et effektivt verktøy for produksjon av tjenester og kommunikasjon mellom offentlig sektor og brukerne. I juli 2008 ble det inngått nye kontrakter for drift, applikasjonsforvaltning og utvikling av Altinn med to eksterne leverandører. En viktig gevinst ved videreutviklingsarbeidet er forenklinger og besparelser for næringsliv og privatpersoner gjennom effektiv samhandling med offentlig sektor. Samhandlingstjenester, også omtalt som e-dialog, kobler sammen ulike tjenester og tjenestetyper mellom én eller flere sluttbrukere og én eller flere offentlige etater. I dag er det slik at flere offentlige etater, hver for seg og i ulike prosesser, etterspør samme eller lignende informasjon fra næringsliv og privatpersoner. I den nye Altinn-løsningen legges det til rette for at informasjonen i større grad kan flyte på tvers mellom de forskjellige etatene. En viktig gevinst er også en mer kostnadseffektiv offentlig sektor gjennom bruk av eForvaltning. Ved i større grad å ta i bruk mer elektroniske tjenester i stedet for papirbaserte tjenester, vil det offentlige spare ressurser i form av tid og arbeidskraft. Altinn er en felles plattform som gjør at man kan bruke de samme komponentene til å utføre flere tjenester hos mange forskjellige etater. Dette vil innebære sparte investeringer hos de forskjellige etatene. En utvikling der stadig flere etater benytter Altinn til et økende antall tjenester, forutsetter svært gode løsninger for sikkerhet og elektronisk identifikasjon. Dette vektlegges også tungt i det pågående utviklingsløpet for Altinn.

Kravene i regelverket er ofte de samme for små bedrifter som for store, selv om små bedrifter har mindre ressurser til å utføre administrative oppgaver. Forenklingsarbeidet er derfor et område som spesielt kommer denne viktige gruppen av bedrifter til gode. Kunnskap er en forutsetning for å identifisere hvor behovet for forenklinger er størst. Regjeringen har gjennomført et kartleggings- og forenklingsprosjekt for å identifisere

alle krav om informasjon i lover og forskrifter som retter seg mot næringslivet. Regjeringen la i august 2008 fram handlingsplanen «tid til nyskaping og produksjon» for å redusere bedriftenes administrative kostnader som er avledet av lover og forskrifter. I planen er det lagt fram vel 120 konkrete tiltak fra 14 departementer. I tillegg er det i handlingsplanen nedfelt et prinsipp om at det skal vurderes å differensiere mellom krav til store og små bedrifter ved innføring av nye informasjonskrav. Det skal tenkes «smått først». Kravet til at administrative kostnader skal gjenspeiles i de allerede obligatoriske konsekvensanalysene er også presisert. En oppdatering som viser utviklingen i kostnadene fra september 2006 til september 2009 vil foreligge høsten 2009 sammen med en status i arbeidet med handlingsplanen.

2.7 Samfunnssikkerhet og beredskap

Nærings- og handelsdepartementet har et ansvar for beredskap for å sikre tilgang på varer og tjenester fra næringslivet i krisesituasjoner. Gjennom risiko- og sårbarhetsanalyser, scenarier og på bakgrunn av aktuelle hendelser identifiseres og analyseres områder hvor det er behov for spesielle virkemidler. Samtidig er det viktig å styrke evnen til operativ krisehåndtering. Som en konsekvens av dette arbeidet har departementet etablert spesielle beredskapsopplegg innenfor dagligvaresektoren, skipsfartsberedskap, bygg- og anleggsberedskap og varekrigsforsikring. Det løpende beredskapsarbeidet ivaretas i stor grad gjennom utstrakt samarbeid med de berørte næringer. Gode planer og krisehåndteringsverktøy for håndtering av uforutsette situasjoner, både i departementet og underliggende etater, er høyt prioritert.

Trusselbildet er komplekst, uforutsigbart og i stadig forandring. Globaliseringen setter store krav til velfungerende teknologi og logistikksystemer og kan innebære økt sårbarhet ved ulike typer kriser. Det er også sikkerhetsmessige utfordringer knyttet til globale næringer som skipsfart. Det er derfor viktig at næringsvirksomhet og andre viktige samfunnsfunksjoner fungerer mest mulig uforstyrret. Bedriftene må få rammebetingelser som setter dem i stand til å fortsette sin virksomhet under ulike kriseforhold og på den måten så langt mulig sikre verdiskapingen og bidra til god samfunnssikkerhet. Samtidig er det viktig for myndighetene å ha et hjemmelsgrunnlag som gir mulighet for effektivt å forebygge og håndtere aktuelle krisesituasjoner. Innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet vil bl.a. klimatilpasninger være viktige forutsetninger for risiko- og sårbarhetsanalyser, beredskaps- og krisehåndteringstiltak.

På beredskapsområdet gjelder følgende hovedprioriteringer:

- videreføre modernisering av lovgrunnlaget
- identifisere sårbarhet innenfor ansvarsområdet og iverksette tiltak for å øke robustheten i logistikksystemene
- styrke kompetansen innenfor både strategisk og operativ krisehåndtering
- videreutvikle og øve departementets og etatens krisehåndteringsevne
- videreutvikle og øve det formelle samarbeidet med berørte næringer

2.8 Likestilling

I dag er to av tre kvinner sysselsatte, og kvinner er i flertall innenfor høyere utdanning. Det er likevel store kjønnsforskjeller i utdannings- og yrkesvalg som gjør at kvinner utgjør en uutnyttet ressurs i næringslivet blant ledere, styrerepresentanter, entreprenører og eiere. Dette er også bakgrunnen for at kvinner utgjør en definert målgruppe i næringspolitikken.

Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet har fått et særskilt ansvar for å utforme virkemidler som kan få flere kvinner til å gå inn i lederstillinger eller bli styremedlemmer, satse på egne bedrifter eller en næringsrettet forskerkarriere. I 2008 bidro Innovasjon Norge med 1,4 mrd. kroner til prosjekter og bedrifter eid eller ledet av kvinner gjennom sine virkemidler, hvilket tilsvarer nær en dobling sammenlignet med året før. I prosent utgjorde dette om lag 31 pst. av antall innvilgninger og 27 pst. av innvilgede beløp. *Kvinnovasjon* er navnet på SIVAs kvinnesatsing. I tråd med formålet for programmet, har kvinneandelen i næringshagene økt betydelig siden oppstarten av programmet i 2006. I 2008 var kvinneandelen i næringshagene 38 pst. på landsbasis. Det er benyttet totalt 13 mill. kroner til satsingen i perioden 2006–08.

Det er også andre virkemidler innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde som har relevans i en likestillingssammenheng. Det gjelder bl.a. tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap. Organisasjonen jobber aktivt for å stimulere til entreprenørskap i utdanningen og har etablert et eget lederutviklingsprogram for jenter under navnet Jenter og ledelse. Videre har departementet en aktiv oppfølging av kravene til kjønnsrepresentasjon i styrer hvor departementet forvalter statens eierinteresser. Reglene om kjønnsrepresentasjon i styrer for allmennaksjeselskaper trådte i kraft fra 1. januar 2008, og alle selskapene har innrettet seg etter disse reglene.

3 Oversiktstabeller for budsjettet

3.1 Utgifter

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
Administrasjon					
900	Nærings- og handelsdepartementet	235 957	250 905	249 327	-0,6
	<i>Sum kategori 17.00</i>	235 957	250 905	249 327	-0,6
Infrastruktur og rammebetingelser					
901	Styret for det industrielle rettsvern	211 232	201 000	201 600	0,3
902	Justervesenet	86 118	83 500	87 800	5,1
903	Norsk Akkreditering	29 661	25 200	31 600	25,4
904	Brønnøysundregistrene	391 661	503 100	514 000	2,2
905	Norges geologiske undersøkelse	196 674	162 700	189 400	16,4
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	19 667	22 700	23 200	2,2
907	Sjøfartsdirektoratet	303 717	298 200	302 600	1,5
908	Skipsregistrene	16 943	20 000	18 200	-9,0
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 825 805	1 750 000	1 750 000	0,0
912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	5 921			
913	Standardisering	26 000	26 700	30 500	14,2
	<i>Sum kategori 17.10</i>	3 113 399	3 093 100	3 148 900	1,8

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
	Forskning, innovasjon og internasjonalisering				
920	Norges forskningsråd	1 176 500	1 233 300	1 307 000	6,0
921	Statlig investeringsfond	2 200 000			
922	Romvirksomhet	451 354	466 300	775 300	66,3
924	Internasjonalt samarbeid og utviklings- programmer	66 937	61 200	56 000	-8,5
929	Norsk Designråd	25 000	36 000	36 000	0,0
934	Internasjonaliseringstiltak	53 342	244 000	391 500	60,5
937	Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 100	2 100	0,0
938	Omstillingstiltak	3 500	1 000		-100,0
2421	Innovasjon Norge	25 449 949	27 014 000	47 424 500	75,6
2426	SIVA SF	215 000	281 500	337 700	20,0
2428	Eksportfinans ASA		30 000 000	20 000 000	-33,3
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			10 000	
	<i>Sum kategori 17.20</i>	29 643 582	59 339 400	70 340 100	18,5
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	196 433	10 700	10 700	0,0
953	Kings Bay AS	25 000	40 000	15 000	-62,5
960	Raufoss ASA	17 900			
	<i>Sum kategori 17.30</i>	239 333	50 700	25 700	-49,3
	<i>Sum utgifter</i>	33 232 271	62 734 105	73 764 027	17,6

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-29	Driftsutgifter	1 487 667	1 548 505	1 596 727	3,1
30-49	Investeringer	7 502	10 000	10 300	3,0
50-59	Overføringer til andre stats- regnskaper	1 347 054	1 408 400	1 710 100	21,4
70-89	Overføringer til andre	3 283 053	3 722 200	4 246 900	14,1
90-99	Lånetransaksjoner	27 106 995	56 045 000	66 200 000	18,1
	Sum under departementet	33 232 271	62 734 105	73 764 027	17,6

3.2 Inntekter

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
Administrasjon					
3900	Nærings- og handelsdepartementet	14 155	115	101	-12,2
3901	Styret for det industrielle rettsvern	226 553	196 500	187 700	-4,5
3902	Justervesenet	56 643	54 600	58 540	7,2
3903	Norsk Akkreditering	24 624	19 300	25 900	34,2
3904	Brønnøysundregistrene	529 039	469 200	415 900	-11,4
3905	Norges geologiske undersøkelse	75 763	42 000	67 350	60,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	5 386	2 300	2 350	2,2
3907	Sjøfartsdirektoratet	175 205	184 900	200 800	8,6
3908	Skipsregistrene	15 045	16 600	17 150	3,3
3934	Internasjonaliseringstiltak	7 370			
3939	Støtte til skipsbygging	17 200			
3950	Forvaltning av statlig eierskap	1 346 632	10 000	10 000	0,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	250 000			
3954	Pensjonsfond for tidligere ansatte ved Sydvaranger ASA	38 514			
3961	Selskaper under NHDs forvaltning	70 273	47 500	23 800	-49,9
5325	Innovasjon Norge	23 979 353	26 142 000	43 845 000	67,7
5326	SIVA SF	185 892	250 800	45 800	-81,7
5460	Garanti-instituttet for eksportkreditt	503 900	591 600	390 900	-33,9
5574	Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet	1 632	1 200		-100,0
<i>Sum kategori 17.00</i>		27 523 179	28 028 615	45 291 291	61,6
Renter og utbytte med mer					
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	16 938			
5613	Renter fra SIVA SF	24 807	34 000	30 300	-10,9
5614	Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt			2 800	
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	509 560	579 000	403 000	-30,4
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning	15 522 108	17 184 000	4 613 700	-73,2
<i>Sum kategori 17.40</i>		16 073 413	17 797 000	5 049 800	-71,6
<i>Sum inntekter</i>		43 596 592	45 825 615	50 341 091	9,9

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr)				
Kap./post	Betegnelsen	Fullmakt 2009	Forslag 2010	Anslått termin for utbetaling/ dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	107 500	144 000	2011–12
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000	100 000	2011–12

Tilsagnsfullmakten knyttet til Norges forskningsråd foreslås satt til 144 mill. kroner for 2010, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter foreslås videreført med samme beløp som for 2009, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Det foreslås at det kan gis tilsagn om tilskudd på 115,96 mill. euro utover gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 159,26 mill. euro, jf. Forslag til vedtak VI, 2

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av framtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om

eksport av kapitalvarer og skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke framtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VI, 3.

Det har gjennom flere år blitt gitt en fullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50–89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VII.

5 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2008	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2008	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2009	(i 1 000 kr/1 000 euro)	
				Forslag til nye garantitilsagn for 2010	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2010
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og driftskreditt	162	130 013	170 000	40 000	340 000
<i>Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	18 318	51 102 100	1	1	110 000 0001
Garantier ved eksport til og investeringer i utvik- lingsland	4 811	910 600	2	2	3 150 0002
SUS/Baltikum-ordningen	0	23 100	0	0	23 100
Byggelånsgarantiordning for skipsbyggings- industrien	420	3 729 900	3	3	6 500 0003
Garantiordning for lang- siktige kraftavtaler til kraftintensiv industri				20 000 000	20 000 000
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvik- ling (EBRD), garanti- kapital	0	euro 184 370	0	0	euro 184 370

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 110 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid inntilstående beløp på ordningens grunnfond.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 6,5 mrd. kroner

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2010. Det anslås at en totalramme på 340 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar og nye tilsagn for 2010, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og Forslag til vedtak VIII, 1.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK)

Regjeringen foreslår å etablere en ny garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri med en ramme på 20 mrd. kroner. Garantiordningen innebærer at GIEK skal kunne gi garantier på kommersielle vilkår for kraftintensiv industriers kjøp av kraft. Dette vil være et viktig bidrag til å sikre at den kraftintensive industrien videreutvikler sine virksomheter i Norge.

For GIEKs ordninger vises det til nærmere omtale under kap. 2460. jf. også Forslag til vedtak VIII, 2, 3, 4 og 5.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Norge sluttførte i 2005 innbetalingen av sin eierandel av EBRDs grunnkapital. Norges øvrige ansvar er i form av garantikapital. Av Norges andel

av EBRDs opprinnelige grunnkapital ble 30 pst. innbetalt, mens 70 pst. var garantikapital. Garantiansvaret utgjorde 87,5 mill. euro. I 1996 ble det vedtatt 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD som Norge sluttet seg til. Av utvidelsen skulle 22,5 pst. innbetales, mens 77,5 pst. var garantikapital tilsvarende 96,9 mill. euro. Til sammen utgjør det norske garantiansvaret dermed 184,4 mill. euro.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) i 1993 ble det opprettet et særskilt tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettet. Denne ordningen ble videreført utover på 1990-tallet. Senere er det gitt samlebevilgninger der SND innenfor rammen av bevilgningen selv kunne prioritere hvor mye som skulle benyttes til innovasjonstilskudd, og hvor mye som skulle avsettes til tapsfond for garantier og lån. Denne praksisen er videreført i regi av Innovasjon Norge under kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond.

Eventuelle tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland som ikke kan dekkes av løpende inntekter, forutsettes dekket av grunnfond som ble bevilget over Utenriksdepartementets budsjett i perioden 1989–94 med til sammen ca. 300 mill. kroner. Grunnfondet ble våren 2009 tilført ytterligere 150 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009). Pr. 1. september 2009 var størrelsen på grunnfondet 450 mill. kroner.

Andre garantiliknende ordninger

Betegnelse	Utbetalt i 2008	Samlet ansvar pr. 31.12.2008	(i 1 000 kr/euro)	
			Forslag til ramme for 2010	Totalramme i 2010
<i>Institutt for energiteknikk og Statsbygg, dekning av forsikringsansvar ved atomuhell</i>	0	0	euro 80 000	euro 80 000
<i>Beredskapsordning for varekrigsforsikring</i>	0	0	2 000 000	2 000 000
<i>Statlig miljøansvar på Raufoss</i>	17 900	29 897	–	90 000
<i>Eksportfinans ASA, porteføljegaranti</i>				750 000

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

De norske atomanleggene er ved kongelig resolusjon av februar 2009 vurdert å falle inn under definisjonen av lavrisikoanlegg, noe som innebærer

at beløpsgrensen for anleggssinnehaverens erstatningsansvar for atomulykker på 700 mill. euro kan fravikes. IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende garanti er derfor ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen av 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft

for Norge. Dette vil skje når protokollen er ratifisert av Norge og et tilstrekkelig antall av de andre kontraherende statene. Ansvar, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro. Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter (ca. 71 mill. euro) gjelde. Det vises til omtale under kap. 920 og Forslag til vedtak IX, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2004. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar foreslås videreført med 2 000 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøansvar på Raufoss

Det ble i 2004 gitt en garanti på inntil 50 mill. kroner for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følge av virksomheten til tidligere A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, senere Raufoss ASA. Fullmakten er senere utvidet med 40 mill. kroner, til 90 mill. kroner. Bakgrunn for og omtale av aktivitet knyttet til ansvaret er nærmere omtalt i programkategori 17.30 under Raufoss ASA. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for utgifter ved tiltak som omfattes av pålegg fra Statens

forurensningstilsyn. For 2009 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav uten bevilgning i henhold til særskilt fullmakt. Tilsvarende fullmakt foreslås for 2010, jf. Forslag til vedtak V. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for ordningen. Pr. 3. september 2009 var det utbetalt til sammen ca. 63,7 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Eksportfinans ASA, porteføljegaranti

På bakgrunn av uro i de internasjonale kapitalmarkedene inngikk Eksportfinans ASA 13. mars 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer (DnB NOR Bank ASA, Nordea Bank AB og Danske Bank A/S) som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis. Avtalen ble godkjent på selskapets ordinære generalforsamling 3. april 2008.

Garantiavtalen skjermer selskapets resultater mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen. Den bidrar dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet.

I St.prp. nr. 62 (2007–2008) Eierskapsaker vedrørende Eksportfinans ASA mv. fremmet regjeringen forslag om at Nærings- og handelsdepartementet skulle gis fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og at statens andel av garantirammen på 5 mrd. kroner skulle være begrenset oppad til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet. Stortinget ga 17. juni 2008 sin tilslutning til forslaget ved behandling av Innst. S. nr. 308 (2007–2008). Pr. 30. juni 2009 var det urealiserte verdifallet som dekkes under garantiavtalen 1 531,4 mill. kroner. Statens andel av dette utgjorde 229,7 mill. kroner.

Inkludert staten deltar aksjonærer som til sammen representerer 99,5 pst. av aksjene i porteføljegarantien.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementet slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster

utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2010 må helt eller delvis kunne foretas i 2011 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

					(i 1 000 kr)
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2009	Forslag 2010	Begrunnelse for stikkordet
900	21	Spesielle driftsutgifter	31 866	36 000	b
900	23	Forenklingstiltak	9 399	8 000	b
900	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap		11 000	b
904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	34 631	213 500	a + b
904	23	Offentlige informasjonstjenester	3 038	14 550	b
922	72	Nasjonale følgemidler	16 000	58 400	b
924	70	Tilskudd	6 066	56 000	b
934	21	Spesielle driftsutgifter	7 586	13 000	b
934	74	Norsk deltakelse i EXPO 2010		12 500	a + b
2421	71	Nettverk, profilering og reiseliv – programmer	140 480	405 000	b
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	403 227	265 000	b
2421	73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft		40 000	b
2421	79	Maritim utvikling	40 000	15 500	b
2426	70	Tilskudd		37 700	b

7 Tilskuddsforvaltning

I bestemmelser om økonomistyring i staten framgår det at departementene skal gi en presentasjon for Stortinget av hovedelementer i tilskuddsforvaltningen og av sammenhengen mellom dem når det fremmes forslag om en ny tilskuddsordning. Ved forslag om ny årlig bevilgning til en eksisterende tilskuddsordning kan det alternativt vises til premissene for tidligere bevilgningsvedtak. Hovedelementene må imidlertid vurderes og presenteres på nytt med jevne mellomrom. Hovedelementene omfatter:

- mål for ordningen
- kriterier for måloppnåelse
- tildelingskriterier, herunder beregningsregler
- oppfølging og kontroll
- evaluering

Nærings- og handelsdepartementet legger opp til en full presentasjon av samtlige av disse elementene hvert fjerde år, når nytt Storting tiltrer. I postomtalene knyttet til den enkelte tilskuddsordning er det redegjort for de tre førstnevnte strekpunktene for hver ordning, eventuelt grupper av ordninger. For de to siste strekpunktene er det i utgangspunktet lagt til grunn felles opplegg for samtlige ordninger, i enkelte tilfeller med visse mindre tilpasninger. Oppfølging, kontroll og evaluering skal dimensjoneres og vurderes i forhold til formålet med ordningen og ha et rimelig omfang i forhold til nytten og kostnadene forbundet med disse aktivitetene.

Normalt vil det viktigste elementet i oppfølging og kontroll av tilskuddsordningene som Nærings- og handelsdepartementet eller noen av departementets underliggende virksomheter eller andre

forvalter, bestå i å gjennomgå, vurdere og gi tilbakemelding om rapportering fra tilskuddsmottaker. De som forvalter ordningen, skal foreta hensiktsmessig kontroll av kvaliteten på informasjon som påvirker tilskuddsstørrelse og belyser måloppnåelse. På grunnlag av denne gjennomgangen må det vurderes om det er behov for ytterligere oppfølgings- eller kontrolltiltak, spesielt dersom gjennomgangen avdekker muligheter for uregelmessigheter. Dette kan eksempelvis omfatte stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for utarbeidelse av innrapportert informasjon, nærmere regnskapsgjennomgang eller annen kontroll med at midlene har blitt nyttet som forutsatt.

Nærings- og handelsdepartementet skal med noen års mellomrom sørge for at formålet med en tilskuddsordning og anvendelsen av tilskuddsmidlene blir evaluert for å innhente informasjon om ordningen er effektiv i forhold til ressursbruk, organisering og fastsatte mål. Frekvens og omfang av evalueringer skal ta utgangspunkt i en vurdering av risiko og vesentlighet for ordningen, inkludert hvor omfattende og viktig ordningen er, omfang og kvalitet på innsendt rapportering og i hvilken grad det er mulig å beskrive de årlige resultatene gjennom den ordinære rapporteringen fra tilskuddsmottaker. Departementet er i ferd med å etablere et system med årlig vurdering som skal sikre at tilskuddsordningene og øvrige virkemidler innenfor departementets ansvarsområde blir evaluert med en frekvens og et omfang som er basert på en overordnet risiko- og vesentlighetsvurdering.

Del II
Budsjettforslag

Programområde 17 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
900	Nærings- og handelsdepartementet	235 957	250 905	249 327	-0,6
	Sum kategori 17.00	235 957	250 905	249 327	-0,6

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-29	Driftsutgifter	205 968	216 405	214 927	-0,7
70-89	Overføringer til andre	29 989	34 500	34 400	-0,3
	Sum kategori 17.00	235 957	250 905	249 327	-0,6

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Etter flere år med sterk vekst har problemer i finansmarkedene bidratt til en forverring av utsiktene for internasjonal økonomi. Også norsk økonomi er påvirket av det internasjonale tilbakeslaget, men det økonomiske tilbakeslaget ligger an til å bli mindre markert her enn i mange industriland. Sysselsettingen har flatet ut etter rekordøkning de siste årene og ledigheten har økt, men ligger fortsatt på et lavt nivå.

I denne situasjonen er det viktig å sikre en fortsatt balansert utvikling i norsk økonomi gjennom å føre en ansvarlig økonomisk politikk.

Petroleumsinntektene representerer betydelige muligheter for økt verdiskaping og velferd så lenge de forvaltes på en ansvarlig måte. Handlingsregelen for bruken av petroleumsinntektene sier at inntektene skal fases inn i økonomien om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland. Å følge denne regelen bidrar til å unngå særnorsk pris- og lønnsvekst og til en stabil kronekurs. Videre bidrar regelen til å

bygge opp det store pensjonsfondet Norge trenger for å møte de økte pensjons- og trygdeforpliktelsene som vil følge av en aldrende befolkning.

Med avtakende petroleumsinntekter, en aldrende befolkning og økende konkurranse globalt er innovasjon og omstilling avgjørende for framtidig verdiskaping i Norge. Kvalifisert arbeidskraft blir stadig mer etterspurt, og arbeidsstokkens kompetanse vil være en faktor til lavere omstillingskostnader og høyere vekst også i tida framover. Ved å prioritere tiltak som forbedrer næringslivets generelle rammebetingelser, vil vi også forbedre vår innovasjons- og omstillingsevne og dermed legge til rette for ny virksomhet og framtidig velferd.

Overordnede mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet skal legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Det gjelder både på områder der departementet har et overordnet ansvar, på områder der andre departementer er hovedansvarlige, men

hvor Nærings- og handelsdepartementet medvirker, og i arbeid knyttet til internasjonalt regelverk.

Arbeidsområdene til Nærings- og handelsdepartementet omfatter utforming, forvaltning og tilrettelegging av politikk for norsk næringsvirksomhet, inkludert nærings- og handelspolitiske virkemidler og skipsfartspolitik. Rammevilkår av betydning for verdiskapingen der andre departementer har et hovedansvar omfatter bl.a. finans-

politikk og skatte- og avgiftspolitik, arbeidsmarkedspolitik, utdanning og forskning, konkurransepolitikk, kapitalmarkedspolitik, infrastruktur og miljøpolitikk.

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen virksomhet, medlemskontingenter i internasjonale organisasjoner, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	166 064	162 405	170 927
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	34 010	44 000	36 000
23	Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>	5 894	10 000	8 000
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	17 389	20 500	20 400
72	Tilskudd til beredskapsordninger	2 600	3 000	3 000
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>	10 000	11 000	11 000
	Sum kap. 900	235 957	250 905	249 327

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet disponerte 192 årsverk pr. 1. mars 2009. I tillegg til ordinær bemanning har departementet en fast stasjonert næringsråd i Brussel knyttet til ambassaden, en nasjonal ekspert knyttet til Europakommisjonen og en nasjonal ekspert knyttet til Europaparlamentet.

Det ble gjennomført en omorganisering av departementet pr. 1. oktober 2008. Den nye organisasjonen består av seks avdelinger: Administrasjonsavdelingen, Eierskapsavdelingen, Næringspolitisk avdeling, Maritim avdeling, Handelspolitisk avdeling og Forsknings- og innovasjonsavdelingen. Omorganiseringen bidrar til å sikre best mulig sammenheng mellom politikktutvikling og virkemiddelbruk og å styrke fagmiljøene på prioriterte områder, bl.a. gjennom økt fokus på oppfølging av maritim sektor, reiselivssektoren, forenklingarbeidet og arbeidet med innovasjon.

Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for enkelte råd og utvalg innenfor sitt ansvarsområde. Nærings- og handelsdepartementet forvalter en rekke virkemidler for gjennomføring av nærings- og handelspolitikken, gjennom ti underliggende forvaltningsorganer, enkelte selskaper og en rekke tilskudds-, låne- og garantiordninger. Forvaltningen skjer på grunnlag av fastsatte

styringsprinsipper, med vekt på oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger.

Regjeringen har lagt til rette for tiltak for å motvirke og begrense virkningene på norsk økonomi og næringsvirksomhet av den internasjonale finanskrisen i St.prp. nr. 30 (2008–2009) Ny saldering av statsbudsjettet 2008, St.prp. nr. 37 (2008–2009) Om endringer statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid og St.prp. nr. 67 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009. På Nærings- og handelsdepartementets område gjelder satsingen bl.a. økte bevilgninger og utvidede fullmakter for låne- og garantiordninger under Innovasjon Norge og Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK). Målsettingen med tiltakene er både å bidra til å dempe virkningene av finansuroen på kort sikt og styrke innovasjon og omstilling på lang sikt. Tiltakene skal bedre næringslivets tilgang på kapital i tillegg til å stimulere bedrifter til fortsatt å prioritere forskning og utvikling for å legge til rette for utvikling av ny næringsvirksomhet.

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for oppfølging og forvaltning av de vedtatte budsjetttiltakene på departements område og følger finanskrisen og virkningen av den for norsk økonomi og næringsliv. Departementet innhenter og vurderer informasjon om utviklingen fra underlig-

gende virksomheter, bl.a. GIEK og Innovasjon Norge. Videre mottar og innhenter departementet informasjon og synspunkter fra ulike organisasjoner og enkeltbedrifter m.v.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Departementet har i 2008 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er gitt fokus i sentrale politiske dokumenter når det gjelder forskning, innovasjon, reiseliv, næringsutvikling og -finansiering, statlig eierskap, entreprenørskap, handelspolitikk, maritim politikk og forenkling for næringslivet. De samme satsingsområdene vil også være sentrale for departementets prioriteringer i 2010. Det vises for øvrig til de innledningsvise omtalene og de berørte kapittelomtalen.

Rammevilkår for verdiskaping

Målsetting: Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide for at rammevilkår utformes slik at de legger til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2008

EUs vekst- og sysselsettingsstrategi (tidligere kalt Lisboa-strategien) ble vedtatt i 2000. Nærings- og handelsdepartementet har fulgt utviklingen i dette arbeidet og har bl.a. utgitt seks rapporter om norsk økonomi og politikk i relasjon til strategien, senest i oktober 2008. Den siste rapporten, «Bærekraftig vekst og sysselsetting – et norsk perspektiv på EUs vekst og sysselsettingsstrategi», gir en oversikt over Regjeringens politikk for vekst og sysselsetting på mange ulike områder, ikke bare tiltak som er innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde. Rapporten ble gjennomgått og presentert i ulike fora. Det er også gjennomført fagseminar i forbindelse med en utredning Statistisk Sentralbyrå (SSB) har utført på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet om «Virkninger på norsk næringsstruktur av endringer i generelle rammebetingelser». Videre har Nærings- og handelsdepartementet i 2008 sluttført oppfølgingen av to rapporter om verdiskaping knyttet til globalisering. Arbeidet med disse rapportene og EUs vekst- og sysselsettingsstrategi generelt bidrar til å avdekke hvordan ulike tiltak og metoder bringer Norge nærmere våre politiske målsettinger. Videre har departementet vært involvert i diverse utredningsarbeid og saker knyttet til næringsøkonomiske problemstillinger, strukturelle endringer og omstillinger som følge av finan-

suroen, både generelt og overfor enkelt næringer og enkeltbedrifter. Dette gjelder bl.a. utvikling av kompetanse for innenlands anvendelse av gass og tilrettelegging av vilkår for kraftkrevende industri. Nærings- og handelsdepartementet har også medvirket til andre departementers politikkkutforming innenfor skatte- og avgiftsområdet, og bidratt i arbeidet med diverse miljø- og vernesaker. På miljøsektoren har departementet vært engasjert både i utredninger og planlegging av tiltak for å følge opp internasjonale klimaforhandlinger, og nasjonalt når det gjelder kartlegging av markedet for miljøteknologi i Norge, miljøavtalen for NO_x-utslipp og CO₂-rensing på Kårstø og Mongstad. Det ble i 2008 arbeidet med tilrettelegging for utvikling av tverrdepartemental forenklingsplan. Planen ble lansert i august 2008 og inneholder 120 større og mindre tiltak som vil gi forenklinger for næringslivet. Det er redegjort for prosjekt for å kartlegge og redusere de administrative kostnadene av offentlige regelverk for bedriftene under kap. 900, post 23 Forenklingstiltak. Arbeidet med gjennomføring av handlingsplanen for elektroniske tjenester rettet mot næringslivet, med utgangspunkt i Altinn-løsningen, ble videreført i 2008. Utviklingen skjer i et tett samarbeid med Brønnøysundregistrene og en rekke etater. Det vises til nærmere omtale av Altinn under kap. 904 Brønnøysundregistrene. Arbeidet med å bedre beslutningsgrunnlaget i departementene for tiltak som berører næringslivet gjennom arbeidet i Orakel-kompetansemiljø for næringsøkonomisk analyse, har vært videreført. I 2008 har arbeidet i Orakel vært konsentrert om opplæringskurs for medarbeidere i aktuelle departementer. Det ble utarbeidet forskrifter til den nye omstillingsloven, Ot.prp. nr. 27 (2007–2008) Lov om meldeplikt ved nedlegging av næringsverksemd, som ble lagt fram i desember 2007. Arbeidet med ny minerallov ble videreført og lovproposisjonen, Ot.prp. nr. 43 (2008–2009), ble lagt fram i mars 2009. Lov- og forskriftsendringer for iverksetting av endringer i mesterbrevloven, jf. Ot.prp. nr. 14 (2008–2009), ble klargjort i 2008.

Prioriteringer 2010

Det er usikkerhet både om styrken og varigheten på det økonomiske tilbakeslaget vi nå opplever. Selv om utslagene i produksjon og sysselsetting har vært mindre enn i de fleste andre land, er det mange bransjer og bedrifter som har fått redusert inntjeningen og dermed har vært nødt til å redusere arbeidsstokken.

Derfor er det viktig å legge til rette for et lønnsomt, konkurransedyktig og bærekraftig næringsliv også i framtiden. Regjeringen vil fortsette å

utforme en politikk som fremmer arbeidsstyrkens kunnskap og kompetanse, og bidrar til omstilling, innovasjon og verdiskaping.

I lys av ovenstående er det viktig å prioritere satsing på tiltak som bidrar til god innretning av generelle rammebetingelser som er viktig for innovasjons- og omstillingsevnen og dermed for verdiskapingen. Dette innebærer at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 vil fortsette sitt arbeid innenfor følgende områder:

- økonomisk politikk og skatte- og avgiftspolitik
- effektive markeder og infrastruktur
- næringspolitiske implikasjoner for enkelt næringer
- kunnskap og kompetanse
- lov og regelverk og tilrettelegging av offentlige tjenester

Handel og internasjonalt samarbeid

Målsetting: Fremme eksport og internasjonalisering for å øke norsk verdiskaping.

Handelsavtaler fremmer norsk eksport og import og internasjonalisering av norsk næringsliv. Handelsavtalens mål er å øke norsk verdiskaping og sysselsetting. I en tid preget av global økonomisk uro og fallende etterspørsel er handelsavtaler et viktig virkemiddel for å sikre stabile og gode vilkår for konkurranseutsatt sektor.

Resultatrapport 2008

Nærings- og handelsdepartementet skal bidra til at internasjonale rammevilkår for norsk næringsliv blir så gode som mulig. Utviklingen i EU påvirker både direkte og indirekte en rekke av Nærings- og handelsdepartementets arbeidsområder. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for å bidra til at EØS-avtalens målsetting om et velfungerende indre marked kan nås.

Nærings- og handelsdepartementet deltar i Europakommisjonens rådgivende komité for indre markedspolitik og en arbeidsgruppe under komiteen hvor det diskuteres hvordan det indre marked kan gjøres enda bedre enn det er i dag.

Europaparlamentet og Rådet vedtok 23. juni 2008 nytt regelverk for handel med varer. Det nye regelverket skal bidra til å styrke handelen med varer i det indre marked. Norge har deltatt aktivt i prosessen og gitt flere innspill til EUs institusjoner. Reglene gjelder i EU fra henholdsvis den 13. mai 2009 og 1. januar 2010. Departementet har deltatt ved utviklingen av reglene, bl.a. ved deltakelse i Europakommisjonens handelsforenklingsgruppe. Det har vært gjennomført en rekke nasjonale høringer av utkast til regler, før vedtak i EU.

Et høringsnotat med EUs tjenstedirektiv og forslag til norsk gjennomføringslov ble sendt på tre måneders høring 30. juni 2008, etter flere tidligere høringer og interne og eksterne utredninger. St.prp. nr. 34 (2008–2009) om samtykke til innlemning av tjenstedirektivet i EØS-avtalen, ble fremmet 19. desember 2008. Stortinget ga sitt samtykke 23. april 2009. Direktivet ble innlemmet i EØS-avtalen 9. juni 2009 og gjennomført i norsk rett ved lov av 19. juni 2009 nr. 103 om tjenstevirk-somhet (tjensteloven).

Nærings- og handelsdepartementet er nasjonalt kontaktpunkt for EØS-problemløsningsnettverket SOLVIT. SOLVIT Norge behandlet ti saker fra andre EØS-stater i 2008, hvorav det ble funnet løsning i åtte. SOLVIT Norge la inn tre saker mot andre EØS-stater, hvorav alle ble løst i 2008.

Nærings- og handelsdepartementet er nasjonal koordinator for informasjonssystemet for det indre marked, IMI, som ble tatt i bruk for å følge opp yrkeskvalifikasjonsdirektivet fra mars 2008. Norge og de andre EFTA-EØS-landene tok IMI i bruk høsten 2008.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for EFTAs handelsavtaler, bilaterale investeringsavtaler (BITs) og bilaterale handelsforbindelser med andre land. Departementet arbeidet i 2008 videre med frihandelsavtaler med flere land. Handelsavtalen mellom EFTA og SACU (Den sørafrikanske tollunionen) trådte i kraft 1. mai 2008. Handelsavtaler med Canada og Colombia ble signert i 2008. Det ble gjennomført forhandlinger om handelsavtaler med Peru, India, Kina og Algerie. Det ble gjennomført en forstudie om en handelsavtale mellom EFTA og Russland. I 2008 ble det besluttet at det kan startes forhandlinger om handelsavtaler med Ukraina, Malaysia, Indonesia, Serbia og Albania i 2009. Nærings- og handelsdepartementet gjennomførte en analyse om investeringsavtaler i 2008.

Departementet har ansvar for de økonomiske kommisjoner med ulike land. I 2008 ble det gjennomført kommisjoner med Russland og Tyskland. Regjeringskommisjonen med Russland fikk ytterligere tyngde som bilateralt forum etter at visestatsminister Viktor Zubkov i 2008 overtok ansvaret på russisk side. Det 11. Kommisjonsmøte ble avholdt i oktober i Moskva, med bred deltakelse og agenda knyttet primært til det norsk-russiske nærings-samarbeidet.

Møte i tysk-norsk økonomisk kommisjon ble avholdt i Dresden i desember 2008. Her stod så vel den internasjonale økonomiske krisa som europapolitiske spørsmål og generelle næringspolitiske spørsmål på dagsordenen. Kommisjonen utgjør et

viktig element innenfor Regjeringens Tysklandsstrategi.

Departementet har arbeidet videre med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet og i samråd med næringslivet, fokusert på nye og spesielt utfordrende markeder. Bilaterale politiske samtaler og konsultasjoner har vært avholdt med en rekke land. Det har vært gjennomført flere næringsfremmende arrangementer, bl.a. i forbindelse med Kongehusets besøk i Chile, Portugal og Tyrkia, og Regjeringens besøksvirksomhet. Statsråd Dag Terje Andersen deltok i juni 2008 ved St. Petersburg internasjonale Økonomiske Forum. I september 2008 møtte nærings- og handelsministeren sin tyske kollega til samtaler i Tromsø. I forbindelse med Kronprinsens besøk i Tyrkia i november 2008 ble det avholdt brede næringsfremmende arrangementer med fokus på maritim sektor/skipsfart og fornybar energi/vannkraft.

Prioriteringer 2010

Som et resultat av arbeidet med å forbedre arbeidet med det indre marked la Europakommisjonen sommeren 2009 fram en anbefaling om hvilke tiltak som kan iverksettes for å forbedre dagens arbeid med det indre marked. Nærings- og handelsdepartementet vil vurdere å følge opp tiltak i anbefalingen.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å få gjennomført de nye reglene for handel med varer i Norge i løpet av 2010, og har opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe som skal bistå i arbeidet. I tillegg leder departementet EFTAs arbeidsgruppe for handelsforenkling, deltar i Europakommisjonens handelsforenklingsgruppe (SOGS) og en arbeidsgruppe under SOGS som diskuterer praktisk gjennomføring av de nye reglene for handel med varer i nasjonal rett.

Departementet deltar også i Europakommisjonens ekspertmøter for tjenstedirektivet og leder EFTAs ad hoc arbeidsgruppe for direktivet. Gruppene arbeider med praktisk gjennomføring av direktivets bestemmelser bl.a. om opprettelse av kontaktpunkt og samarbeid mellom tilsynsmyndighetene over landegrensene. Informasjonssystemet for det indre marked, IMI, vil tas i bruk for å følge opp tjensteloven i 2009.

Arbeidet med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet, med fokus på nye og spesielt utfordrende markeder, vil bli videreført i 2010. Økonomisk nedgang i Norges eksportmarkeder som følge av den internasjonale finansuroen gjør dette arbeidet viktigere og mer utfordrende enn noen gang.

Nærings- og handelsdepartementets internasjonale arbeid omfatter ulike aktiviteter og skjer på en rekke arenaer. Departementets mål er ikke minst å ivareta norske næringsinteresser gjennom deltakelse i de internasjonale organisasjoner og bilateral myndighetskontakt for dermed bidra til at norske rammevilkår blir så gode som mulig. Arbeidet med EØS-avtalen, WTO og EFTAs frihandelsavtaler er særlig sentralt for å sikre norsk næringsliv god markedsadgang på viktige eksportmarkeder. Programsamarbeid og OECD-arbeid er sentralt for å sikre kunnskapsutveksling.

Regjeringen prioriterer også i 2010 EFTA-handelsavtaler med India, Russland og Ukraina, og en bilateral handelsavtale med Kina. India og Kina er raskt voksende økonomier, og stadig viktigere markeder for norske produkter og tjenester.

Regjeringen prioriterer også å videreføre dialogen med Russland om en handelsavtale. Raskt voksende økonomier i Asia, som f.eks. Indonesia, Malaysia, Vietnam og Hong Kong, er også aktuelle samarbeidspartnere i 2010. Det ble besluttet å starte forhandlinger mellom EFTA og Hong Kong i 2009 og en vil prioritere å avslutte disse forhandlingene i løpet av 2010. Det planlegges å ferdigstille en forstudie med Vietnam våren 2010 med sikte på oppstart av forhandlinger høsten 2010. Forhandlinger med Indonesia og Malaysia vil kunne starte når disse landa er rede til det.

Det legges opp til at avtalene med Gulf Cooperation Council (Saudi Arabia, De forente arabiske emirater, Kuwait, Qatar og Oman), Colombia, Peru, Serbia og Albania kan ratifiseres og tre i kraft i løpet av 2010.

Regjeringen prioriterer å inngå investeringsavtaler med India, Kina, Russland og Ukraina. Slike avtaler vil bli sett i sammenheng med pågående forhandlinger om handelsavtaler.

Myndighetskontakt om rammevilkår, faste konsultasjonsfora, kommisjoner, Norgesprofilering og enkeltsaker for norske bedrifter er viktige innsatsområder som bidrar til eksportfremme og internasjonalisering av norsk næringsliv. Departementet har også det overordnede ansvaret for næringsfremme i forbindelse med Kongehusets internasjonale besøksvirksomhet. Det planlegges også i 2010 gjennomført flere offisielle besøk til utlandet. Arbeidet med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet, med fokus på nye og spesielt utfordrende markeder, vil bli videreført i 2010. Kommisjonsmøte med Russland skal avholdes i Moskva første halvdel av 2010. Kommisjonsmøte med Tyskland vil bli avholdt i Norge i første kvartal 2010. Uformelle handelspolitiske samtaler med USA vil bli avholdt i løpet av første halvår 2010.

Departementet har det overordnede ansvaret for Norges deltakelse på verdensutstillinger. Det skal i 2010 arrangeres verdensutstilling (EXPO) i Shanghai, Kina.

Innovasjon og entreprenørskap

Målsetting: Utforme og forvalte en innovasjons- og entreprenørskapspolitikk som fremmer samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2008

Regjeringen la 5. desember 2008 fram St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge (Innovasjonsmeldingen). Meldingen presenterer helheten i Regjeringens innovasjonspolitik og skisserer retningen for det videre arbeid på området. Regjeringen vil føre en politikk som bidrar til økt bærekraft, som bygger på en samfunnsmodell med trygghet og tillit og som styrker innovasjonsarbeidet både i næringslivet og i offentlig sektor. Det sentrale, overordnede målet for Regjeringens innovasjonspolitik er å legge til rette for en verdiskaping som er bærekraftig – i økonomisk, sosial og miljømessig forstand – som i neste omgang bidrar til å oppfylle Regjeringens velferdsmål.

For å få innspill til arbeidet med meldingen arrangerte departementet en rekke møter med bedrifter, forskningsmiljøer, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner, bransjeorganisasjoner, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd.

Arbeidet gjennom Innovasjon Norge gir gode resultater, bl.a. som virkning av Innovasjon Norges rolle som en helhetlig institusjon for næringslivet med tilstedeværelse lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Innovasjon Norge tilbyr støtte til etablerere i hele landet og har bidratt til å sikre at norsk næringsliv har kunnskap og kompetanse til å internasjonalisere sine ideer, produkter og virksomheter.

SIVAs nasjonale aktiviteter og innsats i nordområdene og i Nordvest-Russland ble gitt økt prioritet i 2008.

Internasjonalt samarbeid er en viktig del av innovasjonspolitikken. Nærings- og handelsdepartementet har deltatt i diskusjoner av innovasjons- og entreprenørskapspolitikk i internasjonale fora, bl.a. i EU og OECD.

Nærings- og handelsdepartementet tok i 2007 initiativ til utarbeiding av en landgjennomgang av norsk innovasjonspolitik i regi av OECD. Rapporten ble lagt fram i juni 2008, og inngikk som et element i Regjeringens innovasjonsmelding.

Vedtatt om norsk deltakelse i EUs nye ramme-program for konkurranseevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007–2013 ble gjort i 2007. Nærings- og handelsdepartementet har fagansvaret for delprogrammet for Innovasjon og entreprenørskap. For å sikre god koordinering og nasjonal oppfølging av norsk deltakelse i prosjekter under innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet har Innovasjon Norge fått oppgaven som nasjonalt kontaktpunkt for delprogrammet. Det er også etablert en referansegruppe med deltakere fra aktuelle organisasjoner. Videre har Nærings- og handelsdepartementet stasjonert tre nasjonale eksperter ved Europakommisjonen. Det vises til nærmere omtale under kap. 924.

Nærings- og handelsdepartementet har i 2008 gjennomført de fleste av de tiltakene departementet er hovedansvarlig for i handlingsplanen om kultur og næring. Nærings- og handelsdepartementet har deltatt i den interdepartementale referansegruppa som følger opp aktuelle tiltak og prosjekter under den reviderte strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen. Det ble videre gjennomført en ekstern evaluering av strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen.

Regjeringens « Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner» ble lagt fram i februar 2008. Handlingsplanen er utarbeidet av sju departementer og omfatter 12 tiltak. Nærings- og handelsdepartementet leder referansegruppa for handlingsplanen hvor de berørte departement og virkemiddelapparatet er representert. Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SIVA er sentrale i oppfølgingen av tiltakene i handlingsplanen (se også redegjørelsen om Likestilling i del III om spesielle temaer).

Videre deltar Nærings- og handelsdepartementet i internasjonale fora, bl.a. OECD og ICE (International Consortium of Entrepreneurship) og gjennom CIP, om samarbeidsprosjekter for forskning på entreprenørskap.

Nærings- og handelsdepartementet deltar med to representanter i Kunnskapsdepartementets team og sekretariat for Nasjonalt forum for styrket satsing på realfag. Det ble avholdt fire møter i nasjonalt forum i 2008 og gjennomført en felles rekrutteringskampanje til realfagene.

Prioriteringer 2010

Å legge til rette for nye og bedre måter å anvende ressuser på, utgjør selve kjernen i Regjeringens innovasjonspolitik. En forutsetning for å oppnå økt verdiskaping er at virksomhetene bruker kunnskap på nye måter, utvikler nye tjenester og produkter, jobber smartere og finner nye bruks-

områder. Virksomheter i privat og offentlig sektor har selv ansvar for å frambringe innovasjoner i sitt arbeid. Myndigheter på ulike nivåer spiller imidlertid også en sentral rolle ved å fastlegge rammebetingelser som påvirker virksomhetenes handlingsrom. Ofte utvikles innovasjoner i et samspill mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige myndigheter.

En helhetlig og effektiv innovasjonspolitik er avhengig av at de ulike områdene som påvirker innovasjonsevnen ses i sammenheng. En fungerende helhetlig innovasjonspolitik må påvirke norsk innovasjonsevne på flere områder, bl.a. regionalpolitikken, utdannings- og kompetansepolitikken, forskningspolitikken og miljøpolitikken. Dette krever satsing på langsiktig kunnskapsoppbygging i økonomien, innovasjon i næringslivet og tilrettelegging for omstilling i offentlig sektor.

I stortingsmeldingen om innovasjon (St.meld. nr. 7 (2008–2009)) varslet Regjeringen nær 100 konkrete tiltak for å styrke innovasjonsevnen i næringslivet og i offentlig sektor. Langt de fleste av tiltakene er under oppfølging, med fastlagte tids- og budsjettammer. Nærings- og handelsdepartementet vil i 2010 fortsette dette oppfølgingsarbeidet, bl.a. ved å etablere et forum for tjenesteinnovasjon, parallelt med en utredning av virkemidler spesielt rettet mot innovasjon i tjenestenæringer. Departementet vil også iverksette en utredning av medarbeidernes medvirkning til innovasjoner i næringsliv og offentlig sektor. Departementet vil dessuten fortsette arbeidet med en ny strategi for små og mellomstore bedrifter, og vil følge opp en ny strategi for miljøteknologi, i samarbeid med Strategisk råd for miljøteknologi.

De næringsrettede virkemidlene på Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde skal inngå i et oversiktlig og helhetlig innovasjonsrettet tjenestetilbud fra virkemiddelapparatet og bidra til å utløse konkrete prosjekter og bedriftsetableringer som gir økt verdiskaping.

Kulturelle trekk og holdninger i samfunnet påvirker innovasjon og entreprenørskap. Samfunn som verdsetter nysgjerrighet, kunnskapstørst og skapertrang stimulerer til innovasjon. Vektlegging av entreprenørskap i skole og utdanning er et viktig virkemiddel for å skape positive holdninger til entreprenørskap.

Nærings- og handelsdepartementet vil arbeide for at norsk økonomi sikres tilstrekkelig tilgang på arbeidskraft med relevant kunnskap av høy kvalitet. Departementet skal være en pådriver for økt kvalitet og relevans i det formelle utdanningssystemet og vil vektlegge virkemidler som bidrar til økt samspill mellom kunnskapsinstitusjoner og næringsliv. Nærings- og handelsdepartementet vil

prioritere arbeidet med å få positiv uttelling av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for innovasjon og entreprenørskap i CIP.

Nærings- og handelsdepartementet deltar i referansegruppa som samordner arbeidet med utformingen av Handlingsplanen for entreprenørskap i utdanning (sammen med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet), som skal legges fram i løpet av høsten 2009. Det nye styringsdokumentet skal videreføre satsingen på entreprenørskap i grunnutdanningen, og har i tillegg fokus på tiltak innenfor høyere utdanning. Videre vil departementet følge opp tiltakene i «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner», handlingsplanen om kultur og næring, og videreføre samarbeidet med organisasjonen Ungt Entreprenørskap.

Reiseliv

Målsetting: Økt verdiskaping og lønnsomhet i reiselivsnæringen. Styrket markedsføringsinnsats for å profilere Norge som reisemål og feriested innenlands og på utenlandske markeder.

Resultatrapport 2008

Innsatsen for å profilere norsk næringsliv, Norge som reisemål og Norges omdømme ble styrket i 2008. I Regjeringen nasjonale strategi for reiselivsnæringen fra desember 2007 er det lagt opp til økt satsing på virkemidler rettet mot innovasjon i reiselivsnæringen. Dette er fulgt opp overfor Innovasjon Norge, SIVA og Norsk Designråd for 2008. Visjonen for strategien er «Verdifulle opplevelser». Hovedmålene er økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor næringen og å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål. Som ledd i kompetanseoppbyggingen i næringen gjennomføres det programmer i fire utvalgte geografiske pilotområder: Røros, Trysil, Vega og Lærdal og i bedriften Geilo Fjellandsby. På det internasjonale området har departementet deltatt i OECD-prosjekter for reiselivs- og turistspørsmål. Videre ble Norge i 2008 tatt opp som medlem i FNs turistorganisasjon UNWTO, jf. omtale under kap. 900, post 70.

Prioriteringer 2010

Stadig flere land satser på turisme, og konkurransen om turistene er skjerpet, spesielt i etterkant av finansuroen. En konsekvens av finansuroen har vært at Innovasjon Norge har omprioritert midler til markedsføring av Norge som reisemål fra uten-

landsmarkedene til hjemmemarkedet. Norske turister har i 2009 til en viss grad kompensert for svikten i utenlandsmarkedet, og denne prioriteringen vil videreføres i 2010. Regjeringen vil prioritere en ytterligere økt satsing på reiseliv gjennom videre arbeid med oppfølging av den nasjonale reiselivsstrategien. Det legges her vekt på at reiselivsnæringen er viktig i mange lokalsamfunn og gir positive ringvirkninger til annet lokalt næringsliv. Den nasjonale reiselivsstrategien skal bidra til å styrke Norges markedsposisjon på det internasjonale markedet, bl.a. gjennom satsing på et mer bærekraftig reiseliv i regi av Innovasjon Norge, innføringen av en nasjonal kvalitetssikringsordning for reiselivet og en nasjonal bookingløsning for reiselivsprodukter. I 2010 vil Nærings- og handelsdepartementet legge mer vekt på å sette tydelige resultatmål for den offentlige innsatsen for reiselivsnæringen. Det overordnede ansvaret for reiselivspolitikken ligger i Nærings- og handelsdepartementet, men for å sikre god koordinering av reiselivsrelaterte saker i de øvrige departementene holdes jevnlig møter på statssekretær- og embetsnivå.

Næringsrelevant forskning

Målsetting: Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide for at det over tid utvikles et næringsliv som er mer forskningsbasert, for å legge til rette for økt omstillingsevne, innovasjon og verdiskaping i norsk økonomi.

Resultatrapport 2008

Nærings- og handelsdepartementets forskningsinnsats er i hovedsak kanalisert gjennom bevilgninger til programmer og ordninger i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Den europeiske romfartsorganisasjonen (ESA). Videre er Skattefunnordningen, som departementet har det administrative ansvaret for, et virkemiddel som utløser økt forskningsinnsats fra næringslivet.

Det ble i 2008 satt i gang et arbeid for å utarbeide et felles mål- og resultatstyringssystem for departementene som kanaliserer midler til Forskningsrådet. Nærings- og handelsdepartementet har deltatt i arbeidet som blir videreført i 2009. Norges forskningsråd startet i 2008 opp en ny ordning med næringsdoktorgrader for å sikre næringslivet tilgang på forskere. Nærings- og handelsdepartementet deltar i ordningens referansegruppe. I forbindelse med arbeidet med ny forskningsmelding, har departementet kommet med innspill og deltatt i ulike arbeidsgrupper. Dette arbeidet ble videreført i 2009.

I mars 2008 mottok Nærings- og handelsdepartementet en evaluering av Institutt for energiteknikkens nukleære virksomhet i Halden og på Kjeller. Evalueringen ble utført av et utvalg nedsatt av departementet og var ledet av professor Arild Hervik. Utvalget konkluderte med at det er betydelige positive samfunnsøkonomiske effekter knyttet til den relativt begrensede offentlige støtten som virksomheten mottar.

For å følge opp Regjeringens strategi for nordområdene har Nærings- og handelsdepartementet i 2008 startet opp et arbeid med å utvikle en nasjonal strategi for marin bioprospektering. Arbeidet foregår i samarbeid med flere departementer og virkemiddelapparatet. Som en oppfølging av stortingsmeldingen om innovasjon, startet Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Miljøverndepartementet mot slutten av 2008 opp arbeidet med et strategisk råd for miljøteknologi. Rådet består av 25 toppledere fra næringsliv, arbeidsliv, kunnskapsmiljøer og miljøbevegelsen. Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har fra 2007 hatt en femårig satsing på behovsdrivet innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren. Som et ledd i denne satsingen ble det i 2008 inngått en samarbeidsavtale mellom de regionale helseforetakene, Innovasjon Norge, InnoMed og Norges forskningsråd. Som en oppfølging av Regjeringens maritime strategi «Stø kurs» ble det satset på maritim forskning, innovasjon og kompetanse, bl.a. gjennom en styrking av Maroffprogrammet i Norges forskningsråd.

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for oppfølging av norsk deltakelse i fire programkomiteer i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Dette omfatter IKT, nanoteknologi og nye materialer, romvirksomhet og små og mellomstore bedrifter. Departementet har, innenfor rammen av bilateralt forskningssamarbeid, også arbeidet med å følge opp næringsrelevant forskningssamarbeid med prioriterte land. Dette gjelder bl.a. tidligere inngåtte avtaler med Japan, USA, Frankrike og avtalen som ble inngått i november 2008 med Kina. Forskningsavtalen mellom Norge og Russland utløp i mai 2008. Departementet er i dialog med russisk side om fornying av avtalen. Nærings- og handelsdepartementet var representert under Science Week i USA høsten 2008 der helserelatert forskning var et hovedtema.

Sluttrapporten for Statistisk Sentralbyrås evalueringer av Skattefunn forelå i januar 2008. Hovedkonklusjonen er at Skattefunnordningen i all hovedsak har virket etter hensikten. Regjeringen tok stilling til sluttrapporten i forbindelse med statsbudsjettet for 2009, der ordningen ble videreført.

Prioriteringer 2010

Forskning er viktig for innovasjon, omstilling, framtidig verdiskaping og konkurranseevne. I den sammenheng er satsing på næringsrelevant forskning avgjørende, ved at offentlige bevilgninger, offentlig forskningsinnsats og forskningsresultater utløser økt forskningsinnsats og økt bruk av forskningsresultater i næringslivet. Erfaringsmessig øker foretakene sine forsknings- og innovasjonsprosjekter i gode tider og reduserer dem i nedgangstider. Det er derfor en utfordring å stimulere foretakene til fortsatt å investere i forskning og nyskaping, og dermed legge til rette for omstilling og utvikling av ny næringsvirksomhet.

Departementet vil arbeide med å følge opp relevante tiltak på forskningsområdet som er tatt inn i stortingsmeldingen om innovasjon og i den siste stortingsmeldingen om forskning – Klima for forskning (St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning). Arbeidet med å utvikle et bedre system for mål- og resultatstyring for forskningssektoren som viser resultatene og virkningene av den offentlige forskningsinnsatsen, vil være viktig. Arbeidet med miljøteknologi vil bli fulgt opp gjennom Strategisk råd for miljøteknologi og videreutvikling av en miljøteknologistrategi. Når det gjelder den nye nasjonale strategien for marin bioprospektering, vil Nærings- og handelsdepartementet prioritere nødvendige oppfølgingstiltak på departementets område. Det vil også bli oppfølging på andre teknologiområder som framkommer av forskningsmeldingen.

Det vises til omtale av nukleær virksomhet under kap. 920 Norges forskningsråd, underpost 50.2 Institutter og annen infrastruktur.

Departementet vil videre vektlegge arbeidet med å sikre bedre uttelling av den norske deltakelsen i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Når det gjelder bilateralt forskningssamarbeid, vil prioriterte land bli fulgt opp.

Maritime næringer og skipsfart

Målsetting: Norge skal være en verdensledende maritim organisasjon. De norske maritime næringer skal levere de mest innovative og miljøvennlige løsninger for fremtiden.

Resultatrapport 2008

På skipsfartsområdet gjennomføres det et betydelig arbeid med å utforme internasjonale regler for sjøsikkerhet og miljø. Arbeidet er i hovedsak knyttet opp mot FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU og EUs maritime sjøsikkerhetsorgan (EMSA) og i

ILO (FNs arbeidsorganisasjon). Nasjonalt har det blitt arbeidet videre med følge opp ny skipssikkerhetslov og implementering av EU-direktiver. Regjeringen fremmet i mai 2008 forslag om endringer i sjøloven, skipssikkerhetsloven, NIS-loven og fritids- og småbåtloven, jf. Ot.prp. nr. 56 (2007–2008). Endringene ble vedtatt av Stortinget i juni 2008 og trådte i kraft 1. juli 2008. St.prp. nr. 73 (2007–2008) om samtykke til ratifikasjon av Maritime Labour Convention ble fremmet i juni 2008 og vedtatt av Stortinget i desember 2008. St.meld. nr. 30 (2007–2008) om ILO-konvensjonen om arbeidsvilkår i fiskerisektoren ble framlagt i juni 2008 og behandlet av Stortinget i desember 2008. «Stø kurs – Regjeringens strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringer» ble lagt fram i oktober 2007. Regjeringens maritime strategi omfatter satsing på fem hovedområder: Globalisering og rammevilkår, miljøvennlige maritime næringer, maritim kompetanse, maritim forskning og innovasjon og nærskipsfart. Det ble bevilget 100 mill. kroner særskilt til gjennomføring av strategien for 2008. For å underbygge strategien ble det samlet bevilget 240 mill. kroner på statsbudsjettet for 2008 til forskning, innovasjon og kompetansetiltak innenfor det maritime området over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Arbeidet med oppfølging av maritim strategi er i rute, jf. rapport om «Stø kurs – oppfølging av maritim strategi» av oktober 2008. Rapporten fra det maritime omdømmeprojektet ble overlevert til Nærings- og handelsdepartementet i november 2008.

Prioriteringer 2010

Nærings- og handelsdepartementet skal arbeide aktivt for at Norge skal være en verdensledende maritim nasjon. For å oppnå dette skal Norge spille en aktiv rolle i utarbeidningen av internasjonale regler og krav til skip på sikkerhets- og miljøområdet i IMO og EU. I 2010 vil det bli særlig fokus på å etablere et klimaregime for internasjonal skipsfart i IMO. Piratvirksomheten utenfor kysten Nigeria, i Asia og spesielt utenfor kysten av Somalia og i Det indiske hav utgjør fortsatt en fare for skipsfarten og Regjeringen vil følge situasjonen nøye. Norge ble i 2009 medlem i ReCaap, som er en samarbeidsavtale for å bekjempe piratvirksomhet i Asia. Nærings- og handelsdepartementet vil aktivt delta i dette arbeidet i 2010. Departementet skal arbeide for å opprettholde og utvikle Norges sterke posisjon nasjonalt og internasjonalt når det gjelder maritim forskning og innovasjon. Regjeringens maritime strategi har som mål at de norske maritime næringene skal levere de mest innovative og miljøvennlige løsningene for fremtiden. Nærings-

og handelsdepartementet skal følge opp bevilgninger på 100 mill. kroner til oppfølging av maritim strategi i 2010. Dette omfatter 70 mill. kroner til maritim forskning og innovasjon, herunder 60 mill. kroner til MAROFF – programmet og 10 mill. kroner til nærskipfartsordningen under Innovasjon Norge. Videre omfattes 30 mill. kroner til maritim utdanning, markedsføring av NIS og maritime prosjekter. Det er behov for økt rekruttering og styrking av maritim utdanning. Det er en utfordring å videreutvikle Norge som en ledende nasjon innen kvalitetsskipfart og fortsatt ha gode rammebetingelser som bidrar til at rederier, sjøfolk og de norske skipsregistrene NIS og NOR er konkurransedyktige internasjonalt. Det er satt i gang en ekstern evaluering av tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk som vil bli fulgt opp i 2010, jf. omtale under kap. 909. Det er behov for å fortsette arbeidet for å bedre omdømmet for de norske maritime næringene både i Norge og utlandet, bl.a. gjennom oppfølging av omdømmerapporten fra 2008. Det er også et mål at flere skip skal registreres under norsk flagg, og at flere rederier og maritime bedrifter skal lokaliseres i Norge. De maritime næringene opererer i sterkt internasjonalserte og konkurransutsatte markeder, og Nærings- og handelsdepartementet vil arbeide for å sikre gode konkurransevilkår for skipfartsnæringen og skipsbyggingsindustrien. Situasjonen i de maritime næringer som følge av finanskrisen vil vurderes framover.

Statlig eierskap

Målsetting: Regjeringen vil sikre et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten er eier i virksomheter som har stor betydning for norsk nærings- og samfunnsniv. Statlig eierskap sikrer råderetten over felles naturressurser og bidrar til at avkastning og utbytte fra disse kommer fellesskapet til gode. Statlig eierskap sikrer nasjonalt eierskap til nøkkelvirkosomheter og bidrar til at kompetansemiljøene knyttet til hovedkontorfunksjoner og forskning og utvikling består og utvikles i Norge.

Resultatrapport 2008

Nærings- og handelsdepartementet rapporterer om sin eierskapsutøvelse på flere måter: Til Stortinget ved egne stortingsmeldinger og i de årlige budsjettproposisjonene, til Riksrevisjonen ved statsrådets årlige redegjørelse for eierskapsutøvelsen i hvert enkelt selskap og til næringslivet i form av årlige eierberetninger. Eierberetningene oversendes Stortinget til orientering.

Statens eierberetning 2008 ble utgitt i juni 2009 og omfattet i alt 52 selskaper.

Regjeringen la i september 2008 fram en revidert versjon av dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» på norsk og engelsk. Dokumentet sammenfatter målene og rammene for statens eierskap slik de er fastlagt av regjering og Storting, bl.a. gjennom behandlingen av St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap. I denne meldingen ble det lagt opp til at eierpolitikkdokumentet skulle revideres årlig og koordineres med utgivelsen av eierberetningen. Dette har i praksis vist seg lite hensiktsmessig, og departementet vil vurdere nærmere hyppigheten for å revidere denne publikasjonen. Departementet viser ellers til at Stortingets behandling av St.prp. nr. 32 (2008–2009) Statlige lån til Eksportfinans ASA, har medført en endring av målkategoriseringen vedrørende Eksportfinans ASA.

I 2008 startet Nærings- og handelsdepartementet en løpende dialog om samfunnsansvar med selskaper hvor departementet forvalter statens eierskap. Det blir i 2009 bl.a. foretatt en gjennomgang av selskapenes rapportering av samfunnsansvar i sine årsrapporter. Denne kartleggingen danner grunnlag for videre oppfølging av bedriftenes arbeid med samfunnsansvar og departementets strategi på området.

Når det gjelder eierskapsutøvelsen i forhold til enkelt-selskaper, var departementet i 2008 bl.a. engasjert i arbeid knyttet til at EFTAs overvåkingsorgan ESA har stilt spørsmål om det har vært gitt ulovlig statsstøtte i forbindelse med etableringen av Mesta AS. Det ventes at ESA fatter vedtak i saken i løpet av høsten 2009. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 17.30.

Prioriteringer 2010

Hovedmålene i statens eierskapsforvaltning ligger fast. Regjeringen vil sikre et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap i nøkkelvirkosomheter i norsk næringsliv. Nasjonalt eierskap legger til rette for at hovedkontorfunksjoner og forskning og utvikling består og utvikles i Norge. Statlig eierskap sikrer råderetten over felles naturressurser og bidrar til at avkastning og utbytte fra disse kommer fellesskapet til gode.

Nærings- og handelsdepartementet vil i 2010 bl.a. ha fokus på selskapenes finansielle soliditet og kapitaldekning i kjølvannet av uroen i de internasjonale finansmarkedene og det påfølgende globale økonomiske tilbakeslaget.

Departementet vil arbeide med forhold knyttet til selskapenes strategiske posisjon og veivalg som

kan styrke grunnlaget for videre forretningsmessig utvikling.

Departementet har i eierdialogen med selskapene uttrykt klare forventninger til at de arbeider aktivt med å ivareta sitt samfunnsansvar bl.a. innenfor områder som helse, arbeidsmiljø, sikkerhet, likestilling og etiske forhold, herunder også arbeid mot korrupsjon. I 2010 vil vi videreutvikle og styrke opplegget for oppfølging av selskapenes arbeid med dette samfunnsansvaret.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Målsetting: Krisehåndteringsberedskap som gjør departementet og næringslivet i stand til å håndtere og minimalisere virkningen av kriser.

Resultatrapport 2008

Nærings- og handelsdepartementets arbeid innenfor samfunnssikkerhet og beredskap omfatter næringsrettede tiltak og samarbeidsordninger mellom departementet og næringslivet i tillegg til utvikling og øving av departementets og etatenes krisehåndteringsevne. God næringsberedskap er avhengig av at næringslivet og andre samfunnsviktige virksomheter sikres muligheter til å fortsette sin virksomhet under kriser og konflikter. Dette søkes oppnådd gjennom tiltak og planer som øker robustheten spesielt i samfunnskritiske funksjoner og ved omfattende informasjonsutveksling mellom myndigheter og næringsliv.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter forsyningsloven av 1956, skipsrekvisisjonsloven av 1952 og varekrigsforsikringsloven av 2003, med tilhørende regelverk. Departementet har arbeidet videre med å legge til rette for en tilpasning av forsyningslovverket til dagens utfordringer. Det er arbeidet med styrking av departementets kriseorganisasjon, øving i bruk av elektronisk krisehåndteringsverktøy og videreføring av en planmessig oppfølging av underlagte etater innen samfunnssikkerhet og beredskap. Departementet har videreutviklet samarbeidet med dagligvaredistributørene, bygg- og anleggsnæringen, skipsfartsnæringen og forsikringsbransjen (varekrigsforsikring). I samarbeid med dagligvarebransjen er det bl.a. arbeidet med lageroppbyggingsplaner, og informasjonsstrategi. Når det gjelder bygg- og anleggsnæringen er det fokusert på næringens mulighet for å yte operativ bistand ved større naturkatastrofer m.m. I samarbeid med NORTRASHIP-ledelsen, Norges Rederiforbund og andre er det utviklet rutiner for informasjon om sikkerhetsspørsmål, f.eks. ved piratvirksomhet, trusler mot skipsfarten og rask tilgang til skipstransport for å dekke akutte trans-

portbehov i krisesituasjoner. Det er i 2008 gjennomført øvelser knyttet til beredskapsordningene for dagligvarebransjen og bygg- og anleggsbransjen. I tillegg har departementet deltatt i andre øvelser.

Prioritering 2010

Innenfor samfunnssikkerhet og beredskap vil samarbeid med aktuelle bransjer og underlagte etater være høyt prioritert. Dette omfatter videreutvikling og øving av departementets krisehåndteringssystemer og interne sikkerhetsrutiner, og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, beredskap og kriseplaner i etatene. Arbeidet med en endring av hjemmelsgrunnlaget som erstatning for den gjeldende forsyningsloven i samarbeid med berørte departementer vil bli sluttført. Det samme gjelder arbeidet med et opplegg for informasjonsberedskap ved forsyningskriser innenfor matvarer. Innenfor skipsfartsberedskap vil det bli fortsatt fokus på sikkerhetsspørsmål for skipsfarten, herunder piratvirksomhet. Videre vil det bli oppfølging av departementets samfunnssikkerhets- og beredskapsansvar knyttet til andre aktuelle problemstillinger.

Søve gruver

Driften ved Søve Gruver ble startet på 1950-tallet av statsaksjeselskapet A/S Norsk Bergverk og lagt ned i 1965. I 1970 ble anlegg og eiendommer solgt til Telemark fylkeskommune og Nome kommune. A/S Norsk Bergverk ble avviklet i 1975.

Næringskomiteen er i Budsjettinnstilling S. nr. 8 (2008–2009) opptatt av tiltak for å redusere negative miljømessige konsekvenser av eksisterende og tidligere gruvedrift der staten har eier- eller forvaltningsansvar, slik at de enkelte lokalsamfunn som er berørt, ikke blir belastet på en utilbørlig måte. Det vises bl.a. til utfordringer knyttet til Søve gruver, og flertallet i komiteen ser fram til at staten og Telemark fylkeskommune kommer fram til en minnelig ordning.

Nærings- og handelsdepartementet har engasjert eksternt firma til å kartlegge kostnader og omfang ved eventuell senere opprydding av radioaktivt materiale ved Søve gruver. Oppdragstaker bes bl.a. om å konsekvensvurdere tre handlingsalternativer til å la materialet ligge som i dag. Det legges videre til grunn at oppdragstaker skal vurdere prøvetaking og målinger som er utført ved Søve gruver de senere årene, herunder om det foreligger tilstrekkelig informasjon til å foreta forsvarlige vurderinger av alternative tiltaksløsninger. Behovet for eventuelt supplerende prøvetaking og

analyse skal også vurderes. Departementet understreker i utlysningen at ansvarsforhold knyttet til eventuell senere opprydding ved Søve gruver, ikke er avklart, og at det ved kunngjøringen av kartleggingsoppdraget ikke er tatt stilling til dette spørsmålet.

Telemark fylkeskommune har i slutten av august 2009 tatt ut stevning mot staten ved Nærings- og handelsdepartementet i forbindelse med bl.a. radioaktivt materiale ved og fra Søve Gruver.

Bortfall av hjemfalte gruveeiendommer

I 2007 samtykket Stortinget i at Nærings- og handelsdepartementet kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt. Begrunnelsen for fullmakten var at det er viktig at staten som eier av gruveeiendommer legger til rette for at gruvene kan benyttes til besøksgruvevirksomhet/museale formål. Nærings- og handelsdepartementet ber om Stortingets samtykke til at fullmakten fornyes for 2010, jf. Forslag til vedtak XII.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap, bl.a. nødvendig rullering av lagrene av nødproviant. Utgifter til råd og utvalg dekkes som hovedregel også av denne bevilgningen.

Samlet foreslås en bevilgning på 170,927 mill. kroner under posten. I tillegg foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 36 mill. kroner til spesielle driftsutgifter. Midlene nyttes til å dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag, støtte og prosjekter som er vesentlige i Nærings- og handelsdepartementets arbeid med nærings- og handelspolitikken. Bevilgningen kan også brukes til å finansiere større utredningsutvalg. Som ledd i gjennomføringen av Regjeringens maritim strategi er det i den foreslåtte bevilgningen for 2010 satt av om lag 10 mill. kroner til maritime prosjekter, herunder til en næringsrådsstilling med spesiell vekt på maritime saker ved den norske ambassaden i

Washington. Videre er det satt av om lag 8 mill. kroner til reiselivsformål.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 23 Forenklingstiltak, kan overføres

Både nasjonalt og internasjonalt er det økt fokus på næringsrettet forenkling og tilrettelegging av regelverk og offentlige tjenester som et middel til å bedre næringslivets konkurranseevne og bidrag til den samlede verdiskapingen i samfunnet. Et godt utformet regelverk og gode offentlige tjenester gjør rammebetingelsene for næringsvirksomhet mer forutsigbare og gir bedriftene anledning til å bruke større ressurser på innovasjon, nyskaping og produksjon. Erfaringene fra arbeidet viser at forenklinger kommer særlig de minste bedriftene til gode. Bedrifter med ti eller færre ansatte utgjør over 90 pst. av alle norske bedrifter. Regjeringen ønsker derfor i enda større grad å rette forenklingsarbeidet inn mot de minste bedriftene.

Resultatrapport 2008 og 2009

Regjeringen satte i 2006 i gang et arbeid for å redusere bedriftenes tidsbruk og kostnader avledet av lover og forskrifter. I perioden juli 2006 til september 2007 kartla to konsultantselskaper hvor mye tid og penger bedriftene bruker på å oppfylle myndighetenes ulike informasjonskrav. Kartleggingen viste da at de informasjonskrav næringslivet var pålagt gjennom regelverk koster bedriftene rundt 57 mrd. kroner i året. Kartleggingen viste også at rundt 80 pst. av det kartlagte regelverket har nasjonalt opphav, men med store variasjoner mellom departementsområdene. De delene av regelverket som har sitt opphav i internasjonale avtaler, kan ikke uten videre endres og forenkles. EU er i ferd med å gjennomføre en kartlegging av eget regelverk, og benytter seg av den samme metodikken som er brukt i den norske kartleggingen. Det forventes at de forenklinger EU foreslår i eget regelverk, vil få virkning for tilsvarende regler der disse er implementert i norsk rett. Nærings- og handelsdepartementet følger EUs arbeid på dette området nøye.

Kartleggingen har også avdekket at bedriftene rapporterer at nærmere 60 pst. av de informasjonskrav det offentlige etterspør, også benyttes til interne formål i næringslivet. Før det settes i gang et arbeid med å forenkles de informasjonskravene

som også benyttes til næringslivets interne bruk, er det nødvendig å foreta en grundig gjennomgang for å sikre at endringer virkelig innebærer en forenkling.

Etter at kartleggingen ble fullført har alle berørte departementer utarbeidet forenklingstiltak på sine områder. Tiltakene er samlet i en handlingsplan som ble lansert i august 2008. I planen presenteres en generell omtale av Regjeringens politikk på området, og 120 konkrete forenklingstiltak fra 14 departementer. De foreslåtte forenklingstiltakene settes i verk fortløpende.

Det er i 2009 gjennomført en oppdatering av de tidligere gjennomførte målingene pr. 1. september 2006. Formålet er å avdekke hvordan de administrative kostnadene har utviklet seg i perioden. Oppdateringen har tatt utgangspunkt i endringer i regelverket, skjemaendringer, utviklingen av Altinn og tiltak i Regjeringens handlingsplan. Resultatet av oppdateringen er ikke ferdigstilt, men vil foreligge i oktober 2009. Foreløpige beregninger viser imidlertid at oppdateringen vil kunne vise en nedgang i de administrative kostnadene på mellom 200 og 300 mill. kroner i perioden 2006 til 2009. Ved jevnlike målinger, vil det være mulig å følge effektene av det forenklingsarbeidet som gjennomføres.

I 2008 og 2009 har det blitt gjennomført en ny måling av HMS-området og merverdi- og særavgifter. Begge disse områdene var piloter for basismålingen. Den nye målingen fører til at vi nå har en basiskartlegging der alle områder er målt med samme metode og med samme nullpunkt, 1. september 2006. Det totale omfanget av de administrative kostnadene for næringslivet er etter at pilotene ble målt på nytt, beregnet til 54 mrd. kroner i året. Det forhold at beregningen av kostnadene har gått ned fra om lag 57 mrd. kroner til om lag 54 mrd. kroner er kun et resultat av enkelte overlappinger og at enkelte regelverksområder er målt på nytt med samme metode som de øvrige.

Prioriteringer 2010

Regjeringens mål er at arbeidet skal gi norsk næringsliv en betydelig kostnadsreduksjon. Utvikling av gode og brukervennlige offentlige elektroniske tjenester til næringslivet er viktige bidrag til kostnadsreduksjonen. Videre må det arbeides systematisk med å forebygge mot nye u hensiktsmessige regler og ordninger. Gode beslutningsunderlag som viser konsekvenser for næringslivet ved regelverksendringer og nye offentlige tjenester, er det viktigste verktøyet i den forebyggende delen av arbeidet med næringsrettet forenkling.

Forenklingsarbeidet rettes nå mer målrettet mot forenklinger for de minste bedriftene. Det tas sikte på å gjennomføre en evaluering av kartleggingsmetoden (standard-kostmetoden), med sikte på å sikre at det metodiske grunnlaget og organiseringen av arbeidet gir best mulig effekt.

Flere av forenklingstiltakene i handlingsplanen har et langsiktig tidsperspektiv, noe som gjør det nødvendig å følge utviklingen over tid for å få gode effekter av arbeidet.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner til å videreføre forenklingsarbeidet. Bevilgningen skal bl.a. dekke prosjektstillinger, utgifter til kjøp av tjenester, og utviklingsoppgaver knyttet til regelverkskartlegging, utredning og gjennomføring av forenklingstiltak. Bevilgningen skal også dekke driften av Strategisk råd for SMB og utgifter til sekretariat for rådet.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 20,4 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag.

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2008/2009 og tilgjengelig informasjon om behovet i 2010. Størrelsen på flere av bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

Generelt er formålet med det statlige tilskuddet til organisasjonene å:

- bidra til at de berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene
- medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer for virksomheter på deres områder for å sikre at norske interesser blir ivaretatt

Hoveddelen av bevilgningen er prioritert til organisasjonene nevnt nedenfor.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk for skipsfarten. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av IMOs totalbudsjett) fastset-

tes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje). Det legges til grunn at det blir en oppjustering av medlemslandenes kontingent for 2010.

Det europeiske maritime sikkerhetsorgan EMSA (European Maritime Safety Agency) ble opprettet i 2003. Formålet med EMSA er å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets- og miljønivå gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge deltar i dette arbeidet på grunnlag av EØS-avtalen. Det ventes utvidet aktivitet i EMSA i 2010 bl.a. som følge av oppfølging av EUs tredje sjøsikkerhetspakke.

EUs internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet (EQUASIS) ble etablert på basis av en samarbeidsavtale mellom sentrale maritime administrasjoner. Formålet med arbeidet i EQUASIS er å medvirke til bedret sikkerhet og kvalitet på verdensflåten og bidra til redusert lavstandard skipsfart. EQUASIS er et viktig verktøy for EUs skipsfartspolitik. Norge har deltatt siden 2007.

En regional overenskomst om *havnestatskontroll* (Memorandum of Understanding on Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner) ble inngått i 1982. Overenskomsten har tilslutning fra 25 europeiske stater i tillegg til Canada og Russland. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet.

Norge har vært tilsluttet avtalen om *Ispatroljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav siden opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforhold i dette havområdet. Etter opplegget for ordningen skal USA (State Department) forskottere kostnadene for tjenesten i det enkelte år og kreve refusjon for medlemslandenes andel av kostnadene fastsatt på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. USA har ikke sendt ut refusjonskrav til deltakerlandene på mange år, slik at avsatte midler til formålet ikke har blitt benyttet. På denne bakgrunn ble det ikke ført opp midler til dekning av kontingentkrav for utført ispatroljeovervåking på statsbudsjettet for 2009. Av samme årsak budsjetteres det heller ikke med kontingentmidler til tjenesten for 2010, men tas forbehold om at det vil bli nødvendig å komme tilbake til bevilgningsbehovet når og hvis refusjonskravene fra USA kommer.

Som ledd i oppfølgingen av den nasjonale reiselivsstrategien besluttet Regjeringen i 2008 at Norge skulle melde seg inn i *FNs turistorganisa-*

sjon (UNWTO), jf. redegjørelse om saken og dekningen av kontingent i St.prp. nr. 59 (2007–2008). Det legges til grunn at medlemskapet vil gi Norge verdifull kunnskap som har betydning for arbeidet med å styrke og utvikle norsk reiselivsnæring. Det er bevilget midler til dekning av norsk kontingent i FN's turistorganisasjon i statsbudsjettet for 2009. Tilsvarende er det beregnet midler til kontingent for 2010 innenfor rammen av bevilgningsforslaget under posten.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer (ICC)* og *Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE)* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Det norske tilskuddet til disse organisasjonene foreslås opprettholdt på om lag samme nivå som i de senere år. I tillegg foreslås tilskuddet til *Det norske Handelskammerforbund (DnH)* opprettholdt.

International Union of Geological Sciences (IUGS) er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Sekretariatet for organisasjonen har de siste 20 årene ligget i Norge og har vært gjennomført ved at IUGS har kjøpt sekretariatstjenester fra Norges geologiske undersøkelse i Trondheim. Det har vært gitt årlige tilskudd til dekning av sekretariatsutgiftene over statsbudsjettet. For 2006–08 har det vært gitt tillegg for ekstrautgifter knyttet til planlegging og gjennomføring av den geologiske verdenskongressen som ble avholdt i Norge i 2008. Tilskuddet for 2009 dekker kun ordinære sekretariatsutgifter. Fra og med 2010 vil sekretariatet bli lagt til et annet land, og heretter vil finansieringen av sekretariatet bli dekket av det nye vertslandet.

Norge ble medlem av FN-forankrede *studiegrupper* (råvaregrupper) for bly og sink og for nikkel ved opprettelsen. Sekretariatene for studiegruppene er samlet i Lisboa. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er fagansvarlig for norsk deltakelse i oppfølging av studiegruppene.

De senere år har Nærings- og handelsdepartementet dekket kostnadene ved deltakelse i enkelte *komiteer* og *arbeidsgrupper under OECD*. Det legges til grunn at det blir aktuelt for Nærings- og handelsdepartementet å dekke deltakerutgifter til slike OECD-komiteer, arbeidsgrupper og prosjekter også i 2010.

En rekke asiatiske land har inngått en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet: «Regional cooperation Agreement on Combating

Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia», *ReCaap*. Avtalen har som formål å bekjempe piratvirksomhet og væpnet kriminalitet mot skip i Asia. Det er etablert et informasjonssenter for ReCaap i Singapore. Driften av senteret skal finansieres med frivillige bidrag fra medlemslandene. Enkelte land i Europa, inkludert Norge, er invitert til å delta i samarbeidet. Regjeringen har besluttet at Norge slutter seg til ReCaap-avtalen som medlem i egenkap av flaggstat. Det legges til grunn at et frivillig årlig norsk bidrag til informasjonssenteret for ReCaap skal dekkes av bevilgningen.

Norsk senter for nærskipfart (SPC Norway) ble opprettet i 2003 etter anmodning fra Europakommisjonen. Hovedmålet for senteret er å arbeide for og stimulere til overføring av transport fra veg til sjø. Senteret har vært finansiert med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet. Senteret arbeider aktivt for å tilby den beste oversikt over de alternativ som finnes for sjøtransport til, fra og innen Norge. Det er målsetting at driften av senteret framover i større grad skal finansieres av næringen, men det vurderes nødvendig å opprettholde statlig tilskudd for 2010.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger i stor grad på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Skipstransport er mest effektiv når skipene opereres av rederiene etter normale prosedyrer basert på kontrakter, med statlige lovhjemlede inngrep avgrenset til de mest alvorlige situasjoner. Beredskapsarbeidet er derfor først og fremst basert på at næringen frivillig stiller sin normale transportkapasitet til rådighet til beredskapsoppdrag i krisesituasjoner. I tillegg er det etablert samarbeid mellom departementet og Norges Rederiforbund om planlegging og gjennomføring av tiltak innen skipsfartsberedskap innenfor rammen av tilskuddet, herunder om tiltak ved piratvirksomhet og andre trusler mot skip. Tilskuddet skal bidra til å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten for å sikre mest mulig trygg skipstransport i krise- eller krigssituasjon
- kontakt og samarbeid mellom myndighetene og rederinæringen for å sikre informasjon og forståelse for beredskapsarbeid i næringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i krisesituasjoner

Arbeid med vedlikehold, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten og del-

takelse i planlegging og utførende virksomhet innen skipsfartsberedskap nasjonalt og internasjonalt, skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse.

På grunnlag av det løpende samarbeid med basis i avtale med Norges Rederiforbund og aktuelle oppgaver, foreslås satt av inntil 2,3 mill. kroner som tilskudd til skipsfartsberedskap.

Beredskapssystem for varekrigsforsikring

Det er viktig for samfunnet at forsyning og transport av varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller der forsyningssikkerheten trues av at det private marked for transportforsikring ikke vil være tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem som kan iverksettes raskt. Beredskapssystemet forvaltes av Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) med grunnlag i fastsatte retningslinjer. Formålet med tilskuddet er å sikre at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig forsikring av varer under transport i en krise- eller krigssituasjon. Sekretariatet skal også kunne bistå departementet med faglige utredninger, råd og utførende arbeid. Det arbeides fortsatt med videreutvikling av IT-baserte støttesystemer for ordningen. Det foreslås inntil kr 700 000 som tilskudd til ordningen med statlig varekrigsforsikring i 2010. For øvrig foreslås fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen videreført med ramme på 2 mrd. kroner, jf. redegjørelse under kapittel 5 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger og Forslag til vedtak IX, 2.

Budsjettforslag 2010

På dette grunnlag foreslås en samlet bevilgning på 3 mill. kroner under posten.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, kan overføres

Ungt Entreprenørskap er en selvstendig medlemsorganisasjon med en sentral administrasjon og lokalavdelinger med egne styrer og daglige ledere i samtlige av landets fylker. Organisasjonen arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Ungt Entreprenørskap har utarbeidet og utviklet et opplæringsmaterieil for alle skoletrinn, holder kurs for lærere, lager veiledningsmaterieil for lærere, tilrettelegger møteplas-

ser og nettverk og arrangerer nasjonale messer for elever og ungdoms- og studentbedrifter. Høsten 2009 la Regjeringen fram en handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen. Departementet har påbegynt en evaluering av tilskuddet til Ungt Entreprenørskap.

Resultatrapport 2008

For skoleåret 2008 ble det registrert 1 951 elevbedrifter (fra 1 780 registreringer året før), 2 273 ungdomsbedrifter (fra 1 916 året før) og 142 studentbedrifter (fra 168 registreringer året før). Totalt var nær 113 000 elever og studenter involvert i Ungt Entreprenørskaps aktiviteter i 2008. Over 10 700 elever var involvert i elevbedrifter, en marginal økning fra året før (mot 25 pst. økning fra 2007–08). Blant ungdomsbedriftene økte antall involverte elever med nær 20 pst. fra 2007. Innenfor høyere utdanning ble det registrert en nedgang på ca. 15 pst. i antall studenter som har deltatt i studentbedrifter.

Ungt Entreprenørskap arbeider for å styrke entreprenørskapskompetansen blant lærere og kvaliteten på entreprenørskapsopplæringen som tilbys. I 2008 deltok lærere på til sammen 20 478 ulike aktiviteter i regi av Ungt Entreprenørskap, en økning på nesten 20 pst. fra 2007. Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringslivet. Ungt Entreprenørskap arbeider bevisst for å inkludere jenter i sin opplæring, bl.a. gjennom programmet Jenter i ledelse. Tall fra Ungt Entreprenørskap viser at over halvparten av de daglige lederne og styrelederne i ungdoms- og studentbedriftene er kvinner.

Tre nye forskningsrapporter om entreprenørskap i utdanningen ble presentert i 2008. Blant disse finner vi bl.a. prosjektet Entreprenørskapsopplæring og elevenes læringsutbytte som ble gjennomført av Østlandsforskning på vegne av Ungt Entreprenørskap og Utdanningsdirektoratet. Studien indikerer at entreprenørskap i utdanning har en positiv innvirkning på elevers trivsel på sko-

len, motivasjon og for den enkeltes akademiske selvtillit. I en undersøkelse av Ungt Entreprenørskap og regional utvikling fant Østlandsforskning at deltakelse i bedriftsprogrammet Ungdomsbedrift kan bidra til å redusere fravær, og at det øker sannsynligheten for at den enkelte bosetter seg på hjemstedet etter endt utdanning.

Prioritering 2010

Formålet med det statlige tilskuddet til Ungt Entreprenørskap er å bidra til at flere skoler og unge benytter utdanningstilbud innen entreprenørskap. Økt fokus på entreprenørskap i utdanningen skal styrke kulturen for entreprenørskap og bidra til nyskaping og vekst innenfor nye og etablerte virksomheter. Prioriteringen er i tråd med målsettingen som er nedfelt i handlingsplanen for entreprenørskap i utdanning som sier at Regjeringen vil styrke kvaliteten på og omfanget av entreprenørskapsopplæring innenfor alle nivåer i utdannings-systemet. Norge skal fortsatt være ledende internasjonalt innenfor entreprenørskap i utdanningen.

Ungt Entreprenørskap har i sin Strategiplan for Ungt Entreprenørskap 2008–2010 satt seg som mål å øke aktiviteten spesielt i grunnskolen og videregående skole. Det er tallfestet som mål at Ungt Entreprenørskap innen 2010 skal nå totalt 200 000 elever og studenter innen 2010, herunder 130 000 elever i grunnskolen og 68 000 elever i videregående skole. Innenfor høyere utdanning er målet å nå 2 000 studenter.

Strategiplanen for entreprenørskap i utdanningen var i hovedsak rettet mot entreprenørskap i grunnskolen og videregående skole. Av strategiplanen framgår det at Ungt Entreprenørskap ønsker å videreutvikle sine programmer innenfor høyere utdanning.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
02	Ymse inntekter	3 280	115	101
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 115		
18	Refusjon av sykepenger	1 453		
71	Tilbakeføring fra tapsfond	7 307		
	Sum kap. 3900	14 155	115	101

Post 02 Ymse inntekter

Det budsjetteres med kr 101 000 i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag under pos-

ten for 2010. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, postene 01 og 21 og Forslag til vedtak II.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
901	Styret for det industrielle rettsvern	211 232	201 000	201 600	0,3
902	Justervesenet	86 118	83 500	87 800	5,1
903	Norsk Akkreditering	29 661	25 200	31 600	25,4
904	Brønnøysundregistrene	391 661	503 100	514 000	2,2
905	Norges geologiske undersøkelse	196 674	162 700	189 400	16,4
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	19 667	22 700	23 200	2,2
907	Sjøfartsdirektoratet	303 717	298 200	302 600	1,5
908	Skipsregistrene	16 943	20 000	18 200	-9,0
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 825 805	1 750 000	1 750 000	0,0
912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	5 921			
913	Standardisering	26 000	26 700	30 500	14,2
	Sum kategori 17.10	3 113 399	3 093 100	3 148 900	1,8

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Regjeringen legger i Soria Moria-erklæringen vekt på å sikre stabile, forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser, en effektiv infrastruktur og informasjonsformidling for næringslivet. Virksomhetene og virkemidlene under programkategorien representerer nødvendig infrastruktur for norsk næringsliv og er viktige kompetansesentra innenfor fagområder hvor Regjeringen legger vekt på å sikre fortsatt kompetanse i Norge.

En mer åpen verdensøkonomi og skjerpet konkurranse både på hjemme- og utemarkedene setter krav, bl.a. gjennom EU og EØS-avtalen, om en effektiv og funksjonell nasjonal infrastruktur og god innretning av rammebetingelsene.

Den offentlige tjenesteproduksjon som virksomhetene under programkategori 17.10 tilbyr næringslivet og det offentlige, er av høy kvalitet og skal sikre at norske interesser ivaretas gjennom både nasjonalt og internasjonal deltakelse på aktuelle områder.

Mål og strategier

Overordnet mål for programkategorien er å bidra til et godt tilrettelagt og tilgjengelig lov- og regelverk m.m. for næringslivet, som sikrer en effektiv infrastruktur og god innretning av rammebetingelser for de berørte sektorer og områder. For en nærmere konkretisering vises det til omtalene under de enkelte budsjettkapitler.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	211 232	201 000	201 600
	Sum kap. 901	211 232	201 000	201 600

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Styret for det industrielle rettsvern, heretter kalt Patentstyret, forvalter regelverkene for patent, varemerke og design, og er det nasjonale kompetansesenteret for industrielle rettigheter. Overordnet mål for Patentstyret er å bidra til å styrke konkurranse- og innovasjonsevnen i norsk næringsliv, ved å bidra til å sikre at norsk næringsliv tjener på egen nyskaping, strategisk markedsføring og design. Patentstyret skal ha et særlig fokus på små og mellomstore bedrifter.

Patentstyrets hovedoppgave er å behandle søknader om patent-, varemerke- og designbeskyttelse i Norge. Patentstyret skal også tilby ulike informasjonstjenester, bl.a. kurs som bidrar til å heve kompetansen om industrielle rettigheter i Norge, og forundersøkelser som bl.a. kan avdekke allerede kjent og beskyttet teknologi. Patentstyret har videre en sentral rolle som pådriver for at norsk næringsliv, forsknings- og utdanningsinstitusjoner og virkemiddelapparatet for øvrig får økt kunnskap og kompetanse om industrielle rettigheter.

Patentstyret er lokalisert i Oslo, og disponerte 257 årsverk pr. 1. mars 2009.

Det er for 2010 fastsatt to hovedmål for etaten. Patentstyret skal:

- behandle søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid
- bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge

Sentrale utfordringer

I dagens samfunn er immaterielle verdier viktige resultater av bedriftenes investeringer i forskning, utvikling og merkevarebygging, og utgjør en stadig større del av bedriftenes kapital. Gjennom etablering av industrielle rettigheter i land med interessante markeder kan bedriften oppnå enerett av ulik varighet til utnyttelse av egenutviklet teknologi, varemerke og design. Bedriften kan på den måten sikre seg mot kopiering, samtidig som bedriften kan bruke den dokumenterte eneretten til å posisjonere seg strategisk i markedet, tiltrekke

seg investorer og øke sin forhandlingsstyrke både overfor konkurrenter og partnere.

Regjeringen har som mål å legge til rette for at norsk patentpolitikk til enhver tid sikrer våre rettigheter innen patent, varemerke og design, på høyde med våre konkurrentland. Et viktig ledd i dette arbeidet er gjennomført ved at Stortinget i 2007 vedtok tilslutning til Den europeiske patentkonvensjonen, som medfører medlemskap i Den europeiske patentorganisasjonen (EPO) fra 1. januar 2008, jf. St.prp. nr. 53 og Innst. S. nr. 253 (2006–2007). Medlemskapet i EPO gjør det enklere og billigere for norske bedrifter å søke patent i Europa. For Patentstyret innebærer EPO-medlemskapet en vesentlig reduksjon i antall utenlandske patentsøknader som innleveres til Patentstyret. Dette vil fra og med annet halvår av 2009 føre til et bortfall av inntekter og framtidige arbeidsoppgaver på patentområdet. I en overgangsperiode vil Patentstyret imidlertid fortsatt ha høy arbeidsbelastning knyttet til nedarbeiding av søknadsmengden på patentområdet. Nærings- og handelsdepartementet har iverksatt en gjennomgang av hvordan Patentstyrets økonomi best kan tilpasses virkningene av EPO-medlemskapet, hvor bl.a. avgiftsnivået vurderes.

For å bidra til å opprettholde og videreutvikle Patentstyrets kompetanse på de områder som er viktige for norsk næringsliv, ga Stortinget i 2007 sitt samtykke til inngåelse av avtale mellom Danmark, Island og Norge om Nordisk Patentinstitutt (NPI), jf. St.prp. nr. 54 (2006–2007) og Innst. S. nr. 237 (2006–2007). NPI var operativt fra 1. januar 2008. Dette har medført tilførsel av nye oppgaver til Patentstyret. Gjennom NPI utfører Patentstyret bl.a. nyhetsgranskninger og foreløpige patentbarhetsvurderinger av internasjonale patentsøknader til søkere i NPI-landene. Det er ventet at EPO-medlemskapet på sikt vil bidra til å frigjøre ressurser til å nedarbeide restanser på patentområdet og utføre nye oppgaver knyttet til NPI.

NPI-aktivitetene vil i startfasen utgjøre en liten del av Patentstyrets virksomhet. Økt aktivitetsomfang må ses i forhold til den totale mengden patentsøknader til behandling. Patentstyret vil i årene framover søke å sikre en riktig balanse mel-

lom behandlingen av ordinær søknadsbehandling og innfasing av NPI-oppgaver. Patentstyret må også tilpasse innretningen og omfanget på kurs i lys av EPO-medlemskapet.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Søknadsbehandling

Målsetting 2008: Patentstyret skal behandle søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid.

Særlig om behandling av patentsøknader: Saksbehandlingstiden for patentsøknader er vesentlig lenger enn f.eks. behandlingstiden for varemerke- og designsøknader. Dette skyldes den særlig krevende søknadsprosessen, hvor det skal gjennomføres både faglig krevende tekniske vurderinger av oppfinnelsens patenterbarhet og granskningen av om oppfinnelsen er ny ved søk i oppdaterte internasjonale registre. I tillegg er prosessen i stor grad styrt bl.a. av svarfrister og frister for betaling av avgifter før videre søknadsbehandling, noe som er fastsatt i patentregelverket. Dette medfører en klar begrensning i hvor kort saksbehandlingstiden for patentsøknader kan være.

Resultatrapport 2008: Patentstyret mottok i overkant av 5 400 patentsøknader i 2008, hvorav 22 pst. av søknadene var fra norske søkere, mens 78 pst. av søknadene primært bestod av internasjonale søknader. Når patentsøknader omtales, er det vanlig å benytte benevnelsene *førstesøknad* og *søknad med prioritet*. Førstesøknader består primært av søknader fra norske søkere hvor det ikke tidligere er innvilget patent, mens det for søknader med prioritet primært er snakk om søknader i forbindelse med konvensjonen om patentsamarbeid (PCT-søknader) hvor det allerede er innvilget patent hos andre patentmyndigheter. Disse har midlertidig patentbeskyttelse så lenge en søknad er under behandling.

Sammenlignet med 2007, sank det samlede antallet innkomne patentsøknader i 2008 med 18,5 pst., men antallet førstesøknader har vært stabilt de siste årene. Dette er en stor nedgang, selv om en tar i betraktning at enkelte søknadskategorier allerede fra årsskiftet 2007/2008 kunne leveres direkte til EPO. En sannsynlig forklaring på nedgangen er at en del utenlandske søkere feilaktig har antatt at internasjonale patentsøknader datert før 1. januar 2008 kunne leveres EPO. Patentstyret avgjorde i alt rundt 4 702 saker i 2008, hvorav om lag 1 777 saker var innvilgelse av nye patentrettigheter. Rundt 430 av de nye patentene hadde minst én norsk søker.

Det er et mål at gjennomsnittlig saksbehandlingstid på patentområdet skal komme ned mot tre

år. Behandlingstid kan måles ved det en kan kalle et *kapasitetsmål* og *reell gjennomsnittlig saksbehandlingstid*.

Kapasitetsmålet beregnes ved å se på forholdet mellom totalt antall saker under behandling og årlig avvirkning. Slik vil en kunne illustrere nedarbeidingstiden basert på etatens kapasitet på rapporteringstidspunktet. Dette er et svært teoretisk mål, som er best egnet for intern styring i forhold til dimensjonering av arbeidskapasitet. Saksbehandlingstid målt på denne måten lå i 2008 på 6,1 år. Dette representerer en liten nedgang sammenlignet med 2007, og ligger innenfor planen om å komme ned mot en gjennomsnittlig nedarbeidingstid på tre år ved utgangen av 2010, da det er forventet at inngangen av PCT-søknader vil gå sterkt ned fra høsten 2009 som effekt av Norges EPO-medlemskap.

Reell gjennomsnittlig saksbehandlingstid måles som gjennomsnittlig behandlingstid de siste 12 måneder på rapporteringstidspunktet. I 2008 var behandlingstiden på 4,2 år. Selv om dette representerer en liten nedgang fra 2007, er målet kun delvis oppnådd.

I tråd med overordnede målsettinger, prioriterer Patentstyret behandling av førstesøknader slik at disse avgjøres raskere enn øvrige saker. Dette er viktig da det dreier seg om søknader uten tidligere patentregistrering. For førstesøknader er det et mål at en første uttalelse om søknadens patenterbarhet (første realitetsuttalelse) skal gis innen sju måneder. I 2008 ble dette gjort i 93 pst. av sakene. Til sammenligning var resultatene henholdsvis 92, 82 og 58 pst. de tre forutgående årene. Dette er et meget godt resultat, også sammenlignet med andre nordiske land. Den reelle gjennomsnittlige saksbehandlingstid for førstesøknader var på 1,8 år og ligger slik godt under treårs målet.

Det har bygget seg opp til dels store restanser på søknader med prioritet. Reell gjennomsnittlig behandlingstid på disse søknadene lå i 2008 på 4,9 år, mot 5,3 år i 2007. Denne positive utviklingen kommer av flere ansettelse i løpet av de to forutgående år. Det har vært et mål å stabilisere saksbehandlingskapasiteten på patentområdet, som en del av tilpassingen til forventet nedgangen i inngangen av patentsøknader, i forbindelse med EPO-medlemskapet. I tillegg har etaten prioritert å holde en lav behandlingstid på førstesøknader.

Nærings- og handelsdepartementet og Patentstyret har i løpet av våren 2009 hatt en dialog for å finne en løsning på hvordan etaten best kan nedarbeide restansene for saker med prioritet. Departementet har bedt Patentstyret om å utarbeide en nedarbeidingsplan av restansene. Planen skisserer klare mål for hvor mange saker som er forventet å

skulle behandles og avsluttes årlig. I tråd med planen ba departementet Patentstyret om å nedarbeide restansene for søknader med prioritet i 2009. Etter planen vil beholdningen av saker med prioritet være på et nivå som tilsvarer en saksbehandlingstid på patentområdet *samlet*, for førstesøknader og søknader med prioritet, på rundt tre år i 2017. Det forventes for øvrig at førstesøknader fremdeles gis en første uttalelse innen sju måneder og at saksbehandlingstiden ikke blir høyere enn tre år.

Patentstyret mottok i overkant av 16 250 varemerkesaker i 2008, en økning på 250 saker fra 2007. Over 60 pst. av de innkomne sakene var internasjonale registreringer (utpekinger) etter Madridprotokollen, noe som innebærer en økning på rundt 400 utpekinger sammenlignet med 2007. Det ble behandlet rundt 18 400 saker, noe som tilsvarer 5 pst. mer enn året før. Dette er et resultat av kortere behandlingstid på internasjonale varemerkeregistreringer. I 2008 kom det inn om lag 680 designsøknader, noe som tilsvarer en nedgang på 15 pst. fra 2007. Dette tallet er imidlertid noe misvisende, da antall design i den enkelte søknaden er høyere i 2008 enn før den nye designloven trådte i kraft, i 2003. Størstedelen av nedgangen skyldes at det kommer inn færre internasjonale søknader enn tidligere. En mulig forklaring til dette er finanskrisen. Det ble behandlet rundt 731 designsøknader. Dette er 53 saker mer enn søknadsinngangen. Både på varemerkeområdet og designområdet er det tilfredsstillende grad av måloppnåelse når det gjelder behandlingstid.

Patentstyrets kundeundersøkelser i 2008 viser at etatens kunder er godt fornøyd med søknadsbehandlingen på samtlige områder. Undersøkelsene viser videre at patentsøkere opplever Patentstyret som godt harmonisert med praksis i Det europeiske patentverket.

Prioriteringer 2010: Patentstyret skal i 2010 fortsatt ha fokus på å sikre tilfredsstillende bemaningsnivå og arbeide for at det skal behandles søknader om industrielle rettigheter med riktig kvalitet og behandlingstid. Det må være et særlig fokus på patentområdet. Samtidig er det viktig at etaten finner den riktige balansen mellom ordinær patentsøknadsbehandling og innfasingen av NPI-oppgaver. Patentstyret skal også fortsette å ivareta nasjonale og internasjonale forpliktelser som følger av norsk medlemskap i EPO. Patentstyret vil fortsette arbeidet med å tilpasse utgiftsnivået i forhold til framtidig forventet aktivitet. På varemerke- og designområdet er det viktig at Patentstyret fortsetter den positive utviklingen.

Kunnskap om industrielle rettigheter

Målsetting 2008: Patentstyret skal bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge.

Resultatrapport 2008: Patentstyret tilbyr forundersøkelser, kurs og annen oppdragsvirksomhet av høy kvalitet, og skal være en pådriver for økt kompetanse om industrielle rettigheter blant norske aktører.

Omsetningen av kurs og forundersøkelser gikk tilbake med 9 pst. fra 2007 til 2008. Dette kan i hovedsak tilskrives en nedgang i antall forundersøkelser og reduksjon i oppdragsvolum fra enkelte større kunder. Det er også en viss forsiktighet fra fullmektigbransjen i lys av EPO-medlemskapet og finanskrisen. I tillegg gjør flere kunder enn tidligere oppslag selv i Patentstyrets registre. Kundeundersøkelser for tjenestene kurs og forundersøkelser viser at Patentstyrets kunder generelt er godt fornøyd med etatens tjenestetilbud.

Patentstyret arbeider systematisk med å knytte til seg samarbeidspartnere som betjener de samme målgruppene som etaten, slik som bransjeorganisasjoner og det offentlige virkemiddelapparatet. Patentstyret driver også oppsøkende virksomhet mot sine kunder.

Patentstyret gjennomførte 19 åpne kurs og to frokostmøter for varemerkejurister, med til sammen 371 deltakere på alle kurs og kompetanseprogrammer i 2008. Basert på erfaringer fra våren 2008, ble det høsten samme år lagt opp til kurs som i større grad er relatert til EPO. Patentstyret har i tillegg holdt en rekke foredrag, hatt flere innslag i media og har hatt samarbeidsprosjekter med Innovasjon Norge, SIVA, Norges forskningsråd og ulike utdanningsinstitusjoner i universitets- og høyskolesektoren.

Prioriteringer 2010: Patentstyret skal ha fokus på å dekke etterspørselen etter kurs blant både patentfullmektiger og næringslivet for øvrig, som følge av EPO-medlemskapet som trådte i kraft 1. januar 2008. Videre blir det framover en viktig oppgave å utvikle og levere informasjonstjenester, herunder forundersøkelser, som markedet og NPI etterspør.

Patentstyret skal også fortsette å være en pådriver for å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge, ved bl.a. å gjennomføre oppsøkende informasjonstiltak særlig rettet mot småbedrifter og utdannings- og forskningsinstitusjoner. Etaten skal videre fortsette å bygge nettverk sammen med strategiske samarbeidspartnere.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 201,6 mill. kroner til å dekke lønns- og driftsutgifter og mindre investeringer. Da det er vanskelig å forutsi hvor mye akti-

vitet det vil bli som følge av etatens endrede rammevilkår, foreslås fullmakt for Patentstyret til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, postene 05, 06 og 07, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Patentavgifter	139 240	120 000	118 000
02	Varemerkeavgifter	65 168	60 000	55 000
03	Designavgifter	3 968	3 700	3 700
04	Forskjellige avgifter	3 865	3 500	
05	Inntekt av informasjonstjenester	7 684	9 100	8 700
06	Diverse inntekter	640	100	100
07	Avgifter knyttet til NPI		100	2 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 410		
18	Refusjon av sykepenger	2 578		
	Sum kap. 3901	226 553	196 500	187 700

Det er et mål at Patentstyrets utgifter og inntekter skal gå i balanse over tid. Budsjettforslaget for 2010 er basert på at avgiftssatsene videreføres på

samme nivå som i 2009. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 05, 06 og 07, jf. omtale under kap. 901, post 01.

Kap. 902 Justervesenet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	83 969	81 500	85 800
21	Spesielle driftsutgifter	2 149	2 000	2 000
	Sum kap. 902	86 118	83 500	87 800

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Justervesenet har det nasjonale ansvaret for metrologi (måleteknikk). Overordnet mål for virksomheten er å sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater. Pålitelige og sporbare målinger har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet og sikre forbrukerrettigheter. Pålitelige måleresultater har også betydning på områder som ressursforvaltning, rettssikkerhet, helse, miljø og sikkerhet.

Internasjonal tillit er særlig viktig for eksportindustrien.

Justervesenet forvalter og håndhever regelverket for måleteknikk. Lov om målenheter, måling og normalt tid trådte i kraft 1. januar 2008. Lovens formål er å sikre tillit til den nasjonale måletekniske infrastrukturen og sørge for at måleteknisk regulering og tilsyn bidrar til mer effektiv bruk av samfunnets ressurser. Justervesenet sikrer formålet bl.a. gjennom å føre tilsyn med at de måleredskaper

som er underlagt lovpålagt kontroll, er tilstrekkelig nøyaktige, og ved at etaten er et kompetansesenter for måleteknikk som bl.a. leverer kalibreringstjenester til næringsliv, forskningsinstitusjoner og offentlige myndigheter.

Justervesenet disponerte 79 årsverk pr. 1. mars 2009. Etaten har hovedkontor på Kjeller i Akershus, og fem justerkamre, i henholdsvis Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kjeller.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Det er fastsatt tre hovedmål for Justervesenets virksomhet knyttet til hovedarbeidsområdene. For hvert hovedmål er det nedenfor rapportert om aktivitetene i 2008 og prioriteringer for 2010.

Regelverksforvaltning

Mål: Justervesenet skal sørge for en forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet.

Regelverket skal innrettes i tråd med den nye lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser og sikring av beskyttelsesverdige interesser. Videre skal det norske regelverket på måleteknikkområdet være i samsvar med EØS-regelverket og det skal etterstrebtes harmonisering med internasjonale anbefalinger.

Dette innebærer at Justervesenet skal sikre at både gjeldende og eventuelt nytt regelverk på måleteknikkområdet, er i samsvar med formålet i lov om målenheter, måling og normaltid og følge opp den internasjonale regelverksutviklingen og etterstrebe harmonisering ved utviklingen av regelverket på måleteknikkområdet.

Justervesenet deltar aktivt i internasjonalt samarbeid på måleteknikkområdet for å oppnå tillit til norske varer, sertifikater og tjenester gjennom deltakelse i forskningsprogrammer innenfor metrologi og gjennom medlemskap i en rekke internasjonale organisasjoner, som f.eks:

WELMEC, en organisasjon for samarbeid mellom nasjonale organisasjoner for lovregulert måling fra EU og EFTA.

Meterkonvensjonen, som binder Norge til å benytte det metriske SI-systemet. Norges medlemskap i Meterkonvensjonen er den mest sentrale internasjonale forpliktelsen Justervesenet er involvert i.

International Organization of Legal Metrology (OIML) har som formål å bidra til global harmonisering av prosedyrer for lovregulert måleteknikk (legal metrologi).

European Association of National Metrology Institutes (EURAMET) koordinerer samarbeidet

mellom medlemmene på områder som sporbarhet, kalibrering og forskning innen måleteknikk.

Måleinstrumentdirektivet (MID) er et EU-direktiv som skal skape et felles marked og felles standard for måleinstrumenter i EU/EØS-området. Alle måleinstrumenter som blir godkjent i henhold til MID kan brukes i hele EU/EØS-området.

Resultatrapport for 2008

Som følge av tidligere utført arbeid på området ble flere forskriftsendringer gjennomført i 2008 for at det norske regelverket skal være i samsvar med EØS-regelverket. Forskrift om e-merking av ferdigpakninger og forskrift om obligatoriske størrelser for visse alkoholholdige produkter ble endret som følge av at EU-direktiv om nominelle mengde for ferdigpakninger ble tatt inn i EØS-avtalen.

For å sikre at regelverket er i tråd med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser, har Justervesenet gjennomført en rekke utredningsprosjekter, bl.a. tilknyttet fiskeindustrien, ferdigpakninger og målinger i oljeindustrien og taksameter for drosjer. Taksameterprosjektet tar for seg ulike problemstillinger knyttet til bruk og salg av taksametre i drosjenæringen. Det har de siste årene blitt oppdaget flere uregelmessigheter i forbindelse med drosjenæringen, og prosjektet belyste ulike problemstillinger i næringen og viktigheten av at taksametrene beregner riktig oppgjør og gir tilstrekkelig informasjon om pris.

Internasjonalt samarbeid

Justervesenet er aktivt med i det europeiske samarbeidet innenfor lovregulert måling i Europa (WELMEC). Samarbeidet mellom WELMEC og Europakommisjonen er blitt intensivert i forbindelse med implementeringen av MID og Justervesenet deltar aktivt i flere arbeidsgrupper. Med Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen er det viktig å opprettholde god kontakt med EU-land.

Prioriteringer for 2010

Justervesenet skal i 2010 sette i gang nye utredninger på prioriterte områder og videreføre de utredningene som allerede er igangsatt. Videre skal etaten bidra til en forsvarlig og målrettet utvikling på nasjonalt og internasjonalt regelverk på måleteknikkområdet.

Tilsynsvirksomhet

Den årlige omsetningen i Norge av varer etter mål og vekt utgjør mer enn 500 mrd. kroner. Juster-

vesenet skal føre kontroll med måleredskapers nøyaktighet i tråd med gjeldende regelverk, og gjennom å drive informasjonsvirksomhet om bruk og egenkontroll av måleinstrumenter.

Målet for Justervesenets tilsynsvirksomhet er å sikre at næringslivet, forbrukerne og offentlige myndigheter kan være trygge på at måleresultater som brukes i kjøp og salg, er tilstrekkelig nøyaktige.

For å nå dette målet forutsettes det at det er gjennomført en førmarkedskontroll av de aktuelle måleinstrumentene og at leverandørene har sørget for en nødvendig samsvarsvurdering. Videre må brukerne sørge for nødvendig vedlikehold av instrumenter som er i bruk.

Resultatrapport for 2008

Justervesenets tilsyn i 2008 er i det alt vesentlige gjennomført som periodiske kontroller. Justervesenets tilsynsvirksomhet dekker i hovedsak tre kategorier måleinstrumenter: bensinpumper, butikkvekter og automatiske vekter. Feil kategoriseres i «måletekniske feil», som i hovedsak er feil som påvirker måleresultatet, og «administrative feil», som f.eks. manglende merking og plombebrudd uten rekvisisjon. Feilsituasjonen for 2008 vurderes å være tilfredsstillende på de fleste områder, med unntak av kategorien automatiske vekter. I 2008 ble det gjennomført 800 kontroller fordelt på seks ulike typer vekter. Det ble også satt i gang en prøveordning med gjennomføring av enkelte «uroaksjoner» eller ikke varslet tilsyn. Slike aksjoner blir også videreført i 2009, og på sikt er det ventet at forsøket med alternative tilsynsmetoder skal gi bedre resultater.

Prioriteringer for 2010

Justervesenet skal føre tilsyn med måleredskaper underlagt lovpålagt kontroll. Videre skal etaten fortsette både vurderingen og utprøvingen av alternative tilsynsmetoder for å bedre feilsituasjonen for enkelte kategorier måleredskaper, løpende vurdere forbedringer i tilsynsaktiviteten og fortsette aktiviteten med å drive informasjonsvirksomhet om bruk og egenkontroll av måleinstrumenter.

Videre skal Justervesenet starte opp med årlig kontroll av alle taksametre. Innen 2012 skal alle drosjer (om lag 8 600) ha installert taksametre som oppfyller kravene i den nye forskriften.

Laboratorievirksomhet

Justervesenet skal bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjoner og forvalt-

ningen er i samsvar med internasjonale avtaler om måleenheter og at målingene er tilstrekkelig nøyaktige.

Système International d'Unités (SI) er det mest utbredte målesystemet i verden i dag. En hovedoppgave for det nasjonale laboratoriet er å formidle sporbarhet til SI-enhetene for norske brukere, i næringslivet, forvaltningen og innenfor forskning. Dette skjer gjennom å utvikle og opprettholde nasjonale normaler for et utvalg av enheter og å tilby kalibreringstjenester til brukerne.

Resultatrapport for 2008

Etterspørselen etter kalibreringsoppdrag har vist seg stabil de siste fem årene. Trenden med en dreining mot større og mer omfattende oppdrag har fortsatt. Fordelingen i etterspørselen etter kalibreringsoppdrag mellom de ulike fagområdene har imidlertid endret seg.

Justervesenet har også en koordinerende rolle for nasjonale referanselaboratorier og varsler at det framover vil bli arbeidet spesielt med å utvikle nettverket innenfor kjemi og biologi.

Justervesenet deltar jevnlig i sammenlignende laboratorieprøvinger (SLP), i regi av Meterkonvensjonen eller EURAMET.

Etaten har fått godkjent deltakelse i to prosjekter i det europeiske forskningssamarbeidet på metrologi, som startet opp i 2008 og vil pågå i tre år framover.

Prioriteringer for 2010

Justervesenet skal sikre lovens krav om at det nasjonale behovet for referanser for måleenheter skal være dekket. Dette skal gjennomføres ved å opprettholde og videreutvikle målnormaler og formidle kalibreringstjenester som gir sporbarhet. Justervesenet skal også ha fokus på kompetanseoverføring gjennom kursvirksomhet, FoU-virksomhet, rådgivning og øvrig kontakt med næringsliv, offentlige myndigheter og internasjonale fagmiljøer.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 85,8 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og løpende driftsutgifter, mindre investeringer og vedlikehold. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratoriets virksomhet belastes kundene gjennom gebyrer.

Det er foreslått en økning på 2,2 mill. kroner utover pris- og lønnsjustering mot en tilsvarende

økning under kap. 3902, post 01. Økningen foreslås med bakgrunn i økt aktivitet som følge av ny ordning med kontroll av taksametre i drosjer.

Etaten har også inntekter fra informasjons- og forskningsvirksomhet. Det foreslås derfor at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Bevilgningen er i hovedsak knyttet til kjøp av administrative tjenester og leieinntekter fra Norsk Akkreditering.

Det foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler for bl.a. å dekke lønn og driftsutgifter til eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Gebyrinntekter	45 803	39 100	42 599
03	Inntekter fra salg av tjenester	8 203	13 500	13 932
04	Oppdragsinntekter	2 205	2 000	2 000
18	Refusjon av sykepenges	432		
Sum kap. 3902		56 643	54 600	58 531

Post 01 Gebyrinntekter, og post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer under post 01. Det foreslås en bevilgning på 42,6 mill. kroner.

Post 03 er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekt for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 13,9 mill. kroner. I tillegg foreslås en fullmakt til å

kunne øke utgiftene under kap. 902 post 01 mot tilsvarende merinntekter under post 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det foreslås en fullmakt til å kunne øke utgifter under kap. 902, post 21 mot tilsvarende merinntekter under post 04, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 903 Norsk Akkreditering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	29 661	25 200	31 600
Sum kap. 903		29 661	25 200	31 600

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. Akkrediterede virksomheter er som regel laboratorier, inspeksjons- og sertifiseringsorganer. Norsk Akkrediterings overordnede mål er å sikre at norske varer og tje-

mer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. Akkrediterede virksomheter er som regel laboratorier, inspeksjons- og sertifiseringsorganer. Norsk Akkrediterings overordnede mål er å sikre at norske varer og tje-

nester oppfyller strenge krav til kvalitetssikring, særlig på områder som helse, miljø og sikkerhet. Dette bidrar til at norske varer og tjenester har tillit både nasjonalt og internasjonalt, noe som er viktig for norsk næringslivs konkurransevne.

Norsk Akkrediterings hovedoppgaver er å behandle søknader om akkreditering, følge opp utstedte akkrediteringer og fremme akkreditering som et virkemiddel på nye områder. Etaten bidrar til å sikre tilliten til den norske akkrediteringsordningen gjennom arbeid i europeiske og internasjonale samarbeidsorganisasjoner. Norsk Akkreditering har myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP), som er forankret i et EU-direktiv. Etaten har ansvar for akkreditering av miljørevisorer som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS). Gjennom EØS-avtalen kan også norske bedrifter delta i denne frivillige ordningen. Formålet med EMAS er å fremme en kontinuerlig bedring av virksomhetens miljøprestasjon. Det er i EU vedtatt nye regler for handel med varer i det indre marked. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 765/2008 inneholder bl.a. bestemmelser om organisering og utføring av akkreditering. Forordningen får anvendelse i EU fra 1. januar 2010. Akkreditering har ikke tidligere vært regulert på EØS-nivå, og formålet med reglene er bl.a. å bidra til en likeartet håndtering av akkreditering i EØS.

Norsk Akkreditering disponerte 21 årsverk pr. 1. mars 2009 og er lokalisert på Kjeller i Akershus. På grunn av aktivitetsøkning leier Norsk Akkreditering avlastningskontorer i Oslo, til et fåtall ansatte.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Målsetting: Norsk Akkreditering skal dekke offentlige og private virksomheters behov for å dokumentere kvalitet og dermed sikre tillit til deres varer og tjenester. Videre skal etaten sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen.

Resultatrapport 2008: Norsk Akkreditering har i løpet av 2008 akkreditert åtte nye organisasjoner og innvilget 47 søknader om utvidelse av eksisterende akkrediteringsomfang. Etaten opplever økt interesse for akkreditering av medisinske laboratorier og miljølaboratorier. Utviklingen med sammenslåing av mat- og miljølaboratorier har fortsatt i 2008. Markedet for akkreditering av kalibrerings- og fysisk prøvingslaboratorier og inspeksjons- og sertifiseringsorganer er stabilt. Markedet for inspeksjon etter OECDs prinsipper for god labora-

toriepraksis er lite og stabilt. Etter departementets vurdering har Norsk Akkreditering dekket markedets behov for akkreditering og inspeksjon etter OECDs retningslinjer for god laboratoriepraksis i 2008. Etaten har også informert om akkrediteringsordninger overfor næringslivet og offentlige myndigheter gjennom foredrag, kurs og rådgivning.

Norsk Akkreditering har sikret internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen ved å delta aktivt i internasjonale samarbeidsorganisasjoner på akkrediteringsområdet. Etaten gjennomgikk i 2008 en kollegavurdering i regi av European co-operation for Accreditation (EA) med godt resultat, og deltok også i evalueringen av et annet europeisk akkrediteringsorgan. Norsk Akkreditering er medlem i International Accreditation Forum, og har bidratt i organisasjonens arbeid i 2008. Videre har etaten deltatt i flere bistandsprosjekter knyttet til etablering og utvikling av akkrediteringsorganer.

Prioriteringer 2010: Norsk Akkreditering skal ha fokus på å dekke offentlige og private virksomheters behov for akkreditering. Gjennom å tilby tjenester av høy kvalitet skal etaten bidra til at norske produkter og tjenester oppfyller strenge krav til kvalitetssikring og således har tillit både nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet for at akkreditering blir benyttet på flere områder ved å drive målrettet informasjonsarbeid overfor næringslivet og offentlige myndigheter videreføres. På den måten skal det skapes økt forståelse for nytten av akkreditering. Videre skal etaten følge opp Norges internasjonale forpliktelser på akkrediteringsområdet, bl.a. ved å opprettholde multilaterale avtaler med andre akkrediteringsorganisasjoner for å sikre internasjonal aksept av Norsk Akkreditering og ved å delta i systemet med kollegavurdering. I tillegg skal etaten delta i arbeidet med vurdering av reglene om akkreditering i europaparlamentets- og rådsforordningen (EF) nr. 765/2008, om akkrediterings- og markedstilsynskrav i forbindelse med markedsføring av produkter. Etaten vil bistå i å klargjøre hvilke konsekvenser en eventuell gjennomføring av forordningen i norsk rett vil ha for den eksisterende akkrediteringsordningen. Et annet viktig prioritering er aktivt deltakelse i europeiske og internasjonale samarbeidsorganisasjoner for å sikre norske interesser og videreformidle internasjonale krav til norsk næringsliv og offentlige myndigheter. Det skal videre fokuseres på å dekke markedets behov for inspeksjon etter OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP).

Budsjettforslag 2010**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 31,6 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og inter-

nasjonale forpliktelser. Oppdragsaktivitet finansieres av kundene.

Som følge av usikkerhet om omfanget av oppdragsaktiviteten foreslås det at driftsbevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3903 Norsk Akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	24 394	19 300	25 900
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	195		
18	Refusjon av sykepenger	35		
	Sum kap. 3903	24 624	19 300	25 900

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 25,9 mill. kroner. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningssordninger og relaterte aktivite-

ter dekkes gjennom gebyrer. Det foreslås en merinntektsfullmakt under posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	278 975	241 800	285 950
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	112 686	247 200	213 500
23	Offentlige informasjonstjenester, <i>kan overføres</i>		14 100	14 550
	Sum kap. 904	391 661	503 100	514 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Brønnøysundregistrene formål er å være en tillitsskapende registerfører og datakilde og regjeringens utøvende organ i utvikling av elektroniske tjenester for næringslivet. Brønnøysundregistrene skal bidra til målet om størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Dette innebærer at samfunnsøkonomiske lønnsomhetsbetraktninger må ligge til grunn for de overordnede beslutningene, gitt andre samfunns mål som også skal oppfylles. På denne måten kan Brønnøysundregistrene bidra til en effektiv ressursbruk, i registrene så vel som i samfunnet for øvrig. Brønnøysundregistrene skal være ledende på sine ansvarsområder. Registrene

skal gjennom sin virksomhet bidra til å gi norske bedrifter et konkurransefortrinn. Brønnøysundregistrene skal bidra til økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle.

Brønnøysundregistrenes visjon er å være verdensledende innenfor sine forvaltningsområder for å gi norsk næringsliv konkurransefortrinn, og ved å forenkle for norsk næringsliv og forvaltning ved utvikling og bruk av teknisk infrastruktur. Virksomhetsideen er: «Registersenteret for økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle».

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjonale forvaltningsoppgaver knyttet til etableringskontroll, registrering og vedlikehold av data om bl.a. foretak og juridiske enheter. Samordning

og forenkling av datautveksling mellom offentlig forvaltning og næringsliv, og innenfor offentlig forvaltning, er viktige oppgaver. Brønnøysundregistrene utfører også tinglysing av heftelser knyttet til personer, foretak og motorvogner. Registrene yter service overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Brønnøysundregistrene har et stort internasjonalt engasjement. Gjennom European Business Register og European Commerce Registers Forum deltar etaten aktivt i erfaringsutveksling og konkret utveksling av registerløsninger sammen med europeiske samarbeidspartnere.

Etaten har spisskompetanse i utvikling og bruk av IKT som verktøy for brukervennlige og effektive løsninger for elektronisk kommunikasjon mellom forvaltning og næringsliv og innenfor offentlig forvaltning. Brønnøysundregistrene har derfor også en sentral rolle i Regjeringens satsing på forenkling og fornying av offentlig sektor, og er forvalter av Altinn-løsningen gjennom Altinn sentralforvaltning i samarbeid med deltakende etater. Registrene har vært gjennom større endringer på flere områder, spesielt innenfor elektronisk forvaltning og forenkling for næringslivet. Disse oppgavene skiller seg vesentlig fra de mer produktionsorienterte registeroppgavene. Omstillingene krever spesialkompetanse som kontinuerlig må videreutvikles og oppgraderes for å holde tritt med den teknologiske utviklingen og brukernes behov. En hovedutfordring blir å oppgradere og fornye IKT-verktøyene både for registerdriften og for å gi brukerne gode elektroniske tjenester. Dette vil kreve store investeringer i årene framover.

Det er definert tre hovedmål for 2010:

Brønnøysundregistrene skal:

- være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde
- gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere
- gjøre norsk forvaltning enklere

Nedenfor følger en kort og generell presentasjon av de sentrale arbeidsområdene i Brønnøysundregistrene:

Altinn forvaltningsorganisasjon (Nærings- og handelsdepartementet) skal legge til rette for Altinn som en samordnet, elektronisk tjenesteportal for næringslivet og et effektivt verktøy for produksjon av elektroniske tjenester fra det offentlige. Dette skal sikre en enkel og effektiv dialog mellom offentlig forvaltning og brukerne.

Narviktelefonene (Nærings- og handelsdepartementet) tilbyr bedriftsrettet informasjonsformidling til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og europaspørsmål.

Bedriftshjelp.no (Nærings- og handelsdepartementet) gir en oversikt over støtteordninger fra det offentlige til næringslivet. Tjenesten skal integreres i Altinn.

Løsøreregisteret (Justisdepartementet) er et tinglysingsregister for rettigheter og pant i løsøre hvor det også gjøres registrering av utleggstrekk og utleggspant.

Regnskapsregisteret (Finansdepartementet) er et register over årsregnskap, årsberetninger og revisjonsberetninger til innsendingspliktige. Informasjonen fra registeret benyttes av kredittopplysningsinstitusjoner, banker og næringsdrivende.

Foretaksregisteret (Nærings- og handelsdepartementet) har ansvar for registrering av de aller fleste norske og utenlandske foretak som driver næringsvirksomhet i Norge. Det skal sikre rettsvern og økonomisk oversikt og er en viktig kilde til informasjon om aktørene i norsk næringsliv.

Konkursregisteret (Justisdepartementet) inneholder sentrale opplysninger om konkursbo og tvangsavviklingsbo, i tillegg til konkursskarantene-registeret.

Enhetsregisteret (Nærings- og handelsdepartementet) samordner opplysninger om næringslivet og offentlige etater som finnes i ulike offentlige registre, og som er gjengangere i spørreskjemaer. Enhetsregisteret sørger for at opplysningene samles på ett sted. Enhetsregisteret inneholder grunn-data om enheter som har registreringsplikt i NAVs Aa-register, Merverdiavgiftsmanntallet, Foretaksregisteret, Statistisk sentralbyrås bedriftsregister, Skattemanntallet for etterskuddspliktige eller Stiftelsesregisteret.

Oppgaveregisteret (Nærings- og handelsdepartementet) har som hovedoppgave å holde løpende oversikt over næringslivets oppgaveplikter til det offentlige og finne muligheter til samordning og forenkling.

Gebyrsentralen (Justisdepartementet) har som oppgave er å registrere og fakturere bilag som grunnlag for regnskapsføring og innkreving av gebyrer til staten. Oppgaver knyttet til innkreving av gebyr ble overført til Statens innkrevingsentral i 2007.

Akvakulturregisteret (Fiskeri- og kystdepartementet) har oversikt over akvakulturtillatelser. Brønnøysundregistrene er ansvarlig for tinglysingsdelen.

Frivillighetsregistret (Kultur- og kirkedepartementet) skal bedre og forenkle samhandlingen mellom frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter og sikre systematisk informasjon som kan styrke legitimiteten til og kunnskapen om den frivillige aktiviteten.

Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) – er en frivillig ordning for miljøregistrering av virksomheter innenfor EØS-området. Gjennom EØS-avtalen kan også norske bedrifter delta i ordningen. En EMAS-godkjenning betyr at bedriften både overholder og går lenger i sitt miljøarbeid enn det som er lovfestede miljøkrav.

Brønnøysundregistrene har også ansvaret for en rekke mindre registre knyttet til konkrete forvaltningsområder. Brønnøysundregistrene drifter til sammen 19 større og mindre registre og disponerte 497 årsverk pr. 1. mars 2009, herav 14 i Narvik.

Resultatrapport for 2008 og prioriteringer for 2010

Brønnøysundregistrene skal være en tillitskapende myndighetsutøver og datakilde

Målsetting: Brønnøysundregistrene har en viktig rolle som myndighetsutøver og registerforvalter, spesielt ved etablering av foretak og autorisasjon av rollehavere i næringslivet. Registrene skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter, ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet. Elektronisk kommunikasjon med brukerne stiller krav til høy hastighet og god brukerservice. Registrene skal ha et kvalitetssikrings-system som sikrer informasjonskvaliteten i alle registre. Kvalitet er særlig viktig for å skape tillit blant brukerne. Brukerne skal ha lett tilgang til registerdata tilpasset sine behov.

Resultatrapport for 2008

Utvikling i saksomfang

	2005	2006	2007	2008	Endringer 2007/08
Løsøreregisteret	369 163	373 787	397 365	377 604	-5,0
Intet til utlegg/utleggstrekk				353 419	
Foretaksregisteret	247 771	245 748	252 837	263 898	4,4
Regnskapsregisteret	371 136	400 723	428 257	433 210	1,2
Enhetsregisteret	687 295	740 476	731 164	758 422	3,7
Konkursregisteret	31 133	24 899	25 806	21 395	-17,1
Gebyrcentralen	224 264	85 587	35 852	26 506	-26,1
Jegerregisteret	12 663	10 839	10 273	13 179	28,3
Sum registreringer	1 870 533	1 882 059	1 881 554	2 247 633	19,5
Reservasjonsregisteret	1 275 848	1 440 305	1 625 508	1 738 925	7,0
Manuell avgivelse	728 854	676 607	740 799	681 728	-8,0
Automatisk avgivelse	41 286 854	50 499 702	54 906 285	64 591 115	17,6

Aktiviteten i økonomien gjorde at det ble langt færre tinglysninger i Løsøreregistret enn forventet, og det er varslet om nedgang i gebyrinntektene i Løsøreregistret for 2009. Elektronisk innsending av utleggstrekk og intet til utlegg ble iverksatt 1. mars 2008. Dette er en ny tjeneste knyttet til Løsøreregistret, som skal sikre bedre samordning mellom de forskjellige namsmyndighetene og gi et bedre kredittopplysningsgrunnlag.

Gebyrcentralens saksomfang reduseres fordi oppgavene knyttet til innkreving av gebyr hos namsmyndighetene ble overført til Statens innkrevingssentral i 2007. Nedgangen i konkursregistret

skyldes i hovedsak at det genereres færre journaler ved elektronisk saksinnngang.

Saksbehandlingstid

Målet for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for registreringer i Løsøreregistret, Foretaksregisteret og Enhetsregisteret ble ikke nådd. Det skyldes bl.a. at en tosporet saksbehandlingssløype (manuell og elektronisk) er ressurskrevende. Måltallene for manuell saksbehandlingstid i Foretaksregisteret og Enhetsregisteret har derfor blitt oppjustert for 2009. Nye måltall er satt på bakgrunn av en gjennomgang av faktisk saksbehandlingstid for disse to

registrene siden 2000. Når det gjelder elektronisk innrapportering, ligger saksbehandlingstiden godt innenfor måltallene for 2008 ved alle registre. Etter hvert som andelen elektronisk innrapportering øker, vil også den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden ved Brønnøysundregistrene totalt sett (manuell og elektronisk) kunne reduseres ytterligere.

Elektroniske tjenester

Elektronisk innrapportering er et viktig virkemiddel for å effektivisere og forenkle rapporteringen for næringslivet i tillegg til å bedre samordningen innad i offentlig sektor. Innrapporteringer som er gjort elektronisk er betydelig mindre ressurskrevende å saksbehandle enn manuell innrapportering. En høy andel elektronisk innrapportering vil kunne innebære en betydelig effektiviseringsgevinst for Brønnøysundregistrene. I tillegg til en intensivering av markedsføringen og styrking av kursvirksomheten om Altinn, har en rekke tiltak blitt gjennomført for å stimulere til økt elektronisk innrapportering, slik som senere innsendingsfrist og lavere gebyr på innmelding.

Det har vært en betydelig økning i brukere som velger å utføre sine innrapporteringsplikter elektronisk de siste par årene. Om lag 50 pst. av alle innrapporteringer skjer elektronisk.

Prioriteringer for 2010

Etaten vil prioritere å være á jour med innregistrering av dokumenter og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av angitte resultatindikatorer for hvert register. Det fastsettes mål for saks-

behandlingstid, avgivelse av registerinformasjon, andel elektronisk innrapportering, svarrespons på publikums telefonanrop og kvalitetsmål for saksbehandling.

Det er en målsetting å øke den elektroniske innrapporteringen i 2010.

Forenkle næringslivets og borgernes dialog med offentlig forvaltning

Målsetting: Brønnøysundregistrene har en sentral rolle som forvalter av infrastruktur og tekniske løsninger for elektronisk kommunikasjon. Altinn-portalen skal gi næringslivet tilgang til alle relevante elektroniske tjenester fra offentlig sektor uavhengig av hvor tjenestene produseres og hvem som er brukerne. I tillegg skal Altinn videreutvikles som et produksjonsmiljø for offentlige etater og et effektivt verktøy for tjenesteproduksjon og elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne, og mellom offentlige virksomheter. Dette skal gi effektivitetsgevinster både for offentlig og privat sektor.

Resultatrapport for 2008

Etableringen av Altinn som verktøy for elektronisk kommunikasjon mellom næringsliv og forvaltning spiller en sentral rolle i arbeidet med å forenkle brukernes innrapportering til det offentlige. Bruken av Altinn økte sterkt i 2008 og vel 423 000 foretak leverte oppgaver via Altinn. Dette er en økning på nesten 10 pst. i forhold til foregående år. Videreutviklingen av Altinn gjennom Altinn II-prosjektet har kommet godt i gang.

Utvikling i bruk av Altinn

Andel elektronisk innrapportering via Altinn	2006	2007	2008
Leverte oppgaver (antall)	370 000	387 000	423 000
Selvangivelse for næringsdrivende	74 pst.	78 pst.	84 pst.
Aksjonær oppgave	91 pst.	91 pst.	95 pst.
Merverdi oppgave	70 pst.	80 pst.	86 pst.
Årsregnskap	45 pst.	58 pst.	63 pst.

Den årlige brukerundersøkelsen viste at brukerne har god kjennskap til og er godt fornøyde med Altinn-løsningen. I undersøkelsen blant to tusen næringslivsledere svarer tre av fire at Altinn er enkel å bruke og at bedriften bruker mindre tid på offentlig skjemaarbeid etter de tok i bruk løsningen.

Prioriteringer for 2010

Altinn

Altinn har som samfunns mål å gi effektiviserings- og samordningseffekter for både privat og offentlig sektor. Altinn skal videreutvikles gjennom Altinn II-prosjektet. Altinn-portalen skal samle alle relevante tjenester fra det offentlige rettet mot

næringslivet på ett sted uavhengig av hvor tjenestene produseres. I tillegg skal Altinn videreutvikles som verktøy for tjenesteproduksjon for offentlige etater. Prosjektet varer fra 2008 til 2013 og har samlede drifts- og investeringsutgifter på om lag 1 mrd. kroner. Prosjektet ledes av Brønnøysundregistrene i nært samarbeid med involverte etater, bl.a. Skattedirektoratet og NAV. Nye kontrakter for drift, applikasjonsforvaltning og utvikling av Altinn (Altinn II-prosjektet) ble inngått i juli 2008. Elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne har potensial for store effektiviserings- og samordningsgevinster for offentlig og privat sektor. I arbeidet med de nye kontraktene ble den samfunnsøkonomiske nettoytten vurdert som positiv i perioden 2008–2017. Første versjon av den nye Altinn-løsningen igangsettes senhøstes 2009. Dette innebærer at realisering av forventede gevinster fra prosjektet vil materialisere seg etter dette, og gradvis øke etter hvert som nye tjenester og funksjonalitet innføres og tas i bruk. Flere av gevinstene vil avhenge av at deltakende etater i Altinn-samarbeidet tar i bruk og utnytter mulighetene som følger av ny løsning. Markedsføringsarbeidet for å gjøre løsningene kjent og tatt i bruk blir også et element i dette arbeidet. Andre versjon av Altinn II-løsningen er delt i to, første del skal idriftsettes senhøstes 2010 og andre del våren 2011.

Det er et mål at offentlig sektor skal unngå parallelle investeringer til produksjon og tilgjengeliggjøring av elektroniske tjenester. Dersom sektorspesifikke løsninger velges ved anskaffelse av elektroniske løsninger, må dette begrunnes særskilt i tilfeller der Altinn kan benyttes til samme formål. Hovedutfordringen i 2010 vil være å sikre at første versjon av Altinn II-løsningen fungerer slik den skal, og å utvikle versjon 2 av Altinn II i henhold til foreliggende planer.

Offentlige informasjonstjenester

Som et ledd i Regjeringens målsetting om at brukerne skal møte en åpen, tilgjengelig og samordnet offentlig sektor ble driftsansvaret for informasjonstjenestene Bedriftshjelp.no, Bedin og Narviktelefonene ble lagt til Brønnøysundregistrene 1. januar 2009.

Arbeidet med å tilpasse Narviktelefonene som en organisatorisk enhet under Brønnøysundregistrene og samkjøringen av Narviktelefonenes data og kommunikasjonssystem med Brønnøysundregistrene systemer ble ferdigstilt etter planen. Tjenestene ved Narviktelefonene er nå blitt en fullstendig integrert del av opplysningsavdelingen i Brønnøysundregistrene.

Arbeidet med å migrere informasjonen og tjenestene som ligger i Bedriftshjelp.no inn i Altinn er igangsatt og i løpet av første halvår 2010 skal nettstedet fases helt ut. Bedin skal ha et tilsvarende utviklingsløp, og vil plasseres innenfor rammene av Altinn og Bedriftshjelp.no. Bedin vil opphøre som eget nettsted når all informasjon og alle rutiner er på plass innenfor Altinn.

Elmer-retningslinjene

Brønnøysundregistrene har forvaltningsansvaret for Elmer-retningslinjene (brukergrensesnitt for offentlige skjemaer på Internett). Pådriveransvar for at alle skjema i Altinn-løsningen tilfredsstiller disse retningslinjene ligger i Brønnøysundregistrene. Arbeidet med å tilby ulike kurs for hvordan nettskjema skal utformes for å oppfylle Elmer-retningslinjene vil fortsette i 2010 og tilpasses brukernes behov kontinuerlig. Den nye Altinn-løsningen (Altinn II versjon 2) vil oppfylle Elmer retningslinjene. Målsettingen om at alle skjemaer i Altinn skal tilfredsstille Elmer retningslinjene vil være oppfylt fra våren 2011.

Markedsføring av elektroniske tjenester

Brønnøysundregistrene skal holde kurs, seminar og andre markeditiltak for å styrke næringslivets kunnskap om de elektroniske tjenestene som er tilgjengelig i Altinn. Brønnøysundregistrene startet opp et nyhetsbrev som brukerne kan abonnere på for å holde seg oppdaterte om Altinn og nye tjenester og løsninger. For å øke andelen elektronisk innrapportering til Brønnøysundregistrene er det viktig å videreutvikle samarbeidet med bransjeorganisasjoner, næringsliv og offentlige etater. Det legges derfor opp til utvidet samarbeid med Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening, revisorforeninger, kommunale næringsetater, servicekontorer, etablererkontorer og banker/forsikringselskaper i 2010.

Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere

Målsetting: Brønnøysundregistrenes rolle har de senere årene gjennomgått en vesentlig endring fra i all hovedsak å være en registeretat til å ivareta store oppgaver på områdene digital forvaltning og forenkling for næringslivet. Elektroniske løsninger har vist seg å være det enkelttiltak som har størst målbar effekt i arbeidet med å gjøre norske bedrifters hverdag enklere og derigjennom styrke næringslivets konkurranseevne. Elektroniske løsninger gjør også forvaltningen lettere tilgjengelig

og mer effektiv. For å lykkes med å nå Regjerings målsettinger er det nødvendig med tilrettelegging på flere områder og samarbeid med andre statlige etater.

Oppgaveregisteret er en pådriver i arbeidet med å samordne og forenkle oppgaveplikter (innrapporteringsplikter) som statlige organer pålegger næringslivet. På grunnlag av etatenes estimater over tidsforbruket ved forarbeid og utfylling av skjemaene og opplysninger om totalt antall innsendinger pr. år kan Oppgaveregisteret vurdere belastningsnivået for næringslivet totalt. Tallene er estimater og kan derfor bare brukes som en indi-

kasjon på hvordan det totale belastningsnivået endres over tid.

Resultatrapport for 2008

Oppgaveregisteret

Det er særlig to forhold som direkte påvirker belastningsnivået. Det gjelder hvilke nye oppgaveplikter som innføres, og hvilke samordnings- og forenklingstiltak som iverksettes (enklere skjemaer, redusert innsamlingshyppighet og mer samarbeid etatene mellom). Utviklingen over tid kan sammenfattes slik:

Næringslivets belastning (årsverk)

	1998–2004	2005	2006	2007	2008
Nye registrerte oppgaveplikter pr. år	131,9	4,1	2,3	30,4	7,5
Samordning og forenklinger pr. år	-276,3	-585	-100,6	-167,1	-238,0
Netto årsverksreduksjon pr. år.	-174,4	-580,9	-98,3	-136,7	-230,5

Oppgaveregistrets arbeid med forenkling- og samordningstiltak for å minske næringslivets oppgavebelastning har i 2008 gitt en nedgang på 238 årsverk. Av disse kan 194 årsverk relateres til «Selvangivelse 2007 for næringsdrivende mv.» Totalt er forenklingseffekten ved overgang til elektronisk rapportering i 2008 på 41,7 årsverk. Av disse kan 40,6 årsverk relateres til Skattedirektoratets bruk av Altinn. Ved utgangen av 2008 var det registrert 767 forskjellige skjemaer med en anslått total arbeidsbelastning på om lag 4 594 årsverk. Dette er en økning på 37 skjemaer i forhold til 2007. Det ble 11 helt nye skjemaer i 2008. I tillegg ble det avdekket flere oppgaveplikter som tidligere ikke har vært registrert i oversikten. En nærmere gjennomgang av næringslivets oppgaveplikter avdekket 41 tidligere uregistrerte oppgaveplikter i 2008.

Grunndata

I 2008 tegnet 29 nye etater avtale med Brønnøysundregistrene om tilgang til Grunndata fra Enhetsregistret med «webservices». Det er nå til sammen 361 etater, fylker og kommuner, av totalt 563 som har avtale med Brønnøysundregistrene om gjenbruk av grunndata i Enhetsregistret. Det var en betydelig økning i antall avgivelsen av grunndata i forhold til foregående år. En av årsakene til økningen er at store etater som Statens Landbruksforvaltning, Politiets data- og materielltjeneste og Arbeids og inkluderingsdepartementet har tatt i bruk «webservices-løsningen» for gjen-

bruk av grunndata. I tillegg har også den nye tjenesten «navnesøk» som ble lansert i 2008 generert mange flere oppslag.

Metadata

Oppgaveregistret har i 2008 fortsatt produksjonen og leveransene av metadata til Altinn. Metadata er data som tjener til å definere eller å beskrive andre data. I denne sammenheng innebærer dette å sikre likt meningsinnhold i likelydende data i offentlig forvaltning. For å kunne dekke framtidige behov for metadata, der samhandling mellom ulike aktører og tilhørende systemer står sentralt, utredet Brønnøysundregistrene et forslag til ny metadata-løsning med oppstart i 2010. Forslaget bygger på det pågående SERES II-prosjektet.

Prioriteringer for 2010

Samordning og forenklingstiltak

Oppgaveregisterets arbeid har vist at de store samordnings- og forenklingspotensialene ligger i områdene grunndata, regnskapsdata og lønns- og personaldata. Oppgaveregisteret har også en viktig funksjon med å tilrettelegge nye skjemaer som skal inn i Altinn, og dette arbeidet vil fortsette også i 2010.

Metadata

Arbeidet med det tidligere SERES II-prosjektet videreføres i 2010 i en egen satsing på metadata.

Arbeidet skal sikre at Altinn II-løsningens behov for metadataløsning blir dekket for eksisterende og nye tjenester i Altinn.

Formålet med en metadataløsning er å bidra til at offentlige virksomheter har ensartede data- og begrepsdefinisjoner. Dette er viktig for å fremme gjenbruk av data og elektronisk samhandling, noe som er sentralt i arbeidet med fornying og forenkling av offentlig sektor overfor næringslivet. Bl.a. er dette sentrale forutsetninger for utvikling av nye og framtidsrettede tjenester i Altinn.

Regjeringen foreslår at det bevilges totalt 30 mill. kroner i 2010 til arbeidet med metadataløsning, hvorav 20 mill. kroner går til utviklingsarbeid i Brønnøysundregistrene, og henholdsvis 1 og 9 mill. kroner til utviklingsarbeid i NAV og Skatteetaten for å dekke de etatsvise merkostnadene. Det vises til omtale i Prop. 1 S (2009–2010) for henholdsvis Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Finansdepartementet.

Andre områder

Resultatrapport for 2008

Sikkerhets- og beredskapsområdet

En revisjon av krise- og beredskapsplanen ble gjennomført i 2008 med fokus på oppgaver innenfor de enkelte avdelinger og oppdatering av varslingslister. Beredskapsøvelsen som var berammet til 2008 ble utsatt til 2009.

Som et ledd i sikkerhets- og beredskapsplanen ble det kjøpt inn et sikkerhetsprogram for håndtering av dokumentasjon knyttet til informasjonssikkerhet. I tillegg ble det etablert et webfilter for å redusere sårbarheten for virus.

Registrering av utleggstrekk med mer i Løsøreregistret

Som følge av lovendringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover ble det besluttet at utleggstrekk, utleggspant og intet til utlegg skal registreres i Løsøreregistret.

En elektronisk løsning for innsending av utleggstrekk og intet til utlegg ble iverksatt 1. mars 2008. Arbeidet med en løsning for elektronisk innsending av utleggspant er nå inne i sluttfasen.

Kommunikasjonsarbeidet

Arbeidet med å utvikle en overordnet kommunikasjonsstrategi for Brønnøysundregistrene ble ferdigstilt første halvår 2009. I forlengelsen av dette

arbeidet vil det i 2010 bli utviklet kommunikasjonsplaner for konkrete områder.

Nye oppgaver i 2010

Ditt Europa

Ditt Europa er Europakommisjonens portal med informasjon om rettigheter og muligheter i det indre marked. Portalen har både europeisk og nasjonal informasjon rettet mot næringsdrivende og privatpersoner. Informasjonen finnes på flere språk og det er lenker til relevante myndigheter i de ulike EØS-statene. Det er nå foreløpig bare EU og EUs medlemsland som omtales på portalen.

Det er besluttet at Norge skal delta i næringslivsdelen av Ditt Europa, og Brønnøysundregistrene har fått ansvaret for å forberede norsk deltakelse. Brønnøysundregistrene har også fått et koordinerende redaktøransvar for Norges tekstbidrag. Det forventes at Norge er en del av nettstedet i slutten av 2009 eller i begynnelsen av 2010. Informasjonen om næringsetablering og drift i Norge vil da foreligge på norsk, engelsk, fransk og tysk.

Nasjonalt kontaktpunkt

Altinn skal være kontaktpunkt i henhold til tjenesteloven, som gjennomfører tjenstedirektivet i norsk rett. Tjenesteloven trer i kraft 28. desember 2009. Altinn blir da med i nettverket av europeiske elektroniske kontaktpunkt, der næringsdrivende skal kunne hente informasjon og gjennomføre nødvendige formaliteter for å kunne yte tjenester i EØS. Kontaktpunktet utvikles som en del av Altinn II-prosjektet. De samlede investeringskostnadene er på om lag 20 mill. kroner og vil påløpe i 2010 og 2011. Driftskostnadene vil bli fordelt mellom de forskjellige departementene, med utgangspunkt i hvor mange ordninger det enkelte departement har i kontaktpunktet.

Budsjettforslag for 2010

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 285,95 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter, investeringer og utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak. Utgifter i 2010 til etablering av nasjonalt kontaktpunkt tilknyttet tjenesteloven og metadataløsning er innarbeidet i forslaget.

Videre foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige utgifter

Utgifter til kunngjøringer i diverse tidsskrifter belastes Justis- og politidepartementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningene på disse kapitlene gis som overslagsbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene som gjelder Brønnøysundregistrene ikke er skilt ut.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Forvaltningsorganisasjonen ved Brønnøysundregistrene har ansvar for forvaltning, videreutvikling og utvidelse av tjenestetilbudet i Altinn. Nye drifts-, applikasjonsforvaltnings- og utviklingskontrakter for Altinn-løsningen ble inngått i juli 2008 og arbeidet i henhold til disse kontraktene videreføres. Første versjon av den nye løsningen skal driftsettes senhøsten 2009. Under det forberedende arbeidet med andre versjon ble det sommeren 2009

avdekket behov for økt bevilgning. Bakgrunnen er at utviklingskostnader ble noe høyere enn det estimert som lå til grunn ved kontraktsinngåelse. Bevilgningsbehovet knyttet til Altinn II foreslås derfor økt med 38 mill. kroner ut over tidligere anslått behov for 2010.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 213,5 mill. kroner til Altinn i 2010. 173,5 mill. kroner er knyttet til arbeidet med ny Altinn-løsning, Altinn II. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 03, jf. nærmere omtale under denne inntektsposten og Forslag til vedtak II.

Post 23 Offentlige informasjonstjenester, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 14,55 mill. kroner til drift av Narviktelefonene, Bedin og Bedriftshjelp.no i 2010. Bevilgningen skal dekke lønns-, drifts- og utviklingsutgifter.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Gebyrinntekter	427 715	451 300	385 800
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	62 054	17 800	30 000
03	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	32 650	100	100
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	14		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 092		
17	Refusjon lærlinger	46		
18	Refusjon av sykepenger	4 468		
	Sum kap. 3904	529 039	469 200	415 900

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble post 01 redusert med 125 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) og Ot.prp. nr. 55 (2006–2007). De største inntektene kommer fra tinglysing i salgspant i bil. Det foreslås en bevilgning på 385,8 mill. kroner under

kap. 3904, post 01. Det er lagt til grunn at gebyrene skal prisjusteres fra 1. januar 2010. I forslaget er det tatt høyde for en nedgang i registreringer pga. aktiviteten i økonomien.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre. Inntektene fra bl.a. Reservasjonsregisteret, Jegerregisteret og Lotteriregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir også ført under posten. Det foreslås en bevilgning

på 30 mill. kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Post 03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen

Det foreslås en inntektsbevilgning på 0,1 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen. Videre foreslås en mer-

inntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige inntekter

Brønnøysundregistrene posterer i tillegg inntekter fra Gebyrsentralen under kap. 3440 Politidirektoratet – politi og lensmannsetaten, post 07 Gebyrer – sivile gjøremål. Dette gjelder i hovedsak saker fra tingrettene, bl.a. tvangssalg av eiendom og adkomstdokumenter.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	125 847	120 700	122 100
21	Spesielle driftsutgifter	70 827	42 000	67 300
	Sum kap. 905	196 674	162 700	189 400

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

NGU er et forvaltningsorgan som skal framskaffe og formidle kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basiskunnskap gjennom å etablere og drifte nasjonale databaser som gir informasjon om Norges geologi og geologiske ressurser. NGU har hovedsete i Trondheim og disponerte 207 årsverk pr. 1. mars 2009. NGU har et internasjonalt fagmiljø med medarbeidere fra over 20 nasjoner. Om lag 65 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, unntatt bevilgningen knyttet til arbeidet med kartlegging av skredfare som ble overført til Olje- og energidepartementet/Norges vassdrags- og energiverk (NVE) fra 1. januar 2009. Resten av midlene tilføres gjennom bidrag fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag. Oppdragene finansieres i sin helhet av oppdragsgiver. For samfinansieringsprosjekter deles utgiftene mellom NGU og samarbeidspartnerne, og dataene skal kunne inngå i de nasjonale databasene. NGU skal ikke engasjere seg i oppdragsvirksomhet i konkurranse med private firmaer. NGU kan imidlertid påta seg oppdrag på fagområder hvor kun NGU innehar spesialkompetanse. Generelt går NGUs ansvarsområde og arbeidsoppgaver bare fram til påvisning av en forekomst eller et fareområde. Mer detaljerte undersøkelser av en forekomst eller et fareområde er et oppdrag og skal derfor ikke delfinansieres av

bevilgningen. Dette prinsippet gjelder for hele NGUs virksomhet. NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet» og i strategisk plan for 2008–2012. Hovedmålene er:

- bærekraftig verdiskaping fra geologiske ressurser
- økt bruk av geofaglig kunnskap i arealplanlegging og utbygging
- bedre kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser
- effektiv forvaltning og formidling av geologiske data og kunnskap

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding i nasjonale databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet og fra grunnfjellet og de øverste lag på kontinentalsokkelen. For aktiviteter knyttet til kontinentalsokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet. Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med kommuner, bedrifter og andre etater, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter, industri og konsulentfirmaer. NGUs brede forskningskompetanse er viktig for å utvikle og kvalitetssikre innsamlings- og undersøkelsesmetoder. Høy fagkompetanse kombinert med effektiv databaseforvaltning er en forutsetning for at NGU skal kunne bidra med et godt geologisk kunnskapsgrunnlag til brukere i privat og offentlig sektor. Gjennom nettportaler distribueres data til næringsliv, offentlig forvaltning,

grunneiere og allmennhet. Informasjonen bidrar til å gi et bedre beslutningsgrunnlag, bl.a. for arealplanlegging og ressursforvaltning. Den geologiske informasjonen har mange brukere, slik at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å samle dataene i nasjonale databaser. Databasen over landets mineralressurser er et viktig hjelpemiddel for den langsiktige forvaltning av mineralressursene på nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå. For å oppnå økt verdiskaping i bergindustrien framover kreves det at nye forekomster kartlegges og klargjøres for produksjon. Det ble i 2008 tatt ut til sammen 85 mill. tonn mineralske råstoffer i Norge til en verdi av 11,4 mrd. kroner. Av dette utgjorde eksportverdien 7,2 mrd. kroner. Antall årsverk i norske mineralbedrifter er om lag 4 800.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Nærings- og handelsdepartementet gjennomførte i 2007 en ekstern evaluering av NGU. Formålet med evalueringen var å få fram hvor godt NGUs kompetanse, produkter og tjenester er tilpasset samfunnets og brukernes behov. Som oppfølging av evalueringen er det utarbeidet en ny strategisk plan for NGUs virksomhet for 2008–2012. I tråd med de anbefalinger som kom fram under evalueringen og føringer fra Nærings- og handelsdepartementet som oppfølging av evalueringen, vil NGU i årene framover øke innsatsen innenfor geologisk oversiktskartlegging og videreutvikling og drifting av nasjonale databaser innen berggrunn, løsmasser, mineralressurser, grunnvann, maringeologi og geofysikk.

Det er utarbeidet styringsparametere for departementets oppfølging av NGUs virksomhet, basert på måltall som viser NGUs årlige produksjon og indikatorer som viser bruken og nytten av NGUs data. Resultatene er nærmere omtalt nedenfor.

Bærekraftig verdiskaping fra geologiske ressurser

Målsetting: NGU skal bidra til bærekraftig verdiskaping ved utnyttning av landets ressurser av industrimineraler, metaller, energimineraler, byggeråstoffer, naturstein, grunnvann og grunnvarme.

Resultatrapport 2008

NGU har oppdatert informasjonen om viktige grus- og pukkkforekomster i Sogn og Fjordane og Hedmark. I Rogaland og Sogn og Fjordane er det

prøvetatt områder for mulig uttak av pukkk. Gjennom de siste årene har NGU kartlagt mange aktuelle pukkkforekomster i kystsonen i Sør-Norge. På flere av disse forekomstene har nå industrien etablert eksportpukkverk. Den samlede norske eksporten av pukkk utgjorde i 2008 om lag 850 mill. kroner. NGU har i 2008 bidratt til å synliggjøre ressursmuligheter som i framtiden kan gi grunnlag for økt verdiskaping. Det gjelder bl.a. kartlegging av forekomster av høyren kvarts i Hordaland, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Flere nye forekomster av kvitt karbonat er kartlagt i Nordland og Troms, og i Skjomen-Rombaken er det påvist gullmineraliseringer av samme type som har gitt grunnlag for betydelig aktivitet i Nord-Sverige. Det er også undersøkt flere muresteinsforekomster, og det ligger til rette for at enkelte av disse kan bli satt i produksjon. NGU har tilrettelagt basisinformasjon om karbonat-, nikkell-, uran- og thoriumforekomster under portalen www.prospecting.no. Samarbeidet med den russiske geologiske undersøkelsen i Barentshavet ble videreført, og felles geologisk atlas for Barentshavet skal trykkes i 2009. De magnetiske målingene fra fly i Barentshavet fortsatte med finansiering fra oljeindustrien og Oljedirektoratet. Grunnvannsdatabasen ble videreutviklet med flere nye søkefunksjoner og et forbedret brukergrensesnitt. Sammen med NVE er arbeidet med det landsomfattende grunnvannsnettet videreført.

Prioriteringer 2010

NGU skal oppdatere informasjon om alle viktige grus- og pukkkforekomster i Hedmark, Nord-Trøndelag og Finnmark og fortsette kystsonekartleggingen av nye pukkkforekomster i Sør-Norge med vekt på Rogaland. NGU skal bidra til å synliggjøre ressursmuligheter som i framtida kan gi grunnlag for ny virksomhet og økt verdiskaping basert på bruk av naturstein. Databasen prospecting.no skal videreutvikles med vekt på å oppdatere basisinformasjon om norske karbonat-, kobber-, gull-, molybden- og nikkelforekomster. NGU skal kartlegge forekomster og synliggjøre muligheter for utvinning av metaller og industrimineraler i de tre nordligste fylkene. NGU skal videreføre tolkninger av skorpestruktur og land-sokkelsammenheng med finansiering fra Norges forskningsråd og industripartnere. Kartleggingen av dypforvitring på land og kontinentalsokkel i samarbeid med Oljedirektoratet skal videreføres. NGU skal fortsette arbeidet med å videreutvikle grunnvannsdatabasen.

Økt bruk av geofaglig kunnskap i larealplanlegging og utbygging

Målsetting: NGU skal bidra til at arealforvaltningen tar hensyn til geofaglig kunnskap knyttet til skredfare, forurensning og natur- og landskapsressurser. NGU skal også bidra til at kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av de marine områdene styrkes, og at metodene for forundersøkelser ved bygging av tunneler og fjellanlegg bedres.

Resultatrapport 2008

Samarbeidet med Havforskningsinstituttet (HI) og Statens kartverk Sjø om kartleggingsprogrammet MAREANO er videreført i samsvar med føringene i St.meld.nr.8 (2005–2006) Om helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Kartleggingen i 2008 har vært konsentrert om områdene Troms II og Nordland VII. NGU har produsert havbunnskart som er gjort tilgjengelig for forvaltning, næringsliv og allmennhet gjennom www.mareano.no. Miljøtilstanden er kartlagt i samarbeid med HI. Statens forurensningstilsyn (SFT) har bedt NGU i samarbeid med Folkehelseinstituttet og Oslo kommune om å utarbeide en mal for et nytt faglig og administrativt forvaltningssystem for håndtering av forurenset jord i de største byene. På basis av resultater fra arbeid utført av NGU er det utarbeidet en handlingsplan for opprydding av forurenset jord i barnehager og på lekeplasser. Fase 1, som omfatter kartlegging og gjennomføring av nødvendige tiltak i 15 byer, gjennomføres i årene 2007–2010. NGU har for SFT utarbeidet en mal for kartleggingen og kvalitetssikrer kartleggingsarbeidet som utføres av konsulentfirmaer. I 2008 ble www.skrednett.no videreutviklet med data fra Jernbaneverket, Vegvesenet og Norges Geotekniske Institutt (NGI) sine databaser. NGU gjennomførte et skredoppdrag i 2008. Det var knyttet til Åknes-Tafjord-prosjektet i Møre og Romsdal. Kartleggingen av faren for store fjellskred ble videreført med konsentrasjon om utsatte områder i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Troms. For å effektivisere arbeidet med kartlegging av faren for snøskred, steinsprang og jordskred, ble det igangsatt en metodeutvikling for å effektivisere arbeidet i kartleggingsfasen. I 2009 regner NGU med å ha aktsomhetskart for snøskred og steinsprang for hele landet. For øvrig vises det til at ansvaret for kartlegging av skredfare er overført til Olje- og energidepartementet/NVE fra 1. januar 2009.

Prioriteringer 2010

I samarbeid med Havforskningsinstituttet og Statens kartverk Sjø skal NGU videreføre MAREANO-programmet i tråd med Regjeringens prioriteringer. Framstilling av havbunnskart, marine grunnkart og kart over forurensning skal gjøres tilgjengelige på mareano.no. Dette vil øke kunnskapen om de norske kyst- og havområdene i nord og dermed bidra til å sikre en helhetlig ressursforvaltning. Den samlede bevilgningen til MAREANO-programmet foreslås til om lag 51,5 mill. kroner i 2010, derav om lag 14 mill. kroner over NGUs budsjett. NGU skal bidra til å forbedre forundersøkelser for fjellanlegg i samarbeid med Vegdirektoratet og Jernbaneverket. I samarbeid med SFT og Oslo kommune, skal NGU slutføre arbeidet med en mal for hvordan de største bykommunene kan lage aktsomhetskart for grunnforurensning.

Bedre kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Målsetting: NGU skal i samarbeid med nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer bidra til å utvikle den grunnleggende kunnskapen om landets oppbygging og geologiske prosesser. Basiskartlegging av berggrunn og løsmasser danner grunnlaget for å vurdere potensialet for geologiske ressurser, og kunnskapen skal også bidra til å øke forståelsen av miljøtilstand, klimaendringer og andre naturprosesser som påvirker oss.

Resultatrapport 2008

Den landsdekkende innsamlingen av referanseprøver av bergarter er videreført slik at om lag 65 pst. av landarealet var dekket ved utgangen av 2008. Kartleggingen og sammenstillingen av berggrunnsdata i målestokk 1:50 000 i Oslo-regionen er videreført. Feltarbeid er gjennomført i Akershus, Vestfold og Telemark og har bl.a. resultert i kart over Gea Norvegica Geopark som ble åpnet sommeren 2008. NGU har med delfinansiering fra oljeindustrien fortsatt arbeidet med modellering av jordskorpebevegelser. Dette bidrar til kunnskap som brukes i industriens leting etter olje- og gassressurser. Prosjektet om istidas innvirkning på petroleumspotensialet i Barentshavsområdet er videreført med finansiering fra Norges forskningsråd (NFR) og industrien. NGUs deltakelse i NFRs polarårsprosjekt, Science Pub, sammen med andre forskningsmiljøer ble videreført med finansiering fra NFR. Prosjektet omfatter undersøkelser av naturlige klimaendringer i Arktis i de siste 130 000 år og menneskenes tilpasning til klimaendringene.

Prioriteringer 2010

Kartleggingen og sammenstillingen av berggrunnsdata i målestokk 1:50 000 i Oslo-regionen videreføres slik at NGU har et oppgradert kartverk for de mest sentrale områdene. NGU skal fortsette å samle inn og analysere bergartsprøver fra hele landet. Målet er at 85 pst. av alle prøvene som skal tas, er samlet inn ved utgangen av 2010. Polarårsprosjektet Science Pub skal slutføres. NGU skal videreføre løsmassekartleggingen og ajourføre den nasjonale løsmassedatabasen. Arbeidet med modellering av jordskorpebevegelser vil bli videreført.

Effektiv forvaltning og formidling av geologiske data og kunnskap

Målsetting: NGU skal etablere, samordne, forvalte og formidle geologisk kunnskap ved hjelp av databaser og karttjenester på Internett. Tjenestene skal tilpasses brukernes behov.

Resultatrapport 2008

I 2008 ble det arbeidet med å integrere NGUs nasjonale databaser i Norge Digitalt. Våren 2007 vedtok EU et direktiv som skal bidra til å etablere en infrastruktur for geografisk informasjon. NGU har i 2008 fulgt opp forpliktelsene i henhold til direktivet gjennom det aktive samarbeidet i Norge Digitalt.

Prioriteringer 2010

NGU skal videreutvikle ngu.no som sin viktigste kommunikasjonskanal og legge til rette for at

antall besøk på nettstedet kan øke fra 2009 til 2010. NGU skal utvikle og tilrettelegge aktuelle geofaglige produkter og tjenester for utvalgte fylker og kommuner. De nasjonale databasene skal samordnes og forvaltes som en integrert del av Norge Digitalt, bl.a. for å etterkomme de krav som det teknologiske rammeverket krever.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 122,1 mill. kroner til driftsutgifter. Av dette er om lag 14 mill. kroner avsatt til MAREANO-programmet. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og investeringer.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Under denne posten føres utgifter til eksterntfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Det foreslås bevilget 67,3 mill. kroner. Tilsvarende beløp er ført opp som inntekter fra oppdrag og tilskudd til samfinansieringsprosjekter under kap. 3905, postene 01 og 02. Økningen i forhold til saldert budsjett 2009 skyldes at NGUs arbeid med kartlegging av skredfare utføres og finansieres på oppdrag fra NVE, og at anslaget for tilskudd til samfinansierte prosjekter er oppjustert på grunnlag av utvidet aktivitet de senere år. Fullmakten til å overskride posten mot tilsvarende merinntekter foreslås videreført, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Oppdragsinntekter	17 458	10 800	30 150
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	55 261	31 200	37 200
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	39		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 114		
18	Refusjon av sykepenger	1 891		
	Sum kap. 3905	75 763	42 000	67 350

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres eksterne inntekter fra oppdrag. Det budsjetteres med 30,1 mill. kroner for 2010. Den største delen av beløpet er bidrag fra NVE knyttet til kartlegging av skredfare. De øvrige oppdragsinntektene ventes for det meste å komme fra oljeselskapene.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres eksterne inntekter som skal finansiere samfinansieringsprosjekter. Det budsjetteres med 37,2 mill. kroner for 2010. De viktigste finansieringskildene er Norges forskningsråd, oljeselskaper, mineralindustri, EU, kommuner, fylkeskommuner og andre departementer og statsetater.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	12 165	12 700	12 900
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	7 502	10 000	10 300
	Sum kap. 906	19 667	22 700	23 200

Virksomhetsbeskrivelse

Fra 1. januar 2010 endrer etaten navn fra Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.

Det sentrale lovgrunnlaget for virksomheten har hatt basis i bergverksloven, lov om erverv av kalksteinsforekomster, lov om erverv av kvartsforkomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineralske forekomster og industrikonsesjonsloven. Fra 1. januar 2010 erstattes disse lovene av ny lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven). Etaten tildeler rettigheter til undersøkelser (muting) og utvinning (utmåling) av mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet. Etaten er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter konsesjonsloven og plan- og bygningsloven. Etter regler om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven skal ansvarlig myndighet (kommunen) forelegge planprogrammer om massetak for Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Etaten har også innsigelseskompetanse i plansaker om uttak av mineralske ressurser. Videre administrerer etaten en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et ansvar.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er statens sentrale fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene

i Norge og på Svalbard. Etaten spiller en sentral rolle for å oppfylle Nærings- og handelsdepartementets overordnede mål innen geologi og mineralressursforvaltning om å opprettholde og sikre grunnlaget for verdiskaping basert på samfunnsmessig forsvarlig utvinning og foredling av mineraler.

På Svalbard er det sentrale regelverket for mineralaktivitet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. Etaten utsteder mineraltillatelser og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Etter forskrift til lov om miljøvern på Svalbard er etaten tildelt en viktig rolle i saker om konsekvensutredninger av bergverksdrift.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet. Det vises til bevilgningsforslag og nærmere omtale i Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

Etaten disponerte 16 årsverk pr. 1. mars 2009 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Etaten har også kontor på Svalbard.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard skal arbeide for at Norges mineralske ressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Ut fra virksomhetsideen er det fastsatt følgende hovedmål for etatens utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter og være sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping i mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Det er særskilte saksbehandlingsregler for etatens utstedelse av mutinger og utmål i Finnmark bl.a. med krav om vektlegging av samiske interesser. Dette skal sikre samisk innflytelse i saker etter bergverksloven (mineralloven fra 1. januar 2010), som regulerer aktivitet på mutbare mineraler.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Det gis en samlet omtale av resultatrapportering, mål og strategier for virksomheten på fastlandet og på Svalbard. Departementet har vurdert etatens gjennomføring av de fastsatte mål og strategier for 2008 som tilfredsstillende.

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Målsetting

Direktoratet skal på en effektiv og god måte forvalte oppgaver tillagt virksomheten i mineralloven, plan- og bygningsloven, svalbardmiljøloven og gjennom andre fullmakter og være fagorgan og høringsinstans i saker som berører mineralske ressurser.

Resultatrapport 2008

Saksbehandling

Etter to år med sterk økning i antall mutingssøknader var det en reduksjon i 2008 til 1 227, mot 3 378 i 2007 og 1 743 i 2006. En årsak til dette kan være lavere metallpriser på verdensmarkedet. Det er ikke tildelt utmål i 2008, mot fire året før. Staten har utstedt 71 gullvasketillatelser og gitt tre konsesjoner, en knyttet til erverv av kalksteinsrettigheter, en i forbindelse med erverv av kvartsrrettigheter og en i forbindelse med overtakelse av eierinteresser. I Finnmark ble det behandlet 471 mutingssøknader mot 235 i 2007 og 674 i 2006. I Finnmark er det, i samråd med Sametinget, satt egne frister for saksbehandling fordi saksbehandlingsreglene i bergverksloven her er mer omfattende enn i landet for øvrig. Søknadene er behandlet innenfor fastsatte frister.

I henhold til overgangsregler da de nye reglene om konsekvensutredninger kom i 2005, får etaten fortsatt enkelte konsekvensutredninger til behandling etter det gamle regelverket. Staten har behandlet én konsekvensutredning etter overgangsreglene. Kommunene har overtatt rollen som ansvarlig myndighet for konsekvensutredninger, og etaten ble forelagt ti planprogrammer i 2008 i samsvar med regelverket fra 2005. I tillegg har etaten behandlet en rekke høringsaker.

På Svalbard ble det ikke tildelt utmål i 2008.

Oppfølging av forvaltningsansvaret for NHDs hjemfalte eiendommer

Staten har fått fullmakt til å utføre oppgaver på vegne av departementet knyttet til forvaltning av de gruveeiendommer som er hjemfalt til staten. Fullmakten gjelder seks angitte gruveområder. I tillegg kommer gruverom i 10 områder. Dette er gruverom som departementet har beholdt etter hjemfall hvor grunnen er overdratt til andre. Arbeid med rehabilitering av sjakttårnet på Vigsnes ble igangsatt 2008 og er nå ferdigstilt.

Prioriteringer 2010

Direktoratet skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Fristene varierer fra to uker til seks måneder. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

En viktig oppgave i 2010 er å få implementert den nye mineralloven i organisasjonen og sørge for at organisasjon og saksbehandling tilpasses det nye regelverket. Arbeidet med praktisk gjennomføring av navneendringen prioriteres.

Direktoratet skal fortsette arbeidet med å videreutvikle dialogen og samarbeidet med berørte samiske organer/organisasjoner og utvikle sin kompetanse på samiske forhold knyttet til mineralaktivitet.

Direktoratet har utarbeidet oversikt og plan for vedlikeholdsbehovet på hjemfalte eiendommer. Kartleggingen av bygningsmassen skal følges opp med gjennomføring av vedlikehold på eiendommene m.m.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Målsetting

Direktoratet skal kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenningen fra nedlagte gruver i samsvar med krav fra foru-

rensningsmyndighetene og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal direktoratet arbeide for at miljöhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Resultatrapport 2008

Forurensningstiltak

Statens forurensningstilsyn (SFT) har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i de gruveområdene med antatt størst forurensningspotensial. Etaten har gjennomført tiltak i ni gruveområder. Kontrollmålinger viser at den betydelige reduksjonen av tungmetallavrenning av kobber og sink fra disse områdene i hovedsak er opprettholdt. Etaten vurderer i samarbeid med SFT ytterligere tiltak, i disse områdene og i andre områder hvor det har vært mineralutvinning og arbeider kontinuerlig med oppfølging av allerede gjennomførte tiltak.

Etter gjennomføringen av tiltak i Sulitjelma foretas det fortsatt målinger fordi utslippene varierer betydelig. For året sett under ett er utslippene av tungmetaller også i 2008 noe for høye i forhold til kravene fra SFT. Det kan ta flere år før utslippssituasjonen stabiliserer seg. Det er utført fiskeribiologiske undersøkelser og undersøkelser av bunn-dyrsamfunn i Langvann ved Sulitjelma og i vassdraget nedenfor. Resultatet fra undersøkelsen viser at forholdene for fisk i Langvann er tilfredsstillende.

Med bakgrunn i den ustabile utslippssituasjonen på Løkken ble Nærings- og handelsdepartementet pålagt av SFT å utarbeide en konsekvensutredning med forslag til tiltaksplaner. Etaten har utarbeidet en rapport om situasjonen på Løkken. Det har ikke vært merkbare endringer i utslippene til Orkla. Situasjonen følges fortløpende med målinger, og det er utarbeidet et eget beredskapsprogram for området. Det er bl.a. etablert et kalkdoseringsanlegg. På bakgrunn av etatens rapport om utslippssituasjonen på SFT høsten 2008 departementet å utrede mulige forurensningsbegrensende tiltak.

I arbeidet med å redusere avrenningen av tungmetaller på Røros er det gjennomført oppstart av fullskaladrift på våtmarksanlegget for rensing/utfelling av tungmetaller. Effektiviteten av rensing i våtmarkssystemet er forsøkt økt ved tilførsel av kalk i 2008. Forsøkene resulterte i en umiddelbar økning i renseseffekten. Etter hvert avtar imidlertid effekten. Det er gjennomført et forsøk med en avledningsbrønn for å forbedre vannkvaliteten i Orva. Det forventes en rapport etter forsøket i løpet av høsten 2009.

Etaten har fortsatt kartleggingen av forurensningen fra gruveområdet i Follidal. Arbeidet som ble igangsatt i 2006 for å kontrollere og optimalisere vannmengden i området, ble ferdigstilt i 2007. Målinger gjennomført i 2008 viser nedgang i metalltransporten i forhold til forrige års målinger, men de ligger innenfor normale variasjoner. Våtmarkssystemet har også i 2008 blitt videreutviklet. Det er etablert to nye bassenger som er større enn de fire første. Det arbeides med å forbedre våtmarkssystemet for å redusere innholdet av tungmetall i vannet.

Sikringstiltak

Arbeidene som ble igangsatt i et gruveområde i Feiring, ble ferdigstilt i 2008. I tillegg til dette ble det gjennomført sikringstiltak i seks gruveområder i følgende kommuner: Rana, Meråker, Kongsvinger, Arendal, Drammen og Selbu. Videre har etaten ansvar for vassdragsanlegg knyttet til gruver, dvs. dammer og betongpluggere i gruver. Det er gjennomført tilsyn med pluggene i Joma og Gjersvik (Grong Gruber). I Skorovas er det gjennomført opprensning i stollen av opphopet oker, som var i ferd med å gjøre stollen uframkommelig. Kontrollen foretas av en vassdragsteknisk ansvarlig i henhold til eget regelverk.

Prioriteringer 2010

Regjeringen foreslår en bevilgning på 10,3 mill. kroner til sikrings- og miljøtiltak. Etaten settes med dette i stand til å gjennomføre påkrevde sikringsarbeider og å oppfylle SFTs krav om nye tiltak for å redusere tungmetallutslipp. Løkken og Follidal gruver er to av områdene som vil bli prioritert.

SFT har gitt Nærings- og handelsdepartementet pålegg om å utrede mulige forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruber. Tiltaksplan med tidsplan for gjennomføring skulle vært ferdig innen 1. september 2009. Arbeidet er svært omfattende og er derfor blitt forsinket. I dialog med SFT vil videre framdrift, prosess og valg av løsning bli avklart. Uansett valg av løsning vil kostnadene ved tiltaket kunne bli betydelige. En nærmere konkretisering av disse vil Regjeringen komme tilbake til.

Fristen for gjennomføring av tiltak i Follidal utløper i 2010. Målingene fra de forskjellige bassengene varierer. Det gjør det vanskelig å fastslå hvilke tiltak som bør velges. Etaten vil høsten 2009 komme med forslag til hvilken løsning som bør velges. Videre framdrift og endelig valg av løsning vil skje i samråd med SFT. Uansett valg av løsning vil kostnadene ved tiltaket kunne bli betydelige. En

nærmere konkretisering av disse vil Regjeringen komme tilbake til.

Regjeringens mål på lengre sikt er at alle gruvelmiljøer skal sikres tilstrekkelig, og at de negative miljøkonsekvensene av tidligere gruvedrift skal begrenses.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Målsetting

Direktoratet skal bidra til å gi mineralnæringen i Norge hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

Resultatrapport 2008

I 2008 ble 481 tilsynsobjekter, dvs. de fleste områder hvor det foregår undersøkelser, uttak, sikrings- eller forurensningstiltak, befart, mot 467 året før. Hensikten med befaringsene er å påse at virksomheten skjer innenfor rammen av fastlagte reguleringsplaner og i henhold til godkjente driftsplaner. På Svalbard ble tre tilsynsobjekter befart, mot 23 året før. I tillegg er det gjennomført befaringer i Barentsburg og i Svea.

Etaten deltar på vegne av Nærings- og handelsdepartementet i de internasjonale studiegruppene for nikkell og bly/sink. Gruppene arbeider med alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller og gjenvinningsproblematikk med særlig vekt på resirkulering av metaller. Dette er områder som norsk industri vil kunne dra nytte av. Etaten har fremdeles ledervervet i nikkellgruppen og sentrale verv i bly-/sinkgruppen.

Via nettportalen prospecting.no blir data fra etaten om bergrettigheter integrert med geologiske data, kartgrunnlag og arealdisponeringer i et område. Sentral informasjon blir enkelt tilgjengelig. Portalen vil være viktig for kommunene i deres arealplanarbeid og for næringens prospekteringsarbeid. Etaten og NGU har bl.a. arbeidet med videreutvikling av portalen. I 2008 er det skiftet system for registrering. Det er fortsatt økning i bruken av nettportalen.

Prioriteringer 2010

Direktoratet skal opprettholde innsatsen innenfor befarings- og tilsynsvirksomheten. I samarbeid med andre etater med tilgrensende ansvarsområder, Direktoratet for samfunnssikkerhet og bered-

skap og Direktoratet for Arbeidstilsynet, arbeides det med å bedre rammebetingelsene for mineralnæringen.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Målsetting

Direktoratet skal være et kompetansesenter innenfor mineralområdet og utvikle kontaktnettet mellom næringen og offentlige etater, arbeide for at mineralressursene blir ivaretatt i plansammenheng og delta i utvalg, komiteer, undervisning m.v. Målsettingen er å få fram betydningen av bruken av mineraler i et moderne samfunn, sysselsettings- og verdiskapingspotensial i næringen og behovet for samfunnsmessig styring for å sikre en forsvarlig utnyttelse av ikke-fornybare ressurser.

Resultatrapport 2008

Siden 2007 har etaten sammen med NGU utgitt en felles statistikk med viktige nøkkeltall om næringen. Antall skjemaer er redusert fra tre til ett, og det er tilrettelagt for elektronisk innrapportering. Skjemaet ble for første gang tatt i bruk i 2007. Forenklingsarbeidet vil redusere tidsbruken i bedriftene og frigjøre ressurser til verdiskapende virksomhet. I 2008 mottok etaten svar fra ca. 800 bedrifter, der ca. 25 pst. ble levert elektronisk. I tillegg er det på etatens nettsider lagt ut en månedlig oversikt over bl.a. prisutvikling for utvalgte metaller, valutakurser og oljepriser.

Etaten har hatt utstrakt kontakt med andre offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i etaten deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Etaten har et bredt kontaktnett i mineralnæringen. Videre har etaten holdt diverse foredrag om bergverksvirksomhet og geologi på Svalbard.

Prioriteringer 2010

Bergverksstatistikken skal vurderes fortløpende med hensyn til forenklingsmuligheter og tilrettelegges for elektronisk innrapportering via Altinn.

Direktoratet skal fortsatt arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven.

Budsjettforslag 2009**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 12,9 mill. kroner i driftsutgifter for Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. På Svalbardbudsjettet for 2010 foreslås det i tillegg bevilget 1,4 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 10,3 mill. kroner. Dette er omtrent på samme nivå som de foregående år. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger, til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder, vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og handelsdepartementet.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	26	200	200
02	Behandlingsgebyr, bergrettigheter og konsesjoner	5 255	2 100	2 150
18	Refusjon av sykepenger	105		
Sum kap. 3906		5 386	2 300	2 350

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. For 2010 budsjetteres det med kr 200 000. Det gjøres oppmerksom på at bortfeste av gruver til museale formål skjer vederlagsfritt, jf. Forslag til vedtak XII.

Post 02 Behandlingsgebyr, bergrettigheter og konsesjoner

Inntektene kommer i all hovedsak fra behandlingsgebyr for mutings- og utmålsøknader. For 2010 budsjetteres det med 2,15 mill. kroner.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og handelsdepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard	1 632	1 200	
Sum kap. 5574		1 632	1 200	

Post 70 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard

For tidligere år har det vært budsjettert med inntekter på 1,2 mill. kroner. Inntektene er en produktionsavgift som kommer fra Norcems uttak av kalkstein i Telemark og Hammerfall Dolomitt i Nordland. I henhold til Finansdepartementets retningslinjer oppfyller ikke avgiften kriteriene for

sektoravgift og er fra og med statsbudsjettet 2010 omdefinert til særavgift og budsjettert under kap. 5551 Avgift knyttet til andre undersjøiske naturforekomster enn petroleum, post 70 Avgift knyttet til andre undersjøiske naturforekomster enn petroleum. For nærmere omtale av avgiften vises det til Prop. 1 S (2009–2010) om skatte-, avgifts- og tollvedtak, tollkapitlet.

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	293 246	298 200	302 600
22	Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>	10 472		
72	Tilskudd til NO _x -tiltak, <i>kan overføres</i>	-1		
	Sum kap. 907	303 717	298 200	302 600

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble bevilgningen under post 01 økt med 3 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er organisert med et hovedkontor i Haugesund og 17 stasjoner fordelt på to regioner i Norge. Direktoratet utførte 292 årsverk pr. 1. mars 2009. 101 av disse er tilknyttet direktoratets stasjoner langs kysten og velferdsstasjoner i utlandet (Rotterdam, Aberdeen og Port Said).

Sjøfartsdirektoratet er underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet. Direktoratet samarbeider med og er rådgiver for Kystverket og bistår med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner. Sjøfartsdirektoratet bistår Petroleums-tilsynet i håndhevingen av petroleumsloven på norsk sokkel og har prosjektsamarbeid med NORAD i bistandssaker.

Styrkingen av Sjøfartsdirektoratets driftsbudsjett i revidert nasjonalbudsjett for 2008, som er videreført i budsjettet for 2009, har hatt klart positive virkninger for rekrutteringen og kapasitets- og kompetanseutviklingen. Styrkingen foreslås videreført i 2010.

Overordnet mål og hovedoppgaver

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å være en synlig og tydelig aktør for sjøsikkerhet i et rent miljø. Sjøfartsdirektoratets visjon er å være den fremste pådriveren i verden innen sjøsikkerhet og miljø. Direktoratets hovedoppgave er å være bidragsyter til at skip kan seile, samtidig som alle forhold knyttet til sikkerhet og miljø blir ivaretatt på en betryggende måte.

Direktoratet skal være en sentral og viktig myndighetsaktør for utvikling av maritim virksomhet i Norge.

Sjøfartsdirektoratet skal arbeide helhetlig etter et overordnet kontrollprinsipp. Direktoratets oppgaver omfatter bl.a. utarbeiding av forskrifter, utsteding av sertifikater, flaggstats- og havnestatskontroller, holdnings- og adferdsmotiverende tiltak og utredningsoppgaver. I denne forbindelse er informasjonsarbeid mot og dialog med brukerne svært viktig. Videre skal direktoratet fortsatt prioriterer arbeidet knyttet til oppfølging av internasjonale forpliktelser på sjøfartsområdet, gjennom engasjement i FNs maritime organisasjon IMO, den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO, EU- og EØS-relatert arbeid og Paris MoU (Paris Memorandum of Understanding) for havnestatskontroll.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Det var fortsatt stor aktivitet i den maritime næringen i 2008, og aktiviteten har vært særlig merkbar innenfor nybygg og ombygninger. Samtidig har det vært stor etterspørsel etter sjøfolk. Sjøfartsdirektoratet reviderte i 2008 sin strategiplan. Den reviderte strategiplanen tydeliggjør Sjøfartsdirektoratets funksjoner og målsettinger. Dokumentet viser hvordan direktoratet vil møte utfordringene knyttet til Regjeringens maritime strategi «Stø kurs».

Som omtalt i St.prp. nr. 59 (2007–2008) i tilknytning til revidert nasjonalbudsjett for 2008, ble det lagt opp til at direktoratet skulle kjøpe tjenester fra klasseselskap for å møte økningen i den totale arbeidsmengden. I 2008 ble 48 offshorefartøyer og seks passasjerskip satt ut til klasseselskap. Direktoratet har på tross av stor saksmengde utstedt sertifikater til alle nybygg i tide. Sjøfartsinspektørrollen opphørte 1. juli 2008, og involverte parter i sjøulykker må heretter forklare seg direkte til politiet, Statens Havarikommisjon for Transport (SHT) eller Sjøfartsdirektoratet. Dette reguleres i en endring i sjøloven. Direktoratet har hatt fokus på havnestatskontroller og har kontrollert 735 skip i 2008. Dette utgjør 31,4 pst. i gjennomsnitt for de tre siste årene og norske forpliktelser i henhold til

Paris MoU er dermed oppfylt. Av skipene som ble kontrollert i 2008, ble 22 (3 pst.) holdt tilbake på grunn av alvorlige mangler.

I tillegg til den årlige Sjøvettkampanjen har Sjøfartsdirektoratet i 2008 bl.a. gjennomført Sjøvettkonferansen i Trondheim i samarbeid med Redningsselskapet. Direktoratets fokus på sjøvett skal bidra til økt bevissthet om sikkerhet og miljø hos alle som ferdes på og ved sjøen i framtiden.

Direktoratet har i 2008 prioritert arbeidet med utvikling av viktige IT-prosjekter for å videreutvikle direktoratet. Videre har direktoratet arbeidet med utforming av opplegg for senere omlegging til ny gebyrmodell basert på kostnadsbasert gebyrfastsetting.

Tilleggsbevilgningen i revidert budsjett 2008 medførte at direktoratet ble mer konkurransedyktig i arbeidsmarkedet, og dette har gjort at antall ledige stillinger gikk vesentlig ned. Ved utgangen av 2008 hadde direktoratet 15 ledige stillinger. Antallet ledige stillinger er redusert ytterligere i første halvår 2009.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal påse og medvirke til at sjøfolk på norske skip er godt kvalifiserte og har gode arbeids- og levevilkår.

Resultatrapport 2008

Det var totalt registrert 29 982 sjøfolk på norske skip pr. 31. desember 2008. På skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) var det 15 365 nordmenn og 1 059 utlendinger. På skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) var antallet 2 153 nordmenn og 11 405 utlendinger.

Sjøfartsdirektoratet utstedte 18 363 sertifikater i 2008. Direktoratet har, i henhold til krav i STCW (The Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for seafarers), gjennomført sju revisjoner av innenlandske utdanningsinstitusjoner. Direktoratet har i 2008 gjennomført seminar om kvalifikasjons- og dokumentasjonskontroll for utenriksstasjonene i Sør-Øst Asia.

Direktoratet har utviklet et regelverk for rapportering av sjøfolks arbeids- og levevilkår i henhold til ILO-konvensjon nr. 178. Det er gjennomført tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår. Direktoratet har fulgt opp sitt informasjons- og motivasjonsarbeid, samt rederienes gjennomføring av vedtatte konvensjoner om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for sjøfolk.

Prioriteringer 2010

Direktoratet skal, i samsvar med STCW-konvensjonen og relevant EU-regelverk, føre kontroll med at maritim undervisning bidrar til økt maritim kompetanse og tilfredsstillende krav til innhold Norge har forpliktet seg til. Kontroll gjelder både maritime utdannings- og opplæringsinstitusjoner i Norge og i utlandet. I 2010 videreføres overgangen fra ILO-konvensjon nr. 178 om sjøfolks arbeids- og levevilkår til MLC 2006 (Maritime Labour Convention). Det forventes at MLC 2006 trer i kraft i 2011. Arbeidet med nødvendige regelverksendringer vil fortsette i 2010.

Direktoratet skal opprettholde velferdstjenesten overfor sjøfolk. Velferdstjenester overfor sjøfolk skal være tilpasset teknologisk utvikling og behovet i flåten og samfunnet for øvrig. I 2010 vil avistjenesten bli elektronisk. Dette vil gi en miljømessig og kostnadseffektiv distribusjon.

Direktoratet vil i 2010 ha et spesielt fokus på helse, miljø og sikkerhet i fiskeriflåten. Direktoratet vil videre arbeide aktivt i samarbeid med næringen for å redusere antall grunnstøtinger med skip.

Regjeringen har besluttet å innføre obligatorisk båtførerbevis for fritidsfartøyer fra 1. juli 2010. Regjeringen foreslår også å innføre regler for kjøreforbud i løpet av 2010. I tillegg til dette vil Regjeringen i gjennomføre en holdningskampanje rettet mot voksne menn, fordi de er overrepresentert på ulykkesstatistikken. Målsettingen med kampanjen er å skape en atferdsendring til sjøs.

Trygge og sikre skip

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal være en synlig og tydelig aktør og pådriver i det nasjonale og internasjonale regelverksarbeidet.

Resultatrapport 2008

Sjøfartsdirektoratet har deltatt aktivt i det internasjonale regelverksarbeidet i relevante IMO-komiteer og i relevante ekspert- og arbeidsgrupper i EU som behandler spørsmål knyttet til sikkerhet, miljø og sikring mot terror. I tillegg har direktoratet deltatt i havnestatssamarbeidet i Paris MoU og EMSA (European Maritime Safety Agency).

Ved utgangen av 2008 var det 3 427 norske kontrollpliktige skip og flyttbare innretninger. Samlet utførte Sjøfartsdirektoratet 2 351 sertifikatutstedelser i 2008.

Etter forpliktelser i havnestatssamarbeidet Paris MoU skal minst 25 pst. av skipsanløpene i norsk havn kontrolleres over en treårsperiode. I 2008 ble 735 skip kontrollert. Dermed har direkto-

ratet i gjennomsnitt gjennomført kontroll av 31,4 pst. av skipsanløpene over treårsperioden 2006–08. Direktoratet gjennomførte 382 uanmeldte inspeksjoner på norske kontrollpliktige skip i 2008. Dette utgjorde 11,2 pst. av de kontrollpliktige skipene. 71 av skipene ble holdt tilbake fordi de hadde mangler som utgjorde en fare for liv og helse, miljø og materielle verdier. Dette utgjorde 18,6 pst. av de kontrollerte skipene. En av årsakene til det forholdsvis høye prosenttallet er at Sjøfartsdirektoratet i stor grad har foretatt uanmeldt inspeksjon av fartøyer som ikke følger opp sine forpliktelser. I tillegg ble det gjennomført 227 uanmeldte inspeksjoner på ikke-kontrollpliktige fiskefartøyer med største lengde på 6–10,67 meter. Inspeksjonen avdekket mangler, og direktoratet vil fortsatt ha fokus på denne fartøygruppa. Sjøfartsdirektoratet har gjennomført fem vertikalrevisjoner av classeselskap og utført fire kontroller av godkjente foretak som er delegert myndighet til å kontrollere enkelte fiskefartøyer. På Svalbard har direktoratet gjennomført to havnestatsinspeksjoner.

I 2008 ble det rapportert om 653 ulykker med norske skip i ulike kategorier. I tillegg ble det rapportert om 29 nestenulykker. Det ble registrert en svak nedgang i antall grunnstøtinger, 80 mot 107 i 2007. I tillegg kommer 23 utenlandske fartøyer som grunnstøtte i norsk farvann.

Prioriteringer 2010

Sjøfartsdirektoratet skal gjennomføre dokumentasjonskontroll i forbindelse med nybygg, ombygging og innflagging av skip. Til tross for en nedgang i antall nyinnmeldte nybygg/ombygginger på grunn av finansuroen vil det også i 2010 være behov for å kjøpe tjenester av classeselskapene. Direktoratet skal gjennomføre tilsyn, havnestatskontroll og periodiske kontroller. Kontrollene skal i stor grad være risikobaserte og basert på ulykkesanalyser, ulykkesstatistikk, erfaringer fra tidligere inspeksjoner, data fra classeselskapene, tilbakemeldinger fra havnestatskontroller i utlandet og bekymringsmeldinger fra Kystvakt og havnemyndigheter. Direktoratet skal kontrollere utenlandske skip i henhold til forpliktelsene om havnestatskontroll i Paris MoU.

Sjøfartsdirektoratet benytter ulykkesanalyser og ulykkesstatistikk aktivt i sitt arbeid for å bedre sikkerheten til sjøs. Direktoratet vil i 2010 følge utviklingen nøye og i dialog med næringen ha et sterkt fokus på forebyggende arbeid. I den sammenheng vil direktoratet også vurdere nye krav og økt kontroll.

Direktoratet skal fortsatt ha fokus på kontroll av fiskefartøyer, lasteskip og pendelferger som tra-

fikkerer kysten. Kampanjer rettet mot disse fartøyene vil bli gjennomført i 2010 basert på erfaringer og resultater fra kampanjene i 2009.

Direktoratet skal følge opp anbefalinger fra undersøkelseskommissjonen rapport etter forliset av Bourbon Dolphin i 2007.

På bakgrunn av bestemmelse i skipssikkerhetsloven, jf. Ot.prp. nr. 56 (2007–2008), har Sjøfartsdirektoratet anledning til å utstede overtredelsesgebyr ved brudd på bestemmelser i skipssikkerhetsloven. Det vises til omtale av overtredelsesgebyr under kap. 3907, ny post 06.

Rent miljø

Målsetting: Sjøfartsdirektoratet skal medvirke til et rent miljø.

Resultatrapport 2008

Direktoratet har arbeidet aktivt nasjonalt og internasjonalt for å medvirke til at skipsfarten holder en høy miljømessig standard. Sjøfartsdirektoratet har ført tilsyn med at norske skip overholder internasjonale miljøbestemmelser. Direktoratets tilsynsarbeid på miljøsidan inngår som en del av direktoratets generelle tilsyn med norske og utenlandske skip.

Prioriteringer 2010

Sjøfartsdirektoratet skal være en pådriver i utviklingen av internasjonalt regelverk for å redusere utslipp fra norske skip i IMO. I 2010 vil direktoratet særlig ha fokus på klimautslipp. Utslipp til luft fra skip som kan bidra til klimaendringer, er en av de viktigste langsiktige miljøutfordringene både nasjonalt og internasjonalt. Direktoratet skal gjennomføre effektivt tilsyn av norske skip og havnestatskontroll for å øke sikkerheten mot forurensning.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 302,6 mill. kroner for 2010. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter og i tillegg utgifter til utsteding av maritime personellsertifikater. Videre dekkes resterende følgeutgifter av flyttingen av direktoratet til Haugesund av denne bevilgningen, bl.a. ekstra utgifter ved forlenging av pendlerordningen til 1. november 2010.

Det vil fortsatt være behov for å kjøpe tjenester fra classeselskapene i 2010. Det er lagt inn nødvendige midler til kjøp av tjenester fra classeselskaper

og tilsyn av nybygg i utlandet som krever ekstra oppfølging.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 907, post 01 mot tilsvarende

merinntekter under kap. 3907, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	119 753	134 300	127 300
02	Maritime personellsertifikater	7 973	8 000	9 000
03	Diverse inntekter	5 757	7 100	5 000
04	Gebyrer for skip i NIS	35 148	35 500	37 000
06	Overtredelsesgebyr			22 500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	363		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 652		
17	Refusjon lærlinger	22		
18	Refusjon av sykepenger	4 537		
	Sum kap. 3907	175 205	184 900	200 800

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) skal minst dekke direktoratets kontrollutgifter, norsk bidrag til IMO (FNs maritime organisasjon) og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. En teknisk omlegging av Sjøfartsdirektoratets gebyrtariff for årsgebyret trådte i kraft i 2007. Arbeidet mot en bedre kostnadsorientering av årsgebyret og førstegangsgebyret fortsetter.

Det foreslås en bevilgning på 127,3 mill. kroner under post 01 og 37 mill. kroner under post 04 for 2010. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til post 01, jf. omtale under kap. 907, post 01 og Forslag til vedtak II.

Post 02 Maritime personellsertifikater

På grunnlag av forventet utstedelse av sertifikater og prisjusteringer foreslås en bevilgning på 9 mill. kroner for 2010.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter innbetalinger for oppdrag for NORAD, Petroleumstilsynet og Kystverket og i tillegg diverse inntekter av velferdstiltak. For 2010 budsjetteres det med 5 mill. kroner, derav om lag 4 mill. kroner knyttet til velferdstiltak. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 01 og Forslag til vedtak II.

Post 06 (ny) Overtredelsesgebyr

På bakgrunn av bestemmelse i skipssikkerhetsloven, jf. Ot.prp. nr. 56 (2007–2008) har Sjøfartsdirektoratet innført overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Intensjonen er at påtalemyndigheten ikke skal belastes med saker som hurtig kan avgjøres av forvaltningen, og som tilsynsmyndigheten oppdager i forbindelse med sin kontrollvirksomhet, f.eks. manglende oppfylging av pålegg, forsikringskrav eller manglende sertifikater. Det antas at direktoratet vil behandle om lag 300 saker i 2010. Arbeidet vil kreve minst to nye årsverk og innebærer en merkostnad på om lag 2 mill. kroner.

Det legges til grunn at direktoratet vil behandle ca. 300 saker i 2010, fordelt på 200 foretakssaker og 100 saker knyttet til personlige sertifikater. For foretak er minstegebyret satt til kr 55 000. For personlig sertifikat vil gebyret ligge mellom kr 14 000

og kr 52 000. Nærings- og handelsdepartementets anslag er at gjennomsnittlig overtredelsesgebyr vil være kr 100 000 for foretak og kr 25 000 for personlige sertifikater.

Ut fra dette anslås en inntekt på 22,5 mill. kroner fra overtredelsesgebyr i 2010. Det understrekes at anslaget er usikkert.

Kap. 908 Skipsregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	16 943	20 000	18 200
	Sum kap. 908	16 943	20 000	18 200

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Skipsregistrene skal medvirke til å oppfylle Regjeringens målsetting om at Norge skal være en ledende maritim nasjon. Skipsregistrenes overordnede målsetting er å være et konkurransedyktig og attraktivt register for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Skipsregistrene består av Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Register (NOR). NOR omfatter også Skipsbyggingsregisteret. Skipsregistrene utførte 18 årsverk pr. 1. mars 2009. Virksomheten er lokalisert i Bergen.

Registrene yter service både overfor næringsdrivende, privatpersoner og offentlige myndigheter. Hovedmålet er å sikre at registrene er korrekte og oppdaterte. På det privatrettslige området skal Skipsregistrene sikre rettsvern til registrerte rettigheter i norske skip. På det offentligrettslige området er virksomheten ved Skipsregistrene et viktig ledd i kontrollen med skip og skips eierforhold.

For å oppnå sitt hovedmål om korrekte og oppdaterte registre, skal Skipsregistrene oppfylle følgende målsettinger:

- sikre korrekt registrering av skip og rettigheter i skip
- sikre oppdaterte registre
- ha god service
- drive aktiv markedsføring av NIS

Registrenes virksomhet påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og myndighetsbestemte rammevilkår.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer for 2010

Overordnet resultatvurdering

Skipsregistrene nådde målene for 2008. Hovedoppgavene med registrering av nye skip, eierforhold

og pant ble prioritert. Skipsregistrene fikk i 2008 i oppdrag, sammen med Innovasjon Norge og Sjøfartsdirektoratet, å utvikle en felles strategi for markedsføring og profilering av Norge som registreringsnasjon i utlandet, herunder også markedsføring av NIS. Som et forprosjekt til dette, ble det produsert en rapport over de norske maritime næringenes omdømme i utlandet. Skipsregistrene deltar i arbeidet med oppfølging av omdømmerapporten.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

Det ble en liten økning i antallet skip registrert i NIS, fra 616 i 2007 til 621 i 2008. Registeret hadde en liten nedgang i antall nyregistrerte skip fra 79 i 2007 til 77 i 2008. På den annen side gikk antallet slettinger av skip ned fra 100 skip i 2007 til 72 i 2008. Videre ble det registrert 117 eierskifter i 2008.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)

NOR har hatt en jevn økning i antall registrerte skip siden 2003. Ved utgangen av 2008 var det totalt registrert 14 192 skip i NOR, mot 13 460 året før og 12 420 ved utgangen av 2003. I 2008 ble det registrert 1 098 nye fartøyer, mot 854 i 2007. 38 av de nyregistrerte skipene i NOR er relatert til oljevirksomhet/offshoreskip. Det ble slettet 375 skip i 2008, mot 590 i 2007.

Skipsbyggingsregisteret

En omlegging av registreringspraksisen i 2006 resulterte i en økning i antall registreringer i 2007. I 2008 har antallet nyregistreringer gått ned og stabilisert seg på 2006-nivå. Det ble i 2008 registrert 138 skip under bygging, mot 223 i 2007. Det ble slettet 124 skip i 2008, mot 162 i 2007.

Sikre et korrekt og oppdatert register

Resultatrapport 2008

Skipsregistrene har hatt høyt fokus på at NOR-, NIS- og Skipsbyggingsregisteret skal være korrekte og oppdaterte. Kjerneoppgavene med registrering av skip og rettigheter i skip, tildeling av skipsnavn, IMO nummer (identifikasjonsnummer) og kjenningssignal, samt utstedelse av CSR-dokumenter (sammendrag av registreringsopplysninger for skipene), har vært prioritert.

Det er foretatt løpende samkjøring av data mot andre offentlige registre, med daglig ajourføring og oppdatering av selskaps- og personopplysninger. Skipsregistrene har videre hatt fokus på kvalitetssikring av saksbehandlingen.

Prioriteringer 2010

Arbeidet med løpende samkjøring av data fra andre offentlige registre mot Skipsregistrenes videreføres. Videre skal Skipsregistrene kvalitetssikre at dokumenter er i samsvar med kravene i regelverket. Andre sentrale virkemiddel for å nå målsettingen er god og brukervennlig informasjon overfor brukerne om informasjonsplikt.

Høy grad av service

Resultatrapport 2008

Skipsregistrene har også lagt vekt på å opprettholde god service overfor brukerne. Virkemidlene har vært rask og korrekt saksbehandling, tilgjengelighet og god dialog med brukerne. Skipsregistrene gjennomførte høsten 2008 en brukerundersøkelse for å få innspill til forbedringer av registrenes tjenester. Registerne fikk svært gode tilbakemeldinger på undersøkelsen, og i tillegg gode innspill til forbedringer. Som oppfølging av undersøkelsen har Skipsregistrene forbedret sine nettsider med mer relevant informasjon og flere søkekriterier. I tillegg har registrenes telefontid blitt utvidet. Registeret har også satt i gang et arbeid med å få innført etterskuddsbetaling av gebyrer.

Prioriteringer 2010

For å oppnå målet om god service er rask og korrekt saksbehandling av stor betydning. Skipsregistrene skal ha definerte frister for saksbehandling og oppfølging for alle sakstyper. Det er viktig at Skipsregistrenes nettsider er brukervennlige og oppdaterte, og at registerne har gode kommunikasjonsløsninger. Et effektivt register med brukervennlige kommunikasjonsløsninger med økt bruk

av internett og elektronisk formidling av tjenester og data er en viktig konkurransefaktor. Skipsregistrene skal fortsatt prioritere arbeidet med å tilpasse sin virksomhet til ny teknologi og relevante informasjonskrav fra offentlige myndigheter og eksterne brukere. I forbindelse med at kjenningmåling av fartøyer under 15 meter skal opphøre i løpet av 2009 (utført av Sjøfartsdirektoratet), skal Skipsregistrene overta oppgaven med innhenting av måledata og kontroll av dokumentasjonen for aktuelle fartøyer.

Markedsføring av NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister)

Resultatrapport 2008

Skipsregistrene satset aktivt på markedsføring av NIS i 2008 for at flere skip registreres under norsk flagg, gjennom annonsering i internasjonale aviser og tidsskrifter, både i trykte utgaver og med nettannonser på avisers nettsider. I mai/juni og oktober/november 2008 hadde NIS kampanje på www.dn.no, og registeret opplevde en økt aktivitet på sine nettsider i disse periodene. NIS har også hatt redaksjonell omtale i flere medier. Registeret har i tillegg blitt profilert gjennom deltakelse på konferanser og messer i Norge og i utlandet.

Prioriteringer 2010

Det er Regjeringens målsetting at Norge skal være en ledende maritim nasjon, og at NIS i den forbindelse framstår som konkurransedyktig og attraktivt for norske og utenlandske redere og øvrig maritim næring. Deltakelse på messer, annonsering i relevante aviser og tidsskrifter og aktiv dialog med aktuelle brukerorganisasjoner er viktige virkemidler for å tiltrekke seg nye skip. Det viktige arbeidet med målrettet aktiv satsing på markedsføring av NIS skal videreføres i 2010. Profilering av Norge som kvalitetsflagg er et viktig virkemiddel for å nå Regjeringens målsetting om at Norge skal beholde og utvikle sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden.

Andre prioriteringer i 2010

På budsjettet for 2009 er det satt av om lag 4,5 mill. kroner til gjennomføring av første fase i et prosjekt for elektronisk dokumentlagring og elektronisk rapportering. Prosjektet vil gi grunnlag for bedre elektronisk kommunikasjon med brukerne av registeret og for mottak av elektroniske dokumenter. Skipsregistrene skal videreføre prosjektet i 2010 og 2011. Arbeidet gjelder digitalisering av dokumentarkivet.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 18,2 mill. kroner til Skipsregistrene i 2010.

Det er budsjettet med midler til økt husleie etter nødvendig utviding av leiearealet i 2009, og styrket bemanning som følge av at Skipsregistrene får nye arbeidsoppgaver med innhenting av måle-

data og dokumentasjonskontroll etter at kjenningsmåling av fartøyer under 15 meter opphører.

Videre er det satt av om lag 2 mill. kroner til videre arbeid med prosjektet med innføring av elektronisk dokumentlagring og elektronisk rapportering, jf. omtale under Andre prioriteringer i 2010.

Som ledd i oppfølgingen av Regjeringens maritime strategi settes det av 1,5 mill. kroner til fortsatt satsing på markedsføring av NIS i 2010.

Kap. 3908 Skipsregistrene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Gebyrer NOR	9 964	11 500	11 850
02	Gebyrer NIS	4 971	5 100	5 300
18	Refusjon av sykepenges	110		
	Sum kap. 3908	15 045	16 600	17 150

Skipsregistrene gikk over til kostnadsbasert gebyrfastsetting i 2008. Det er lagt opp til en justering av gebyrene i 2010. Videre økes gebyret for nyregistrering av fartøyer under 15 meter fordi

Skipsregistrene vil få merarbeid i forbindelse med omlegging av ordningen, jf. omtale til utgiftsbudsjettet.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 825 805	1 750 000	1 750 000
	Sum kap. 909	1 825 805	1 750 000	1 750 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble bevilgningen økt med 60 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Tilstandsbeskrivelse og målsettinger

Målsetting: Tilskuddsordningen for tiltak for sysselsetting av sjøfolk skal sikre maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk og i tillegg bidra til at norske rederier gis konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land.

Tilskuddsordningen omfatter:

- tilskudd (9,3 eller 12 pst.) til skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)
- nettolønnsordning for bemanningen som omfattes av skipenes alarminstruks på passasjerskip (ferger) i utenriksfart i NOR
- nettolønnsordning for skip i petroleumsvirksomhet (offshorefartøyer) i NOR
- nettolønnsordning for øvrige fartøyer i NOR (lasteskip, brønnbåter, passasjerskip og slepebåter)
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanningen på hurtigruteskip som betjener strekningen Bergen – Kirkenes.

Nettolønnsordningen innebærer at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innenfor ordningen.

Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av sjøfolk og veiledninger fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Resultatrapport 2008

Tilskuddsordningen har bidratt til å sikre kompetanse og arbeidsplasser på norskregistrerte skip. Ved utgangen av 2008 var om lag 11 300 sjøfolk omfattet av ordningen, mens det i saldert budsjett 2008 var beregnet 11 000 refusjonsberettigede. Økningen i tilskuddsutbetalingene i 2008 har i hovedsak kommet på offshorefartøyer i NOR som i snitt gjennom året hadde en økning i antall sjøfolk på 12 pst. Nærmere redegjørelse for utviklingen av ordningen i løpet av 2008 er gitt i St.prp. nr. 67 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009.

Det forutsettes at rederier som omfattes av nettolønnsordningen deltar i tiltak for opplæring av sjøfolk, og innbetaler et beløp pr. ansatt pr. måned til et kompetansefond under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Stiftelsen krever inn og forvalter midlene i fondet. Fondsmidlene skal anvendes til kompetansehevings- og rekrutteringstiltak, og prosjekter innen helse, miljø og sikkerhet i de maritime næringene. I 2008 krevde stiftelsen inn om lag 75 mill. kroner. Det er en økning på 8 mill. kroner fra 2007. 48,3 mill. kroner ble disponert til tilskudd til rederier som har opplæringsstillinger. Dette er en økning på om lag 9 mill. kroner i forhold til 2007. Det ble videre avsatt 24 mill. kroner til skoleskipene Gann og Sjøkurs, mens om lag 7,3 mill. kroner ble gitt i bidrag til rekrutteringskampanjer, opplæringsprosjekter, HMS-tiltak m.m. Når det gjelder antall opplæringsstillinger, har det vært en positiv utvikling i den perioden stiftelsen har gitt tilskudd, fra om lag 1 000 opplæringsplasser i 2004 til om lag 2 300 ved utgangen av 2008.

Prioriteringer 2010

Ett av de viktigste satsningsområdene i Regjeringens aktive næringspolitikk er de maritime næringer. I Regjeringens maritime strategi følges dette opp med prioritering av økt satsing på maritim kompetanse, miljøvennlig skipsfart, nærskipsfart og maritim forskning og innovasjon.

Tilskuddsordningen skal bidra til å sikre kompetanse og arbeidsplasser og bidra til mer konkurransedyktige rammevilkår for norske skipsfartsnæringer. Tiltak for sysselsetting er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer.

Nærings- og handelsdepartementet har igangsatt arbeidet med en ekstern evaluering av tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Evalueringen vil belyse ordningens effektivitet, måloppnåelse og hensiktsmessighet. Rapporten fra denne evalueringen vil overleveres departementet i begynnelsen av 2010.

Budsjettforslag 2010

Regjeringen vil gjennom gode rammevilkår fortsatt bidra til å sikre arbeidsplasser og vekst i de maritime næringer. For å begrense ytterligere vekst for de samlede utgifter under refusjonsordningen, ble det fra 1. juli 2008 innført en begrensning i refusjonsutbetaling pr. sysselsatt på kr 198 000 pr. år, jf. St.prp. nr. 59 (2007–2008). Samme begrensning i utbetalingene gjøres i 2009 og foreslås videreført i statsbudsjettet for 2010. Det forutsettes at ordningens øvrige vilkår er oppfylt, bl.a. at rederier som omfattes av nettolønnsordningen innbetaler kr 500 pr. ansatt pr. måned til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse.

Det legges til grunn at om lag 11 300 sjøfolk vil omfattes av ordningen i 2010. Bevilgningsbehovet anslås til 1 750 mill. kroner. Beløpsanslaget er usikkert og vil bl.a. avhenge av utviklingen i antallet og lønnsnivået for refusjonsberettigede sjøfolk under ordningen. Det foreslåtte bevilgningsbeløpet skal dekke utbetalinger av tilskudd for 6. termin 2009 (november–desember) og for 1.-5. termin 2010 (januar–oktober).

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 921		
	Sum kap. 912	5 921		

Midlene for 2008 gjaldt utvikling av Bedriftshjelp.no, tidligere kalt virtuell brukerfront, en internettportal for alle offentlige støtteordninger til næringslivet. Bedriftshjelp.no skal lede til svar på spørsmål om virkemidler innen næringsrettet forskning, næringsliv, internasjonalisering og virkemid-

ler tilgjengelig innen EU/EØS. Nettjenesten ble ferdigstilt og tatt i bruk i september 2008. Ansvar for tjenesten ble overført til Brønnøysundregistrene pr. 1. januar 2009. Det vises til nærmere omtale under kap. 904 Brønnøysundregistrene.

Kap. 913 Standardisering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilskudd	26 000	26 700	30 500
	Sum kap. 913	26 000	26 700	30 500

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Hensikten med standardisering er å utarbeide krav og spesifikasjoner til varer, tjenester og prosesser for å oppnå praktiske og økonomiske fordeler. I tillegg bidrar standardisering til å fjerne tekniske handelshindringer, bl.a. ved at ulike lands myndigheter harmoniserer kravene som stilles til varer og tjenester. Standard Norge er en nøytral og uavhengig privat organisasjon rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Det er Standard Norge som fastsetter norske og internasjonale standarder som Norsk Standard. Standard Norge er medlem av den verdensomspennende standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Standard Norge har 70 ansatte.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalty fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Statstilskuddet utgjør ca. en tredjedel av Standard Norges totalbudsjett. Departementets styring og forvaltning av tilskuddet er kun knyttet til departementets formål med tilskuddet, ikke nødvendigvis til Standard Norges egne mål for sin totale virksomhet.

Tilskuddet til Standard Norge bidrar til å opprettholde en nasjonal infrastruktur for standardise-

ringsarbeid i Norge. Hovedformålet med tilskuddet er å ivareta norske næringslivsinteresser i standardiseringsarbeidet. Dette gjøres ved at man søker å ivareta norske bedrifters tekniske løsningsved utarbeidelsen av europeiske og globale standarder, slik at norske produkter lettere får adgang til internasjonale markeder.

Bruk av europeisk utarbeidede standarder bidrar positivt til den økonomiske utviklingen i det europeiske fellesskap. Samtidig skal europeiske standarder bidra til at hensyn til helse, miljø og sikkerhet blir ivaretatt. Det er derfor et nært og forpliktende samarbeid mellom Europakommisjonen og EFTA-sekretariatet på den ene siden og de europeiske standardiseringsorganisasjonene på den andre. Standard Norge fastsetter europeiske harmoniserte standarder som Norsk Standard og notifiserer utarbeidelsen av nasjonale standarder til EFTAs overvåkingsorgan ESA og Europakommisjonen via CEN.

I mars 2008 leverte Standard Norge en sluttrapport til Nærings- og handelsdepartementet om arbeidet med å utforme en nasjonal standardiseringsstrategi. Rapporten foreslår strategiske mål for bruk av standardisering som virkemiddel for næringsutvikling, innovasjon og økt verdiskaping. Strategien er utarbeidet i nært samarbeid med mange interessenter innenfor nærings- og arbeidslivet, forbrukersiden og offentlig sektor. Oppføl-

ging av strategien vil derfor være avhengig av mange aktørers innsats. Deler av strategien ble tatt inn i stortingsmeldingen om innovasjon som ble lagt fram i desember 2008. Andre forslag vil bli fulgt opp i kontakt med berørte departementer. En rekke av tiltakene i strategien er dessuten rettet mot private organisasjoner, bedrifter, forskningen, forbrukere og standardiseringsorganisasjonene selv. Standardiseringsstrategien framhever standardisering som et viktig næringspolitisk verktøy og vil bidra til en mer bevisst holdning til hva standarder kan bety for norsk næringsliv og samfunnet som helhet.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Målsetting: Formålet med det statlige tilskuddet er at Standard Norge skal sikre en effektiv infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivareta norske næringslivsinteresser i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid.

Resultatrapport 2008: Det ble fastsatt 1 054 nye standarder, hvorav 95 pst. var basert på felles vedtatte europeiske standarder. Nesten 30 pst. av de europeiske standardene var igjen basert på internasjonale standarder utarbeidet på globalt plan. Dette bidrar betydelig til handelsforenkling i et stort europeisk marked. 165 av de nye standardene var harmoniserte standarder, dvs. standarder som er utarbeidet for å tilfredsstille krav i EU-direktiver. 44 nasjonale standardforslag ble notifisert til EU gjennom CEN. Disse standardene dekker spesifikke nasjonale behov som ikke omfattes av europeiske eller internasjonale standarder. 16 ISO-standarder ble implementert som Norsk Standard.

En europeisk arbeidsgruppe for plastkompositter er startet opp, og norsk næringsliv har tatt på seg både ledelsen av gruppen og sekretariatet. Dette er et nybrottsarbeid for å sikre kvalitet og leveringsspesifikasjoner av plastkompositt som råmateriale. De resulterende standarder kan bidra til å styrke norsk utvikling og eksport av plastkompositter. Standard Norge har deltatt i ISOs tekniske styre. Vervet gir mulighet til å påvirke beslutninger om etablering av nye komiteer og prosjekter, fordeling av sekretariater og endringer av prosedyrer. Et eksempel her er ISO-komiteen for fiskeri og akvakultur som har norsk ledelse og sekretariat.

ISO har tildelt Standard Norge oppgaven med å arrangere ISOs generalforsamling i 2010. Arrangementet vil bli lagt til Oslo og er budsjettert til knapt 6 mill. kroner.

Standard Norge har vært aktiv i sin kontakt med offentlige myndigheter for å fremme bruk av standarder som verktøy. Dette resulterte i pro-

sjekttilskudd på over 17 mill. kroner fra 29 ulike institusjoner, inklusiv et EU-prosjekt.

Når det gjelder funksjonen Standard Norge skal ha med å varsle om internasjonale standardiseringsprosjekter som kan ha betydning for norsk næringsliv, håndteres den på flere måter. Nye standarder offentliggjøres på Standard Norges nettsted, forslag til standarder blir lagt ut på nettstedet til høring og det etableres faglige nettverk som kan følge det internasjonale arbeidet på sine områder og eventuelt varsle norske interessenter. De faglige nettverkene vil også vurdere om forslag til standarder kan være lovstridige eller komme i konflikt med norske bedrifters interesser.

I arbeidet med å fremme felles europeiske merkeordninger har Standard Norge hatt en sentral posisjon som leder av CENs sertifiseringskomité. Her har Standard Norge arbeidet for et nærmere samarbeid med CENELEC, den europeiske standardiseringsorganisasjonen på elektroområdet, om forenkling og harmonisering av de felles Keymarkordningene som dokumenterer at en vare er produsert etter en standard. Dette kan på lengre sikt føre til en felles europeisk merkeordning.

Etter departementets vurdering har Standard Norge gjennom 2008 samlet hatt en tilfredsstillende måloppnåelse for det statlige tilskuddet. Det vil si at Standard Norge både har greid å sikre en effektiv infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivaretatt norske næringslivsinteresser internasjonalt og nasjonalt.

Prioriteringer 2010: Standard Norge skal innenfor rammen av det statlige tilskuddet bidra til å dekke det offentliges og næringslivets behov for standarder på en effektiv måte. Gjennom aktivt samarbeid med norsk næringsliv og offentlige myndigheter skal Standard Norge sikre at standardiseringsarbeidet bidrar til innovasjon, næringsutvikling og økt verdiskaping. Standard Norge skal følge det pågående internasjonale og nasjonale arbeidet som tar sikte på å frambringe gode og hensiktsmessige miljøstandarder. Standard Norge skal i 2010 også videreføre prosjektet om utvikling av internasjonale standarder for kvantifisering og kommunikasjon av klimaspør ved å være en pådriver, og aktivt informere norsk næringsliv om framdriften og utviklingen i arbeidet. Standard Norge skal informere om og skape økt forståelse for standarders betydning og aktivt markedsføre standarder overfor næringslivet og offentlige myndigheter. Standard Norge skal videre i 2010 arbeide med å fastsette europeiske harmoniserte standarder, notifisere utarbeidelse av nasjonale standarder og overvåke internasjonalt standardiseringsarbeid. Organisasjonen skal sikre at norske bedrifters

interesser blir ivaretatt i europeiske og internasjonale standarder, bl.a. ved å arbeide aktivt for å sikre norsk deltakelse i ulike internasjonale standardiseringskomiteer. Standard Norge skal fortsette oppfølgingen av Nasjonal Standardiseringsstrategi på områder av betydning for norsk næringsliv. Standard Norge skal arrangere ISOs generalforsamling i 2010. Dette vil bidra til økt forståelse av betydningen av standardisering og bruken av standarder, noe som er i tråd med hovedmålet for den nasjonale standardiseringsstrategien.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås bevilget 30,5 mill. kroner til standardiseringsarbeidet i 2010, hvorav 3 mill. kroner skal brukes til delvis dekning av kostnadene ved ISOs generalforsamling og 0,8 mill. kroner skal gå til prosjektet med å være pådriver i utvikling av internasjonale standarder for klimaspor.

Programkategori 17.20 Forskning, innovasjon og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
920	Norges forskningsråd	1 176 500	1 233 300	1 307 000	6,0
921	Statlig investeringsfond	2 200 000			
922	Romvirksomhet	451 354	466 300	775 300	66,3
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	66 937	61 200	56 000	-8,5
929	Norsk Designråd	25 000	36 000	36 000	0,0
934	Internasjonaliseringstiltak	53 342	244 000	391 500	60,5
937	Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 100	2 100	0,0
938	Omstillingstiltak	3 500	1 000		-100,0
2421	Innovasjon Norge	25 449 949	27 014 000	47 424 500	75,6
2426	SIVA SF	215 000	281 500	337 700	20,0
2428	Eksportfinans ASA		30 000 000	20 000 000	-33,3
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			10 000	
	Sum kategori 17.20	29 643 582	59 339 400	70 340 100	18,5

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-29	Driftsutgifter	11 168	15 000	13 000	-13,3
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 347 054	1 408 400	1 710 100	21,4
70-89	Overføringer til andre	1 358 360	1 871 000	2 417 000	29,2
90-99	Lånetransaksjoner	26 927 000	56 045 000	66 200 000	18,1
	Sum kategori 17.20	29 643 582	59 339 400	70 340 100	18,5

Det siste året har vært preget av finansuro og konjunkturedgang for norsk næringsliv, med en tilhørende ekstraordinær innsats gjennom det offentlige virkemiddelapparatet. De offentlige virkemidlene for forskning, innovasjon og internasjonalisering skal bidra til å legge til rette for utvikling

av et framtidsrettet og nyskapende næringsliv. Dette er nødvendig for å styrke norsk konkurransevne i årene som kommer.

På lengre sikt står norsk næringsliv overfor andre utfordringer og muligheter. Økt globalisering fører til at varer, kapital og mennesker flyter

lettere over landegrensene. Ny kunnskap og nye forskningsresultater med relevans for Norge og norske bedrifter utvikles i dag i mange land, og på andre steder enn hvor det tradisjonelt har vært etablert forskningssamarbeid. Hensynet til en bærekraftig utvikling krever nye løsninger og utvikling av ny teknologi både nasjonalt og globalt. Et innovativt næringsliv er avgjørende dersom vi skal kunne møte disse utfordringene. De varer og tjenester som utvikles, må være attraktive og lønnsomme. Det offentlige virkemiddelapparatet skal være en medspiller i næringslivets innovative arbeid og medvirke til at ideer og initiativer resulterer i framtidig lønnsom næringsvirksomhet.

De offentlige virkemiddelaktørene tilbyr norske bedrifter hjelp i forsknings- og idéfasen, i utviklingsarbeid, ved markedsintroduksjon og i vekstfasen, både nasjonalt og internasjonalt. Tilbudet omfatter bl.a. rådgivning og kompetanse, finansiering, profilering, garantier og nettverkstilbud.

Offentlig finansiering av forskning skal sikre at det utføres både tilstrekkelig grunnleggende forskning, næringsrelevant forskning og mer anvendt forskning og utvikling (FoU). En god kunnskapsinfrastruktur i form av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter bidrar til næringsrelevant kunnskap og forskning på et bredt område og til arbeidskraft med høy kompetanse. Videre sikres næringslivet gode samarbeidspartnere og forskningsbaserte ideer.

Nærings- og handelsdepartementets støtte til næringsrelevant forskning og anvendt FoU kanaliseres gjennom bevilgninger til programmer og ordninger i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Norsk Romsenter. Støtten er innrettet med sikte på utløsende effekt, dvs. at bedriftene stimuleres til å gjennomføre mer forskning og utvikling enn det offentlige bidraget isolert sett skulle tilsi. Videre er Skattefunnordningen viktig for å utløse direkte forskningsinnsats i næringslivet.

Innovasjon Norge forvalter mange av Regjeringens innovasjonsvirkemidler og er en viktig aktør og tilrettelegger både nasjonalt og regionalt. Selskapet skal legge til rette for vekst og internasjonalisering i bedrifter over hele landet. Selskapet har et utstrakt samarbeid med andre virkemiddelaktører, noe som innebærer at næringslivet tilbys én dør inn til hele bredden av næringsrettede virkemidler. Sammen med SIVA (Selskapet for industrivekst) og Norges forskningsråd er Innovasjon Norge videre en sentral nettverksaktør med en rekke aktiviteter som skal stimulere til samhandling mellom næringsliv, FoU-miljøer, kapitalmiljøer og offentlig sektor. For å sikre at potensialet som ligger i god design utnyttes, satses det på design

både i Innovasjon Norge og gjennom bevilgningen til Norsk Designråd.

Tilgang på kompetent kapital spiller en nøkkelrolle når det gjelder verdiskaping i næringslivet. Det offentlige virkemiddelapparatet bidrar gjennom en rekke virkemidler med kapital på et tidlig stadium i bedriftenes utvikling. Dette skjer både gjennom stipend, tilskudd, egenkapital, garantier og ulike typer lån. For å lykkes i den internasjonale konkurransen er det i tillegg behov for konkurransedyktige finansierings-, garanti- og forsikringsordninger ved eksport. Ordningene i Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) og støtte ved kapitalvareeksport forvaltet av Eksportfinans gir norsk næringsliv tilgang på eksportfinansiering på tilsvarende vilkår som utenlandske konkurrenter.

Overordnede mål og strategier

Regjeringen la i desember 2008 fram St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge. Målsettingen er å legge til rette for økt bærekraftig verdiskaping, i økonomisk, sosial og miljømessig forstand.

Meldingen presenterer Regjeringens strategi for et mer kunnskapsintensivt næringsliv. Regjeringen vil legge til rette for innovasjon og omstilling og dermed sikre et fortsatt konkurransedyktig næringsliv. Dette skal skje ved å utløse samfunnsmessig lønnsomme prosjekter med betydelig potensial for verdiskaping. De offentlige virkemidlene skal utvikles i tråd med globale, nasjonale og regionale utfordringer næringslivet står overfor. Videre skal det offentlige virkemiddelapparatet medvirke til at kunnskap utviklet utenfor Norge, kommer norske bedrifter og institusjoner til gode.

Gode rammebetingelser for å stimulere til økt forskning i næringslivet pekes i meldingen ut som sentralt. Dette innbefatter generelle rammebetingelser som gir forutsigbarhet for bedriftene, og en god innretning på de offentlige virkemidlene. Et viktig område for Regjeringen er tiltak som styrker kontakten og samarbeidet mellom næringsliv, forsknings- og kunnskapsinstitusjoner og internasjonalt forskningssamarbeid.

Gjennom Innovasjon Norge satses Regjeringen på innovasjon, internasjonalisering og profilering. I 2010 foreslås det bevilget samlet om lag 1,5 mrd. kroner (eksklusiv låne- og garantirammer) til Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Av dette er 40 mill. kroner satt av til et tilskudd til innkjøpskonsortier for kjøp av kraft som skal bidra til å sikre gode rammevilkår for kraftintensiv industri i Norge. Regjeringens ambisjon er at Innovasjon Norge skal være en sentral medspiller for norsk næringsliv. Som en del av

forvaltningsreformen kommer fylkeskommunene inn på eiersiden i Innovasjon Norge fra 2010.

Også når det gjelder næringsrelevant forskning, viderefører Regjeringen sin satsing innenfor strategisk viktige områder. Det foreslås en særlig styrking av næringsrelevant forskning på marin bioprospektering, fornybar energi og energieffektivisering. I tillegg foreslås det en økning i midlene til Forskningsrådets generelle virkemidler som retter seg mot bredden av norsk næringsliv. I alt er det foreslått bevilget 2,18 mrd. kroner til næringsrelevant forskning på Nærings- og handelsdepartementets område i 2010. Samarbeid og samordning mellom Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd skal videreutvikles gjennom etablerte samarbeidsfora.

SIVA legger til rette for utvikling av innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. Selskapets virksomhet er inndelt i hovedområdene eiendom og innovasjon. I tilskudsbevilgningen til SIVAs innovasjonsaktiviteter legger Nærings- og handelsdepartementet stor vekt på FoU-inkubatorprogrammet og videreutvikling av arbeidet for økt næringssamarbeid med Nordvest-Russland. Eiendomsaktivitetene består av investeringer i bygg og fysisk infrastruktur som gir risiko- og kapitalavlastning for bedrifter. Virksomheten er organisert i det heleide datterselskapet SIVA Eiendom Holding AS. Regjeringen foreslår å bevilge 200 mill. kroner i egenkapital knyttet til SIVAs eiendomsvirksomhet i 2010. Bevilgningen skal avhjelpe kapitalmangel og bidra til framdrift i planlagte utbyggingsprosjekter.

Investinor AS er et statlig investeringsselskap som skal bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter, primært nyetableringer. Selskapet skal ha særskilt fokus på satsingsområdene miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor, og ha spesielt fokus på klima- og miljøprosjekter.

Regjeringen lanserte i oktober 2007 en nasjonal strategi for maritime næringer, hvor en satsing på forskning og innovasjon ble framhevet. Miljø og krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i nordområdene og avansert logistikk og transport, skal prioriteres for å stimulere til en bærekraftig omstilling i den maritime sektoren. Regjeringen viderefører satsingen på maritim forskning og innovasjon og foreslår å sette av 187,6 mill. kroner til dette i 2010. Som en oppfølging av strategien er det igangsatt et samarbeid mellom staten og næringslivet for å bedre nærin-

gens omdømme i utlandet. Det utvikles derfor nå en strategi for felles markedsføring og profilering av den norske maritime klyngen.

Reiseliv er et hovedsatsingsområde i Regjeringens næringspolitikk. Norge har spesielle fortrinn som Regjeringen ønsker skal utnyttes, ved styrket profilering, koordinering og produktutvikling i reiselivsnæringen. Regjeringens mål er å bidra til økt verdiskaping og sysselsetting, samtidig som natur og miljø ivaretas. Regjeringen lanserte i desember 2007 en nasjonal strategi for reiselivsnæringen. Strategien har vært viktig i arbeidet med å utløse verdiskapingspotensialet i næringen. For å bidra til at målene i strategien nås, foreslås i 2010 en styrking av den statlige innsatsen til reiselivstiltak til totalt om lag 260 mill. kroner, hvorav 250 mill. kroner foreslås bevilget over Innovasjon Norges budsjett.

De siste tiårene har romvirksomheten blitt en viktig del av vår teknologiske infrastruktur. Satsingen på romvirksomhet gir samfunnsgevinster i form av forskning, teknologiutvikling, økt kunnskap om miljø og klima og bedre muligheter for ressursforvaltning og miljøovervåking. Satsingen bidrar også til næringsutvikling og dermed nye og framtidrettede arbeidsplasser. Som ledd i satsingen bidrar Norge med betydelige midler til romfartsprogrammer i Den europeiske romorganisasjonen ESA. Norge skal videre delta i utbyggingen av det felleseuropeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Systemet vil ha stor betydning for utviklingen av europeisk romindustri og for nedstrømsmarkedet knyttet til tjenester innen satellittnavigasjon. De norske forpliktelsene i utbyggingsfasen av Galileo er beregnet til om lag 69 mill. euro. Norsk industri er godt posisjonert for å få leveranser til systemet og til å utnytte norsk infrastruktur og kompetanse i et voksende marked. Geografisk beliggenhet, våre behov i nordområdene, topografi og store havområder gjør at Norge er en av de nasjonene som vil ha størst utbytte av de tjenestene Galileo vil kunne tilby.

Regjeringen ønsker å føre en aktiv nordområdepolitikk og vil fortsatt satse betydelige midler på næringsutvikling og innovasjon i nord. I mars 2009 la Regjeringen fram trinn to i sin nordområdesatsing med dokumentet «Nye byggesteiner i nord». Økt fokus på næringsutvikling skal bidra til å realisere målene i satsingen. I oppfølgingen av strategien vil Nærings- og handelsdepartementet ha fokus på områder som marin bioprospektering, rombasert infrastruktur, kompetanse om maritim aktivitet i arktiske områder og reiselivsvirksomhet.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
50	Tilskudd	1 176 500	1 233 300	1 307 000
	Sum kap. 920	1 176 500	1 233 300	1 307 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt.13. februar 2009 ble bevilgningen økt med 87,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009).

Post 50 Tilskudd

Virksomhetsbeskrivelse

Norges forskningsråd (Forskningsrådet) er Regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Forskningsrådet har i hovedsak tre roller: Det er myndighetenes sentrale forskningspolitiske rådgiver. Forskningsrådet har videre en operatørrolle knyttet til finansiering av forskning, organisering av forskningsprogrammer, utvikling av virkemidler, evaluering og formidling av forskningsresultater og fremme av internasjonalt forskningssamarbeid. Dessuten representerer Forskningsrådet en viktig møteplass for aktører i det norske forskningssystemet, offentlig forvaltning, næringsliv og allmennheten. Norges forskningsråd er organisert som et nettobudsjettert forvaltningsorgan, som administrativt er underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskning er langsiktig virksomhet i den forstand at det tar tid før resultatene viser seg, og effektene kan framkomme på ulike måter over tid. Det er derfor knyttet utfordringer til å utvikle gode resultatmål og tilhørende indikatorer som viser resultatene av den offentlige FoU-satsingen. Det er

en særlig utfordring å få fram resultater som viser den offentlige FoU-innsatsens utløsende effekt på privat forskningsinnsats, og som muliggjør sammenligning av resultater på tvers av ulike offentlige virkemidler.

Kunnskapsdepartementet satte høsten 2008 ned en interdepartemental arbeidsgruppe for å komme fram til en mer samordnet styring av Forskningsrådet innenfor en ny mål- og resultatstyringsmodell. Fra 2010 vil departementene bruke en felles målstruktur for sine tildelinger til Norges forskningsråd. Det enkelte departement vil konkretisere målene slik at de gjøres relevante for departementets ansvarsområde. Målene er som følger:

Overordnet mål: Forskningsrådet skal bidra til at Norge utvikler seg som kunnskapssamfunn. Norge skal være blant de fremste samfunn når det gjelder å utvikle, dele og ta i bruk ny kunnskap. Forskningen skal framskaffe kunnskap som kan øke verdiskaping og velferd, svare på samfunnsutfordringene og utvide grensene for vår erkjennelse.

Mål 1: Økt kvalitet, kapasitet og relevans i norsk forskning i hele landet.

Mål 2: God ressursutnyttelse og hensiktsmessig arbeidsdeling, samhandling og struktur i forskningssystemet.

Mål 3: Forskningens resultater tas i bruk i næringsliv, samfunnsliv og forvaltning i hele landet.

Resultatrapport 2008

Bevilgning fordelt på underposter

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2008
50.1	Programmer	573 950
50.2	Institutter og annen infrastruktur	382 000
50.3	Kommersialisering og nettverkstiltak	105 350
50.4	Internasjonalt samarbeid	75 700
50.5	Andre tiltak	39 500
	Sum post 50	1 176 500

Underpost 50.1 Programmer

Hensikten med de næringsrettede programmene er å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet gjennom generelle og tematiske virkemidler. En stor del av prosjektene i disse programmene er brukerstyrte, og dette innebærer at det offentlige støtter prosjekter styrt av næringslivet selv.

Posten deles i generelle og tematiske virkemidler. Generelle virkemidler (brukerstyrt innovasjonsarena) skal sikre støtte til de beste prosjektene uansett bransjetilhørighet, med unntak av de områdene hvor det eksisterer store programmer. De tematiske virkemidlene består av flere programmer rettet mot prioriterte tematiske eller teknologiske områder.

Forskningsrådets brukerstyrte programmer er jevnlig evaluert av Møreforskning. Den seneste rapporten ble publisert i februar 2009. Rapporten indikerer at offentlig støtte til forskning i næringslivet gir gode resultater. Rapporten tar for seg over 600 prosjekter gjennomført i årene 1995–2004 med støtte fra Forskningsrådet. Prosjektene er undersøkt i ulike faser fra start og fram til fire år etter ferdigstilling.

Møreforskning finner at de fleste prosjektene går bra og dekker kostnadene, inkludert vanlig avkastning på kapitalen. En mindre andel av prosjektene viser svært høy bedriftsøkonomisk avkastning. Rapporten viser også at prosjektene på sikt bidrar til positive eksterne virkninger som kommer hele samfunnet til gode i form av langsiktig kompetansebygging i bedriftene, vitenskapelige publiseringer, doktorgradsutdanning og samarbeid mellom næringsliv, universiteter og forskningsinstitutter. Av rapporten framgår det videre at bedriftene i 2008 reduserte sine forventninger til framtidig inntjening fra prosjektene sammenlignet med 2007. Dette ses i sammenheng med den internasjonale finansuroen og forventninger om økonomiske nedgangstider.

Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett ble det i 2008 tildelt om lag 574 mill. kroner til brukerstyrte programmer. De samlede kostnadene ved disse prosjektene var i overkant av 2,9 mrd. kroner. Av den offentlige innsatsen bidro departementene samlet med om lag 1,2 mrd. kroner, mens andre offentlige og internasjonale midler utgjorde 126 mill. kroner. Næringslivet bidro med om lag 1,6 mrd. kroner. Næringslivets andel av finansieringen utgjør i overkant av 60 pst. av samlet finansieringen i de brukerstyrte prosjektene.

I 2008 deltok over 2 100 virksomheter i Forskningsrådets brukerstyrte programmer med finansiering fra Nærings- og handelsdepartementet. Av de deltakende virksomhetene var det om lag 1 100 norske bedrifter, og nærmere 700 av disse var små- og mellomstore bedrifter med færre enn 100 ansatte. Øvrige virksomheter som deltar i prosjektene, er eksempelvis norske og utenlandske forskningsinstitutter, høyskoler og universiteter og utenlandske bedrifter. Andelen utenlandske deltakere i prosjektene har steget de senere årene, og i 2008 var 30 pst. av samarbeidspartnerne utenlandske. Internasjonalt samarbeid kan bidra til høyere kvalitet på prosjektene, og departementet ser denne utviklingen som positiv. Antall prosjekter som ledes av en kontraktpartner som er ny for Forskningsrådet, har også økt. Departementet vurderer det som positivt at nye virksomheter drar nytte av Forskningsrådets virkemidler. Den positive utviklingen fra 2007 for antall vitenskapelig artikler, rapporter og foredrag fortsatte i 2008. Også antall doktorgradsstipendiater og antall avlagte doktorgrader tilknyttet prosjektene økte i 2008 sammenlignet med 2007. Antall nye og forbedrede produkter og etableringer av nye bedrifter viste en liten nedgang sammenlignet med fjoråret. Det ble rapportert inn flere nye prosesser og nye forretningsområder i eksisterende bedrifter som følge av prosjektene i 2008 sammenlignet med 2007.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor programmer i 2008

(i 1 000 kr)

Sektor	
<i>Generelle direkte virkemidler:</i>	
Brukerstyrt innovasjonsarena	284 500
<i>Spesifikke direkte virkemidler:</i>	
Maritim og offshore	126 600
Gassmaks ¹	15 000
Marine og biologiske ressurser	31 750
Store programmer	116 100
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	573 950

¹ I tillegg får Gassmaks-programmet midler fra avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

Midlene til *brukerstyrt innovasjonsarena* (BIA) har til hensikt å støtte de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i bredden av norsk næringsliv, innenfor tematiske områder som ikke er dekket av de store programmene i Forskningsrådet. Virkemidlet er rettet mot bedrifter med høye FoU-ambisjoner og prosjekter hvor det synes å være et stort potensial for innovasjon og verdiskaping. Prosjektene i BIA er bl.a. innenfor prioriterte områder som miljø og energi, helse, bioteknologi og IKT. Søknadsmengden har i 2008 holdt et høyt nivå både kvantitativt og kvalitativt. Totalt deltok 450 bedrifter i prosjekter under programmet; av disse har 250 færre enn 100 ansatte. I 90 pst. av prosjektene var det internasjonalt samarbeid. Det var knyttet 117 doktorgradsstipendiater til programmet, en økning fra 99 stipendiater i 2007.

Forskningsrådets gjennomgang av BIA-prosjektene viser at prosjektene er kjennetegnet av høy innovasjonsgrad og stort potensial for verdiskaping. Prosjektene består av brede konsortier med samarbeid langs verdikjeder eller på tvers av bransjer. Forskningsrådet har i 2008 gjennomført en strategiprosess der det bl.a. er utviklet nye mål- og resultatindikatorer for programmet. Det er også tatt initiativ til en studie fra Møreforskning hvor BIA som en åpen arena sammenlignes med tematiske program. Dette arbeidet er videreført i 2009.

BIA utvidet i 2008 sitt tilbud med virkemidlene nærings-ph.d. og BIA-sommerjobb. Tiltakene skal bidra til økt rekruttering til forskning og økt samarbeid mellom næringsliv og forskningsinstitusjoner. Prøveordningen med nærings-ph.d. er positivt mottatt både i næringslivet og akademien, og det ble i 2008 tildelt til sammen ti stipender. Det er varierende størrelse og geografisk beliggenhet blant bedriftene som deltar i ordningen. Prosjektene er

avgrenset til teknologiske fag og de tematiske begrensninger som ligger i BIA.

Midlene til *Maritim og offshore* (Maroff-programmet) skal bidra til å realisere Regjeringens satsing på innovasjon og verdiskaping i de maritime næringene. Miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner og avansert logistikk og transport var prioriterte satsingsområder i 2008. Det ble i 2008 startet opp 26 nye FoU-prosjekter i Maroff. Totalt var det 69 FoU-prosjekter i virksomhet og 18 prosjekter ble avsluttet. Til sammen deltok 242 norske bedrifter i prosjektene. Flere av prosjektene har vært rettet mot NO_x-forbedrende tiltak. Videre har det vært stor interesse for prosjekter innenfor krevende miljøvennlige maritime operasjoner. Dette omfatter prosjekter for havbruksteknologi, fiskeriteknologi, offshore olje- og gassvirksomhet og sjøtransport i nordområdene. Det var 15,7 doktorgradsårsverk knyttet til Maroff-programmet, og tre doktorgrader ble avlagt i 2008. I 2007 startet arbeidet med en ny forsknings- og innovasjonsplan for Marut (Maritim utvikling), og arbeidet ble videreført i 2008. Forsknings- og innovasjonsplanen ble sluttført januar 2009. Planen identifiserer forsknings- og innovasjonsutfordringer og muligheter framover og danner grunnlag for videre arbeid med å konkretisere satsingsområdene.

Programmet *Gassmaks* sitt overordnede mål er å bidra til økt verdiskaping gjennom industriell foredling av naturgass. Prosjektene er rettet mot både prosessindustrien, FoU-miljøer og offentlige myndigheter. 2008 var programmets første fulle driftsår. Det var 24 løpende prosjekter i programmet, hvorav sju var nye. Prosjektene var i stor grad rettet mot kjemitekniske og prosessstekniske problemstillinger. Antall brukerstyrte prosjekter er blitt prioritert i 2008, og til sammen deltok elleve norske bedrifter i prosjektene. Det ble videre

igangsatt aktiviteter som har som formål å bedre kunnskapsgrunnlaget for industriell bruk av gass. I 2008 var det 11,8 doktorgradsårsverk knyttet til programmet.

Midlene til *marine og biologiske* ressurser gikk til Matprogrammet og marin bioprospektering. Matprogrammet (Norsk mat fra sjø og land) har i de senere år hatt en sterk dreining mot mer næringsrettet forskning. Mange av søknadene strekker seg over store deler av verdikjeden, og antall prosjekter som omfatter både fiskeri- og landbrukssektoren, har økt. Programmet har i 2008 hatt en økning i aktiviteter innenfor markedsforskning, der tema som forbrukerpreferanser, trender og matvalg har fått prioritet. I 2008 ble det avlagt 15 doktorgrader knyttet til programmet.

Marin bioprospektering dreier seg om målrettet leting etter unike egenskaper i marine organismer i hav, på havbunnen, i oljereservoar under havbunnen, langs kyst og i fjord. I 2008 ble det igangsatt et femårig forskningsprosjekt på dette området. Universitetet i Tromsø leder prosjektet i samarbeid med NTNU/SINTEF og Universitetet i Umeå. Total økonomisk ramme er på 70 mill. kroner, hvorav 35 mill. kroner finansieres gjennom Norges forskningsråd. Prosjektet knytter sammen internasjonalt anerkjente fagmiljøer med ulik spisskompetanse og sikrer langsiktig finansiering. Målsettingen er bl.a. å legge grunnlag for framtidig næringsutvikling. Prosjektet er relatert til Regjeringens nordområdestrategi innenfor området kunnskapsoppbygging og næringsutvikling.

Det er etablert sju *store programmer* i Norges forskningsråd som skal koble grunnforskning, anvendt forskning og innovasjonstiltak på områder av nasjonal betydning. Programmene finansieres gjennom avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping og over relevante departementers budsjetter. Midlene til store programmer fra Nærings-

og handelsdepartementet ble kanalisert til Verdikt (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT), Nanomat (Nanoteknologi og nye materialer), Renergi (Framtidens rene energisystemer), Fuge (Funksjonell genomforskning) og Petromaks (Program for maksimal utnyttelse av petroleumsressurser). Midlene over Nærings- og handelsdepartementets budsjett har først og fremst som formål å sikre næringsrelevant virksomhet i de store programmene. Samlet delfinansiering til de fem programmene utgjorde i 2008 nær 97 mill. kroner. Størstedelen av midlene gikk til Verdikt (nær 64 mill. kroner) hvor Nærings- og handelsdepartementet er en hovedfinansør. Over halvparten av totalbudsjettet til de store programmene ble i 2008 kanalisert til næringsrelevant forskning. De brukerstyrte prosjektene i programporteføljen utgjorde om lag 40 pst. Næringslivet investerte i 2008 om lag 750 mill. kroner i FoU-prosjekter som inngår i Store programmer.

Under Store programmer dekkes også finansiering av enkelte IKT-relaterte programmer.

Underpost 50.2 Institutter og annen infrastruktur

Underposten omfatter grunnbevilgninger til teknisk-industrielle og regionale instituttene og tre samfunnsvitenskapelige institutter. Strategiske instituttprogrammer (SIP), strategiske universitetsprogrammer (SUP) og spesielle satsinger som mikroteknologi og støtte til Simulasenteret inngår også i posten.

Underposten omfatter videre bevilgninger til nukleær infrastruktur (Haldenprosjektet, øvrige nukleære aktiviteter på Kjeller, lager for radioaktivt avfall i Himdalen) og andre infrastrukturtiltak (Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi).

Fordeling av midler til de ulike sektorene innenfor institutter og annen infrastruktur i 2008

(i 1 000 kr)

Sektor	
Teknisk-industrielle institutter og samfunnsvitenskapelige institutter	115 950
Regionale institutter	33 100
Strategisk kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter	144 450
Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak	88 500
Sum	382 000

Midler til de *teknisk-industrielle instituttene* går til Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknikk fors-

kningsinstitutt (Marintek), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic Array (NORSAR), NORUT-gruppen, Norsk Regnesentral

(NR), International Research Institute of Stavanger (IRIS), SINTEF stiftelsen, SINTEF Energi, SINTEF Petroleum og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (TEL-TEK).

Grunnbevilgningene skal sette instituttene i stand til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som er strategisk viktige for næringslivet, forvaltningen og samfunnet for øvrig.

I 2008 mottok de teknisk-industrielle instituttene 113 mill. kroner i grunnbevilgninger og videre 136 mill. kroner i strategiske programmer. De hadde oppdragsinntekter på 2 804 mill. kroner. Samlede driftsinntektene for instituttene var på 3 852 mill. kroner. Både næringslivet og offentlig forvaltning økte i 2008 sine kjøp av FoU-tjenester fra instituttene, og det var også en økning i oppdragsinntektene fra utlandet. Instituttene samlede driftsresultat i 2008 utgjorde 122 mill. kroner. Tallene indikerer klart at de teknisk-industrielle instituttene tilbyr relevante og kvalitativt gode tjenester for norsk næringsliv og offentlig forvaltning.

De tre *samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene* – Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF), Transportøkonomisk Institutt (TØI) og NIFU STEP mottok totalt 27,4 mill. kroner i grunnbevilgninger i 2008. To av de tre instituttene hadde positivt driftsresultat.

Det er 12 *regionale institutter* som mottar basisbevilgning gjennom Norges forskningsråd: Agderforskning, IRIS Samfunns og Næringsutvikling, Møreforskning, Nordlandsforskning, Trøndelag forskning og utvikling, NORUT NIBR Finmark, NORUT Samfunnsforskning, Telemarksforskning Bø, Telemarksforskning Notodden, Vestlandsforskning, Østfoldforskning og Østlandsforskning. Den samlede basisbevilgningen var 32,3 mill. kroner, hvorav 18,9 mill. kroner var grunnbevilgninger. De regionale instituttene hadde driftsinntekter på til sammen 226,6 mill. kroner i 2008. Oppdragsmengden fra næringslivet er en indikator på instituttene næringsrelevans. Andelen næringslivsfinansiering utgjorde 18 pst. i 2008, mot 14 pst. i 2007. De regionale instituttene hadde i 2008 et samlet negativt driftsresultat på 1,8 mill. kroner.

Strategisk kompetansebygging på teknologiområder skal bidra til at instituttsektoren og universitetene bygger opp kompetanse på fagområder som er sentrale for norsk næringsliv.

Innenfor de strategiske institutt- og universitetsprogrammene (SIP og SUP) ble IKT, bioteknologi og materialteknologi prioritert i 2008. I tillegg ble det satt av midler til andre områder som ble vurdert å ha nasjonal betydning. De strategiske instituttprogrammene finansierte 11 doktorgradstipendiater og fire postdoktorstipendiater i 2008. Tilsvarende finansierte de strategiske universitets-

programmene sju doktorgradstipendiater og fem postdoktorstipendiater. Det ble publisert totalt 158 artikler i vitenskapelige tidsskrifter med referee innenfor de to programkategoriene. Det ble tatt ut ni nye patenter som resultat av forskningsvirksomheten. På bakgrunn av resultatene fra avsluttede programmer i 2008 er det Forskningsrådets vurdering at alle miljøer har styrket sin faglige kompetanse.

Hovedmålet innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi har vært å framskaffe grunnleggende innsikt i IKT som basis for næringsutvikling. De tre kjerneområdene er:

- mikroteknologi og annen teknologi som danner det fysiske grunnlaget for IKT-systemer
- teknologi for programvareutvikling
- kommunikasjonsteknologi og -infrastruktur

Midler er videre fordelt til drift av Simula Research Laboratory. Det ble avsatt 36 og 17,4 mill. kroner til henholdsvis strategiske instituttprogrammer og strategiske universitetsprogrammer innenfor IKT.

Aktivitetene innenfor bioteknologi har vært rettet mot oppbygging av gode grunnforskningsmiljøer for utvikling av bioteknologibasert næringsvirksomhet. Det ble avsatt 6,7 og 4,5 mill. kroner til henholdsvis strategiske instituttprogrammer og strategiske universitetsprogrammer innenfor bioteknologi.

Innenfor materialteknologi har innsatsen vært rettet mot langsiktig grunnleggende forskning innenfor utvalgte områder som f.eks. materialer for energiteknologi. Det ble avsatt 11,3 og 6 mill. kroner til henholdsvis strategiske instituttprogrammer og strategiske universitetsprogrammer innenfor materialteknologi.

På området andre nasjonalt viktige kompetansefelt ble det avsatt i alt 51,4 mill. kroner til teknologi- og samfunnsvitenskapelige programmer av stor nasjonal betydning. Dette dreier seg om prosesseteknologi, marin og maritim teknologi, bygg og miljøteknikk, produktivitet, markedsføring og ledelse.

Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak omfatter bl.a. Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project). Prosjektet er det største og eldste internasjonale forskningsprosjektet med sete i Norge. Det har pågått kontinuerlig siden 1958, og formålet er å gjøre produksjon av kjernekraft sikrere. Programmet utfører eksperimenter innenfor brenselteknologi, materialteknologi, prosesskontroll og menneskelig pålitelighet (MTO-laboratoriet). Prosjektet, som går over treårsperioder, administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Aktivitetene ved Haldenprosjektet har et årlig omfang på rundt 230 mill. kroner, og om lag 75 pst.

av inntektene kommer fra de utenlandske deltakerne. IFE ble i 2008 gitt konsesjon for seks år for Haldenreaktoren og ti år ved de øvrige anleggene i Halden. Videre ble det gitt konsesjon for ti år for anlegget på Kjeller, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2008–2009).

Avsetningen til annen nukleær virksomhet ved IFE Kjeller utgjorde 43,2 mill. kroner i 2008. I tillegg ble det fordelt 1 mill. kroner til deltakelse i Euratoms forskningsprogrammer. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og ivaretar viktige nasjonale oppgaver som grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Grunnforskningen i fysikk utføres i samarbeid med Universitetet i Oslo.

I mars 2008 mottok Nærings- og handelsdepartementet en evaluering av IFEs nukleære virksomhet i Halden og på Kjeller. Evalueringen ble utført av et utvalg ledet av professor Arild Hervik. Utvalget konkluderte med at det er betydelige positive samfunnsøkonomiske effekter knyttet til den relativt begrensede offentlige støtten til virksomheten.

Kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall, KLDRA Himdalen, eies av Statsbygg, men drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. IFE fikk i april 2008 for-

nyet konsesjon for drift av KLDRA Himdalen for fire år, fram til 30. april 2012. Driftsavtalen fra 1999 med IFE er midlertidig forlenget. Alt gammelt, klargjort lavt og middels radioaktivt avfall som var lagret eller nedgravd ved IFE, er overført til Himdalen. Ved siden av drift av KLDRA ivaretok IFE også behandling av alt radioaktivt avfall generert i Norge før plassering i deponiet i Himdalen.

Teknologirådet er et uavhengig rådgivende organ som skal identifisere muligheter og konsekvenser ved ny teknologi, og stimulere til offentlig debatt rundt dette. Temaer i 2008 har bl.a. vært rammebetingelser i klimapolitikken og behovet for samfunnsdialog om forskning og teknologi.

Midler er også avsatt til Norges tekniske vitenskapsakademi som fremmer forskning, utdanning og utvikling innenfor de tekniske vitenskapene, og til støtte til nasjonale forskningsetiske komiteer.

Underpost 50.3 Kommersialisering og nettverkstiltak

Tiltakene under denne posten skal legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater og økt samspill mellom næringsliv, utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter.

Fordeling av midler til kommersialisering og nettverkstiltak i 2008

(i 1 000 kr)

Sektor	
Kommersialisering av forskningsresultater	72 750
Virkemidler for regional FoU og innovasjon	32 600
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	105 350

På området *kommersialisering av forskningsresultater* har den sentrale aktiviteten vært knyttet til Forny-programmet. Programmet er et samarbeid mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Midlene fra Forny-programmet er en viktig finansieringskilde for kommersialiseringsaktørene i forsknings- og utdanningsinstitusjonene. Programmet gir støtte i form av infrastrukturmidler, verifiseringsmidler, kommersialiseringsstipend og prosjektmidler. Forny-programmet retter seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder. I de senere årene har verdiskapingen i de selskapene som er startet med støtte fra Forny-programmet steget jevnt, og det ligger an til at samlet verdiskaping i selskapene vil overstige den offentlige innsatsen i samme periode (1995–2007). Andelen ideer som videreføres til kommersialisering, var høyere i 2008 enn i 2007.

Det var også en økning i antall nyetableringer og lisenser sammenlignet med 2007. Norges forskningsråd gjennomførte i 2008 en ekstern evaluering av bruken og effekten av infrastrukturmidlene i Forny-programmet. Evalueringen viser bl.a. at det fortsatt er stort behov for informasjon og kunnskap om kommersialisering av forskningsresultater ved universiteter og høyskoler, og at midlene er nødvendige for å ta ut et uforløst potensial. Forskningsrådet igangsatte i tillegg en større evaluering av Forny-programmet i 2008.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) skal stimulere til økt regional samhandling mellom næringsliv, FoU-institusjoner og offentlige myndigheter. Programmet finansierer mobiliseringsaktiviteter for økt FoU-innsats i næringslivet. Det skal også bidra til å knytte tette bånd til andre nettverks- og systemvirkemidler som Arena, Nor-

wegian Centres of Expertise (NCE) og Regions of Knowledge, som er en del av EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. VRI-programmet dekker hele landet. Prosjekttildelingene skjer etter nasjonal konkurranse. Årsrapportene fra regionene viser at VRI har bidratt til utvikling av strategier for forskning og næringsutvikling i de enkelte regionene. Dette har ledet til prioriterte satsingsområder på utvalgte næringsområder. VRI har også styrket fylkeskommunenes rolle som tilrettelegger for innovasjonsaktivitet. Dette er viktig i lys av etableringen av regionale forskningsfond fra og med 2010. Når det gjelder direkte bedrifts-

rettet arbeid, har 1 175 bedrifter vært involvert i VRI. Av disse har kompetansemeglere vært inne i 608 bedrifter, og det er igangsatt personmobilitetsprosjekter i 125 bedrifter. 19 bedriftsnettverk er startet eller videreutviklet.

Underpost 50.4 Internasjonalt samarbeid

Underposten dekker prosjektetableringsstøtte, samfinansieringsordningen, Fransk-norsk stiftelse, oppfølging av annet bilateralt samarbeid og Cost-samarbeidet.

Fordeling av midler til internasjonalt samarbeid i 2008

(i 1 000 kr)

Sektor	
Internasjonale stimulerings tiltak	75 700
Sum internasjonalt samarbeid	75 700

Prosjektetableringsstøtten (PES) skal stimulere til økt norsk deltakelse i EUs rammeprogram og andre europeiske initiativer som f.eks. Eureka og Eurostars. PES fikk tildelt 45,8 mill. kroner i 2008, hvorav 22,7 mill. kroner kom over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Det var en betydelig etterspørsel etter PES-midler, med 394 nye søknader. Brorparten av søknadene dreide seg om utlysninger i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Videre ble det utbetalt 3,5 mill. kroner til etablering av Eureka/Eurostars-søknader og støtte til fem søknader vedrørende artikkel 169-tiltaket Ambient Assisted Living (allestedsnærværende IKT-assistanse). Institutter, høyskoler og regionale helseforetak har anledning til å søke om en årlig prosjektetableringsstøtte fra Forskningsrådet.

Samfinansieringsordningen har vært ansett som et effektivt virkemiddel for å sikre forskningsinstituttens deltakelse i EU-prosjekter. Gjennom ordningen kan instituttene søke om å få delfinansiert deltakelsen i prosjekter i EUs rammeprogram. Ettersom instituttene som deltar i rammeprogrammet får dekket tre fjerdedeler av sine kostnader direkte fra EU, har det skjedd en gradvis nedtrapping av ordningen. I 2008 ble det brukt ca. 59,1 mill. kroner på 226 prosjekter, hvorav 5,8 mill. kroner ble tildelt over Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Antallet norske søknader i nettverket Eureka (europeisk nettverk for innovasjon for forskningsintensive små- og mellomstore bedrifter) sank betydelig i 2008. Eurostars-programmet (felles ini-

tiativ fra Eureka og Europakommisjonen for å styrke forskningsintensive små- og mellomstore bedrifter) kan imidlertid vise til 57 norske søkere av de totalt 500 søknadene.

Forskningsrådets BILAT-ordning skal stimulere til internasjonalt bilateralt samarbeid. Den næringsrettede delen av ordningen innvilget 6,9 mill. kroner for å stimulere til bilateralt samarbeid mellom forskningsmiljøer i 2008. USA er Norges viktigste enkeltland for forskningssamarbeid, og om lag 3,2 mill. kroner av midlene gikk til samarbeid med Nord-Amerika. Resterende beløp ble fordelt på samarbeid med India, Japan og Kina.

Fransk-norsk stiftelse markerte sitt 25-årsjubileum i 2008. Stiftelsens formål er å stimulere til bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge. Størstedelen av midlene på 3 mill. kroner i 2008 gikk til å støtte norsk-franske næringsrettede forsknings- og utviklingsprosjekter.

Midlene på posten dekker også nordisk samarbeid. De nordiske landene har foreslått at det skal etableres et nordisk toppforskningsinitiativ for å møte globaliseringsutfordringene. Initiativet omfatter i denne omgang et testprogram innenfor klima, energi og miljø.

COST (European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research) er et forskningssamarbeid basert på koordinering av nasjonalt finansierte FoU-prosjekter gjennom vitenskapelige nettverk. Ved årskiftet 2008/2009 var det 230 aktive COST-nettverk, og det var norsk deltakelse i 144 av disse.

Underpost 50.5 Andre tiltak

Midlene på denne posten går til tiltak som kan bidra til økt kunnskap om betydningen av FoU og innovasjon for offentlig og privat verdiskaping. Disse kompetansebyggende tiltakene skal styrke

det teoretiske og empiriske kunnskapsgrunnlaget for den næringsrelevante forsknings- og innovasjonspolitikken. I tillegg omfatter underpost 50.5 støtte til administrasjon av Skattefunnordningen, informasjonstiltak og utarbeiding av forskningsstatistikk.

Fordeling av midler til andre tiltak i 2008

Sektor	(i 1 000 kr)
Kompetansebygging	9 500
Administrative støttetiltak	30 000
Sum andre tiltak	39 500

Innenfor *kompetansebygging* var det i 2008 igangsatt aktiviteter på følgende politikkområder: Reiseliv, Forskning og innovasjon, Entreprenørskap og Arbeidsliv. Målet for satsingene er å styrke kunnskapsgrunnlaget gjennom miljø- og kompetansebyggende tiltak. Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken, er det avsatt midler til en programsatsing i Forskningsrådet der det nå er igangsatt tre prosjekter ved Transportøkonomisk institutt, Vestlandsforskning og Universitetet i Stavanger. Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget for forskning- og innovasjonspolitikken er det tilsvarende avsatt midler til en programsatsing med to prosjekter ved henholdsvis Handelshøyskolen BI og NIFU STEP. På entreprenørskapsområdet er arbeidet med utvikling av et forskningsprogram startet opp i 2008. Innen arbeidslivsforskning har mange av prosjektene fokus på omstilling i arbeidslivet. I 2008 er det lagt vekt på formidling av forskningsresultatene.

Administrative støttetiltak omfatter administrasjon av Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon.

Skattefunnordningen gjelder for alle foretak som driver næringsvirksomhet og er skattepliktige i Norge. Ordningens hensikt er å stimulere privat finansiering av FoU i næringslivet, frambringe innovasjoner og øke den kunnskapsbaserte verdiskapingen i Norge.

I 2008 ble 1 573 nye prosjekter godkjent under Skattefunn, om lag 3 pst. flere enn i 2007. Prosjektene har et kostnadsbudsjett på til sammen om lag 3,5 mrd. kroner. Sammen med tidligere godkjente prosjekter, var det totalt 3 527 aktive prosjekter i 2008. Disse vil gi FoU-investeringer på til sammen om lag 8,3 mrd. kroner dersom alle gjennomføres i henhold til søknadene. Nedgangen i nye prosjektsøknader som har vært observert de senere årene, stoppet opp i 2008.

Ordningen ble startet opp for små og mellomstore bedrifter i 2002 og ble utvidet til å gjelde for alle foretak fra 2003. Nesten halvparten av de nye prosjektene i 2008 var i foretak som ikke tidligere har hatt Skattefunn-prosjekter. Den gjennomsnittlige prosjektstørrelsen på godkjente prosjekter økte fra 2,2 mill. kroner i 2007 til 2,35 mill. kroner i 2008. Dermed kan det gjennomsnittlige skattefradraget anslås til kr 393 000 for 2008, mot kr 370 000 i 2007.

Antall søknader for 2008 ligger under nivået fra den tidlige perioden av ordningen. Statistisk sentralbyrå ferdigstilte i 2008 en stor evaluering av Skattefunnordningen og konkluderte med at ordningen i hovedsak virket etter hensikten.

Tilskuddet til informasjonstiltak har bl.a. gått til finansiering av Forskningsdagene, nettstedene forskningsradet.no og forskning.no og til bladet Forskning. Tilskuddet har videre bidratt til finansiering av den nasjonale FoU-statistikken som utarbeides av SSB og NIFU STEP. Midler har også gått til utgivelse av indikatorrapporten.

Prioriteringer 2010

Gjennom dette budsjettforslaget dels viderefører og dels øker departementet sin satsing på næringsrelevant forskning innenfor strategisk viktige områder. Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på å konsentrere departementets forskningsinnsats til programmer og tiltak som er viktige for å nå departementets overordnede mål om størst mulig samlet verdiskaping.

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), Maroff-programmet, ordningen med nærings-ph.d. og næringsrelevant forskning knyttet til marin bioprospektering styrkes. Videre trappes satsingen på fornybar energi og energieffektivisering opp gjennom programmene BIA, Renergi og Maroff.

Departementets bevilgning til Norges forskningsråd foreslås økt med 6 pst. i forhold til saldert budsjett 2009, til 1 307 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementet ser det som spesielt viktig at bevilgningen til Forskningsrådet bidrar til størst mulig verdiskaping i norsk økonomi, gjennom å utvikle et FoU-intensivt næringsliv. For å nå denne målsettingen prioriteres følgende:

- Tiltak rettet direkte mot bedriftene for å stimulere til økt FoU-innsats. Offentlige midler skal bidra til utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter med høy samfunnsøkonomisk avkastning som ellers ikke ville blitt realisert, som ville blitt realisert i et mindre omfang eller over lengre tid. Dette gjelder både generelle og bransjespesifikke virkemidler
- Tiltak for å sikre god og stabil forskningsinfrastruktur. Forskningsinstituttene skal bidra til å dekke behovet for anvendt kunnskap i både næringsliv og offentlig forvaltning. Det er viktig å sikre god kvalitet på instituttens leveranser
- Tiltak for å finansiere grunnleggende næringsrelevant FoU og teknologiutvikling. Et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv må være i stand til å takle nye teknologiske og kompetansemessige krav, i tillegg til endrede markedsmessige og økonomiske rammebetingelser. Relevante tiltak er støtte til kommersialisering av forskningsresultater og styrking av FoU-innsatsen på prioriterte tematiske og teknologiske områder
- Tiltak for økt deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. Det aller meste av forskningen som utføres i verden foregår utenfor Norges grenser. Norske forskningsmiljøer må derfor gjennom internasjonalt samarbeid møte og utfordres av sterke FoU-miljøer

I den nye felles målstrukturen som er utviklet for Norges forskningsråd, er det satt følgende mål for departementenes tildelinger:

- økt kvalitet, kapasitet og relevans i norsk forskning i hele landet
- god ressursutnyttelse og hensiktsmessig arbeidsdeling, samhandling og struktur i forskningssystemet
- forskningens resultater tas i bruk i næringsliv, samfunnsliv og forvaltning i hele landet

Disse målsettingene legges til grunn for midlene som bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 2010.

Gjennom den nasjonale strategien «Marin bioprospektering – en kilde til ny og bærekraftig verdiskaping» legger Regjeringen opp til en målrettet satsing på marin bioprospektering. Strategien er et ledd i Regjeringens nordområdesatsing for å legge grunnlag for ny næringsvirksomhet og verdiskaping. Strategien vil følges opp gjennom en koordinert innsats over flere departementers budsjetter med en styrket innsats på forskning og kommersialisering og etablering av en nasjonal marin biobanktjeneste. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås midlene til marin bioprospektering økt til 24 mill. kroner. Dette er en dobling i forhold til saldert budsjett 2009.

Som en oppfølging av klimaforliket foreslås programmene Renergi, Maroff og BIA styrket med totalt 23 mill. kroner. Av denne økningen forutsettes 10 mill. kroner brukt til næringsutvikling innen fornybar energi i Renergi-programmet, 6 mill. kroner til prosjekter knyttet til energieffektivisering og fornybar energi i de maritime næringene innenfor Maroff-programmet og 7 mill. kroner til prosjekter innenfor fornybar energi og energieffektivisering i BIA. Midlene vil gjøre det mulig å realisere mange gode prosjekter innenfor fornybar energi og skal bidra til en grønnere økonomi og et framtidig næringsliv. Maroff-programmet styrkes med ytterligere 5 mill. kroner som et ledd i Regjeringens satsing på innovasjon og miljøvennlig verdiskaping i de maritime næringene.

I tillegg til midlene fra klimaforliket foreslås BIA-programmet styrket med 18 mill. kroner for å sikre videreføring av prosjekter som er i gang satt med midler fra Regjeringens tiltakspakke i 2009. BIA-programmet støtter gode FoU-prosjekter i bredden av norsk næringsliv. Programmet er viktig for kompetanseoppbygging både i bedriftene og i instituttsektoren.

Ordningen med nærings-ph.d. skal bidra til økt samarbeid mellom næringsliv og akademia. Det er behov for gode forskere i næringslivet for å øke bedriftenes forskningsinnsats og omstillingsevne. Det foreslås å styrke ordningen med 25 mill. kroner i 2010. Tiltaket er en videreføring fra regjeringens tiltakspakke fra 2009.

Budsjettforslag 2010

For 2010 foreslås en bevilgning til Norges forskningsråd på 1 307 mill. kroner. Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

Post 50 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
50.1	Programmer	573 950	624 750	697 950
50.2	Institutter og annen infrastruktur	382 000	380 000	383 500
50.3	Kommersialisering og nettverkstiltak	105 350	113 350	110 350
50.4	Internasjonalt samarbeid	75 700	75 700	75 700
50.5	Andre tiltak	39 500	39 500	39 500
	Sum post 50	1 176 500	1 233 300	1 307 000

Nødvendig del av bevilgningen forutsettes benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten for 2009. Det foreslås en ny tilsagnsfullmakt på 144 mill. kroner for 2010, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Underpost 50.1 Programmer

Hensikten med programmene er å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet gjennom generelle og

tematiske virkemidler. De generelle virkemidlene skal sikre offentlig støtte til de beste forsknings- og innovasjonsprosjektene. På strategisk viktige områder, som tematiske eller teknologiske prioriterte områder, finnes enkeltprogrammer rettet inn mot særskilte sektorer.

Midler til programmer foreslås fordelt som følger:

(i 1 000 kr)

Kategori	Fordeling 2008	Fordeling 2009 ¹	Forslag 2010
<i>Generelle virkemidler:</i>			
Brukerstyrt innovasjonsarena ²	284 500	330 900	345 200
Nærings-ph.d.			35 000
<i>Tematiske virkemidler:</i>			
Maritim og offshore	126 600	119 100	130 100
Gassmaks ³	15 000	15 000	15 000
Marine og biologiske ressurser ⁴	31 750	31 250	
Matprogrammet			10 150
Store programmer	116 100	128 500	162 500
Sum programmer	573 950	624 750	697 950

¹ I tillegg ble det tilført midler gjennom Regjeringens tiltakspakke på 87,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 (2008–2009).

² Nærings-ph.d. var inkludert i bevilgningene til brukerstyrt innovasjonsarena i 2008 og 2009. I 2010 er ordningen skilt ut som egen kategori. 10 mill. kroner som tidligere var inkludert i BIAs ramme føres nå under nærings-ph.d.

³ Gassmaks-programmet har i tillegg fått 25 mill. kroner årlig fra avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

⁴ Kategorien Marine og biologiske ressurser omfattet i 2008 og 2009 midler til Matprogrammet og til marin bioprospektering. Midler til marin bioprospektering er fra 2010 ført under kategorien Store programmer. Matprogrammet er skilt ut som egen kategori i 2010.

Generelle virkemidler**Brukerstyrt innovasjonsarena**

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er Forskningsrådets største program for å stimulere til økt forskningsinnsats i næringslivet. BIA støtter de

beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i bredden av norsk næringsliv innenfor tematiske områder som ikke er dekket av store programmer i Forskningsrådet. Programmet har for øvrig ingen tematiske eller bransjemessige prioriteringer, og dette gir økt konkurranse mellom prosjektene og

gjør det mulig med koplinger og læring på tvers av bransjer og temaer. I utvelgelsen av prosjekter legges det vekt på i hvilken grad prosjektene representerer innovasjon, forskningskvalitet, antatt bedriftsøkonomisk verdi, antatt samfunnsøkonomisk nytteverdi, internasjonal orientering og utløsende effekt på næringslivets egen FoU-innsats.

Det foreslås å styrke brukerstyrte prosjekter i BIA med totalt 25 mill. kroner. Av denne økningen avsettes 7 mill. kroner til prosjekter innenfor fornybar energi og energieffektivisering som en oppfølging av klimaforliket. Økningen skal ellers sikre videreføring av BIA-prosjekter som er igangsett med midler fra Regjeringens tiltakspakke i 2009.

Satsingen på fornybar energi og energieffektivisering gir mulighet til å støtte flere gode forskningsprosjekter på områder der norsk næringsliv har høy kompetanse. Innenfor rammen av BIA settes det av totalt 17 mill. kroner til dette formålet. I tillegg til en satsing på disse utvalgte områdene foreslås det å videreføre en øremerking på 20 mill. kroner til en bredde-satsing rettet mot alle former for miljøteknologi.

Det foreslås avsatt 345,2 mill. kroner til brukerstyrt innovasjonsarena.

Nærings-ph.d.

Ordnningen med nærings-ph.d. er et formalisert samarbeid mellom bedrifter og høyere utdanningsinstitusjoner om å utdanne doktorander. Bedriftene i ordningen får et økonomisk tilskudd tilsvarende 50 pst. av ordinær stipendiatsats i en treårsperiode for ansatte som tar doktorgrad. I 2008 ble ordningen opprettet som en prøveordning under BIA, rettet mot teknologiske fag. I 2009 ble ordningen skilt ut fra BIA og opprettet som en generell ordning uten tematiske eller faglige begrensninger.

Det foreslås avsatt 35 mill. kroner til ordningen. I tillegg er det avsatt midler til ordningen over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Tematiske virkemidler

Maritim og offshore

Regjeringens maritime strategi «Stø kurs», som ble framlagt i 2007, trekker opp ambisjonene for videre utvikling av Norge som en ledende maritim nasjon. Den norske maritime klyngen skal være konkurransedyktig, innovativ og utvikle framtidens miljøvennlige løsninger. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge skal gjennom sine virkemidler bidra til at offentlige og private ressurser koordineres med sikte på innovasjon og utvikling innenfor dette feltet. Forskningsrådets virkemiddel på området er

programmet Maroff (Maritim virksomhet og Offshore operasjoner).

Maroff skal bidra til å realisere Regjeringens satsing på innovasjon og miljøvennlig verdiskaping i de maritime næringene, og det foreslås en styrking av programmet med 11 mill. kroner i 2010. Maroff går i 2010–20 inn i en ny programperiode. Målgruppen vil være rederinæringen, verftsindustrien, tjenesteleverandører og utstyrsleverandører til alle typer fartøyer og til havbruksanlegg. I tillegg støtter også Maroff kompetansebygging i forskningsmiljøer på teknologiske og samfunnsvitenskapelige tema av betydning for maritime virksomheter. De tre prioriterte innovasjonsområdene fra Regjeringens maritime strategi videreføres: Miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner, herunder operasjoner i Nordområdene, og avansert logistikk og transport. Det stilles et generelt krav til næringen om medfinansiering, men det offentlige vil bære en større andel av kostnadene når det gjelder prosjekter innenfor områdene miljø og krevende miljøvennlige maritime operasjoner. Innenfor rammen av programmet foreslås det avsatt minst 10 mill. kroner til krevende miljøvennlige maritime operasjoner i nordområdene for 2010.

Regjeringen mener at det er vesentlig å redusere utslipp av klimagasser fra skipsfartsnæringen. I klimaforliket heter det at det skal «stimuleres og legges til rette for en mer energieffektiv drift og teknologiforbedringer i skipsfartssektoren». Departementet foreslår at det settes av 6 mill. kroner til Maroff som en oppfølging av Klimaforliket. Midlene skal gå til prosjekter knyttet til energieffektivisering og fornybar energi i de maritime næringene.

Det foreslås avsatt totalt 130,1 mill. kroner til Maroff-programmet.

Gassmaks

Det overordnede målet for Gassmaks-programmet er å bidra til økt verdiskaping gjennom industriell bruk av naturgass. Forskningsresultatene skal danne grunnlaget for industriell virksomhet i Norge. Norge har et betydelig industrielt og kompetansemessige grunnlag som kan være et viktig utgangspunkt for videre utvikling av gassforedlende industri. Brukerstyrte prosjekter har fått en større plass i programmet og vil fortsatt bli prioritert i kommende utlysninger.

Det foreslås avsatt 15 mill. kroner til Gassmaks over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. I tillegg kommer 25 mill. kroner fra avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

Matprogrammet

Matprogrammet har som målsetting å utvikle konkurransedyktige og innovative næringer innenfor matområdet. Det offentlige vil, i samarbeid med næringen, bidra til markedsorientering av norsk matproduksjon, økt konkurransedyktighet og verdiskaping.

Det foreslås avsatt 10,15 mill. kroner til Matprogrammet.

Store programmer

Store programmer er et sentralt virkemiddel for å realisere satsingene på prioriterte tematiske områder og teknologiområder, og over Nærings- og handelsdepartementets budsjett delfinansieres flere av disse programmene. Det gjelder forskningsprogrammene for de tre grunnleggende teknologiområdene nanoteknologi og nye materialer (Nanomat), funksjonell genomforskning (Fuge) og kjernekompetanse og verdiskaping i IKT (Verdikt). Departementets finansiering av disse programmene skal sikre programmenes næringsrelevans og god kobling mot industrielle miljøer. Departementet bidrar også finansielt til programmet utvikling av framtidens rene energisystemer (Renergi).

Regjeringens lanserte sin strategi for marin bioprospektering i september 2009. Siktemål med strategien er å fremme verdiskaping og næringsutvikling nasjonalt, med særlig forankring i nord. Resultatet fra marin bioprospektering kan komme til anvendelse innenfor en rekke områder som f.eks. nye medisiner, prosessindustri, petroleumsvirksomhet, mat, fôr og biobrensel. Strategien vektlegger at samarbeidet på området skal styrkes både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom utvikling av et nasjonalt nettverk vil man legge til rette for koordinering av marine samlinger. Marbank skal videreutvikles som nasjonal marin biobank. Nordområdene står sentralt, og det gis prioritet til innsamling av marine organismer fra nordlige havområder. Norges forskningsråds store program Fuge skal bidra i oppbygging av nasjonal forsk-

ningskompetanse og infrastruktur og vil samarbeide tett med Forny-programmet på kommersialiseringssiden. Det femårige forskningsprosjektet mellom Universitetet i Tromsø, NTNU/SINTEF og Universitetet i Umeå som ble startet i 2008, inngår i strategien.

Som en oppfølging av Regjeringens strategi foreslås det i tilknytning til Fuge-programmet i 2010 å avsette 24 mill. kroner til forskning og kommersialisering knyttet til bioprospektering. Det legges til grunn at det innenfor denne rammen settes av midler til videreføring av det svensk-norske samarbeidet på området.

Videre foreslås det å sette av 15 mill. kroner til forskning på fornybar energi innenfor rammen av Renergi-programmet. Dette er en økning på 10 mill. kroner sammenlignet med 2009. Midlene skal benyttes til prioritering av næringsutvikling, bl.a. bedriftsetableringer, nye forretningsområder og internasjonalisering innen fornybar energi. Det foreslås at satsingen på 18 mill. kroner på fornybar energi i Nanomat-programmet videreføres.

Det foreslås avsatt til sammen 162,5 mill. kroner til Store programmer i 2010.

Underpost 50.2 Institutter og annen infrastruktur

Grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle forskningsinstituttene og strategiske programsatsingene på teknologiområder rettet mot kunnskapsleverandørene (institutter, universiteter og høyskoler) sikrer at disse leverer tjenester som er relevante og av høy kvalitet til eksisterende og framtidig næringsliv.

Det ble i 2009 innført et nytt finansieringssystem for instituttsektoren. Det ble redegjort for omleggingen i St.prp. nr. 1 (2008–2009).

Avsetningen på underposten skal i tillegg støtte drift av nukleær virksomhet, Teknologirådet, Norges Tekniske Vitenskapsakademi og de forskningsetiske komiteene.

Midler til institutter og annen infrastruktur foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2008	Fordeling 2009	Forslag 2010
De teknisk-industrielle instituttene ¹	115 950	145 750	145 750
Regionale institutter	33 100		
Samfunnsvitenskapelige institutter		750	750
Strategisk kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter	144 450	140 000	141 000
Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak	88 500	93 500	96 000
Sum institutter og annen infrastruktur	382 000	380 000	383 500

¹ Omfattet i 2008 også de samfunnsvitenskapelige instituttene. Fra 2009 omfatter tildelingen også tilskuddene til teknisk-industrielle institutter på energiområdet.

De teknisk-industrielle instituttene

Grunnbevilgningene skal gi instituttene mulighet for langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging på strategisk viktige teknologiområder og bidra til at instituttene framstår som gode leverandører av forskningsbasert kunnskap. Deler av tildelingene til det enkelte instituttet skal være resultatbasert. Sentrale kriterier for tildeling av midler vil være kvalitet, relevans, internasjonalisering og samarbeid med universiteter og høyskoler.

Nærings- og handelsdepartementet er arena-departementet for de teknisk-industrielle instituttene i det nye finansieringssystemet for instituttsektoren. Midlene tilføres de 14 teknisk-industrielle instituttene som omfattes av det statlige finansieringssystemet. De teknisk-industrielle instituttene primære oppgave er prosjektrettet oppdragsforskning for næringsliv og offentlig forvaltning på det naturvitenskapelige og teknologiske området.

Det foreslås avsatt 145,75 mill. kroner til grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene.

Samfunnsvitenskapelige institutter

På bakgrunn av den næringsrettede karakteren for SNFs og NIFU STEP's forskningsoppgaver er ansvaret for strategiske tildelinger til disse beholdt over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Midlene skal brukes til samfunnsvitenskapelig og samfunnsøkonomisk forskning med næringspolitisk relevans. Nye strategiske satsinger vil tidligst bli lyst ut i 2011. Det legges opp til at midlene for 2010 til de to nevnte samfunnsvitenskapelige institutter vil ha form av kortsiktige strategiske tildelinger.

Det foreslås avsatt kr 750 000 til de samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene.

Strategisk kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter

Forskningsrådet gir støtte til strategiske institutt- og universitetsprogrammer (SIP og SUP). Programmer som har til hensikt å bidra til økt FoU-innsats i næringslivet må ses i sammenheng med strategisk kompetansebygging på utvalgte teknologiområder. Norsk næringsliv er avhengig av kompetente vitenskapelige miljøer av høy internasjonal kvalitet på en rekke naturvitenskapelige og teknologiske fagområder. Det er tilsvarende viktig at miljøene har breddekompetanse for å kunne utnytte FoU-resultater utviklet i andre land. I tillegg er det nødvendig med en godt utbygd forskningsinfrastruktur. Forskningsrådet skal gjennom programmene bidra til å sikre så vel nasjonal kompetanse innenfor prioriterte teknologiområder som nøkkelkompetanse for den enkelte institusjon. Områdene IKT, materialteknologi og bioteknologi skal ha særlig prioritet i 2010. Disse teknologiområdene har bred anvendelse og har trolig stor betydning for framtidig næringsutvikling. Nye strategiske satsinger vil tidligst bli lyst ut i 2011. Det legges opp til at midlene for 2010 til de teknisk-industrielle institutter vil ha form av kortsiktige strategiske tildelinger. Midlene til Simula Research Laboratory vil videreføres på samme nivå som i 2009.

Det foreslås avsatt til sammen 141 mill. kroner til strategisk kompetansebygging på teknologiområder ved institutter og universiteter.

Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak

Den norske deltakelsen i Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) skal sikre landet grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi, bidra til å bevare en tilfredsstillende nasjonal beredskap mot ulykker, overvåke og sikre reakt-

toranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk forskning og næringsliv til gode. I tråd med Stortingets forutsetninger kan forskning på MOX (Mixed Oxide Fuel) bare skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf. Innst. S. nr. 126 (1998–99).

Haldenprosjektet er organisert i treårige avtaleperioder, og administreres av IFE. Gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2008–2009) ble det avsatt 109,5 mill. kroner til Haldenprosjektet for perioden 2009–11. I statsbudsjettet for 2010 foreslås det avsatt 36,5 mill. kroner av bevilgningen til Norges forskningsråd til videreføring av Haldenprosjektet. Videre foreslås en tilsgagnsfullmakt på 36,5 mill. kroner som inngår som en del av den foreslåtte totalfullmakten for Forskningsrådet på 144 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Annen nukleær virksomhet omfatter forskningsreaktoren Jeep II på Kjeller som benyttes til grunnforskning i fysikk, materialforskning og til bestrålingsteknologi. I tillegg kommer produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus, radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innenfor strålevern, miljøtenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE Kjeller.

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen) inneholder avfall fra IFEs egen forskningsvirksomhet og avfall fra eksterne brukere som forsvar, industri og helsevesen. Kostnader til normaldrift for avfallsbehandlingen og vedlikehold dekkes i henhold til en egen avtale mellom Nærings- og handelsdepartementet og IFE. I tillegg kommer ekstraordinære kostnader for opprydding og klargjøring av gammelt avfall fra uranrenseanlegget som var i drift på 1960-tallet. IFE fikk i april 2008 fornyet driftskonsesjon for Himdalen-anlegget for fire år, fram til 30. april 2012. Det vil bli vurdert om videre drift utover gjeldende konsesjonsperiode skal legges ut på anbud. Driftsavtalen fra 1999 med IFE er midlertidig forlenget.

Norge har i dag ca. 16,5 tonn bestrålt brensel generert over 50 år fra IFEs forskningsreaktorer på Kjeller og i Halden. Statens strålevern har uttalt at et lager som kan håndtere dette bør stå ferdig i 2015. Det vil være behov for et slikt lager uavhengig av om virksomheten ved landets to forskningsreaktorer fortsetter eller ikke. Regjeringen nedsatte i januar 2009 et Teknisk utvalg for utredning av spesialbehandling av ustabilisert brukt brensel i form av mellomlagring, og et Fase 2-utvalg for utredning av en mellomlagerløsning for brukt

brensel og annet langlivet avfall med alternativer til lokalisering av lageret. Resultatene fra Teknisk utvalg skal være et underlag for Fase 2-utvalgets arbeid. Fase 2-utvalget skal legge fram sitt arbeid innen utgangen av 2010.

IFE vil i 2010 få økte drifts- og tilsynskostnader for de nukleære anleggene, og foreslåtte tildelte midler skal dekke deler av dette.

Videre omfatter posten støtte til årlig grunnfinansiering av virksomheten til Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. Institusjonene har en viktig rolle når det gjelder å stimulere til teknologidebatt og formidling av forskningsresultater. I tillegg ytes støtte til forskningsetiske komiteer.

Det foreslås avsatt 96 mill. kroner til nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassurans, jf. St.prp. nr. 9 (1998–99), omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller, i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg.

Med bakgrunn i endringsprotokoller til Paris- og Brusselkonvensjonene om erstatningsansvar på atomenergiens område og endringer av atomenergiloven samtykket Stortinget i St.prp. nr. 1 (2006–2007) i at Nærings- og handelsdepartementet kunne gi tilsagn til IFE om dekning av forsikringsansvar for inntil 700 mill. euro. Endringene er nærmere omtalt i St.prp. nr. 1 (2008–2009).

Atomenergiloven og Pariskonvensjonen åpner for at den generelle beløpsgrensen for anleggsinnehaverens erstatningsansvar for atomulykker på 700 mill. euro kan fravikes for lavrisikoanlegg. Erstatningsansvaret for denne type anlegg kan i henhold til atomenergiloven, jf. lov 15. juni 2007 nr. 37, avgrenses til minimum 80 mill. euro gjennom kongelig resolusjon.

De norske atomanleggene er ved kongelig resolusjon av februar 2009 vurdert å falle inn under definisjonen av lavrisikoanlegg. IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti er derfor ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft for Norge. Dette vil skje når endringsprotokollene er ratifisert av Norge og et tilstrekkelig antall av de andre kontra-

herende statene. Statsgarantien for ansvaret, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen, og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro, jf. Forslag til vedtak IX, 1.

Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter (ca. 71 mill. euro) gjelde.

Underpost 50.3 Kommersialisering og nettverkstiltak

Hensikten med tiltakene i denne underposten er å legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater og økt kontakt og samspill mellom næringsliv, utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutter.

Midler til kommersialisering og nettverkstiltak foreslås fordelt som følger:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2008	Fordeling 2009	Forslag 2010
Kommersialisering av forskningsresultater	72 750	80 750	80 750
Virkemidler for regional FoU og innovasjon	32 600	32 600	29 600
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	105 350	113 350	110 350

Kommersialisering av forskningsresultater

Forny-programmet skal bidra til økt verdiskaping gjennom kommersialisering av forskningsresultater. Programmet retter seg i hovedsak mot forskning og utvikling som utføres ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter. Midlene finansierer i dag mye av virksomheten ved forskningsinstitusjonenes kommersialiseringsaktører. Programperioden for Forny avsluttes i 2009. Norges forskningsråd mottok i 2009 en ekstern evaluering av Forny-programmet. Evalueringen viser at programmet treffer målgruppen godt, og at det har oppnådd sin hovedmålsetting som er å bidra til etablering av forskningsbaserte og innovative bedrifter. Rapportens hovedkonklusjon er imidlertid at resultatene er beskjedne i forhold til sammenlignbar aktivitet internasjonalt, da det er få bedrifter som har vokst seg store og få bedrifter med betydelig vekstpotensial. Det konkluderes videre med at det fortsatt vil være behov for et program som støtter kommersialisering av forskningsresultater. Evalueringen har inngått som grunnlag for Forskningsrådets vurdering av hvordan aktiviteten bør videreutvikles og innrettes i en ny satsing på kommersialisering av forskningsresultater. Dagens ordning vil videreføres i 2010. Basert på bl.a. evalueringen og forslag fra Norges forskningsråd vil departementet vurdere etablering av et nytt program for kommersialisering av forskningsresultater i forbindelse med statsbudsjettet for 2011.

Helse- og omsorgsdepartementet vil sammen med Nærings- og handelsdepartementet styrke innovasjon og kommersialisering i helsesektoren

gjennom behovsdrevet innovasjon med fokus på IKT og medisinsk-teknisk utstyr. Satsingen skulle i utgangspunktet gjelde i perioden 2007–11, men i St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge, foreslo Regjeringen å forlenge ordningen til 10 år under forutsetning av at halvveis-evalueringen av satsingen viser positive resultater. Det ble samtidig lagt til grunn at ordningen skulle utvides til også å omfatte forskningsbasert innovasjon. Viktige aktører vil være de regionale helseforetakene, InnoMed, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Satsingen vil omfatte tiltak for å stimulere til arenaer og møteplasser mellom leverandørindustrien, helsesektoren og virkemiddelapparatet. Forskningsrådets Forny-program vil i denne sammenheng være et relevant virkemiddel for helseforetakenes kommersialiseringsvirksomhet.

Det foreslås avsatt 80,75 mill. kroner til kommersialisering av forskningsresultater.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon

Programmet Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) skal bidra til økt innovasjon gjennom mobilisering av enkeltbedrifter, nettverk av bedrifter og FoU-institusjoner til økt satsing på kompetanseutvikling og målrettet FoU-samarbeid. Programmet skal være tett koordinert med andre virkemidler som Arena og Norwegian Centres of Expertice (NCE) i Innovasjon Norge. Midlene omfatter støtte til finansiering av Norges forskningsråds regionale representanter. I forbindelse med opprettelsen av regionale forskningsfond fra

1. januar 2010 er det viktig å sikre et godt samspill mellom VRI-satsingene og de regionale fondene.

Det foreslås avsatt 29,6 mill. kroner til virkemidler for regional FoU og innovasjon.

Underpost 50.4 Internasjonalt samarbeid

De internasjonale stimulerings tiltakene i budsjettet er tiltak som har til hensikt å øke norsk deltakelse i og utbytte av internasjonalt næringsrettet forskningssamarbeid og øke det internasjonale samarbeidet i nasjonale næringsrettede FoU-programmer.

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2008	Fordeling 2009	Forslag 2010
Internasjonale stimulerings tiltak	75 700	75 700	75 700
Sum internasjonalt samarbeid	75 700	75 700	75 700

For næringslivet er samarbeid med ledende miljøer innenfor forskning og teknologi i andre land av stor betydning for egen innovasjon og framtidig verdiskaping. Departementets mål med Norges deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling er derfor å sikre en bredest mulig deltakelse fra norske forskningsmiljøer og bedrifter. Stimulerings tiltakene, slik som prosjektetableringsstøtte, skal bl.a. bidra til å posisjonere norske forskningsmiljøer som planlegger deltakelse i slike internasjonale prosjekter.

Midlene på posten skal dekke utgifter forbundet med søknader til EUs rammeprogram og til norsk deltakelse i felles teknologiplattformer som ARTEMIS (innebygde IKT-systemer) og ENIAC (nanoelektronikk). Videre skal midlene gå til norske prosjekter i Eureka, Eurostars og Ambient Assisted Living (allestedsnærværende IKT-assistanse). COST-samarbeidet dekkes også av midlene. Forsknings samarbeidet i Europa omfatter et økende antall programmer og initiativer. Søknadsmengden fra Norge vil variere over tid, og dette kan innebære at det ikke alltid vil være tilstrekkelig med midler til å finansiere alle norske prosjekter.

I tillegg til det multilaterale europeiske forskningssamarbeidet er bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid viktig for internasjonalisering av

og kunnskapsutvikling i norsk næringsliv. Det eksisterer allerede bilaterale kontakter i forskjellige grad med Nord-Amerika og land som Frankrike, India, Japan og Kina. Også andre land kan være aktuelle i årene som kommer. Departementet legger vekt på at et nært samarbeid mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge skal bidra til å styrke det bilaterale arbeidet.

Midlene skal også dekke nordisk samarbeid. Det er igangsatt et prøveprosjekt til nordisk toppforskningsinitiativ, med et samlet bidrag fra offentlig sektor i de nordiske landene på om lag 350 mill. kroner over en femårsperiode. Prioriterte temaområder er klima, miljø og energi.

Det foreslås avsatt 75,7 mill. kroner til internasjonale stimulerings tiltak.

Underpost 50.5 Andre tiltak

Denne underposten omfatter tiltak for å bygge kompetanse på områder som er sentrale i Nærings- og handelsdepartementets politikktutforming. I tillegg omfatter posten administrativ støtte til ordninger av betydning for det norske forsknings- og innovasjonssystemet.

Midler til andre tiltak foreslås fordelt som følger:

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2008	Fordeling 2009	Forslag 2010
Kompetansebygging	9 500	9 500	9 500
Administrative støttetiltak	30 000	30 000	30 000
Sum andre tiltak	39 500	39 500	39 500

Kompetansebygging

Et godt kunnskapsgrunnlag er viktig for politikkutformingen. Nærings- og handelsdepartementet finansierer fire programmer: kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken, kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken, kunnskapsgrunnlaget for entreprenørskapspolitikken og forskning på arbeidslivsområdet.

Det foreslås avsatt 9,5 mill. kroner til kompetansebygging.

Administrative støttetiltak

Posten omfatter administrativt tilskudd til Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon.

Skattefunnordningen er hjemlet i Skatteloven, og Finansdepartementet har ansvaret for fastsettelse av forskrift og retningslinjer. Formålet er å bidra til økte FoU-investeringer i næringslivet. Ordningen er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet og administreres av Forskningsrådet i samarbeid med Innovasjon Norge og Skatteetaten. Innovasjon Norge bistår foretakene i

søknadsprosessen, Forskningsrådet har ansvaret for godkjenning av prosjektsøknadens FoU-innhold, mens skattemyndighetene på vanlig måte godkjenner endelige prosjektkostnader og beregner støttebeløpet ved skatteavregningen.

Skattefunn er en rettighetsbasert ordning som gir fradrag i skatt for en andel av godkjente FoU-kostnader. Både kostnader knyttet til egenutført FoU og innkjøp fra godkjente FoU-institusjoner er omfattet av ordningen. Formålet med ordningen er å bidra til økte FoU-investeringer i næringslivet. I forbindelse med Regjeringens tiltakspakke ble beløpsgrensene for FoU-investeringer innenfor Skattefunnordningen hevet, jf. St.prp. nr. 37 (2008–2009). Fra og med 2009 er grensen for egenutført FoU 5,5 mill. kroner, og ytterligere 5,5 mill. kroner ved innkjøpt FoU. Hevingen er i tråd med anbefalingene fra Statistisk sentralbyrås evaluering fra 2008 av ordningen. Skattefunnordningen er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2009–2010) Skatteavgifts- og tollvedtak.

Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til Norges forskningsråds administrasjon av Skattefunn og øvrige administrative tiltak.

Kap. 921 Statlig investeringsfond

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
95	Egenkapital	2 200 000		
	Sum kap. 921	2 200 000		

Investinor AS ble stiftet som Statens Investeringsselskap AS i 2008, og er et datterselskap av Innovasjon Norge. Året 2008 var et oppstartsår for selskapet. Selskapet ble operativt ved årsskiftet 2008/2009 og åpnet formelt sin investeringsvirksomhet i februar 2009. Hovedkontoret ligger i Trondheim.

Formålet med Investinor AS er å bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter, primært nyetableringer. I tillegg til risikokapital skal selskapet bidra med et kompetent og aktivt eierskap i porteføljebedriftene. Selskapets investeringer skal foretas på kommersielt grunnlag og på like vilkår som private investorer. Investinor AS har hele landet som nedslagsfelt.

Selskapets aksjekapital i porteføljebedriftene forutsettes å utgjøre maksimalt 49 pst., og selskapet har også anledning til å gi ansvarlige lån til bedriftene. Av retningslinjene for utøvelse av eierskapet i Investinor framgår det at selskapets andel

av kapitalutvidelser i porteføljebedriftene maksimalt skal utgjøre 49 pst. Regjeringen vil endre retningslinjene slik at selskapets andel av kapitalutvidelser som hovedregel skal utgjøre 49 pst., men at de i unntakstilfeller, gitt at risikoen i totalporteføljen ikke endres, kan utgjøre inntil 70 pst.

Det skal fortrinnsvis investeres i bransjer hvor Norge står sterkt, og hvor det er vekstpotensial. Selskapet skal prioritere satsingsområdene miljø, energi, reiseliv, marin og maritim sektor. I tillegg skal selskapet ha et spesielt fokus på klima- og miljøprosjekter. Investinor AS kan også investere i lønnsomme prosjekter i andre bransjer og næringer. Av innskuddskapitalen på 2,2 mrd. kroner er 500 mill. kroner forbeholdt investeringer i marin næringsvirksomhet.

Investeringsfokus for selskapet er primært tidlig vekstfase, med noe fleksibilitet mot ekspansjonsfasen. Investinor AS skal ha et langsiktig perspektiv på sine investeringer og ha en klar strategi

for avhending av porteføljebedriftene. Selskapet kan gjennomføre oppfølgingsinvesteringer.

Selskapet skal gi en markedsmessig avkastning basert på den risiko det kan ta. Avkastningskravet for investeringsselskapet fastsettes ved bruk av kapitalverdimodellen og settes i henhold til en vek-

ting mellom forventet avkastning av andelen som er plassert i porteføljebedrifter og andelen som ikke er plassert i porteføljebedrifter.

Pr. 15. september 2009 har selskapet foretatt fem investeringer innenfor miljø og energi, samt marin sektor og andre næringer.

Kap. 922 Romvirksomhet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
50	Norsk Romsenter	37 054	39 100	43 100
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	111 600	126 400	145 400
71	Internasjonal romvirksomhet	266 100	257 600	404 200
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	36 600	43 200	58 400
73	Galileo			124 200
	Sum kap. 922	451 354	466 300	775 300

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 4. juni 2009 ble det vedtatt en tilsagnsfullmakt på 153,7 mill. euro under post 71, jf. St.prp. nr. 49 og Innst. S. nr. 274 (2008–2009).

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009):

- post 70 ble økt med 1,1 mill. kroner
- post 71 ble økt med 20,7 mill. kroner
- post 72 ble økt med 3 mill. kroner
- det ble bevilget 19 mill. kroner under ny post 73

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Regjeringen satser betydelig på romvirksomhet gjennom deltakelse i romfartsprogrammer i European Space Agency (ESA) og gjennom det felles-europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Deltakelsen sikrer Norge tilgang til teknologi og gode vilkår på romfartsmarkedet. Satsingen utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyteknologiske bedrifter, både gjennom ESA-programmene, Galileo og på det kommersielle markedet. Midlene gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologiutvikling, forskning, miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, navigasjon, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer, styrke kompetansen i norske brukermiljø og bidra til økt anvendelse av rombaserte tjenester i samfunnet. Ressursene konsentreres om prioriterte områder som er sentrale for norske brukerinter-

ser og norske bedrifters kompetanse. Viktige områder er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter.

Ministerrådsmøte i 2008

På ESAs ministerrådsmøte i november 2008 i Haag forpliktet medlemslandene seg til andeler i ESAs frivillige programmer for perioden 2009–20. Forrige ministerrådsmøte var i Berlin i 2005. Flere av programmene som ble vedtatt på Berlin-møtet, kommer til utbetaling de nærmeste årene. Programmene Norge besluttet å delta i, er nærmere omtalt i St.prp. nr. 49 (2008–2009) Noregs deltaking i europeiske romfartsprogram. Programmene som Norge deltar i, er valgt ut i fra norske næringslivs- og brukerinteresser og vil ha positiv effekt i form av kommersielle avtaler for norske bedrifter og forskningsmiljø.

Samarbeid mellom ESA og EU

EUs økende engasjement i romfartsspørsmål har ført til et tettere samarbeid og inngåelse av en rammeavtale mellom ESA og EU. På et felles ministerrådsmøte for EU og ESA i 2007 ga ministrene støtte til en felles europeisk rompolitikk. I tilknytning til dette, er det også utarbeidet et europeisk romfartsprogram der ESA vil stå for utforskning og utvikling av nye prosjekter og teknologier. EU vil ha driftsansvar for romtjenester som dekker EUs behov, i første omgang satellittnavigasjonssystemet Galileo og program for utvikling av jordobser-

vasjonssatellitter, GMES. Våren 2009 ble det avholdt et felles ministermøte for EU og ESA hvor man drøftet videreutviklingen av den europeiske romfartspolitikken.

Nordområdene

Norge har en ideell geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. I samarbeid med andre land er det foretatt investeringer i infrastruktur ved rakettskytefeltene på Andøya og Svalbard, radaranlegget EISCAT, laseranlegget ALOMAR på Andøya og Nordlysstasjonen i Longyearbyen.

Eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet

Statens eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet forvaltes av Norsk Romsenter og er organisert som egne aksjeselskap. De aktuelle virksomhetene er som følger:

Andøya Rakettskytefelt AS (ARS)

Staten eier 90 pst. av ARS. Selskapet utfører rakettoppskytinger og ballongslipp gjennom avtaler med andre land. ARS er verdens nordligste permanente oppskytningsfasilitet og er ansvarlig for alle vitenskapsrelaterte ballong- og rakettoperasjoner på norsk territorium. ARS tilbyr komplett bistand for oppskyting, nedlesing av data og bakkestøtte. Totalt er det skutt opp mer enn 800 raketter fra ARS. Forskere og ingeniører fra 100 ulike institutter og universiteter har besøkt anlegget.

Norsk Romsenter Eiendom AS (NRSE)

Staten eier 100 pst. av NRSE. Selskapet eier fiberkablene til Svalbard. NRSE og Kongsberg Defence & Aerospace AS eier 50 pst. hver av Kongsberg Satellite Services AS (KSAT). KSAT eier infrastrukturen og har driftsansvaret for Svalbard Satellittstasjon (SvalSat), Troll Satellittstasjon (TrollSat), Tromsø Satellittstasjon og Grimstad Satellitt-

stasjon. Ved den norske forskningsstasjonen Troll i Antarktis har NRSE installert en satellittkommunikasjonsantenne.

SvalSat er blitt verdens ledende bakkestasjon for nedlesing av data fra polarbanesatellitter. Stasjonen har åtte store og flere mindre antenner i drift. De benyttes for datamottak fra satellitter eid av store romorganisasjoner som amerikanske NASA, europeiske ESA og japanske JAXA, i tillegg til den amerikanske værvarslingsorganisasjonen NOAA/IPO og europeiske EUMETSAT. I tillegg har EUMETSAT bygd to antenner for sine satellitter for den europeiske værvarslingsstjenesten. Dette gir driftsoppgaver i minst 14 år fra tjenesten ble opprettet i 2006. Fiberkabelen mellom fastlandet og Svalbard, som NRSE la i 2003, har vært i drift siden 2004 og er svært viktig for konkurransesituasjonen til SvalSat. Kabelen ble finansiert ved at de amerikanske romorganisasjonene NASA og NOAA over en femårsperiode betalte for leveranse av kommunikasjonstjenester fra SvalSat fram til 2030. Det lånet som ble tatt opp ved leggingen, var nedbetalt ved inngangen av 2009 slik at gjenstående garantiansvar til finansieringsselskapet har falt bort.

Hovedmål og delmål

Hovedmålet for norsk romvirksomhet er å gi vesentlige og vedvarende bidrag til økt verdiskaping, innovasjon, kunnskapsutvikling, miljø og samfunnssikkerhet.

Under hovedmålet er det definert følgende delmål:

- sikre at romvirksomheten gir betydelige industrielle ringvirkninger
- sikre at Norges geografiske fortrinn i romvirksomhet blir utnyttet
- bidra til å utvikle kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale og internasjonale behov
- bidra til å styrke norske forskningsmiljøer gjennom internasjonalt samarbeid
- bidra til å øke kunnskapen om teknologi og realfag gjennom informasjonsarbeid om romvirksomhet

Resultatrapport 2008

Hovedtall for norsk romindustri

	Resultat 2007	Mål 2008	Resultat 2008
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	5,4 mrd.	6,3 mrd.	5,2 mrd.
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	2,8 mrd	2,7 mrd.	2,97 mrd.
Akkumulert returkoeffisient i ESA	0,89	>1,0	0,87
Ringvirkningsfaktor	4,6	>4,0	4,6

I 2008 var den totale omsetningen av romrelaterte varer og tjenester i Norge på 7,6 mrd. kroner. Av dette utgjorde verdien av norskproduserte varer og tjenester 5,2 mrd. kroner, som er en nedgang fra 5,4 mrd. kroner året før. I 2008 var eksportandelen 72 pst. mot ca. 71 pst. i 2007. Verdien av ESA-kontrakter norske bedrifter har fått (akkumulert returkoeffisient) etter 2000, er på 1 321 mill. kroner, hvilket tilsvarer en returkoeffisient på 0,87. ESAs totale omsetning, siden Norge ble medlem, er 2 973 mill. kroner.

Norske ESA-kontrakter og tildeling gjennom nasjonale følgemidler skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av 4,60 kroner, dvs. en ringvirkningsfaktor på 4,6.

Norsk Romsenter har i 2008 oppnådd resultater som gjennomgående er i samsvar med fastsatte mål for ringvirkningsfaktor og for verdien av norske ESA-kontrakter. Akkumulert returkoeffisient og verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester ligger noe under målet for 2008. Nedgangen i verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester skyldes nedlegginger og reduksjon i aktivitet hos de største aktørene i Norge. Når det gjelder akkumulert returkoeffisient, er Romsenteret sammen med ESA i ferd med å gjennomgå situasjonen og iverksette tiltak for å framskynde måloppnåelsen. Dette gjøres bl.a. ved å arrangere møter mellom ESA og norsk industri og tilrettelegge prosjekter for norske forsknings- og næringsaktører. Resultatet for ringvirkningsfaktoren var i 2008 på 4,6, noe som er over målet på 4, og på samme nivå som i 2007 og i 2006.

Bevilgningen til nasjonale følgemidler var i 2008 på totalt 36,6 mill. kroner. Av disse ble 8,5 mill. kroner benyttet til arbeid med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System). Videre ble 14,4 mill. kroner brukt til industriutvikling og 13,7 mill. kroner til tjenesteutvikling, teknologiutvikling og undervisningsutvikling. I 2008 mottok 27 ulike bedrifter og organisasjoner nasjonale følgemidler fra Norsk Romsenter gjennom til sammen 43 kontrakter.

Sikkerhet og risiko knyttet til romvirksomhetens strategiske betydning vurderes fortløpende i samarbeid med norske sikkerhetsmyndigheter. Romsenteret har i 2008 prioritert oppfølging av sikkerhetsmessige tiltak knyttet til fibersambandet til Svalbard og Galileo bakkestasjoner på Svalbard og ved Trollbasen i Antarktis.

Norsk Romsenter har økt satsingen på utadrettet virksomhet. I 2008 har Norsk Romsenter gjen-

nomført 50 arrangementer med mer enn 1 600 deltakere. I tillegg har Norsk Romsenter vært til stede med bemannet stand på Forsknings-torget i Oslo og Astrofestivalen 2008. Begge arrangementer hadde god publikumsoppsutning med henholdsvis 20 000 og 3 000 besøkende. I løpet av 2008 holdt ansatte ved Norsk Romsenter mer enn 160 foredrag på skoler, universiteter, bedrifter, organisasjoner og konferanser. Dette er en økning på 14 pst. fra 2007. Informasjonsarbeidet ved Norsk Romsenter når stadig flere grupper av interesserte.

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter (NRS) er et forvaltningsorgan med utvidede fullmakter og disponerte 27 årsverk pr. 1. mars 2009. Norsk Romsenter er det strategiske, samordnende og utøvende organ for norsk romvirksomhet og skal fremme Norges interesser i den europeiske romorganisasjonen ESA og annet internasjonalt samarbeid. I tillegg skal Norsk Romsenter forvalte de nasjonale følgemidlene og statens eierinteresser innen romvirksomheten.

Det foreslås at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

- selge andeler i selskaper hvor institusjonen har eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper
- benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper, jf. Forslag til vedtak XI.

I 2010 skal Norsk Romsenter følge opp deltakelsen i obligatoriske og frivillige romfartsprogrammer i European Space Agency (ESA), som Regjeringen trakk opp på ministerrådsmøtet i ESA i 2009, jf. St.prp. nr. 49 (2008–2009). I tillegg følges norsk romvirksomhet opp gjennom tilskudd til Norsk Romsenter og de nasjonale følgeprogrammene som forvaltes av NRS.

En relativt stor del av romforskningen og romvirksomheten foregår i Nord-Norge. Satsingen på romvirksomheten inngår som et viktig ledd i Regjeringens nordområdepolitikk. Norsk Romsenter skal i 2010 ha særskilt fokus på arbeid relatert til nordområdene. Det er foreslått avsatt 15 mill. kroner over de nasjonale følgemidlene til Andøya Raketttskytefelt. Dette vil bidra til å styrke Andøya Raketttskytefelts posisjon innen norsk romvirksomhet.

I 2010 vil Norsk Romsenter ha særskilt fokus på å følge opp Stortingets vedtak av 11. juni 2009 om Norges deltakelse i utbyggingen av satellitt-

navigasjonssystemet Galileo, jf. St.prp. nr. 54 og Innst. S. nr. 258 (2008–2009). I forbindelse med oppfølgingen er det opprettet et sekretariat i Norsk Romsenter med ansvar for å følge opp norske interesser i Galileo-programmet. Norsk Romsenter skal bl.a. arbeide for å sikre at norsk romindustri får like vilkår som europeisk romindustri i konkurransen om kontrakter til utbyggingen av Galileo. Kostnader knyttet til Norsk Romsenters oppfølging er i perioden 2010–13 beregnet til 4,3 mill. kroner årlig og foreslås bevilget over post 73. Dette inkluderer også kostnader til en nasjonal ekspert i Europakommisjonen fra 2010.

For 2010 er 1,2 mill. kroner foreslått overført fra Fiskeri- og kystdepartementets budsjett til Norsk Romsenter. Fiskeri- og kystdepartementet er ansvarlig departement for koordinering av den sivile radionavigasjonspolitikken og benytter Norsk Romsenter til forvaltningsstøtte i denne sammenheng. Rammeoverføringen øremerkes til forvaltningsstøtte til Fiskeri- og kystdepartementet. Blant de sentrale oppgavene er støtte til revisjon, oppfølging og videreutvikling av Norsk Radionavigasjonsplan (NRNP) og oversikt over og støtte til oppfølging av internasjonalt arbeid på området. Det forventes å være behov for Norsk Romsenters forvaltningsstøtte til Fiskeri- og kystdepartementet på radionavigasjonsområdet over en lengre periode framover.

Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter skal fra og med 2010 innarbeides i de årlige budsjettproposisjonene. Tabell med nøkkeltallene for Norsk Romsenter er gjengitt i proposisjonens del III Spesielle temaer.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås bevilget 43,1 mill. kroner til dekning av administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter. Av dette gjelder 1,2 mill. kroner forvaltningsstøtte til Fiskeri- og kystdepartementet i forbindelse med radionavigasjonspolitikken.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk, og utbetalningene følger det årlige kravet fra ESA. Kontingenten dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Nivået på ESAs budsjett bestemmes på

ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel av budsjettet etter en fordelingsnøkkel som er basert på størrelsen av netto nasjonalinntekten. Den norske kontingenten ble på ministerrådsmøtet i Haag satt til 2,24 pst. av ESAs budsjett. Det vises her til St.prp. nr. 49 (2008–2009)

ESAs vitenskapsprogram

Vitenskapsprogrammet i ESA er et obligatorisk program. Programmet har som mål å bidra til å utvide vår forståelse av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorda, de fundamentale kreftene i naturen, solen og solsystemet og universets opprinnelse. Vitenskapsprogrammet har nå 16 operative satellitter, bl.a. i bane rundt planetene Mars, Venus og Saturn. To nye satellitter ble skutt opp våren 2009.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på 145,4 mill. kroner til kontingent i ESA.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling av industrien, til å dekke norske brukerinteresser og til å etablere en nasjonal infrastruktur for romvirksomhet. Norge har enkelte spesielle behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. Det er derfor inngått egne internasjonale avtaler med tilhørende garantiansvar eller andre former for forpliktelser.

Det siste ministerrådsmøtet ble avholdt i Haag i november 2008. Alle programmene som Norge har interesser i, ble vedtatt startet opp på råds-møtet, jf. St.prp. nr. 49 (2008–2009). Norge inngikk forpliktelser i nye frivillige programmer med en ramme på totalt 90 mill. euro.

Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA, EASP-avtalen og Radarsat er ved utgangen av 2009 forventet å utgjøre totalt ca. 1 446 mill. kroner. Det foreslås at Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan gi tilsagn om tilskudd på 115,96 mill. euro utover gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 159,26 mill. euro, jf. Forslag til vedtak VI, 2.

Forventede gjenstående forpliktelser pr. 31. desember 2009

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Forpliktelse	Sum underpost
<i>Underpost 71.1:</i>		
Jordobservasjon	515 940	
Telekommunikasjon	334 960	
Teknologi	287 220	
Navigasjon	34 180	
Romtransport	111 680	
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	100 310	
Romovervåking	19 950	1 404 240
<i>Underpost 71.2:</i>		
EASP-avtalen	20 279	20 279
<i>Underpost 71.3:</i>		
Radarsat	21 920	21 920
Sum gjenstående forpliktelser		1 446 439

Underpost 71.1 ESAs programmer

ESA har programmer innen jordobservasjon, telekommunikasjon, teknologi, navigasjon, romtransport, romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning og romovervåking. Ved utgangen av 2009 forventes det at Norges gjenstående forpliktelser vil utgjøre ca. 1,4 mrd. kroner.

Jordobservasjon

ESAs jordobservasjonsprogram har en god balanse mellom utvikling av værsatellitter, miljøsatellitter og forskning. Norges store geografiske territorium og spredte bosetting gjør at vi har særlig nytte av satellittbasert overvåking. En rekke europeiske tiltak innen jordobservasjon har blitt gjennomført de siste årene. Ett av disse er avtalen mellom ESA og Europa-kommisjonen, som ble inngått i 2009, om programmet for utviklingen av jordobservasjonssatellitter, Global Monitoring for Environment and Security (GMES). Som et resultat av dette er Europa i ferd med å bli verdens ledende region innen miljøovervåking fra rommet. GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon.

Telekommunikasjon

Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romrelatert virksomhet. Noen av de største norske aktørene har fått

utenlandske eiere. Utviklingen medfører utfordringer, men har også ført til nyskaping, med nye produkter og nye bedrifter innen både brukerstyr og tjenester. Nyttan av deltakelsen i ESA-programmene ligger primært i å bruke disse som verktøy for teknologiutvikling innen digital satellittkringkasting, bredbåndskommunikasjon og mobil satellittkommunikasjon.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er det mest sentrale teknologiprogrammet i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse kan ha synergieffekter med romvirksomhet f.eks. innen offshoret teknologi, medisinsk teknologi og forsvarsindustri. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et frivillig program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter. PRODEX er blitt tatt godt imot av norske FoU-miljøer, og er hovedsakelig benyttet i forbindelse med validering av instrumentmålinger på nye jordobservasjonssatellitter.

Navigasjon

Norge har stor samfunnsnytte og muligheter for industriell verdiskaping innen satellittnavigasjon. EU og ESA har en tottrinns strategi for å sikre strategiske, samfunnsmessige og industrielle interesser på dette feltet. Første trinn er EGNOS (Euro-

pean Geostationary Navigation Overlay Service), som gir mer nøyaktige GPS-signal i Europa. Systemet er i drift og skal etter planen erklæres fullt operativt i 2010. Andre trinn er det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. EU har det overordnede ansvaret for utbygging og drift av Galileo, mens ESA får ansvaret for teknisk gjennomføring og bygging av Galileo som hovedkontraktør. Systemet er planlagt operativt fra 2013.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig adgang til verdensrommet. For Norge er deltakelse i programmet også viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene (Ariane) og markedet for kommersielle oppskytinger. Arianespace, som opererer Ariane-5, er verdens ledende leverandør av oppskytnings tjenester og har siden 1980-tallet hatt en andel på rundt 60 pst. av det åpne kommersielle markedet for oppskytinger. Industri-konsortiet bak Ariane har intensivert produksjonstakten, og det er planlagt sju oppskytinger i 2009. Norske underleveranser til produksjonen av Ariane-5 inkluderer mekaniske strukturer, rakettmotorer og elektronikk til en verdi av ca. 8 mill. kroner pr. oppskyting.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs programmer for den internasjonale romstasjonen (ISS), og norske forskere er sikret tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi, områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling. Et kontroll-senter for det sentrale botaniske laboratoriet på romstasjonen ble utarbeidet av NTNU og skutt opp sommeren 2006. Kontroll- og brukersenteret for ESAs minidrivhus er lagt til Plantebiosenteret ved NTNU. Et nytt tverrfaglig senter, Centre for Interdisciplinary Research in Space (CIRiS) er etablert i Trondheim med basis i dette kontroll-senteret. I 2009 ble systemet for Automatisk Identifikasjon System (AIS) for skip sendt opp til den internasjonale romstasjonen for testing. Norges første nasjonale satellitt for AIS-signaler planlegges skutt opp høsten 2009.

Romovervåkning

På ministerrådsmøte i ESA i november 2008 ble det vedtatt å starte opp et program innen romovervåkning. Programmet skal lede fram til operative

felleseuropeiske tjenester innen overvåkning av satellitter, romsøppel, farlige asteroider og varsling av romvær. På lengre sikt vil ESA forsøke å etablere samarbeidsavtaler med USA om romovervåkning.

Underpost 71.2 ESRANGE ANDØYA SPECIAL PROJECT (EASP)-AVTALEN

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Norge tiltrådte avtalen i 1990, og den fornyes for fem år av gangen. Den nåværende avtalen gjelder for 2006 til 2010, og det forventes at avtalen videreføres etter 2010. Norges totale gjenstående forpliktelser for 2010 er på 20,28 mill. kroner.

Underpost 71.3 Radarsat

Avtalen med det kanadiske selskapet Radarsat sikrer Norge havovervåkingsdata også ved overskyet vær, i mørketid og om natten. Bildene benyttes til suverenitetshevdelse i økonomisk sone og ved forvaltning av miljøet og marine og polare ressurser. Radarsat 1 ble skutt opp i 1995 med en spesifisert levetid på fem år, og er fortsatt operativ. Etterfølgeren Radarsat 2 ble skutt opp i desember 2007. Radarsat 2 sikrer Norge overvåkningsbilder til og med 2012.

Kongsberg Satellite Services (KSAT) har en avtale med NRS om datarettigheter fra Radarsat. I følge denne avtalen skal KSAT betale Norsk Rom-senter kr 100 000 pr. måned for datarettighetene i sju år, til sammen 8,4 mill. kroner. Innbetalingene fra KSAT anvendes til å redusere de statlige utbetalingene til Radarsat. Totale gjenstående forpliktelser for Radarsat 1 og 2 i perioden 2010–12 er på 3,36 mill. USD, som tilsvarer om lag 21,9 mill. kroner.

Det kanadiske romsenteret (CSA) er nå i gang med utviklingen av neste generasjon radarsatellitter. De foreløpige planene innebærer en konstellasjon med tre forholdsvis små satellitter, primært utviklet for hav- og isovervåkning. Et særlig fokus er satt på samspillet mellom satellittradar og skipsovervåkingssystemet Automatic Identification System (AIS). Norge er invitert til å delta i dette arbeidet.

Budsjettforslag 2010

Internasjonal romvirksomhet omfatter ESAs programmer, EASP-avtalen om virksomhet på rakettskytefeltene på Andøya og i Kiruna og Radarsat-avtalen med Canada.

Norge deltar i en rekke frivillige programmer innenfor alle programområder i ESA. Programmene har flere års varighet.

De årlige utbetalingene til internasjonal romvirksomhet følger framdriften i programmene Norge deltar i. Det forventes et utbetalingskrav på

om lag 382 mill. kroner i ESAs programmer for 2010. For EASP-avtalen og Radarsat forventes det utbetalinger på henholdsvis om lag 20,3 og 2,1 mill. kroner. Det foreslås en samlet bevilgning på 404,2 mill. kroner for forpliktelser til internasjonal romvirksomhet.

Utbetalinger til internasjonale romfartsprogrammer i 2010

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2008	Budsjett 2009	Forslag 2010
71.1	<i>ESA forpliktet</i>			
	Jordobservasjon	44 859	55 800	62 900
	Telekommunikasjon	37 071	58 100	94 200
	Teknologi	74 209	75 700	150 500
	Navigasjon	37 932	18 100	21 500
	Romtransport	29 224	16 500	15 600
	Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	19 785	11 700	31 400
	Romovervåking	0	100	5 700
	Sum ESA-programmer	243 080	236 000	381 800
71.2	<i>EASP-avtalen</i>	26 682	18 300	20 300
71.3	<i>Radarsat</i>	5 830	5 400	2 100
	Sum post 71	275 592	259 700	404 200

Beløpene for 2010 er anslag. Det kan bli aktuelt å foreta endringer dersom forutsetninger eller framdriften skulle tilsi det. De økonomiske forpliktelsene overfor ESA og EASP-avtalen betales i euro, og forpliktelsene tilknyttet Radarsat betales i amerikanske dollar (USD). Valutarisikoen bæres av Norge. Det er budsjettet ut fra forventede valutakurser. Dersom kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes enn forutsatt i budsjettforslaget vil forslag til bevilgningsendringer bli fremmet i endringsproposisjonene i 2010.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

De nasjonale følgemidlene bidrar til at norske bedrifter oppnår et høyt teknologisk nivå slik at Norge kan nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet åpner for. I hovedsak kreves det minst 50 pst. egenfinansiering. Programmene er et middel for å bistå norske aktører i deres inntrøden på det kommersielle rommarkedet og bidrar til å utvikle rombaserte tjenester for å dekke nasjonale og offentlige behov på en effektiv og kostnadsbesparende måte. Norges forskningsråd disponerer også midler til romforskning som bl.a. finansierer norske instrumenter og eksperimenter

på ESAs forskningssatellitter. ESAs programmer koordineres med nasjonale aktiviteter for å oppnå en mest mulig kostnadseffektiv utnyttelse av de tilgjengelige ressursene. Romsenteret fordeler følgemidlene til utvikling av industri, tjenester, infrastruktur, undervisning og bilateralt utviklingssamarbeid.

Formålet med tilskuddsordningen er å:

- bidra til at norske bedrifter og forskningsmiljøer oppnår et teknologisk nivå slik at Norge kan høste fra og nyttiggjøre seg norsk medlemskap i Den europeiske romorganisasjonen ESA
- bidra til å utvikle rombaserte tjenester for å dekke nasjonale offentlige behov på en effektiv og kostnadsbesparende måte, inkludert deltagelse i utviklingsprosjekter fra offentlige virksomheter og etater
- gi støtte til forskningsprosjekter som på forskjellig måte øker interessen i befolkningen om romforskning og romvirksomhet, og som er av interesse for offentlige og private brukere

Målgruppen er først og fremst norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet, både på grunnlag av Norges medlemskap i ESA og på

grunnlag av kontrakter i det ordinære kommersielle rommarkedet, innen EUs satsing på tjenesteutvikling eller anvendelsesområder av stor betydning for Norge.

Kriteriene som legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse, fastsettes i de årlige budsjettproposisjoner til Stortinget, og påfølgende tildelingsbrev til Norsk Romsenter. Graden av måloppnåelse vil bli vurdert gjennom evaluering av ordningen.

Industriutviklingsprogram

Programmet skal bidra til at bedriftene videreutvikler kompetanse og teknologi gjennom ESA-samarbeidet, for derved å utvikle konkurransedyktige produkter for det internasjonale rommarkedet. Utviklingen skjer i form av utviklingssamarbeid direkte med utenlandsk industri eller gjennom allianser med ledende internasjonale hovedkontraktører. Norsk Romsenter satser på bedrifter som er, eller vil kunne bli, konkurransedyktige i et internasjonalt marked.

Tjenesteutviklingsprogram

Programmet omfatter aktiviteter knyttet til utvikling av anvendelser og tjenester innen jordobservasjon, telekommunikasjon og navigasjon. Programmet er sterkt knyttet til å utvikle samfunnsnytt og miljøprofilen av romvirksomheten. Viktige offentlige forvaltningsoppgaver, som eksempelvis kystforvaltning, miljøovervåking og samfunnsikkerhet, kan ofte dekkes på en kostnadseffektiv måte ved hjelp av rombaserte tjenester.

Infrastrukturutvikling

Programmet benytter følgemidler til å utvikle de fortrinn som Norge har ved sin nordlige beliggenhet eller for å utnytte spesiell kompetanse knyttet opp mot infrastruktur. Eksempler på dette er nedlesningsstasjonen for Galileo på Svalbard og bakkestasjonen ved Trollbasen. Innen infrastrukturutvikling er det viktig å få fram infrastruktur som er komplementær med det som utvikles gjennom de internasjonale programmene. Eksempler på dette er støtte til utvikling av nettstedet Sarepta og utvikling og etablering av et grensesnitt for tilrettelegging av jordobservasjonsbilder for Forsvaret. Tidligere har midler over følgeprogrammet vært benyttet til etablering av bakkeinfrastruktur på Svalbard (SvalSat) og Antarktiskis (TrollSat).

Undervisningsutviklingsprogram

Målsettingen med programmet er å utvikle kunnskap om og forståelse for samfunnsnytt av romvirksomhet hos ungdom og styrke interessen for realfag for å sikre rekruttering til romvirksomhet. Høsten 2006 startet Andøya Rakettskytefelt, Norsk Romsenter og Nasjonalt senter for romrelatert opplæring et nytt studentsatellittprogram som skal løpe fram til 2010. Programmet bygger på erfaringene fra det vellykkede satellittprogrammet NCUBE der nær 100 studenter fra fem norske undervisningsinstitusjoner bygget og skjøt opp to småsatellitter. Programmet omfatter planlegging, bygging, testing, oppskyting og kommunikasjon med tre eller fire småsatellitter.

Bilateralt utviklingsprogram

Norge har hatt mange bilaterale prosjekter innen romvirksomhet, bl.a. på Svalbard i samarbeid med USA, og samarbeid med Canada om Radarsat. Industrielt har Norge samarbeidet med Frankrike og Tyskland. For å bedre mulighetene for et styrket samarbeid med Frankrike inngikk Norsk Romsenter en bilateral avtale med det franske romsenteret CNES våren 2007. Samme år ble det signert en samarbeidsavtale med Japan om sonderakettforskning, og det er utarbeidet en overordnet bilateral avtale mellom Norsk Romsenter og det japanske romsenteret JAXA om samarbeid som planlegges signert i 2009. Det bilaterale samarbeidet er viktig for å øke kompetansenivået og sikre industriutvikling i norsk romvirksomhet.

Skipsidentifikasjon

Det har vært stor vekst i bruken av satellittbaserte tjenester i Norge. Satellitter er viktige verktøy for bl.a. navigasjon, miljøovervåking og suverenitetshevdelse. I mange tilfeller vil offentlige myndigheter ha en avgjørende rolle i å få fram og utvikle slike tjenester. Gjennom bevilgningen til Norsk Romsenter i 2008 ble arbeidet med en norsk satellitt for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System) satt i gang. Demonstratorsatellitten planlegges skutt opp høsten 2009. For 2010 foreslås 6 mill. kroner av bevilgningen øremerket til nasjonale følgemidler til AIS-prosjektet. Midlene knytter seg til utprøving av AISSat-1 og utvikling og produksjon av AISSat-2.

AIS vil utgjøre en del av det helhetlige overvåkings- og varslingssystemet for havområdene i nord og regjeringens nordområdesatsing. AIS-systemet gjør det mulig å holde løpende oversikt over

skip i norsk farvann som er utstyrt med AIS-sender.

Revitalisering av Andøya Rakettskytefelt

Andøya Rakettskytefelt AS (ARS) er en vesentlig del av norsk romvirksomhet. En vellykket videreutvikling av ARS forutsetter en attraktiv og effektiv infrastruktur for brukerne. Dagens bygningsmasse er oppført i flere etapper fra 1962 og fram til i dag. Deler av bygningene er derfor lite hensiktsmessige for dagens bruk og har et stort behov for oppgradering.

Det er i tillegg viktig å stimulere norske forskningsmiljøer til å bruke ARS. Norske forskere og forskningsinstitusjoner må i stor grad selv bære kostnadene ved anskaffelse av bæreraketter og instrumentplattform. Dette gjør at de i konkurranse med internasjonale forskere stiller langt svakere.

Det foreslås avsatt 15 mill. kroner over nasjonale følgeprogrammer til revitalisering og videreutvikling ARS. Midlene skal primært brukes til oppgradering av bygningsmassen, men kan også nyttes til å stimulere norske forskningsmiljøer til å ta i bruk Andøya Rakettskytefelt. Dette vil bidra til å sikre ARS som en internasjonal konkurransedyktig forskningsinstitusjon for atmosfære-, klima- og nordlysforskning og sikre framtidige oppdrag og inntekter. Tiltaket vil stimulere norsk industri på et felt med betydelig ringvirkningspotensial og ha en god sysselsettingseffekt.

Budsjettforslag 2010

De nasjonale følgeprogrammene gjør det mulig for Norge å nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer på en bedre måte. Midlene til følgeprogrammer forutsettes også å dekke utvikling av nasjonale miljøer. Midler kan ved spesielle behov benyttes til nasjonal rominfrastruktur. Det foreslås bevilget 58,4 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer. Av bevilgningen øremerkes 15 mill. kroner til revitalisering av Andøya Rakettskytefelt AS og 6 mill. kroner til AIS via satellitt.

Post 73 Galileo

Stortinget fattet 11. juni 2009 vedtak om Norges deltakelse i utbyggingen av satellittnavigasjonssystemet Galileo, jf. St.prp. nr. 54 og Innst. S. nr. 258 (2008–2009).

EUs transportråd vedtok i desember 2007 å organisere, finansiere og iverksette utbyggingen av satellittnavigasjonssystemet Galileo under EUs

institusjonelle rammeverk. Galileo vil bli et globalt system underlagt sivil kontroll. Systemet vil fungere sammen med det amerikanske militære Global Positioning System (GPS). Sammen vil systemene gi brukerne vesentlig bedre tilgang på posisjonsangivelse, navigasjonstjenester og tidsinformasjon. Med to systemer reduseres også sårbarheten ved sikkerhetskritiske anvendelser. Galileo vil tilby flere nye tjenester, bl.a. knyttet til søk- og redningstjenester og offentlige tilgangsregulerte signaler.

Galileo er banebrytende fordi det er første gang EU investerer i felles strategisk og samfunns viktig infrastruktur, og fordi Galileo er et av de største felleseuropeiske industriprosjekter noensinne. Utbyggingsfasen skal etter planen vare fra 2008 og fram til operasjonell drift fra 2013.

Norsk deltakelse i Galileo

Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur tilsier at Norge vil være blant de landene som har størst utbytte av Galileo. Aktiv deltakelse i Galileo vil være en mulighet til å sikre innflytelse og innsikt i utformingen av en infrastruktur som vil få stor samfunnsmessig betydning. Systemet vil styrke mulighetene for effektiv suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse, søk- og redningstjeneste og overvåking av miljø, skipstrafikk og andre aktiviteter i norske havområder. Mer presise og stabile navigasjonstjenester er av stor betydning for sikker transport på sjøen, i luften og på land. Galileo vil gi økt ytelse innen satellittnavigasjon i nordområdene. Industrielt er Norge godt posisjonert for å få leveranser til prosjektet og til å utnytte norsk infrastruktur og kompetanse i et voksende marked knyttet til satellittnavigasjon.

Dekningen i nord er avhengig av et nettverk av bakkestasjoner. Dette nettverket er under utbygging. Etter avtale med Norge er det, som en del av utviklings- og testfasen, plassert bakkeinfrastruktur på Svalbard og på Troll-basen i Antarktis. Det vil i løpet av 2010 bli fattet en beslutning om denne infrastrukturen skal inngå i den permanente infrastrukturen for Galileo. Stasjonen på Svalbard er av særlig interesse med tanke på å sikre fullgod ytelse fra Galileo også i nordområdene. En permanent bakkestasjon på Svalbard vil i tillegg øke nytten av fiberkabelen fra Longyearbyen til fastlandet.

Den nasjonale oppfølgingen av deltakelsen i Galileo vil skje gjennom et interdepartementalt koordineringsutvalg ledet av Nærings- og handelsdepartementet, og et sekretariat i Norsk Romsenter med ansvar for å følge opp norske interesser i Galileo-programmets styringsorganer. Utgifter til den nasjonale oppfølgingen er i perioden 2010–13

beregnet til 6,3 mill. kroner årlig, inklusiv nasjonal ekspert i Europakommisjonen fra 2010 og 2 mill. kroner til Nasjonal Sikkerhetsmyndighet.

- Generelt er formålet med deltakelse i Galileo å:
- Bidra i utbyggingen av felleseuropeisk infrastruktur som Norge vil få nytte av
 - Bidra til at de berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får tilgang til teknologi og kompetanse til å utnytte de mulighetene Galileo gir
 - Medvirke til at norske myndigheter, næringer og virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av krav til tilgang og bruk av satellittnavigasjonstjenester

Følgende størrelser skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse:

Industri:

- sikre at norsk romindustri får like vilkår som europeisk romindustri i konkurransen om kontrakter til utbyggingen av Galileo

Brukerinteresser:

- bidra til å utvikle kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale og internasjonale behov, inklusiv god dekning i nordområdene
- bidra til å gjøre norske brukermiljøer i stand til å utnytte de tjenestene som Galileo vil tilby

Budsjettforslag 2010

For 2010 forventes et utbetalingskrav fra EU til norsk deltakelse i Galileo på 119,9 mill. kroner. Utgifter til nasjonal oppfølging utgjør 4,3 mill. kroner. I tillegg kommer 2 mill. kroner til Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Det foreslås en bevilgning på 124,2 mill. kroner for utbetalinger til og oppfølging av norsk deltakelse i satellittnavigasjonssystemet Galileo. Bevilgning til Nasjonal sikkerhetsmyndighet i forbindelse med Galileo foreslås over Forsvarsdepartementets budsjett, kap. 1723 Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, post 01 Driftsutgifter.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	66 937	61 200	56 000
	Sum kap. 924	66 937	61 200	56 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble bevilgningen økt med 13 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Generelt om tilskuddsordningen

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. Denne målsettingen oppnås bl.a. gjennom deltakelse i EU-programmer. Samtlige programmer som dekkes av denne bevilgningen, er programmer i regi av EU som Norge kan delta i gjennom EØS-avtalen. Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av gjennomførte prosjekter under det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra de departementene som er ansvarlige for de enkelte programmene. Andre utgifter knyttet til deltakelse i programmene (lønn og øvrige utgifter til nasjonale eksperter ved

Europakommisjonen, nasjonale sekretariater, utredninger, evalueringer m.m.) betales direkte av de programansvarlige departementene.

eContent plus

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

eContent plus var et fireårig EU-program for perioden 2005–08. Målet for programmet var å utvikle det europeiske digitale innholdsmarkedet, særlig på følgende områder:

- geografisk informasjon
- utdanningssektoren
- digitale bibliotek

eContent plus-programmet var et sentralt virkemiddel i realiseringen av Lisboa-strategien og har hatt som mål å gjøre digitalt innhold i Europa mer tilgjengelig, anvendelig og utnyttbart for borgere og næringsliv uavhengig av sted og språk.

Stortinget samtykket til norsk deltakelse i eContent plus-programmet for perioden 2005–08 i juni 2005, jf. St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 235

(2004–2005). eContent plus hadde en økonomisk ramme på 149 mill. euro for programperioden. Norges kontingentforpliktelser omfattet dekning av om lag 2 pst. av den samlede utgiftsrammen, dvs. om lag 3 mill. euro, eller om lag 25 mill. kroner. I tillegg kom Norges andel av administrative utgifter, anslått til om lag 840 000 euro (om lag 7,3 mill. kroner), og utgifter til nasjonal oppfølging (sekretariat), anslagsvis 2,5 mill. kroner. Det påløper også utgifter til evaluering av programdeltakelsen. De samlede norske utgiftene til programmet anslås dermed til om lag 35 mill. kroner for hele programperioden.

Programmet er nå formelt avviklet, men det vil fortsatt være utbetalinger til gjennomføring av prosjekter under programmet i 2009 og 2010. En stor del av prosjektporteføljen vil fortsatt ha betydning innen sine ulike områder, siden bare noen prosjekter er fullført ved eContent plus-programmets avslutning.

Resultatrapport 2008

Programsekretariatet i Luxembourg har vurdert flere hundre søknader, hvorav 67 prosjekter og nettverk har fått støtte. Norske ekspertmiljøer deltar i flere prosjekter og deltakelsen i programmet har bidratt til å posisjonere norske private og offentlige virksomheter i en europeisk sammenheng. I 2008 hadde 13 av i alt 111 søknader (12 pst.) norske deltakere.

Det er gjennomført en evaluering av den norske deltakelsen i programmet i 2009. Evalueringen fastslår at Norge har vært representert i mange prosjekter i eContentplus-porteføljen, men at den økonomiske uttellingen har vært mer begrenset. Norge oppnådde en returandel på om lag 25 mill. kroner av sin prosjektdeltakelse, mens det samlede norske kontingentbidraget i programperioden utgjorde om lag 35 mill. kroner.

Budsjettforslag 2010

På grunn av forskyvninger i gjennomføringen av enkelte prosjekter vil det være etterslep i utbetalingene av kontingent til eContent plus etter utløpet av programperioden. På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 6,5 mill. kroner til eContent plus for 2010.

Fra 2009 er eContent plus programmet videreført innenfor IKT-søylen av rammeprogrammet for konkurranseevne og innovasjon (CIP). Programmene som inngår i denne søylen, er omtalt i Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon.

EUs program for næringsliv og entreprenørskap (MAP)

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

EU vedtok i 2000 en næringspolitisk målsetting om å bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien innen 2010 (Lisboa-strategien). Sentralt i dette arbeidet var EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap (MAP-programmet).

MAP-programmet ble opprettet for å skape bedre vilkår for små og mellomstore bedrifter i Europa. Programmets målsetting var å stimulere nasjonale myndigheter til å utvikle en god næringspolitikk. MAP-programmet rettet seg mot hele næringslivet, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter (SMB). Programmet hadde tre virkeområder:

- identifisering, utveksling og utvikling av gode bedriftsfremmende tiltak gjennom konkrete prosjekter
- tiltak som skulle bidra til å bedre informasjon om EU og det indre marked
- finansielle virkemidler som skulle sikre tilgang på kapital for entreprenører og små og mellomstore bedrifter

EU vedtok en økonomisk ramme på 450 mill. euro for programperioden 2001–05. Norges andel av programutgiftene utgjorde om lag 75 mill. kroner, dvs. en gjennomsnittlig årlig utgift på om lag 15 mill. kroner. Programmet skulle i utgangspunktet vare fram til 2005, men ble forlenget til 2006, jf. St.prp. nr. 1 (2005–2006).

Resultatrapport 2008

Fra 2007 ble MAP programmet videreført innenfor det nye rammeprogrammet for konkurranseevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007–13. Konkrete prosjekter som ble igangsatt i regi av MAP, blir fullført og avsluttet i regi av CIP-programmet. I 2008 ble det først og fremst utarbeidet studier som har bidratt til å øke kunnskapsgrunnlaget til norske aktører.

Budsjettforslag 2010

Betalingsopplegget til Europakommisjonen innebærer at det vil bli krevd inn kontingent til MAP knyttet til gjennomføring av prosjekter med flere års varighet og som avsluttes i 2007, 2008 og 2009. Det budsjetteres ikke med netto utbetaling av kontingent til MAP på grunn av tilbakeføring av for mye innbetalt kontingent for 2008.

EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) – Delprogram for innovasjon og entreprenørskap

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

CIP er et sjuårig EU-program for perioden 2007–13. Målet for programmet er å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt og inkluderende informasjonssamfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa. Programmet har særlig fokus på små og mellomstore bedrifter.

Sammen med EUs instrumenter for gjennomføring av Unionens regionalpolitikk (strukturfondene), EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling og programmet for livslang læring, framheves CIP som Europakommisjonens viktigste verktøy for å oppnå økt sysselsetting og økonomisk vekst i Europa. Målsettingene i CIP skal nås gjennom tre delprogram (søylar):

- Innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet
- IKT-programmet
- Energiprogrammet

Nærings- og handelsdepartementet har et overordnet ansvar for å koordinere den norske deltakelsen i CIP-programmet og har fagansvaret for aktivitetene innenfor delprogrammet for innovasjon og entreprenørskap. Dette delprogrammet skal øke små og mellomstore bedrifters tilgang til kapital for å finansiere teknologisk utvikling og innovasjon. Programmet skal også bidra til at samarbeidet mellom små og mellomstore bedrifter styrkes, særlig på tvers av landegrenser, og til at administrative og regulatoriske hindringer for innovasjon fjernes. Programmet skal legge særlig vekt på miljøvennlig innovasjon. Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Olje- og energidepartementet er fagansvarlige for henholdsvis IKT-programmet og Energiprogrammet.

Stortinget behandlet og besluttet norsk deltakelse i CIP 8. mai 2007, jf. St.prp. nr. 50 og Innst. S. nr. 181 (2006–2007). Norge ble formelt med i CIP fra 30. juni 2007.

CIP har en økonomisk ramme på om lag 3,6 mrd. euro for perioden 2007–13, fordelt med ca. 2,16 mrd. euro til søylen for innovasjon og entreprenørskap, 720 mill. euro til IKT-søylen og 720 mill. euro til energisøylen. Den samlede kontingentforpliktelsen for norsk deltakelse i CIP er beregnet til om lag 85 mill. euro. I tillegg kommer utgifter til nasjonal oppfølging og nasjonale eksperter, beregnet til om lag 12 mill. kroner pr. år. Nærings- og handelsdepartementet skal finansiere tre nasjonale eksperter under delprogrammet for innovasjon og entreprenørskap. Et nasjonalt kon-

taktpunkt for delprogrammet er etablert i Innovasjon Norge. Det nasjonale kontaktpunktet skal bl.a. informere norske aktører om mulighetene knyttet til CIP, og mobilisere til størst mulig norsk uttelling fra programmet. Fra 2010 vil det bli brukt om lag 2 mill. kroner til prosjektetableringsstøtte for å øke mulighetene for god norsk uttelling fra programmet. Kontaktpunktet skal også sikre god koordinering av den nasjonale oppfølgingen av CIP mot oppfølgingen av norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling.

Resultatrapport 2008

Europakommisjonen har etter utlysning tildelt Innovasjon Norge oppgaven å drifte Enterprise Europe Network (EEN) i Norge. EEN er et europeisk nettverk av nasjonale organisasjoner som skal bidra til innovasjon og bedriftsutvikling. Nettverket erstatter de tidligere Euro Info Centre-nettverket og Innovation Relay Centre-nettverket. Den nasjonale delen av dette nettverket har 19 personer i arbeid over hele landet og tilbyr tjenester som skal bidra til at norske bedrifter utnytter markedsmuligheter og ivaretar sine rettigheter i EUs indre marked og EØS. EEN jobber aktivt med å fremme europeisk samarbeid og bidra til økt norsk deltakelse i EUs programmer. Det vises til nærmere omtale under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 70.

I tillegg har Norge deltatt aktivt i en rekke studier og ekspertgrupper. Bl.a. har Norge deltatt med en kandidat i en «Expert Group on Family Business». En annen ekspert har deltatt i «Policy-relevant Research on Entrepreneurship and SMEs». Dette er med på å øke kunnskapsgrunnlaget til politikere, virkemiddelapparat og kunnskapsmiljøer i Norge.

Næringslivet og andre relevante aktører er trukket med i den norske implementeringen av programmet gjennom en referansegruppe.

Delprogrammet for innovasjon og entreprenørskap i CIP retter seg mot næringslivet og bedriftene ved at programmet skal bidra til å bedre rammevilkårene og stimulere til økt tilgang på finansiering, teknologi og innovasjon. Store deler av programmet fungerer indirekte, ved å skape bedre policy, spre god praksis og styrke nettverk, klynger og møteplasser for erfaringsutveksling. CIP er derfor ikke et program hvor bedrifter i stor grad kan delta direkte. Dette vil gjøre det vanskeligere å måle resultater av norsk deltakelse.

Budsjettforslag 2010

Innovasjon og entreprenørskapsprogrammet er beregnet å kreve om lag 440 mill. kroner i samlet

norsk kontingent (om lag 50 mill. euro), dvs. om lag 63 mill. kroner i gjennomsnitt pr. år i programperioden 2007–13. For 2010 er kostnadene for deltakelse i Innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet anslått til om lag 40 mill. kroner. Beløpet dekker:

- netto årskontingent basert på foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen etter fratrukk for ubrukte midler av utbetalt kontingent i 2008
- utgifter til kontaktpunktjenester, prosjektetableringsstøtte og nasjonalt sekretariat som ivaretas av Innovasjon Norge
- utgifter til tre nasjonale eksperter

På dette grunnlag foreslås det avsatt om lag 40 mill. kroner til dekning av utgifter til innovasjons- og entreprenørskapsprogrammet i CIP.

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

EFTA/EØS-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positivt for verdiskapingen og gir norsk næringsliv like vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Ut over de rent formelle finansieringsforpliktelsene Norge har i henhold til EØS-forhandlingene, vil det reelt sett være vanskelig å kunne delta fullt ut i det indre marked uten å bidra til programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer. Midlene benyttes til konkrete tiltak for å sikre et godt fungerende indre marked, herunder informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner, og innsamling av informasjon om hvordan det indre marked fungerer.

Resultatrapport 2008

Europakommisjonen finansierte i 2008 en rekke studier om bl.a. tjenestesektoren og finanssektoren i det indre marked. Den finansierte også informasjonstiltak rettet mot forbrukere og næringsliv om bl.a. problemløsningsnettverket SOLVIT. Europakommisjonen gjennomførte i samarbeid med EØS-landene flere undersøkelser med sikte på å følge opp politikken for det indre marked (Single Market Review).

Budsjettforslag 2010

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2010 i tråd med dagens ordning. Det vil

bl.a. bli lagt vekt på gjennomføring av nytt regelverk for handel av varer, den såkalte varepakken. Det legges til grunn at regelverket vil medvirke til å styrke handelen med varer i det indre marked. Videre vektlegges administrativt samarbeid gjennom bl.a. informasjonssystemet for det indre marked, styrket markedstilsyn og bedre samordning av informasjon til næringsdrivende og privatpersoner. Kommisjonens meddelelse om gjennomgangen av det indre marked (Single Market Review) fra november 2007 vil ligge til grunn for tiltakene som prioriteres.

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt 5,5 mill. kroner til deltakelse i arbeidet med gjennomføring og utvikling av det indre marked.

Marco Polo-programmet

Tilstandsbeskrivelse og målsetting

Hovedmålet med Marco Polo-programmet er å fremme et mer miljøvennlig godstransportsystem, bl.a. ved å redusere vegtransporten og dermed avhjelpe miljø- og kapasitetsproblemene i europeisk transport. Programmet gir støtte til foretak som legger om sine internasjonale godstransporter i en bærekraftig retning, bl.a. ved å overføre transport fra et mer overbelastet vegnett til sjø- eller banetransport. Marco Polo-programmet har en internasjonal dimensjon ved at støtte kun kan gis til grensekryssende transport. Det kreves samarbeid mellom deltakere fra minst to EU-medlemsstater, eller mellom foretak i minst et medlemsland og et tredjeland. Norge deltar på lik linje med EUs medlemsland slik at norske interessenter kan fremme prosjektsøknader på linje med medlemsstater. Markedsføring av Marco Polo programmet skjer bl.a. gjennom Norsk senter for nærskipfart (Short Sea Promotion centre Norway) og Samferdselsdepartementets Marco Polo-hjemmeside.

Marco Polo I-programmet ble startet opp i 2003 og omfattet treårsperioden 2004–06.

Europakommisjonen vedtok å erstatte Marco Polo I-programmet med et utvidet Marco Polo II-program fra 1. januar 2007. Norsk deltakelse i Marco Polo II-programmet ble vedtatt av Stortinget i juni 2007. Marco Polo II-programmet gjelder perioden 2007–13 og har en økonomisk ramme på 450 mill. euro. Norges andel er beregnet til om lag 9,6 mill. euro. Den norske deltakelsen i Marco Polo II dekkes av Samferdselsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet med en tredjedel hver.

Resultatrapport 2008

I 2008 ble det innført en ordning med forprosjektstøtte på kr 150 000 til forberedelse av søknader til EUs Marco Polo program. Søtten kanaliseres gjennom Innovasjon Norge og Samferdselsdepartementet. Under Marco Polo II er det foreløpig gitt støtte til ett prosjekt under norsk ledelse. Det gjelder stiftelsen Norstella som for perioden 2006–09 er tildelt 900 000 euro til utvikling av elektroniske meldingsstandarder for å effektivisere nærskipfarten i Europa. For 2008 var det totalt i overkant 40 søknader, derav to norske. 31 søknader ble utvalgt til videre forhandlinger og fikk tilsagn om støtte på om lag 31 mill. euro. Det ble ikke gitt tilsagn om støtte til de to norske søknadene.

Budsjettforslag 2010

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 3,5 mill. kroner til dekning av Nærings- og handelsdepartementets utgifter til deltakelse i Marco Polo II-programmet.

Oppsummering av budsjettforslag for posten

Det foreslås en bevilgning til internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer på til sammen 56 mill. kroner for 2010. De endelige kontingentkravene fra Europakommisjonen kan avvike noe fra den fordelingen som er en angitt foran.

Kap. 929 Norsk Designråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilskudd	25 000	36 000	36 000
	Sum kap. 929	25 000	36 000	36 000

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv vil være et vesentlig bidrag til å skape et nytt og mer innovativt næringsliv. Tilskuddet til Norsk Designråd er et viktig bidrag for å nå dette målet.

Norsk Designråd er en privat stiftelse med 18 ansatte. Formålet er å fremme bruk av næringsrettet design som et strategisk innovasjonsverktøy for å oppnå større konkurranseevne og lønnsomhet i norsk industri og næringsliv. Norsk Designråd markedsfører betydningen av god design som innovasjonsverktøy og konkurransefaktor for både industri og tjenesteytende næringer, og arbeider aktivt gjennom rådgivning og designerformidling for å få norske bedrifter til å bruke design strategisk i sin produktutvikling og markedsføring.

Målgruppen er primært næringslivet i hele Norge, og midlene innrettes mest mulig mot bedriftsrettede tiltak. Det legges særlig vekt på små og mellomstore bedrifter. Norsk Designråd har en samarbeidsavtale med Innovasjon Norge som innebærer at Norsk Designråd får benytte Innovasjon Norges distriktskontorer i arbeidet med designformidling.

Norsk Designråd etablerte aksjeselskapet Norsk design og Arkitektursenter i Oslo (DogA) i 2004 sammen med Norsk Form. Formålet var bl.a.

å skape større oppmerksomhet og kunnskap om verdien av næringsrettet design, og få en arena for utveksling og overføring av kompetanse mellom næringsliv og designere ved å tilby lokaler for utstillinger, konferanser og seminarer. De to stiftelsene er samlokalisert i senteret.

Resultatrapport 2008

Norsk Designråd hadde i 2008 driftsinntekter på 30 mill. kroner. Av dette utgjorde 25 mill. kroner ordinært tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, tilskudd fra andre og noe egeninntjening. Driftsresultatet viser et underskudd på om lag 0,9 mill. kroner i 2008.

Norsk Designråd fortsetter å styrke nettverks-samarbeidet med Innovasjon Norge med mål om en klar arbeidsdeling, hvor Innovasjon Norges kundebehandlere tilegner seg tilstrekkelig kompetanse til å tilby designrådgivning i hele landet. I samarbeid med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge har Norsk Designråd igangsatt et arbeid for å utarbeide en digital veileder for SkatteFUNN-søknader beregnet på bedrifter som ønsker å satse på design i sitt FoU-arbeid.

I 2008 har Norsk Designråd deltatt i en ressursgruppe for å opprette en designerdatabase. Designerdatabasen ble lansert på Næringslivsdagen i

november. Norsk Designråd har prosjektlederansvaret for tjenesten.

Til sammen ble det i løpet av året arrangert 44 seminarer, kurs, workshops og foredrag. I tillegg til de faste hovedarrangementene Designdagen og Næringslivsdagen, arrangerte Norsk Designråd den internasjonale konferansen European Business Conference 2008 – Innovation Through Inclusive Design. Det ble i 2008 utarbeidet 45 nyhetssaker i 2008 mot 26 nyhetssaker i 2007. Pressestatistikken viser 792 presseklipp i 2008 mot 843 i 2007. En stadig større andel av Norsk Designråds kommunikasjon med målgruppene foregår elektronisk. I 2008 var det totalt ca. 7 500 mottakere av Norsk Designråds elektroniske nyhetsbrev. DogA Magasinet ble lagt ned i 2008 etter en evaluering på slutten av året, hvor det kom fram at produksjon og distribusjon ble for kostbart.

Norsk Designråd gjennomførte fem designutstillinger i 2008 mot sju i 2007. Den ene utstillingen var «100% Norway» i London under Storbritannias viktigste design- og interiørmesse. Den norske standen hadde mange besøkende og fikk god pressedeckning også i internasjonal fagpresse.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås et tilskudd på 36 mill. kroner til Norsk Designråd i 2010.

Tilskuddet skal bl.a. brukes til bedriftsrådgivning og veiledning om bruk av design i hele landet, arbeid med designdrevet innovasjon, markedsføring av design overfor næringslivet og internasjonal eksponering av norsk design og norske designere. Norsk Designråd skal ha bransjefokus på maritim industri, reiseliv og mat- og treindustrien.

10 mill. kroner av tilskuddet foreslås forbeholdt DIP (Program for designdrevet innovasjon). Norsk næringsliv har i liten grad en systematisk og brukerstyrt tilnærming til sitt innovasjonsarbeid. Programmet skal stimulere til bruk av designmetodikk fra og med idéfasen i bedriftenes innovasjonsarbeid og helt fram til markedsintroduksjon. Internasjonale undersøkelser viser at en slik tilnærming gir økt innovasjon og verdiskaping. Utvalgte bedrifter vil bli invitert til et forpliktende samarbeid med fokus på metodeutvikling, prosess, ressursbruk og resultat. Hovedmålet er å styrke utviklingen av nye varer eller tjenester i bedriftene. Programmet skal gi økt kunnskap om metodikken

og nytten av den hos den enkelte bedrift og på nasjonalt nivå.

Kap. 931 Miljøtiltak

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Det vises til nærmere omtale av saken og grunnlaget for det statlige tilskuddet til finansiering av kvikksølvrensaneanlegg ved Celsa Armeringsstål AS i Mo i Rana i St.prp. nr.1 (2008–2009).

Bedriften er Nordens eneste produsent av armeringsprodukter og er Norges største gjenvinningsbedrift. På bakgrunn av vurdering av prosjektplanen for kvikksølvrensaneanlegget, ble det gitt en tilskuddsbevilgning på 21 mill. kroner på statsbudsjettet for 2008, jf. St.prp. nr. 1 (2007–2008).

Innovasjon Norge er ansvarlig for oppfølging av prosjektet og utbetaling av tilskuddet. Kvikksølvrensaneanlegget ble ferdigstilt høsten 2008. Rensaneanlegget er satt i drift og bedriften samarbeider med Statens forurensningstilsyn (SFT) om måling av effekten. Støtten til rensaneanlegget er utbetalt i 2009.

Kap. 932 Ekstraordinære næringsutviklingstiltak

Post 70 Næringsfond ved vern av Vefsnavassdraget

Vedrørende 2009:

Ved St.vedtak 19. juni 2009 ble det gitt en bevilgning på 150 mill. kroner til næringsfond for Hattfjelldal, Grane, Vefsn og Hemnes kommuner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Formålet med bevilgningen er å redusere ulempene ved vernet av Vefsnavassdraget. Tiltaket skal legge til rette for ny næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser i kommunene.

Fondsmidlene er fordelt med 40 pst. til Hattfjelldal (60 mill. kroner), 40 pst. til Grane (60 mill. kroner), 15 pst. til Vefsn (22,5 mill. kroner) og 5 pst. til Hemnes (7,5 mill. kroner).

Det er etablert separate næringsfond i de fire kommunene. Nærings- og handelsdepartementet har fastsatt særskilt regelverk for forvaltning av næringsfondene og disponering av fondsmidlene. Ved utbetaling av midlene har departementet satt krav om at kommunene gir årlig rapportering om disponeringen av næringsfondsmidlene.

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	11 168	15 000	13 000
73	Støtte ved kapitalvareeksport	42 174	166 500	366 000
74	Norsk deltakelse i EXPO 2010, <i>kan overføres</i>		62 500	12 500
	Sum kap. 934	53 342	244 000	391 500

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske internasjonaliseringssjekter og til eventuell norsk deltakelse i verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drøhjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultatrapport 2008

I 2008 ble det avsatt 8 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved 60 utenriksstasjoner. Hoveddelen av tilskuddet gikk til stasjonene i Europa, Nord-Amerika og Asia. Ved tildeling av midler ble det bl.a. lagt vekt på større sjekter i vekstmarkeder og strategisk viktige markeder for norsk næringsliv. Videre ble det lagt vekt på sjekter som er relevante i en innovasjons- og forskningssammenheng, og sjekter som er medfinansiert fra næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet. Midlene ble brukt til å finansiere i underkant av 100 nærings- og profileringsrelaterte sjekter i 2008.

Til arbeidet med strategiske internasjonaliseringssjekter ble det benyttet om lag 7 mill. kroner i 2008. Tilskuddet gikk til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet under bl.a. statsbesøket til Portugal og Kronprinsens besøk til Chile og Tyrkia. Det ble lagt særlig vekt på tiltak som kan bidra til å forsterke den langsik-

tige profilerings- og døråpningseffekten, herunder forberede deltakelsen på EXPO 2010.

Prioriteringer 2010

Nærings- og handelsdepartementet vil også i 2010 stimulere til næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidssjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil videre gjennomføre strategiske internasjonaliseringssjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer. Aktiviteter i Norge og Kina i tilknytning til verdensutstillingen EXPO 2010 i Shanghai vil være særskilt prioritert.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås bevilget 13 mill. kroner til dekning av utgifter til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringssjekter i 2010.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Om ordningen

Formålet med ordningen er å tilby norske eksportører av kapitalvarer og relaterte tjenester et konkurransedyktig eksportkreditttilbud. Dette innebærer at ordningen skal fremme norsk eksport ved å sørge for at norske, offentlig støttede eksportkreditter tilbys på like gode vilkår som offentlige støttede eksportkreditter fra våre konkurrentland. Ordningen skal bidra til at norske eksportører av kapitalvarer kan konkurrere på like vilkår som andre eksportører med nasjonale eksportkredittordninger.

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til utenlandske importører av norske kapitalvarer og norske rederier i internasjonal konkurranse, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978. Utgangspunktet for ordningen er den OECD-til-

knyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits and Export Credit Guarantees». Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene, bl.a. når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport. 108-ordningen har vært administrert av Eksportfinans ASA så lenge den har eksistert.

CIRR-lån er fastrentelån med rente lik statsobligasjonsrenten i den aktuelle valutaen pluss ett prosentpoeng. Rentesatsen bindes før en begynner å trekke på lånet, noe som innebærer at ordningen gir låntaker en gratis fastrenteopsjon. Lånet blir attraktivt dersom markedsrenta stiger før lånet kommer til utbetaling. Alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering. Eksportfinans tar ikke kreditt-risiko, men krever at bankene og/eller Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) stiller garanti for lånene.

Eksportfinans blir kompensert for å forvalte ordningen gjennom en margin på utestående beholdning av lån. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene på utlåne ikke fullt ut dekker innlån- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Bevilgningen vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlåne og valutabevegelser. Staten bærer følgelig en risiko knyttet til ordningens økonomiske resultat.

Oppfølging og kontroll under ordningen er basert på rapportering fra Eksportfinans om utbetalinger av nye lån og om forventede framtidige utbetalinger. Revidert regnskap for avtalen skal legges fram. Det er budsjettoppfølgingsmøter og kontaktmøter i løpet av året. Eksportfinans skal orientere departementet løpende dersom kostnadene knyttet til ordningen blir vesentlig større enn forutsatt i prognosene. Eksportfinans skal vurdere strategisk og operativ risiko knyttet til måloppnåelse, og om nødvendig iverksette konkrete tiltak for å redusere risikoen. Ordningen gjennomgikk en ekstern evaluering i 2007. I denne ble det funnet at

norske bedrifter får konkurransedyktige tilbud av CIRR-lån. Særlig gjelder dette for små lån. Departementet vurderer også løpende om de norske ordningene gir konkurransedyktige betingelser.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet i 2008 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2010. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans for den mellomværende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Resultatrapport 2008

I 2008 ble det utbetalt nye lån for over 14 mrd. kroner. Til sammenligning ble det utbetalt 11,5 mrd. kroner i nye lån i 2007 og 5 mrd. kroner i 2006. Ved utgangen av 2008 var samlet utlån under 108-ordningen 31,6 mrd. kroner mot 17,6 mrd. kroner ved utgangen av 2007.

Det høye totalbeløpet med CIRR-lån, som ble utbetalt i 2008, har sammenheng med flere forhold. Utviklingen i renteforholdene i Norge og internasjonalt har gjort de gratis opsjonene i tilsagn om CIRR-lån mer verdifulle for låntakere. Gunstige konjunkturer innenfor maritim industri og offshorenæringen har medført stor eksport og derved stor etterspørsel etter finansiering av kapitalvarer. Lån under 108-ordningen finansierer mange kontrakter som er signert opp til to-tre år før utbetaling. Dette gjør at samlet årlig beløp utbetalt med CIRR-lån forventes å være høyt også i 2009 og 2010. Høsten 2008 ble uroen i finansmarkedet stadig sterkere og tilgangen til langsiktig finansiering vanskeligere. Sterkere begrensning av tilbudet om langsiktig eksportfinansiering fra andre finansinstitusjoner gjorde 108-ordningen viktigere som finansieringskilde for norske eksportører av kapitalvarer.

Tabellen under viser årlige underskudd på ordningen i perioden 2003 til 2008. Dette underskuddet dekkes av staten. Det økte underskuddet skyldes hovedsakelig en økning i lånevolum.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til dekningsstidspunktet

	(i mill. kroner)					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Underskudd på avregningskontoen	40,1	34,9	28,8	42,2	166,5	366

Siden sommeren 2008 har norske eksportører inngått vesentlig færre nye kontrakter enn i årene før, slik at samlet utbetalt CIRR-lån pr. år forventes å bli

lavere fra 2011. Utbetalingene under CIRR-ordningen vil i stor grad gjenspeile aktivitetsnivået hos eksportørene. Svakere konjunkturer, som nå ser ut

til å ramme norske eksportørene av kapitalvarer og skip, gjør at usikkerheten om framtidige utbetalinger nå er større enn før.

Som følge av uroen i finansmarkedene høsten 2008 ble det vanskelig for Eksportfinans å ta opp langsiktige lån til akseptable betingelser. For å sikre fortsatt tilbud om finansiering av eksportkontrakter, ble det i november 2008 framforhandlet en avtale om at staten skal tilby Eksportfinans markedsmessige lån med bestemte vilkår i to år framover, jf. omtale under kap. 2428 Eksportfinans ASA.

Sammen med Nærings- og handelsdepartementet og GIEK deltar Eksportfinans i eksportkredittgruppene i OECD. Hovedfokus i 2008 har vært finansuroen og virkningen den har hatt på tilgangen på eksportfinansiering. På møtene i OECD har landene delt sine erfaringer og kommet med en felles erklæring om at landene vil sørge for at sine eksportfinansieringsordninger er operative for å motvirke de uheldige konsekvensene av finansuroen.

Eksportfinans har bidratt i arbeidet med St.meld. nr. 10 (2008–2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi. I meldingen blir

Eksportfinans sammen med GIEK oppfordret til å være en pådriver i OECDs eksportkredittgrupper når det gjelder arbeidet med implementeringen av konkrete retningslinjer for ivaretagelse av arbeidsvilkår. I tillegg er de to institusjonene bedt om å utarbeide egen policy for samfunnsansvar som skal prøves ut i praksis i løpet av 2009.

Det er et fortsatt betydelig behov for finansiering i markedet. Eksportfinans sitt anslag på utbetaling av nye lån i 2009 er om lag 16 mrd. kroner. Det hefter stor usikkerhet ved anslag på samlet årlig utbetalt beløp under 108-ordningen. Både markedsutsiktene for eksportørene, tilgangen til innlån fra finansmarkedet og framtidige rente- og marginnivåer er beheftet med stor usikkerhet. Dermed blir det også stor usikkerhet omkring framtidige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen.

Tabellen nedenfor viser anslåtte belastninger på avregningskontoen for årene 2009–12. Anslagene er basert på ordrebeholdningen ved utgangen av andre kvartal 2009.

Anslag på underskudd på avregningskontoen i årene 2009–12 til utbetaling i 2011–14

	(i mill. kroner)			
	2009	2010	2011	2012
Underskudd på avregningskontoen	512	485	478	451
Utgift for staten inkl. renter	565	536	528	498

Budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på totalt om lag 366 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2010. Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 332,3 mill. kroner for 2008 og rentegodtgjørelsen utgjør om lag 33,7 mill. kroner.

Videre foreslås at Eksportfinans ASA gis tilsgagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen fram til 31. desember 2010, jf. Forslag til vedtak VI, 2 a.

Det forutsettes at Nærings- og handelsdepartementet må godkjenne Eksportfinans ASA sin innlånspraksis for ordningen, jf. Forslag til vedtak VI, 2 b.

Post 74 Norges deltakelse på EXPO 2010

Norge vil delta på verdensutstillingen EXPO 2010 i Shanghai. Utstillingen finner sted fra 1. mai til 30. oktober 2010 og har som formål å fremme internasjonale relasjoner gjennom å skape et

forum for utveksling av ideer og erfaringer innenfor næringsliv, kultur, forskning og teknologi. Tema for verdensutstillingen 2010 er «Better City, Better Life» med fokus på harmonisk sameksistens av ulike kulturer, by og land, bærekraftig økonomisk utvikling, miljø, forskning og utvikling. Den tematiske vinklingen på EXPO 2010 berører dermed en rekke departementers ansvarsområder. Nærings- og handelsdepartementet har samordnet interessene knyttet til utviklingen av konsept, budsjett og ulike aktiviteter.

Norge på EXPO 2010 Shanghai er et offentlig-privat samarbeidsprosjekt som er organisert som et prosjekt under Innovasjon Norge. Det er etablert et EXPO-laug bestående av de største private bidragsyterne. Dette er Det Norske Veritas, Kongsberg Gruppen, Wilh. Wilhelmsen ASA, StatoilHydro ASA og reiselivsnæringen. Innovasjon Norge har oppnevnt et prosjektstyre.

EXPO 2010 er ventet å bli den største verdensutstillingen i nyere tid. Over 200 land og internasjonale organisasjoner har annonsert sin deltakelse.

Det er ventet 70 mill. besøkende. Kinesiske myndigheter knytter betydelig prestisje til utstillingen.

Tema for Norges deltakelse er «Norway – Powered by Nature». Bærekraft er en viktig del av det budskapet Regjeringen ønsker å formidle på EXPO 2010, og konseptet legger vekt på bærekraft i alle ledd. Paviljongen er et landskap og en arena for opplevelser og læring. Det legges vekt på bærekraft gjennom valg av materialer, ressursbruk, energieffektivisering og gjennom etterbruk av paviljongen.

Norges deltakelse på EXPO 2010 skal bidra til å styrke det bilaterale forhold til Kina, bidra til Norges omdømmebygging og være en katalysator for norsk næringsliv. Deltakelse er i tråd med Regjeringens Kina-strategi hvor det heter at Regjeringen vil «arbeide for å fremme norske næringsinteresser, norsk spisskompetanse og norske verdier» i Kina. Deltakelsen på EXPO 2010 er en viktig brikke i en langsiktig norsk satsing i Kina.

Med deltakelse ønskes det å:

- posisjonere norsk næringsliv
- skape møteplass for politikk og næringsliv
- utvikle bilaterale forbindelser
- generell Norges-profilering og omdømmeutvikling
- presentere Norge som reisemål
- styrke FoU-samarbeidet Norge-Kina
- styrke kulturelt samarbeid

Kap. 937 Svalbard Reiseliv AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
71	Tilskudd	2 000	2 100	2 100
	Sum kap. 937	2 000	2 100	2 100

Post 71 Tilskudd

Tilskuddet gis til Svalbard Reiseliv AS, som er eid av Svalbard Reiselivsråd. Svalbard Reiselivsråd er en sammenslutning av aktører med interesser knyttet til reiselivet på Svalbard. Ved utgangen av 2008 var 61 bedrifter medlemmer av rådet, en økning på sju bedrifter fra året før. Svalbard Reiseliv AS sin virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og gjennom tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for et miljøtilpasset reiseliv ved å informere, profilere og markeds-

Finansiering

Norges deltakelse er et samarbeidsprosjekt mellom stat og næringsliv. Hoveddelen av det statlige bidraget på til sammen 75 mill. kroner fordelt på 62,5 i 2009 og 12,5 mill. kroner i 2010 er knyttet til bygging, utforming og avvikling av den norske paviljongen. Paviljongen skal være ferdig konstruert innen november 2009 og ferdig utformet innvendig i løpet av første kvartal 2010. Pr. 26. august 2009 var 50 mill. kroner sikret fra andre aktører. Det arbeides løpende med å skaffe ytterligere bidrag.

Evaluering og kriterier for måloppnåelse

Nærings- og handelsdepartementet skal evaluere Norges deltakelse på EXPO 2010 og spesielt vurdere måloppnåelsen i forhold til om prosjektet har fungert med hensyn til organisering, økonomi og finansiering, paviljongen som arena for å fremme det overordnede formålet med Norges deltakelse, kontakt med EXPO-organisasjonen og oppfølging av samfunnsansvar.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på 12,5 mill. kroner til drift under utstillingsperioden og for avvikling.

føre Svalbard som reisemål. Svalbard Reiseliv AS skal ivareta Svalbards vertskaps- og informasjonsforpliktelser gjennom:

- drift av helårig turistinformasjon
- basismarkedsføring av Svalbard
- statistikkarbeid

Svalbard Reiseliv AS skal bidra til å utvikle et reiseliv i tråd med reiselivsnæringens og Regjeringens overordnede mål om bærekraftig og miljøtilpasset turisme på Svalbard, som skissert i St.meld. nr. 22 (2008–2009) Svalbard. Kompetanseoppbygging, kvalitetssikring og fremme av samarbeid står sentralt for selskapet. Selskapet skal bidra til en kontrollert utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Reiselivsnæringen deltar i samarbeidsprosjekter med andre arktiske land og regioner om utvikling av et miljøtilpasset reiseliv. Kriterier for måloppnåelse for tilskuddet til Svalbard Reiseliv AS er knyttet til selskapets drift på ovennevnte områder og miljøtilpasset utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Resultatrapport 2008

I alt 40 094 gjester ankom Svalbard i 2008, en økning på 12 pst. i forhold til året før. Det ble registrert 88 951 gjestedøgn ved overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en økning på 3,2 pst. sammenlignet med året før. Belegget ved overnattingsbedriftene sank noe fra 45,6 pst. i rekordåret 2007 til 44,8 pst. i 2008. Beleggsnedgangen, til tross for økning i antall gjestedøgn, skyldes at romkapasiteten ble økt, og at det gjennomsnittlige antallet overnattinger pr. gjest har fortsatt å gå ned. Ca. 67 pst. av de besøkende til Svalbard kom i 2008 fra Norge. Siste tilgjengelige statistikk viser at reiselivet i 2007 genererte 211 årsverk, og i tillegg 83 årsverk i avledet virksomhet. Departementet er fornøyd med måloppnåelsen i Svalbard Reiseliv AS. Selskapet har over en rekke år bidratt til å fremme en lønnsom reiselivsnæring på Svalbard, og selskapets arbeid er et viktig bidrag for å nå Regjeringens mål om bærekraftig og miljøtilpasset turisme på Svalbard.

Det ble i 2008 gjennomført en omfattende undersøkelse av besøkende til Svalbard. Denne undersøkelsen gir et godt utgangspunkt for videre markedsførings- og strategiarbeid. Sesongsvingninger er en sentral utfordring for reiselivet på Svalbard, og for å øke turisttilstrømmingen i lavsesongene ble det i 2008 igangsatt et prosjekt som skal markedsføre Svalbard som destinasjon også i mørketida.

Blant miljøaktivitetene til Svalbard Reiseliv AS i 2008 var bistand til det årlige prosjektet «Clean up Svalbard» i regi av Sysselmannen og arbeid med prosjektet «Plastposefritt Svalbard». I tillegg samarbeider Svalbard Reiseliv AS med Norsk Institutt for Naturforskning om et forskningsprosjekt som skal se nærmere på reiselivets påvirkning på natur og miljø på Svalbard. Svalbard Reiseliv AS gjennomførte også guide- og turlederopplæring som et viktig element for å sikre miljøriktig og trygg ferdsel på øygruppen. Parallelt ble det arbeidet med utvikling av et ettårig høgskolestudium i arktisk naturguiding i samarbeid med Universitetssenteret i Svalbard (UNIS) og Høgskolen i Finnmark.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS.

Kap. 938 Omstillingstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	3 500	1 000	
	Sum kap. 938	3 500	1 000	

Bakgrunn og målsettinger for tilskuddet

I 2001 ble det fastsatt en tilsagnsramme for tilskudd til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune på 120 mill. kroner. Bakgrunnen for tilskuddet var at en vesentlig del av inntektene ved salget av AS Sydvaranger skulle føres tilbake til lokalsamfunnet. Omstillingstilskuddet skal bidra til å sikre mangfold i næringsvirksomheten og styrke næringsgrunnlaget i kommunen.

Tilskuddsmidlene er i samråd med kommunen fordelt på følgende seks hovedgrupper av tiltak:

- Havneutbygging

- Kirkenes kompetansesenter
- Møtested Barentsregionen
- Reiseliv/trivsel (nytt badeanlegg)
- Veiforbindelser
- Kommunalt næringsfond

I perioden 2001–09 er det bevilget til sammen 113,5 mill. kroner, hvorav 110,5 mill. er utbetalt pr. september 2009. Omstillingsarbeidet er tidkrevende, og det vil ennå ta noe tid å gjennomføre gjestående tiltak i programmet. Det foreslås derfor ingen bevilgning for 2010.

Resultatrapport 2008

Det ble bevilget 1 mill. kroner til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune i 2008. I tillegg sto det til

disposisjon 4,5 mill. kroner i overførte midler fra tidligere års bevilgninger. I 2008 ble det utbetalt 3,5 mill. kroner i sluttbidrag for det ferdigstilte badeanlegget.

Kap. 3939 Støtte til skipsbygging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
50	Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter	3 200		
52	Tilbakeføring fra fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter	14 000		
	Sum kap. 3939	17 200		

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 11. desember 2008 ble det bevilget 3,2 mill. kroner i forbindelse med rettsforlik med et islandsk rederi om urettmessig utbetalt støtte under ordningen med støtte til skipskontrakter, jf. St.prp. nr. 29 og Innst. S. nr. 96 (2008–2009).

I statsregnskapet for 2008 er det inntektsført en tilbakeføring til statskassen med 14 mill. kroner fra fondet for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter. Bakgrunnen var kansellering av flere kontrakter om støtte.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
50	Innovasjon – prosjekter, fond	123 500	126 000	350 000
51	Tapsfond, såkornkapitalfond	10 000	10 000	10 000
70	Bedriftsutvikling og administrasjon	412 357	414 300	435 300
71	Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, <i>kan overføres</i>	343 627	380 000	405 000
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>		265 000	265 000
73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>			40 000
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	3 499	3 700	3 700
79	Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>	9 966	15 000	15 500
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	24 547 000	25 800 000	45 900 000
	Sum kap. 2421	25 449 949	27 014 000	47 424 500

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 18. desember 2009 ble rammen for Innovasjon Norges lavrisikolåneordning økt med

1 mrd. kroner i 2008 og 2009, til totalt 2,5 mrd. kroner, jf. St.prp. nr. 30 og Innst. S. nr. 104 (2008–2009).

Ved St.vedt. 13. februar 2009 ble post 50 økt med 420 mill. kroner og post 72 med 65 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009). Rammen for innovasjonslåneordningen ble samtidig økt med 600 mill. kroner, og rammen for landsdekkende garantier ble økt med 130 mill. kroner.

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009):

- post 50 ble økt med 167 mill. kroner
- post 70 ble økt med 12 mill. kroner
- ny post 73 Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, ble bevilget med 40 mill. kroner
- post 90 ble økt med 9 800 mill. kroner

Samtidig ble det gjort følgende endringer i lånereammene:

- lavrisikolånerammen ble økt med ytterligere 1 mrd. kroner
- rammen for landsdekkende innovasjonslån ble økt med ytterligere 500 mill. kroner

Vedrørende 2010:

Satsingen på næringsutvikling, innovasjon og internasjonalisering gjennom Innovasjon Norge foreslås videreført i 2010. Innovasjon Norge skal opprettholde, styrke og videreutvikle tjenester og programmer som selskapet har etablert for næringslivet. Dette er viktig for å fremme innovasjon og nyskaping i hele landet, spesielt innenfor næringsområder hvor Norge har kompetanse eller særlige fortrinn. Satsingen på Innovasjon Norge er i tråd med Regjeringens løfte om et styrket offentlig virkemiddelapparat. De operative bevilgningene til Innovasjon Norge foreslås økt fra 1 204 mill. kroner i saldert budsjett 2009 til 1 514,5 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på 25,8 pst.

- Under post 50 foreslås det avsatt 10 mill. kroner til utvikling av nærskipfartsflåten. En effektiv nærskipfartsflåte vil være en sentral del av transporttilbudet langs kysten og vil kunne gi miljøgevinster. I tillegg er det satt av 15,5 mill. kroner til maritim utvikling under post 79.
- Satsingen på etablerere gjennom en landsdekkende etablererstipendordning foreslås videreført fra Regjeringens tiltakspakke, med en ramme på 50 mill. kroner i 2010.
- Det foreslås at rammen for lavrisikolån økes fra 1,5 mrd. kroner i saldert budsjett 2009 til 2,5 mrd. kroner i 2010. Videre foreslås det at rammen for landsdekkende innovasjonslån økes fra 300 mill. kroner i saldert budsjett 2009 til 500 mill. kroner i 2010. Til sistnevnte forelås

det en tilhørende økt bevilgning til tapsavsetninger under post 50.

- Reiselivssatsingen under post 71 foreslås styrket med ytterligere 15 mill. kroner i 2010, til 250 mill. kroner. Minst 15 mill. kroner skal benyttes til særskilt markedsføring av Nord-Norge, en videreføring fra 2009. Videre skal økningen benyttes til nettverksprosjekter som kan stimulere til forpliktende samarbeid om utvikling av helhetlige opplevelser utenom høysesong.
- Regjeringen foreslår å bevilge 100 mill. kroner til en satsing på miljøteknologi. Målet med satsingen er å stimulere til utvikling av pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen miljøteknologi.
- I revidert budsjett for 2009 foreslo Regjeringen å opprette en ny støtteordning for kraftkrevende industri. Det foreslås at denne ordningen videreføres i 2010, med en ramme på 40 mill. kroner.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Innovasjon Norge er organisert som et særlovsselskap, hvor selskapets styre har et selvstendig ansvar for virksomheten og resultatene som oppnås. I tillegg til hovedkontoret, som er lokalisert i Oslo, hadde Innovasjon Norge pr. 31. desember 2008 20 distrikts- og lokalkontorer og utekontorer i 30 land. I 2008 ble det utført om lag 762 årsverk i selskapet, fordelt med 296 på distriktskontorene, 192 på utekontorene og 274 på hovedkontoret. Fra 1. januar 2010 kommer fylkeskommunene inn som deleiere av Innovasjon Norge. Staten, ved Nærings- og handelsdepartementet, vil eie 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen og likt fordelt vil eie 49 pst.

I 2008 utgjorde Innovasjon Norges bevilgninger til sammen om lag 5,2 mrd. kroner i tilskudd, lån, garantier og andre virkemidler. Bevilgningene til Innovasjon Norge fra de oppdragsgivende departementene er økt med om lag 1,1 mrd. kroner fra saldert budsjett 2009 til revidert budsjett 2009. I tillegg er de samlede låne- og garantirammer økt fra om lag 2,8 til om lag 7 mrd. kroner. Økningen skyldes i hovedsak tiltak som er iverksatt i 2009 for å dempe virkningene av finansuroen. Midler til Innovasjon Norges virkemidler bevilges over budsjettene til:

- Nærings- og handelsdepartementet (kap. 2421)
- Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 500, post 21 og kap. 552, post 21 og 72). I tillegg tilføres Innovasjon Norge midler fra Kommunal- og regionaldepartementet gjennom

- bevilgninger til fylkeskommunene (fra kap. 551, post 60, 61, 64 og 71)
- Fiskeri- og kystdepartementet (kap. 1050, post 76 og kap. 2415, post 75)
 - Landbruks- og matdepartementet (kap. 1149, post 71, kap. 1150, post 50 og kap. 1151, post 51)

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgiving. Selskapet skal kombinere de ulike virkemidlene ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjettammer, rammen som følger av EØS-regelverket og de føringene som er lagt for selskapets virksomhet i Lov om Innovasjon Norge, årlige budsjettproposisjoner og øvrige føringer fra ovennevnte departementer og fylkeskommunene.

Tiltak for å avdempe virkningene av finansuroen

Finansuroen har ført til en betydelig økning i søknadsinngang og andre henvendelser til Innovasjon Norge, fra bedrifter som ikke før har hatt et kundeforhold til Innovasjon Norge, inkludert en rekke større bedrifter. Som en del av Regjeringens tiltak for å avdempe virkningene av finansuroen har Innovasjon Norge i 2009 fått betydelig økte rammer.

Lavrisikolånerammen for 2008 og 2009 ble i St.prp. nr. 30 (2008–2009) Ny saldering av statsbudsjettet 2008 økt fra 1,5 mrd. kroner til 2,5 mrd. kroner. Ved St.vedt. 13. februar 2009 ble det opprettet en etablererstipendordning på 150 mill. kroner, bevilgningen til forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) ble økt fra 265 mill. kroner til 330 mill. kroner, innovasjonslånerammen ble økt fra 300 mill. kroner til 900 mill. kroner og den landsdekkende garantirammen ble økt med fra 40 mill. kroner til 170 mill. kroner. Til de to sistnevnte ble Innovasjon Norge tilført 270 mill. kroner til tapsavsetninger, samt tilskudd, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009).

I St.prp. nr. 67 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009 ble lavrisikolånerammen økt fra 2,5 mrd. kroner til 3,5 mrd. kroner og innovasjonslånerammen økt fra 900 mill. kroner til 1,4 mrd. kroner, med tilhørende bevilgning til tapsavsetninger på 167 mill. kroner. Innovasjon Norge ble videre tilført 12 mill. kroner i økte midler til administrasjonskostnader for på en best mulig måte kunne håndtere den økte pågangen som følge av finansuroen. I tillegg ble det satt av 40 mill. kroner til en ny tilskuddsordning for innkjøpskonsortier for kjøp av kraft.

I Dokument nr. 3:4 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 152 (2008–2009), har Riksrevisjonen undersøkt

Innovasjon Norge som statlig næringsutviklingsaktør og stilt spørsmål ved Innovasjon Norges bidrag til innovasjon. Gjennom Regjeringens tiltakspakker har Innovasjon Norge i 2009 mottatt betydelig økte rammer og fått en noe annen rolle enn den tradisjonelle. Selskapet har fått i oppdrag om innenfor rammene å bidra til å utløse flest mulig lønnsomme prosjekter og dermed sikre nye og eksisterende arbeidsplasser. Innovasjon Norge har bidratt til å finansiere mange prosjekter i en periode hvor bankene har vært tilbakeholdne med kredittgivning. Det har dermed gått inn i prosjekter, herunder store prosjekter, som bankene ville ha ivaretatt i en normal situasjon. En del av disse prosjektene har etter Innovasjon Norges vurdering hatt en lavere risiko og innovasjonsgrad enn prosjekter selskapet normalt har støttet.

Hovedmål og delmål

Hovedmålet for Innovasjon Norge er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

I tilknytning til hovedmålet er det gitt noen generelle hensyn og føringer for selskapets virksomhet. Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra hovedmålet er det fastsatt fire delmål om at Innovasjon Norge skal:

- bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet
- bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
- styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
- bidra til næringsutvikling, basert på regionale forutsetninger

I tillegg skal Innovasjon Norge ha et spesielt fokus på prosjekter i idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen. De primære målgruppene er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. Selskapet skal, som

en integrert del av virksomheten, arbeide for å fremme kvinners deltakelse i næringslivet, både som entreprenører og ledere, gjennom særskilte satsinger.

Resultatrapport 2008

For å nå målene har Innovasjon Norge et bredt sett av virkemidler, fra å stimulere til utvikling av en idé til å bidra til at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Overfor samme mottaker kan Innovasjon Norge i enkelte tilfeller benytte flere virkemidler. Resultatrapporten for 2008 tar derfor utgangspunkt i å belyse måloppnåelsen for hele Innovasjon Norges virksomhet.

Resultatene for delmålene og de generelle føringene for Innovasjon Norge belyses ved kunde-effektundersøkelser og evalueringer. Hvert år gjennomfører Innovasjon Norge to undersøkelser for å måle effekten av virksomheten: En førundersøkelse for å avklare mottakernes forventninger til prosjektene, og en etterundersøkelse for å belyse resultatene i etterkant. Rapporteringen nedenfor tar utgangspunkt i en førundersøkelse om bedrifter som fikk tilsagn i 2007, og en etterundersøkelse om bedrifter som mottok støtte i 2004. Begge undersøkelsene er gjennomført i 2008. For delmål som ikke er omfattet av før- og etterundersøkelsen, rapporteres det på aktiviteter gjennomført i 2008.

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Antall nyetableringer økte betraktelig på starten av 2000-tallet med en foreløpig topp i 2006. Tall fra Brønnøysundregistrene og Statistisk sentralbyrå viser en nedgang i antall nyetableringer fra 2006. Dette har fortsatt i 2008 og første halvår av 2009.

Innovasjon Norge bidrar til økt innovasjon gjennom satsing på de tre hovedområdene entreprenørskap, innovasjon i etablerte bedrifter og etablering og oppbygging av regionale og nasjonale innovasjonsmiljøer. Etterundersøkelsen viser at av bedrifter som i 2004 mottok bistand fra Innovasjon Norge, har Innovasjon Norge i stor grad bidratt til innovasjon i produktutvikling (55 pst.), markedsutvikling (36 pst.) og prosessutvikling (36 pst.). Halvparten mente at prosjektet har vært viktig for lønnsomhetsutviklingen, og 49 pst. svarte at prosjektet hadde vært viktig for konkurranseevnen til bedriften. I overkant av halvparten oppga at prosjektet Innovasjon Norge har ytt bistand til, hadde hatt betydning for bedriftens overlevelse. Førundersøkelsen viste at hele 86 pst. av prosjektene ikke ville blitt gjennomført, ville blitt utsatt i tid eller gjennomført i mindre skala uten støtte fra Innova-

sjon Norge (addisjonalitet), noe som er høyere enn tidligere (82 pst. av bedriftene som mottok støtte i 2003 og 56 pst. i 2002). I perioden 2004–08 har Innovasjon Norge bidratt til å skape eller sikre minst 3 200 arbeidsplasser blant de bedriftene som fikk tilsagn i 2004. Det er noe lavere sysselsettings-effekt sammenlignet med bedrifter som fikk tilsagn i 2003 (minst 4 100 arbeidsplasser).

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norges internasjonaliseringsarbeid er konsentrert rundt formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markeds- og konkurranseforhold, utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter og internasjonal utveksling av teknologi og kunnskap. Innovasjon Norges uteapparat og avdelinger ved hovedkontoret behandlet i 2008 om lag 24 000 generelle kundeforhold om internasjonalisering fra norske eller utenlandske bedrifter, organisasjoner eller institusjoner, mot om lag 28 000 henvendelser i 2007. Det ble også gjennomført kurs og kompetansetiltak innenfor internasjonalisering og eksportmarkedsføring, bl.a. gjennom tjenestene International Trade Management og den nye flerbedriftstjenesten Navigator.

Innovasjon Norges programaktivitet er sentral for å bidra til bedriftenes utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter. Innovasjon Norge har flere ordninger som i den sammenheng har til hensikt å fremme internasjonalisering. Programmet Internasjonal vekst skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med konkurransemessige fortrinn og internasjonalt vekstpotensial oppnår lønnsom vekst i internasjonale markeder. Andre ordninger som er spesielt innrettet mot internasjonalisering, er f.eks. FoU-kontrakter, egenkapital gjennom investeringsfond og ulike gjenkjøpsavtaler.

Etterundersøkelsen viste at 65 pst. av bedriftene som mottok tjenester fra Innovasjon Norge i 2004, hadde en omsetningsvekst som følge av deltakelse i Innovasjon Norges prosjekter. Innen programmet Internasjonal vekst ble det i 2008 igangsatt 160 prosjekter for til sammen 136 bedrifter.

Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Globaliseringen har gitt norsk næringsliv større muligheter på nye markeder. Samtidig øker konkurransen om tilgang til kapital, kompetanse og kunder. En viktig del av Innovasjon Norges profileringarbeid er å legge til rette for at bedriftene kan delta i næringslivsdelegasjoner i forbindelse med

statsbesøk og andre offisielle besøk. Gjennom fagseminarer, rundebordskonferanser og nettverksbygging mellom bedrifter får norske bedrifter anledning til å etablere kontakter som det ellers ville tatt lang tid å oppnå. I 2008 deltok 154 bedrifter i statsbesøk/offisielle besøk til Chile, Portugal og Tyrkia. Innovasjon Norge evaluerer hver delegasjonsreise, og tilbakemeldingene viser stor tilfredshet blant deltakerne. Et annet profileringsiltak er tilbud om bistand ved deltakelse på internasjonale fagmesser. I 2008 deltok 327 bedrifter på 28 fagmesser i ulike land. Omtrent 85 pst. av bedriftene som deltok på fagmessene var små og mellomstore bedrifter. Arrangementene har vært konsentrert om sektorene olje/gass, sjømat, IKT og fornybar energi.

Profilering av Norge som reisemål i utlandet skal bidra til at Norge blir det foretrukne reisemålet for den kvalitetsbevisste reisende. Innovasjon Norge utarbeidet i 2005/2006 en merkevarestrategi for Norge som reisemål. Denne ligger til grunn for profileringsarbeidet.

Sentralt i markedsføringen er en ny og forbedret versjon av reiselivsportalen visitnorway.com, nylansert høsten 2008. Det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle visitnorway.com, både ved å lansere nettsiden i nye språkversjoner og ved å knytte til flere norske reisemål til nettsidene. Videre arbeides det med markedsprosjekter for å øke andelen utenlandske operatører som selger reiser til Norge, og pressearbeid for å øke omtalen av Norge som reisemål. I 2008 målte Innovasjon Norge 7 377 artikler i trykte media, 299 tv-innslag og 141 radioinnslag internasjonalt om Norge som reisemål. Dette var en betydelig oppgang fra 2007 og resultatet av et målrettet arbeid mot utenlandske medier. Presseoppslagene er av stor betydning i arbeidet med å gjøre Norge kjent. Prioriterte markeder for profileringsarbeidet i 2008 var Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, Frankrike, Italia, Spania, Storbritannia, USA, Japan, Russland, Kina og Polen. I Sør-Korea og India arbeides det med å utvikle en PR-strategi og etablere et distribusjonsnett.

Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge samarbeider tett med fylkeskommuner og fylkesmenn og er pådriver i en rekke fellesprosjekter, nettverk og møteplasser. Det operative samarbeidet mellom Innovasjon Norges distriktskontorer og de regionale partnerskapene er på flere områder ytterligere styrket i 2008 sammenlignet med tidligere år. Innovasjon Norge har også i 2008, og med økt styrke sammen-

lignet med tidligere år, samarbeidet med Norges forskningsråd, SIVA, fylkeskommunene og det øvrige partnerskapet om omforente og koordinerte satsinger knyttet til utvikling av regionale innovasjonssystemer og næringsklynger, f.eks. innenfor rammen av Forskningsrådets Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI-programmet), SIVAs infrastrukturprogrammer og Innovasjon Norges programmer Norwegian Centres of Expertise (NCE) og Arena.

Regional omstilling er en ekstraordinær innsats over flere år i områder med en sårbar næringsstruktur eller svikt i næringsgrunnet. Innovasjon Norge skal bidra til at arbeid i omstillingsområder drives profesjonelt og målrettet. For hvert område utarbeides det en handlingsplan med klare mål og strategier. Innovasjon Norge foretar årlig programstatusvurdering i alle omstillingsområder i driftsfasen. Vurderingen viser at omstillingsarbeidet drives gjennomgående på en god måte i de fleste omstillingskommunene. Innovasjon Norge har i 2008 hatt ansvaret for oppfølging og kvalitets-sikring av 28 kommuner/regioner på vegne av fylkeskommuner. Det ble i løpet av 2008 startet opp omstillingsprosjekter i 16 kommuner.

Generelt

Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsorientert organisasjon: Førundersøkelsen viser at 63 pst. av bedriftene mener at Innovasjon Norges tjenester er godt tilpasset deres behov, og 80 pst. sier det er svært sannsynlig at de vil benytte Innovasjon Norge også i framtiden. Etterundersøkelsen viser at 38 pst. av bedriftene ble fulgt opp av Innovasjon Norge etter at tilsagnet ble gitt. Om lag 80 pst. av kundene er tilfredse med rådgivningen de har fått.

Innovasjon Norges virksomhet skal korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner: Førundersøkelsen for 2007 viser at i gjennomsnitt 57 pst. av bedriftene mener at bistanden fra Innovasjon Norge var utløsende for at prosjektet ble iverksatt, mot 56 pst. i førundersøkelsen for 2006. Om lag 30 pst. av prosjektene har ført til økt samarbeid med investorer eller andre finansieringsmiljøer. Selskapet bidrar til at en rekke bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter blir realisert. Disse hadde ikke blitt realisert dersom bedriftene kun hadde hatt de private finansmarkedene å spille på. Innovasjon Norge arbeider med å bidra til økt samhandling mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner/

akademia, men har fortsatt en del igjen på dette området.

Innovasjon Norge skal være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng: Innovasjon Norge har videreført samarbeidet med Norges forskningsråd om kunnskapsportalen www.forinn.no, som er en kunnskapsportal for forsknings- og innovasjonspolitikken. I lys av finansuroen ble det i siste del av 2008 levert ulike innspill til departementene. Dette omfattet både beskrivelser av konsekvenser av krisen for Innovasjon Norges kunder og mer generelle vurderinger.

Målgrupper

Av de samlede tilsagnene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene i 2008 gikk 7 pst. til etablerere mot 11 pst. i 2007, 8 pst. til unge bedrifter mot 7 pst. i 2007 og 27 pst. til små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial, som er uforandret fra 2007). Bedrifter med under 20 ansatte mottok 86 pst. av midlene og bedrifter med inntil 100 ansatte 96 pst. av midlene, mot henholdsvis 82 og 92 pst. i 2007. I 2008 gikk 27 pst. av de samlede tilsagnene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene til prosjekter rettet mot kvinner, mot 19 pst. i 2007. Resultater av Innovasjon Norges kvinnesatsing er nærmere omtalt i Del III av proposisjonen.

Samarbeidsavtaler

Regjeringen legger vekt på at det samlede tilbudet til næringslivet er helhetlig og slagkraftig. Innovasjon Norge har inngått samarbeidsavtaler med en rekke aktører for å forenkle mottakernes tilgang til, og nytten av, det offentlige tilbudet for næringsutvikling.

Samarbeidsavtalen med SIVA og Norges forskningsråd danner grunnlaget for et mer omfattende samarbeid og en felles kundekontakt gjennom Innovasjon Norges kontorer. Norges forskningsråd er representert ved flere av kontorene i Norge og medfinansierer stillinger ved noen av Innovasjon Norges kontorer i utlandet. Den felles kundeportalen www.innovasjonstjenester.no skal forenkle tilgjengeligheten til de tre organisasjonenes tjenester på nett via en felles elektronisk portal.

Innovasjon Norge har videre samarbeidsavtaler med bl.a. samtlige fylkeskommuner og fylkesmenn, Utenriksdepartementet, Enova, Intsok, Patentstyret, Norsk Designråd, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon og Sparebankforeningen.

Evaluerings

Departementet startet høsten 2009 opp en helhetlig evaluering av Innovasjon Norge. Evalueringen er satt ut til et eksternt evalueringsmiljø og skal etter planen ferdigstilles høsten 2010. Evalueringen skal vurdere hvorvidt og hvordan Innovasjon Norge oppfyller de mål og føringer som er lagt for selskapet. Det skal bl.a. gis en vurdering av sammensetningen av selskapets tjenester, tilgjengeligheten for brukerne og samfunnsøkonomiske effekter av selskapets virksomhet. Innovasjon Norge ble opprettet i 2004 gjennom en sammenslåing av SND (Statens nærings- og distriktsutviklingsfond), Norges eksportråd, Norsk Turistråd og Statens veiledningskontor for oppfinnere. Både effektene av sammenslåingen av de fire tidligere organisasjonene og dagens organisering av selskapet evalueres. Innovasjon Norges samarbeid med andre aktører skal også vurderes. Evalueringsmiljøet er også bedt om å peke på framtidige utfordringer for videre utvikling av Innovasjon Norge. Evalueringen skal ta for seg perioden fra Innovasjon Norge ble opprettet i 2004 til 2009.

Forvaltningsreformen

Forvaltningsreformen innebærer at til sammen 49 pst. av eierskapet til Innovasjon Norge overføres fra staten til fylkeskommunene. Ved behandling av Ot.prp. nr. 10 (2008–2009) sluttet Stortinget seg til de lovendringene som legger grunnlaget for gjennomføring av delt eierskap.

Nærings- og handelsdepartementet har, i samarbeid med fylkeskommunene, nedsatt en arbeidsgruppe som har utarbeidet forslag til bl.a. reviderte vedtekter, eieravtale, retningslinjer for valgkomité for hovedstyret og organisering av et samarbeidsforum. Nevnte dokumenter er lagt fram for berørte departementer og fylkeskommunene, og vil legges fram for endelig godkjenning i Nærings- og handelsdepartementet og fylkeskommunene i løpet av høsten 2009.

Nærmere om eieravtalen

Eieravtalen skal regulere det økonomiske forholdet mellom eierne, i tillegg til å legge til rette for aktivt eierskap på alle nivåer i Innovasjon Norges organisasjon.

Fylkeskommunene vil som eiere gå inn med en innskuddskapital på til sammen 9,6 mill. kroner. Selskapets totale innskuddskapital vil dermed utgjøre 19,6 mill. kroner. Det økonomiske ansvaret for Innovasjon Norges ulike ordninger er regulert gjennom prinsippet om at den som bevilger midler

til en ordning, er ansvarlig for ordningen, inkludert administrasjonskostnader, utbytte og tap. Samtidig har eierne er felles ansvar for ethvert tap/underskudd i selskapet som ikke kan tilordnes en enkelt ordning. Eierne er ansvarlige for å tilføre ytterligere kapital for å dekke underskudd og/eller forpliktelser i selskapet, i samme forhold som hver enkelt eiers andel av innskuddskapitalen.

Gjennom et felles eierskap ønsker eierne å videreutvikle Innovasjon Norge som en sentral aktør i utforming og gjennomføring av den nasjonale og regionale nærings- og innovasjonspolitikken. Eierne legger til grunn at selskapet skal videreutvikle en desentralisert organisasjon med utstrakt grad av kompetanse, saksbehandling og beslutningsmyndighet på regionalt nivå innenfor rammen av lov om Innovasjon Norge. For å oppfylle intensjonene bak forvaltningsreformen legges det opp til en forsterket politisk dialog mellom staten og fylkeskommunene. Det vil opprettes et samarbeidsforum mellom eierne og oppdragsgivende departementer. Forumet skal legge til rette for en langsiktig strategisk utvikling av selskapet, bl.a. drøfte overordnede prinsipper for virksomheten og hovedinnhold i kommende års oppdragsbrev.

Det foreslås å øke fylkeskommunenes rammetilskudd med 100 mill. kroner til inndekning av merkostnader til årsverk utover de midlene som overføres fra statlige aktører. Midlene består av en bevilgningsøkning på 80 mill. kroner og en rammeoverføring fra budsjettområdene til berørte departementer på til sammen 20 mill. kroner. For Nærings- og handelsdepartementets del foreslås det å overføre 1 mill. kroner til fylkeskommunenes rammetilskudd under kap. 572, post 60.

Det øvrige økonomiske opplegget for forvaltningsreformen ble presentert i St.prp. nr. 68 (2008–2009) Kommuneproposisjonen 2010. Samlet foreslås 117,5 mill. kroner til årsverk lagt inn i fylkeskommunenes rammetilskudd, fordelt etter kriteriene i inntektssystemet. Årsverksmidlene og helheten i forvaltningsreformen er nærmere omtalt i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon.

Ordninger uten årlige bevilgninger

Så Kornfond

Så Kornordningene skal stimulere til private investeringer i bedrifter i tidlig fase. Bedriftene det investeres i, skal også tilføres kompetanse. Administrasjonen av ordningene er lagt til Innovasjon Norge.

Fond opprettet i 1997 og 2000

I 1997 ble det opprettet et landsdekkende såkornfond (START-fondet) og fire regionale fond som dekker henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et fond for indre Østlandet.

Kommitert kapital under ordningen er 776 mill. kroner, hvorav 50 pst. i ansvarlig lån fra staten (388 mill. kroner). Ved utgangen av 2008 hadde Innovasjon Norge utbetalt 346,8 mill. kroner i ansvarlige lån. Tilhørende tapsfond utgjorde om lag 87 mill. kroner (25 pst. av 346,8 mill. kroner). Ved utgangen av 2008 var 140,2 mill. kroner av hovedstolen tapsført utover tapsfond, en økning på 42,4 mill. kroner i løpet av året. I tillegg kommer tapsavsetninger på utestående renter på 108,4 mill. kroner.

I 2007 ble det åpnet konkurs i boet til Såkorninvest Innlandet AS. Kravet fra Innovasjon Norge i boet er 26,1 mill. kroner. Beløpet framkommer som opprinnelig lån på 30 mill. kroner, minus tapsfondet på 7,5 mill. kroner, pluss akkumulerte renter. Det er klart at behandling av boet ikke vil finne inndekning for hele det utestående kravet. Ved slutføring av bobehandlingen må det dermed påregnes at deler av kravet er udekket. Nærings- og handelsdepartementet vil komme tilbake til den budsjettmessige håndteringen av saken når bobehandlingen er sluttført. Det forventes å skje innen utgangen av 2009.

Nærings- og handelsdepartementet følger den økonomiske utviklingen i fondene og vurderer eventuelle mulige tiltak for å bedre utviklingen og konsekvensene av disse.

Distriktsrettede fond opprettet i 2003 og 2004

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i næringssvake områder en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse.

Det er til nå opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to fond i Namsos. Fondene er operative og har begynt å investere.

Et fond for Innlandet har ikke blitt etablert på grunn av manglende privat interesse. Ansvarlig lån fra staten til fondet for Innlandet ble i revidert budsjett for 2006 fastsatt til 41 mill. kroner. I tillegg til dette vil departementet kunne nytte inntil 16,3 mill. kroner som ikke ble benyttet av de to fondene i Namsos, slik at fondets totale størrelse kan komme opp i 114,6 mill. kroner, hvorav 50 pst. i

statlig ansvarlig lån, med tilhørende bevilgning til tapsfond på om lag 14,3 mill. kroner.

Landsdekkende fond opprettet i 2005

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse. Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Fondene er operative og har foretatt investeringer.

Evalueringen av såkornfondene

For å frambringe mer kunnskap om generelle effekter av såkornfond, og spesielt effekten av de norske såkornfondene, satte Innovasjon Norge i 2008 ut et eget evaluerings- og utredningsoppdrag. Oppdraget er utført av Menon Business Economics, i samarbeid med Nordlandsforskning. Både de seks såkornfondene som ble opprettet i 1997–2000 og de ni fondene fra 2003–05 er evaluert. Evalueringsrapporten «Veksthus eller såkorn til spille?» ble lagt fram våren 2009.

Evalueringen viser at såkornfondene fyller et investeringsrom som ikke dekkes av andre offentlige virkemidler, og at hver krone statlig kapital i ordningen utløser fire kroner i privat kapital. Imidlertid viser evalueringen at såkornfondene som ble opprettet i 1997–2000 i hovedsak har hatt lavere avkastning enn forventet. Fondene har til sammen kun hatt to suksessfulle salg på ti år.

Det er for tidlig å rapportere om tapsutsiktene for fondene under ordningene som ble opprettet i 2003–05, men disse skårer jevnt over bedre enn fondene fra 1997–2000, spesielt når det gjelder kompetanseoverføring til porteføljebedriftene. Evalueringen viser ellers at de landsdekkende fondene fra 2005 tar mange prosjekter direkte fra universitets- og høyskolesektoren, forskningsinstitutter, teknologioverføringskontorer og inkubatorer.

Såkornfondene fra første runde har investert over hele landet, med 27 investeringer i Nord-Norge, 34 i Midt-Norge, 23 på Vestlandet, 25 på Sørlandet og 31 på Østlandet utenom Oslo. De nye fondene viser også en stor geografisk spredning så langt.

Program for svensk-norsk næringslivssamarbeid

Programmet for svensk-norsk næringslivssamarbeid ble etablert etter utviklingen av Svensk-Norsk Industrifond i 2005. Programmet skal vare i fem år og er på 50 mill. SEK. Programmidlene forvaltes av

Innovasjon Norge og Tilväxtverket (tidligere NUTEK) i Sverige. Formålet med programmet er å fremme samarbeid mellom norsk og svensk næringsliv ved finansiell støtte til innovative prosjekter som involverer norske og svenske bedrifter. Næringslivet viste i 2008 stor interesse for programmet. Det ble gitt tilsagn om prosjektmidler for 8,1 mill. SEK, hvorav 7,2 mill. SEK ble utbetalt til ti prosjekter, mot henholdsvis 12,8 og 7,3 mill. SEK i 2007. Det var fem norske og fem svenske prosjekteiere. Støtten har hovedsakelig gått til prosjekter innen helse, bioteknologi, informasjonsteknologi og miljøteknologi.

Siste utlysning under programmet skjedde i april 2009. Det kom inn søknader for 28,7 mill. SEK for prosjektkostnader på i alt 60,7 mill. SEK. Søknadene er innenfor IKT, helse og miljø/energi. I denne søknadsrunden ble de resterende 5,5 mill. SEK under programmet fordelt. Programmet skal etter planen avsluttes ved årsskiftet.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene. Formålet med fondene for Nordvest-Russland er å bidra til å fremme næringsutvikling i områdene Murmansk, Arkhangelsk og Karelen, mens Investeringsfond for Øst-Europa omfatter SUS-landene og de østeuropeiske statene som ikke er medlem av EU. Videre skal de tre fondene styrke norske bedrifters konkurransevne og verdiskaping gjennom deltakelse i kommersielle investeringsprosjekter.

Investeringsfond for Nordvest-Russland

Investeringsfond for Nordvest-Russland ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Det har vært en god økning i søknadene sammenlignet med tidligere år, og leverandørindustrien er i større grad omfattet. Sju investeringsprosjekter er aktive. Innovasjon Norge mottok 13 søknader i 2008, det samme som året før. Det ble foretatt investeringsvedtak på totalt 8,4 mill. kroner. Totalt investert beløp i fondets levetid er 49,5 mill. kroner. Inntil 1. september 2009 hadde fondene en stilling i Kirkenes som tilbød de samme tjenestene som staben ved hovedkontoret. Stillingen vil bli erstattet gjennom en avtale med et konsulentsekskap i Kirkenes som vil stå til søkeres rådighet ved behov, og dessuten drive informasjonsarbeid. Innovasjon Norges regionkontor i Vadsø arbeider også

aktivt med virksomhet rettet mot Nordvest-Russland.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med en bevilgning på 30 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til å støtte utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av nærings samarbeidet med Nordvest-Russland. Det ble i 2008 gitt tilsagn om kr 730 000 i støtte til tre prosjekter. Under ordningen er det siden opprettelsen gitt 109 tilsagn. Bedrifter i Sør-Varanger kommune har mottatt støtte til 18 forprosjekter med til sammen 5,4 mill. kroner. Pr. 31. desember 2008 utgjorde disponible midler i fondet om lag 8,5 mill. kroner.

Investeringsfond for Øst-Europa

Investeringsfond for Øst-Europa ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble senere påfylt 50 mill. kroner slik at investeringsmidlene utgjør 120 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok 24 søknader i 2008, mot 17 året før. Det er totalt foretatt 20 investeringer i fondets løpetid. Sju

av engasjementene er solgt og tre er konkurs, slik at det gjenstår ti aktive investeringer. Samlet utbetalt investeringsbeløp er 76,1 mill. kroner.

Prioriteringer 2010

Innovasjon Norges prioriteringer skal være i tråd med mål- og resultatstyringssystemet. Selskapets prioriterte satsingsområder for 2010 er entreprenørskap, små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner, nettverksbasert innovasjon og regional omstilling, kvinner og unge. Videre skal Innovasjon Norge følge opp Regjeringens maritime strategi og reiselivsstrategien. Bevilgningene for 2010 skal nyttes til en aktiv innsats på disse områdene. Nærmere omtale av prioriteringer er gitt under de enkelte budsjettpostene nedenfor.

Resultatrapportering 2008, prioriteringer og budsjettforslag 2010

Låne- og garantirammer

Det foreslås at rammen for landsdekkende innovasjonslån og lavrisikolån økes i forhold til saldert budsjett 2009, men reduseres til dels betydelig i forhold til gjeldende rammer for 2009 som følge av den positive utviklingen i økonomien.

(i mill. kroner)

Ordning	Ramme 2008	Gjeldende ramme 2009	Forslag 2010
Landsdekkende innovasjonslån, nye tilsagn	300	1 400	500
Landsdekkende garantier, nye tilsagn	40	170	40
Lavrisikolån	1 500	3 500	2 500

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Midlene under posten kan benyttes til tilskudd og avsetninger til tapsfond for landsdekkende innovasjonslån og garantier. Innovasjon Norge skal ved bruk av disse midlene kunne tilby finansiering til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utviklingsprosjekter i hele landet.

Tilskudd kan gis til nasjonale og regionale prosjekter som bidrar til å fremme oppfinnelser, produktutvikling, nyetableringer, omstilling eller kompetanseheving.

Målgruppen er primært etablerere, unge bedrifter og bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. Formålet med ordningen er å øke norsk næringslivs tilgang på kapital. Lån, tilskudd

og garantier skal bidra til å sikre at nye prosjekter blir satt i gang og at eksisterende prosjekter videreutvikles. Dette er viktig både for å skape nye arbeidsplasser og for å sikre eksisterende arbeidsplasser i lønnsomme bedrifter. Støtte i form av lån, garantier og tilskudd kan gis til industriell forskning og utviklingsaktiviteter før konkurransetadiet og tekniske forstudier i forkant av denne typen FoU-aktiviteter. Støtte kan også gis til konsulentbistand, kunnskapsformidling og opplæring, og under visse forutsetninger til fysiske investeringer.

Måloppnåelse for ordningen vurderes mot Innovasjon Norges til en hver tid gjeldende mål- og resultatstyringssystem.

Resultatrapport 2008

Rammen for *innovasjonslån* ble i 2008 økt fra 100 mill. kroner til 300 mill. kroner. Det ble gitt tilsagn om 155,7 mill. kroner i innovasjonslån i 2008. Av tilsagn gitt i 2008 gikk 46 pst. til innovative prosjekter, mot 61 pst. i 2007. Av tilsagnene gikk 76 pst. til bedrifter med mindre enn 20 ansatte og 98 pst. til bedrifter med inntil 100 ansatte, mot henholdsvis 81 og 98 pst. året før. Til de tre prioriterte målgruppene gikk 51 pst. av bevilgningen til små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner, 9 pst. til etablerere og 3 pst. til unge bedrifter. Dermed gikk 63 pst. av tilsagnene til de tre målgruppene samlet, mot 65 pst. i 2007.

Det ble totalt innvilget 30,2 mill. kroner i *garantier*. Av garantiene gikk 14 pst. til innovative prosjekter og 65 pst. til bedrifter med færre enn 20 ansatte. Rundt 36 pst. av tilsagnene gikk til de prioriterte målgruppene i 2008, mot 100 pst. i 2007.

Av bevilgningen for 2008 var 25 mill. kroner øremerket til miljøprosjekter i de maritime næringene og utvikling av nærskipfartsflåten. På grunn av mindre forbruk ble 7,5 mill. kroner omdisponert til andre maritime formål, jf. St.prp. nr. 29 og Innst. S. nr. 96 (2008–2009).

Av en samlet bevilgning på 123,5 mill. kroner ble 85,9 mill. kroner benyttet til tilskudd. De resterende 37,6 mill. kronene ble benyttet til tapsavsetninger for risikolån og garantier. Tapsavsetningene er lave sett i forhold til Innovasjon Norges risikoksponeering i 2008. Tapsfondet ble vurdert som robust for porteføljen som helhet, og dette ga Innovasjon Norge muligheten til å gjøre lavere avsetninger enn man normalt ville ha gjort.

Av øremerkingen på 10 mill. kroner til nettverkskreditt ble 9,5 mill. kroner benyttet. Resterende kr 500 000 ble omdisponert til tapsavsetninger. Av øremerkingen på 15 mill. kroner til kultur og næring i 2007 ble kun 7,5 mill. kroner brukt, som følge av at handlingsplanen for kultur og næring ble lagt fram sent på året. Den resterende delen av beløpet ble disponert av bevilgningen for 2008. 25 pst. av midlene i 2008 ble tildelt kvinnerettede prosjekter, mot 15 pst. i 2007, og 67 pst. til internasjonalisering, mot 68 pst. året før.

Den nye øremerkingen i 2008 på 17,5 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringer og utvikling av nærskipfartsflåten ble 100 pst. utnyttet. Midlene ble benyttet både til tilskudd og til tapsavsetninger for innovasjonslån. Hovedvekten av prosjektene bidro til utvikling og fornyelse av nærskipfartsflåten.

Prioriteringer og budsjettforslag 2010

Innovasjonslån, garantier og tilskudd

Innovasjon Norge skal fortsette å prioritere etablere, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og potensial. Innovasjonslåneordningen (tidligere landsdekkende risikolån) er spisset mot innovasjon og internasjonalisering. Den skal stimulere til bedre utnyttelse av utviklingspotensialet som ligger i innovative vekstbedrifter og primært benyttes i bedriftenes tidlige fase og kommersialiseringsfase. Spesielt skal ordningen styrke den direkte bedriftsrettede innsatsen i sentrale områder.

Garantier kan gis for lån til realinvesteringer for å medvirke ved bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, moderniserings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter i norsk næringsliv. Det kan også stilles garantier for driftskreditt. Ordningen skal være selvfinansiert ut over det som avsettes til tapsfond.

Det foreslås en bevilgning på 350 mill. kroner for 2010. Av midlene som ikke er øremerket, bestemmer Innovasjon Norge selv hvor mye som skal benyttes til tilskudd og tapsfond for innovasjonslån og garantier innenfor en låneramme foreslått satt til 500 mill. kroner og en garantiramme foreslått med 40 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X og VIII, 1. Utgifter til evalueringer av Innovasjon Norges virksomhet finansieres også over denne posten.

Det legges opp til en særlig satsing på maritim sektor for å realisere målsettingene i Regjeringens maritime strategi. De maritime næringene møter en rekke miljøutfordringer. En effektiv nærskipfartsflåte vil, i tillegg til å være en sentral del av transporttilbudet langs kysten, også kunne gi miljøgevinster. Dette fordrer at skipene er tilpasset framtidens behov og miljøkrav. En bærekraftig maritim sektor innebærer at skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp.

For 2010 foreslås det en øremerking på 10 mill. kroner til miljøprosjekter i de maritime næringene og til utvikling av nærskipfartsflåten. Midlene kan benyttes både til tilskudd og til å sikre at innovasjonslåneordningen kan benyttes av nærskipfartsflåten og til maritime miljøprosjekter. Ordningene FoU-kontrakter og Maritim Utvikling i Innovasjon Norge og Maroff-programmet i Norges forskningsråd er også sentrale virkemidler for videre utvikling av de maritime næringene.

For å gjøre det lettere å starte bedrifter foreslår Regjeringen at det avsettes 50 mill. kroner til en landsdekkende etablererstipendordning. Tiltaket er en videreføring av satsingen fra Regjeringens til-

takspakke i forbindelse med finansuroen i 2009. Formålet med ordningen er å stimulere flere til å starte egen bedrift for å sikre verdiskaping og innovasjon. Administrasjonskostnadene som følge av ordningen forutsettes dekket innenfor rammen av det avsatte beløpet.

Etablererstipend

Målgruppen er etablerere av små og mellomstore bedrifter med potensial for lønnsomhet og verdiskaping. Etableringer som representerer noe nytt i nasjonal eller internasjonal sammenheng skal prioriteres. Ordningen er landsdekkende og de beste prosjektene skal prioriteres uavhengig av hvor i landet de befinner seg. Bedrifter som mottar støtte skal normalt være tre år eller yngre. I unntakstilfeller kan inntil fem år gamle bedrifter støttes.

I idéutviklingsfasen kan stipendet brukes til å avklare om prosjektet kan resultere i kommersialisering (lansering i et marked). Til selve etableringen kan stipendet benyttes til delvis dekning av kostnader som naturlig er relatert til denne fasen, som egen lønn, konsulentbistand, kortere kurs direkte knyttet til bedriftsetableringen, mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader relatert til oppstart av virksomheten. Det forutsettes at tildelingen skjer i henhold til EØS-avtalens regler om bagatellmessig støtte.

Administrasjonskostnader som påløper som følge av ordningen, dekkes innenfor rammen av det øremerkede beløpet.

Miljøteknologi

Regjeringen foreslår å bevilge 100 mill. kroner til en satsing på miljøteknologi. Satsingen skal bidra til å fremme forretningsutvikling som vil styrke norsk industris konkurransevne på lengre sikt.

Formålet med satsingen er å stimulere til flere prosjekter innen miljøteknologi. Målgruppen for satsingen er små, mellomstore og store bedrifter i hele landet som skal igangsette eller er i gang med pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen miljøteknologi. Støtten forutsettes gitt som tilskudd til bedrifter i tidlig fase, større bedriftsetableringer og pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Prosjektene skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet. Over tid vil satsingen kunne bidra til at Norges miljømålsettinger realiseres.

All støtte skal være i tråd med statsstøttereguleringen. Administrasjonskostnader som påløper som følge av ordningen, dekkes innenfor rammen av det øremerkede beløpet.

Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond

Formålet med ordningen er å dekke tap av bokførte renteinntekter som må av-/nedskrives ved tap på opprinnelig hovedstol som dekkes av tapsfondsbevilgningen. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til å dekke forventet rentetap på såkornordningene i 2010. Midlene avsettes og benyttes til eventuelle tap når fondene avvikles og skal gjøre opp sine forpliktelser til Innovasjon Norge.

Post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon

Målet med tilskuddet er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som proaktiv samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Videre skal Innovasjon Norge gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til økt innovasjon og internasjonalisering og profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt. Kriterier for måloppnåelse går fram av Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem.

Bevilgningen skal dekke:

- proaktiv virksomhet og deltakelse i prosesser på nasjonalt og regionalt plan
- basiskostnader, inklusiv direkte personalkostnader for administrerende direktør, leder av hvert distriktskontor og honorarer til hovedstyret og regionstyrene
- tilrettelegging av norske bedrifters deltakelse i næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og andre offisielle besøk
- rådgivningstjenester ved hjemme- og utekontorene som ikke er knyttet til programmer under post 71, 72 og 79
- infrastruktur ved kontorer i Norge og utlandet som ikke dekkes over andre budsjettposter eller gjennom selvfinansierte ordninger
- administrasjon av bevilgninger som ikke finansieres særskilt fra andre poster eller fra andre departementer/fylkeskommuner
- utgifter til andre offentlig finansierte aktiviteter, f.eks. såkornfondene og Skattefunn

Enterprise Europe Network

Informasjonsnettverket «Enterprise Europe Network», som avløste EIC-nettverket, ble opprettet i januar 2008. Nettverket består av 600 partnerorganisasjoner i 40 land. Det er en del av EUs handlingsprogram for å fremme konkurransevne

og innovasjon (CIP) som Norge deltar i, jf. nærmere omtale av CIP under kap. 924. Enterprise Europe Network skal bidra til teknologioverføring, problemløsning og bedriftssamarbeid og gi næringslivet råd og støtte slik at det best mulig kan utnytte mulighetene i det indre markedet. Europakommisjonen har utpekt Innovasjon Norge som koordinator for Enterprise Europe Network-kontorene i Norge.

Informasjonsnettverket vil prioritere arbeid knyttet til å:

Bistå næringslivet med informasjon om EØS og EU, EØS- og EF-rett m.m.

Videreutvikle informasjonstjenester som nettsider (www.bedriftieu.no), faktahefter, nyhetsbrev, kurs og informere gjennom seminarer om og videreformidle SOLVIT-saker. SOLVIT er et internetbasert myndighetssamarbeid i EU/EØS som hjelper foretak og borgere med å ivareta deres EF- og EØS-rettigheter.

Bistå Brønnøysundregistrene i arbeidet med å utforme norske sider på informasjonsportalen «Ditt Europa».

Informere om EØS internasjonalt via Innovasjon Norges utekontorer og CIP-nettverket.

- Gi tilbakemeldinger til norske og europeiske myndigheter om bedriftenes utfordringer og erfaringer i det indre markedet.

Resultatrapport 2008

Innovasjon Norges driftskostnader finansieres ved tilskudd over kap. 2421, post 70, andre tilskuddsposter, garantipremier/rentemarginer på garanti- og utlånsvirksomhet, avkastning på fondsordninger og brukerbetaling. De samlede driftskostnader utenom direkte prosjektkostnader utgjorde 799 mill. kroner i 2008, mot 740 mill. kroner i 2007. Av beløpet for 2008 ble 412 mill. kroner dekket ved tilskudd over post 70.

Innovasjon Norges 15 distriktskontorer arbeider i hovedsak med kunder og prosjekter som har utgangspunkt i egen region og oppgaver knyttet til realisering av nasjonale og fylkesvise utviklingsplaner og strategier. Parallelt med dette samarbeider distriktskontorene om prosjekter og satsinger på tvers av fylkes-/regiongrenser og internasjonalt. Dette er bl.a. tilfelle innenfor nettverksbaserte innovasjonsprosjekter, internasjonaliseringsprosjekter, en satsing på design og ulike bransje-/sektoraktiviteter. I 2008 har kontorene videreført arbeidet med å utvikle førstelinetjenesten i kommunene og inngått samarbeidsavtaler med kommuner om fordeling av arbeidsoppgaver.

Virksomheten ved kontorene i utlandet er rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale forretningsmuligheter, spesielt til små, nyetablerte, kunnskapsintensive eller høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Innsatsen skal også rettes mot internasjonalt teknologisamarbeid, bl.a. gjennom kartlegging av markedsmuligheter for norsk utviklet teknologi, kunnskapsoverføring mellom norsk næringsliv og andre land og tiltak som skal bidra til å etablere nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer. Utekontorene har også en viktig rolle i arbeidet med profilering av Norge og prioriterte sektorer. De skal videre bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet og øke kjennskapen til Norge i utvalgte land og målgrupper.

Tilskuddet til bedriftsutvikling og administrasjon ble i 2008 fordelt mellom hoved-, distrikts- og utekontorene med henholdsvis 40, 33 og 27 pst., mot henholdsvis 39, 33 og 28 pst. året før. Midlene ble benyttet til følgende aktiviteter:

- kundekontakt
- levere tjenester
- påvirke politikktutforming og gi innspill til myndighetene
- samarbeid med utenriksstjenesten
- styring og ledelse
- utvikle mål og strategier
- utvikle tjenesteporteføljen

Innovasjon Norges øvrige virksomhet ble finansiert på følgende måter:

- administrasjon av låne- og garantiordninger ble dekket av rentemargin/garantipremie på ordningene
- administrative kostnader tilknyttet programvirksomhet utover basiskostnadene, ble finansiert av oppdragsgiver
- administrasjon av FoU-kontrakter og tilskudd til maritim utvikling ble dekket av bevilgningene under henholdsvis post 72 og 79
- administrasjon av fondsordninger for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekket av avkastning på fondskapitalen
- administrasjon av rådgivingstjenester ved hjemme- og utekontorer dekket delvis gjennom brukerbetaling
- administrasjon av ordninger under Landbrukskretsens Utviklingsfond dekket gjennom særskilt bevilgning fra Landbruks- og matdepartementet
- administrasjon av enkelte oppdrag fra fylkeskommunene, som f.eks. omstillingstiltak, dekket særskilt av oppdragsgiver

Prioriteringer og budsjettforslag 2010

Distriktskontorene skal fremme regional næringsutvikling og utekontorene skal fremme internasjonalisering. Innovasjon Norge skal være en aktiv samarbeidspartner for fylkeskommunene i deres regionale utviklingsarbeid.

Det foreslås en bevilgning på 435,3 mill. kroner til bedriftsutvikling og administrasjon i 2010. Dette er en økning på 21 mill. kroner. Av bevilgningsbeløpet foreslås 2,45 mill. kroner avsatt til å videreføre informasjons- og veiledningsaktivitetene om EØS i regi av Enterprise Europe Network-kontorene. Tilskuddet disponeres og fordeles av Innovasjon Norge, som nasjonal koordinator i CIP-programmet, i samråd med Nærings- og handelsdepartementet.

Post 71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, kan overføres

Programvirksomheten til Innovasjon Norge med tilhørende administrasjon finansieres ved tilskudd over posten. I tillegg bevilges det midler fra Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 552, post 72), fylkeskommunene (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, kap. 551, post 60 og 61) og midler fra landbrukssiden. Enkelte programmer delfinansieres av Norges forskningsråd og SIVA. I tillegg bidrar kundene i enkelte programmer gjennom egenbetaling.

Målet med tilskuddet er å utvikle og styrke norske bedrifters innovasjonsevne og internasjonale konkurransekraft. Dette gjøres ved å stimulere til samarbeid, legge til rette for og utvikle møteplasser og nettverk for kompetanseheving og kunnskapsformidling i bedrifter og enkelte bransjer. I tillegg skal bevilgningen bidra til å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet. For tilskuddet til profilering av Norge som reisemål er målet å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurransevne og lønnsomhet.

Målgruppene er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe. Fokusområdene er idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt internasjonalisering. Kriteriene for måloppnåelse går fram av det til en hver tid gjeldende mål- og resultatstyringssystemet.

Programmer er tiltak rettet direkte mot prioriterte bransjer og/eller prioriterte målgrupper som etablerere, små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial, ungdom og kvinner. Programmene kjennetegnes ved at de har et eget sekretariat og/eller en fastsatt budsjetttramme. Innovasjon Norge

har frihet til å prioritere de programmer som det er størst behov for innenfor de tre områdene internasjonalisering, profilering og innovasjon og de føringer som gis av oppdragsgiverne.

Nettverksprogrammer og profilering

Fokus i programvirksomheten er nettverksbygging, kompetanseheving og tiltak som styrker samarbeidet mellom bedrifter og bransjer slik at disse kan utnytte markedsmuligheter både nasjonalt og internasjonalt. Bedrifter med stort eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor Norge gjennom programmer som bidrar til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Økt innovasjonsevne og innovasjonstakt skal fremmes gjennom ulike programmer og bidra til økt verdiskaping og vekst. Omdømmebygging, tiltak og programmer tilknyttet profilering skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi bedre kjent i utlandet og til at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet og investerer i Norge.

Posten finansierer diverse flerårige programmer som er nærmere omtalt nedenfor, foruten sektorprogrammer, profilering og omdømmebygging.

Resultatrapport 2008

Internasjonal vekst er et program som skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med konkurransemessige fortrinn og internasjonalt vekstpotensial oppnår lønnsom vekst i internasjonale markeder. Det ble i 2008 igangsatt 160 prosjekter for til sammen 136 bedrifter innenfor programmet.

FORNY er et nyskappingsprogram som stimulerer til økt kommersialisering av forskningsresultater. Andelen ideer som videreføres til kommersialisering var høyere i 2008 enn i 2007. Det var også en økning i antall nyetableringer og lisenser sammenlignet med 2007.

Arena-programmet er et nettverksprogram som bidrar til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. I 2008 godkjente programrådet tre nye forprosjekter og tre nye hovedprosjekter, mot henholdsvis tre og fire i 2007.

Kompetanseprogrammet skal bidra til å gi et kvalitetssikret, helhetlig tilbud av kompetansetjenester til entreprenører og små og mellomstore bedrifter. Innovasjon Norges kompetansetjenester skal bidra til å dekke dette behovet på en kundetilpasset og praktisk måte, spesielt utenfor sentrale strøk. FRAM er et kompetansetilbud innen bedriftsutvikling, ledelse og strategi. I 2008 innvilget Innovasjon Norge støtte til 27 FRAM-prosjek-

ter med i alt 490 deltakere. I 2007 var resultatene henholdsvis 20 og 324. Det ble ikke avholdt noen kurs under merkenavnet Eksportskolen i 2008. Dette skyldtes nye kurstilbud fra private aktører som Innovasjon Norge ikke skal konkurrere med.

Bransjeorientert IT-program (BIT) er et markedsstyrt forretningsutviklingsprogram for nasjonalt og internasjonalt orienterte bedrifter. Et sentralt mål med BIT er at utviklede løsninger tas i bruk av flest mulige bedrifter på kommersielle vilkår. I 2008 hadde Innovasjon Norge åtte operative BIT-prosjekter. Innovasjon Norges løpende undersøkelse for perioden 2006–08 på oppdrag fra KRD viser at BIT-løsningene er spredt til rundt 3 500 bedrifter i om lag 25 bransjer. Effektmålinger viser at programmets pilotbedrifter oppnår bedre lønnsomhet enn gjennomsnittet innenfor sin bransje.

Norwegian Centres of Expertise (NCE) er et nettverksprogram rettet mot et fåtall bedriftsklynger med internasjonalt orienterte bedrifter. Det ble ikke utlyst noen nye NCE-prosjekter 2008, og Innovasjon Norge har jobbet videre med de eksisterende klyngene.

Programmet Næringsrettet design omfatter designrådgivning og formidling av designere, i tillegg til bistand til eventuell finansiering av prosjektene. Innovasjon Norge ga tilsagn om totalt 235 mill. kroner til utviklingsprosjekter i bedrifter hvor design var en del av prosjektet. Fra post 71 ble om lag 9 mill. kroner benyttet til programmet.

Innovasjon Norges sektorprogrammer omfatter sektorene energi og miljø, olje og gass, maritim, helse og IKT. Programmene skal bidra til å utvikle etablerere, vekstforetak og innovasjonsmiljøer. I 2008 er det bl.a. gitt tilsagn om totalt 26,2 mill. kroner til 32 bedriftsprosjekter gjennom sektorprogrammet for Maritim utvikling, mot 10,3 mill. kroner til åtte prosjekter i 2007.

I 2009 er det opprettet et Bedriftsrettet kompetansestyrkingsprogram med en ramme på 10 mill. kroner. Det overordnede formålet med programmet er å bidra til at enkeltbedrifter eller grupper av bedrifter med felles utfordringer makter å videreutvikle egen kjernekompetanse og derigjennom styrke egen konkurransekraft. Målgruppen er enkeltbedrifter eller grupper av bedrifter som har behov for å videreutvikle kompetansen til ansatte. Alle bedrifter, uavhengig av størrelse og lokalisering, omfattes av programmet.

Reiseliv

Målet for Innovasjon Norges reiselivssatsing er å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurransevne og lønnsomhet. Som oppfølging av Soria

Moria-erklæringen la Regjeringen i 2007 fram en nasjonal strategi for reiselivsnæringen. Regjeringens visjon er verdifulle opplevelser. Hovedmålene for strategien er økt verdiskaping og lønnsomhet i reiselivsnæringen, levedyktige distrikter gjennom flere helårs arbeidsplasser innenfor reiselivsnæringen og å fremme og utvikle Norge som et bærekraftig reisemål.

Innovasjon Norge skal i samarbeid med reiselivsnæringen bidra til å markedsføre Norge som reisemål, heve kompetansen i næringen, stimulere til samarbeid og utvikling av nye reiselivsprodukter og til å øke kvaliteten på eksisterende produkter. I tillegg skal Innovasjon Norge bidra med kunnskap og informasjon om markeder og internasjonale trender.

Den offentlige innsatsen skal utfylle og styrke næringens egne bidrag. Det er en forutsetning at reiselivsnæringen selv bidrar minst tilsvarende til markedsføring og profilering av Norge og sine produkter. Innovasjon Norge og reiselivsnæringen har utarbeidet en skisse til finansieringsmodell for profileringsarbeidet. Prinsippet som er lagt til grunn, er at myndighetene i hovedsak skal finansiere overbyggende aktiviteter, som merkevarebygging og profilmarkedsføring, mens næringen selv skal finansiere aktiviteter som er direkte salgsutløsende. All markedsføring skal inneholde en overordnet norgesprofilering, og Innovasjon Norges strategi for fremme av Norge som merkevare skal legges til grunn for markedsføringen av Norge som reisemål.

Innovasjon Norge skal videreutvikle den nasjonale reiselivsportalen på Internett, visitnorway.com. For å sikre god distribusjon av norske reiselivsopplevelser skal Innovasjon Norge også bidra til å få på plass en nasjonal bookingløsning linket til visitnorway.com. Det er viktig at samarbeidet mellom visitnorway.com og Norgesportalen, Utenriksdepartementets nettsted for generell norgesprofilering, utvikles videre.

Regjeringen ser at nettverk er viktig for å fremme innovasjon i norsk reiseliv og vil i større grad sette krav til at innovative prosjekter innenfor reiseliv gjennom Innovasjon Norge er samarbeids- og/eller nettverksprosjekter. På denne måten vil Regjeringen bidra til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. Det ble derfor i 2009 satt av 5 mill. kroner til et NCE i reiseliv. I juni 2009 ble prosjektet NCE Tourism – Fjord Norway gitt status som et NCE-prosjekt. NCE-prosjektet skal bidra til økt kompetanse og økt innovasjon i reiselivet i hele landet. Sammen med SIVA og Norges forskningsråd har Innovasjon Norge ansvar for å mobilisere og støtte opp om NCE Tourism – Fjord Norway.

Yrkesreisende er en viktig målgruppe for norske reiselivsaktører, og Innovasjon Norge skal forsterke arbeidet rettet mot markedet for møter, insentivturer, kongresser og begivenheter. I 2010 og 2011 står Norge som arrangør av flere store, internasjonale begivenheter. Dette representerer muligheter for å vise fram Norge som møte-, kongress- og begivenhetsarrangør, noe som igjen kan by på betydelige muligheter for norsk reiselivsnæring. Regjeringen ser det som viktig at disse mulighetene blir ivaretatt på beste måte gjennom et samarbeid mellom Innovasjon Norge, staten, fylkeskommunene, kommunene og næringen selv.

Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som bærekraftig reisemål på en måte som tar vare på og styrker natur, kultur og miljø, sosiale verdier og økonomisk levedyktighet i et langsiktig perspektiv. Innovasjon Norge skal bidra til å utvikle og fremme bærekraftige reiselivsdestinasjoner og -bedrifter.

I Soria Moria-erklæringen framgår det at Regjeringen vil innføre en frivillig sertifiseringsordning for bedrifter som ønsker å markedsføre seg som en del av den norske merkevaren. Det er viktig at en slik ordning er godt forankret i næringen. En styringsgruppe ledet av NHO Reiseliv har på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet et forslag til kriterier og innretning for ordningen. Innovasjon Norge skal bidra til å realisere det nye kvalitetssikringssystemet for norsk reiselivsnæring, bl.a. gjennom oppstartsmidler.

De ansattes kompetanse er avgjørende for opplevelsen av Norge som reisemål og legger grunnlaget for verdiskapingen. Regjeringen ønsker å bidra til økt kompetanse både i og om reiselivsnæringen. Innovasjon Norge skal utvikle og iverksette bedriftsrettede kompetanseutviklingsprogrammer og videreformidle den markedskunnskapen som opparbeides.

Resultatrapport 2008

Innovasjon Norge har ansvaret for den overordnede markedsføringen av Norge som reisemål i tillegg til øvrig operativt arbeid med å fremme den norske reiselivsnæringen. Innovasjon Norge brukte i 2008 til sammen 350 mill. kroner på arbeid med å fremme den norske reiselivsnæringen. Rundt 67 pst. av dette ble dekket over post 70 (25,5 mill. kroner) og 71 (207 mill. kroner), og 33 pst. ble dekket gjennom brukerbetaling fra reiselivsnæringen (112 mill. kroner). Resterende 4,5 mill. kroner kom fra Landbruks- og matdepartementet og øvrige offentlige tilskudd.

Det er et krav at næringen selv skal bidra med samme beløp som Innovasjon Norge bruker på

markedsføringsaktiviteter. Av den offentlige andelen brukte Innovasjon Norge i 2008 120 mill. kroner på det operative markedsføringsarbeidet. Ved at reiselivsnæringen selv bidro med 112 mill. kroner er kravet nesten oppfylt. I tillegg kommer næringens egeninitierte markedsføringsaktiviteter utenom Innovasjon Norge.

Norge fikk en økning på 2 pst. i antall internasjonale turistankomster i 2008. Dette er på linje med utviklingen globalt, men noe over utviklingen i Europa. Norges markedsandel i Europa økte med andre ord marginalt.

Nettportalen visitnorway.com ble i andre kvartal 2008 lansert i ny versjon med nytt redaksjonelt innhold, informasjon om reisemål og kommersielle reiselivsprodukter, filmer og bilder fra hele Norge, ny kartmotor og oppgradert søkeløsning. Det ble også arbeidet videre med en nasjonal bookingløsning i samarbeid med Forum for reiseliv.

Innovasjon Norges låne- og tilskuddsordninger kan også benyttes av reiselivsnæringen. I 2008 ble det innvilget i overkant av 202 mill. kroner i lån og tilskudd til næringen. Dette er en økning på 7 mill. kroner sammenlignet med året før.

I Regjeringens reiselivsstrategi ble Innovasjon Norge, i samarbeid med NHO Reiseliv, gitt mandat til å utvikle mål og tiltak, målinger og prøveprosjekt knyttet til bærekraft i reiselivet. Et pilotprosjekt fra 2007 ble i 2008 fulgt opp med prosjektet Bærekraftig Reiseliv 2015. Fire utvalgte destinasjoner, Trysil, Røros, Vega og Lærdal og bedriften Geilo Fjellandsby ble plukket ut, og disse har påbegynt en forstudie med sikte på å opparbeide kunnskap om hvordan man kan arbeide med bærekraftig reiseliv i praksis. Det ble også etablert grupper med aktører fra de ulike bransjene overnatting, transport, mat, aktiviteter/familiepark, opplevelser og salg/markedsføring som i løpet av 2009 skal samles fire ganger for å finne ut hvordan de respektive bransjene kan bidra til en mer bærekraftig reiselivsnæring. Erfaringene fra prosjektet skal kunne overføres til andre destinasjoner og aktører etter gjennomført prosjektperiode.

Prioriteringer og budsjettforslag 2010

Det foreslås en bevilgning på 405 mill. kroner til nettverk, profilering og reiseliv i 2010. Bevilgningen foreslås fordelt med 155 mill. kroner til nettverksprogrammer og 250 mill. kroner til reiseliv. Det siste er en økning på 15 mill. kroner i forhold til 2009.

Av midlene til programvirksomheten øremerkes det 10 mill. kroner til det nye bedriftsrettede kompetansesikringsprogrammet. Regjeringen vil at det også i 2010 settes krav om at utviklingspro-

sjekter skal være samarbeids- og/eller nettverksprosjekter.

Innovasjon Norge har en sentral rolle i oppfølgingen av reiselivsstrategien. Videre skal Innovasjon Norge gjennom økt innsats i markedsføring av Norge som reisemål, kompetansehevingsprogrammer og prioritering av samarbeids- og innovasjonsprosjekter bidra til at strategiens visjon og målsetninger nås.

Av bevilgningen på 250 mill. kroner skal minst 15 mill. kroner benyttes til særskilt markedsføring av Nord-Norge. Satsingen må ses i sammenheng med etableringen av nytt, felles nordnorsk reiselivsselskap, Nordnorsk Reiseliv AS. Innovasjon Norge har også en sentral rolle når det gjelder å skape arenaer for utvikling av samisk reiseliv. Videre skal økningen benyttes til nettverksprosjekter som kan stimulere til ytterligere forpliktende samarbeid om utvikling av helhetlige opplevelser utenom høysesong.

Den endelige fordelingen på ulike nettverksprogrammer og profilering forutsettes foretatt i samråd med og etter innspill fra Innovasjon Norge. Innovasjon Norge skal i sitt arbeid for reiselivsnæringen ha fokus på prosjekter som bidrar til å styrke samarbeid og helhetlig opplevelsesutvikling.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Regjeringen vil stimulere til samarbeid mellom bedrifter om forskning og utvikling. Særlig mellom leverandør- og kundebedrifter er det felles gevinster ved et tett og markedsorientert forsknings- og utviklingssamarbeid.

Forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) og mellom næringslivet og det offentlige (OFU).

Formålet med ordningen er å øke verdiskapingen i norsk næringsliv gjennom å stimulere til samarbeid om utvikling av nye produkter, produksjonsmetoder eller tjenester og bidra til kompetanseformidling og nettverksbygging i næringslivet. Mer spesifikt er formålet med OFU-kontrakter å styrke næringslivets konkurransevne hjemme og ute gjennom samarbeid med krevende offentlige kunder og å forbedre kvaliteten og redusere kostnader på offentlige tjenester gjennom tilgang til ny teknologi eller nye løsninger. Tilsvarende er formålet med IFU-kontrakter å bidra til utvikling av konkurransedyktige produkter med eksportpotensial i norske bedrifter og å bidra til økt samarbeid mellom norske og utenlandske bedrifter.

FoU-kontrakter skal i hovedsak benyttes til å støtte kontraktsfestede samarbeidsprosjekter om utvikling av nye produkter, produksjonsmetoder eller tjenester. Målgruppen for OFU-kontrakter er leverandørbedrifter med kompetanse til å løse utviklingsbehov i offentlige etater på kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå og forvaltningsbedrifter, statsforetak og offentlige aksjeselskaper, forutsatt at disse ikke driver i konkurranse med private aktører i markedet. Målgruppen for IFU-kontrakter omfatter leverandørbedrifter med kompetanse til å løse utviklingsbehov hos kundebedrifter og kundebedrifter som har utviklingsbehov som de ikke kan eller ønsker å løse internt. Kunde parten kan eventuelt være en institusjon med stort utviklingsbehov.

Forutsetningen for finansiell støtte er at det er etablert en kontrakt om utviklingssamarbeid mellom en eller flere kompetente leverandørbedrifter på den ene siden og en eller flere markedsorienterte, krevende kunder på den andre. Støtten skal ha som mål å frambringe vesentlige nyheter i markedet. Det vektlegges også at støtten utløser prosjekter som ellers ikke ville ha blitt gjennomført, bidrar til nye samarbeidsrelasjoner i næringslivet og at prosjektene har et stort markedspotensial. Det skal legges til rette for kompetanseutvikling, ved at både leverandørbedriften og kunde parten får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Kunde parten skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriftene.

Tidligere kunne den finansielle støtten kun utbetales til leverandørbedriften. Fra og med 2008 kan også kundebedrifter, i hovedsak innenfor helse sektoren, motta støtte, så lenge det er i tråd med statstøtteregulverket og kun dersom det er avgjørende for å utløse prosjektet. All støtte under ordningen skal gis innenfor rammen av statstøttere glene i EØS-avtalen hvor spesielt reglene om støtte til forskning, utvikling og innovasjon er relevante.

Kriteriene som legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse for FoU-kontrakter, går fram av det til enhver tid gjeldende mål- og resultatstyringssystemet for Innovasjon Norge. Ordningen ble sist gang evaluert i 2006.

FoU-kontrakter er et prioritert virkemiddel for å internasjonalisere norsk næringsliv. Dette skjer både gjennom å støtte samarbeidsprosjekter mellom norske bedrifter og utenlandske kunder og gjennom å støtte norske prosjekter med eksportpotensial.

I tillegg til å støtte en rekke mindre enkeltprosjekter benyttes bevilgningen til målrettet satsing på større enkeltprosjekter hvor potensialet for

kommersiell suksess og verdiskaping er spesielt stort. Dette gjelder bl.a. innenfor næringsområder hvor Norge har særlige forutsetninger for å lykkes, og satsingsområder i offentlig sektor. Ordningen er dermed et viktig virkemiddel i Regjeringens innovasjonssatsing på utvalgte områder som miljø, maritim og marin næringsutvikling og energi.

Miljøteknologi er et prioritert område, og Regjeringen vil bidra til gode, effektive og miljøvennlige teknologiløsninger nasjonalt og globalt. Videre er maritime næringer et prioritert innsatsområde. Denne satsingen må ses i sammenheng med samarbeidsarenaen Marut. Ordningene FoU-kontrakter og Maritim utvikling (jf. post 79 nedenfor) i Innovasjon Norge og Maroff-programmet i Norges forskningsråd (jf. kap. 920 underpost 50.1) er sentrale i denne sammenheng.

Offentlig sektor står overfor store utfordringer på mange områder. Nærings- og handelsdepartementet ønsker å øke antall prosjekter med offentlig kundepartner ytterligere. Helsesektoren er et særskilt satsingsområde. Innovasjon Norge er, i samspill med InnoMed (Nasjonalt nettverk for behovsdrivet innovasjon i helsesektoren), de regionale helseforetakene og Norges forskningsråd, en viktig aktør i Regjeringens satsing på innovasjon og næringsutvikling i helsesektoren. Et sentralt mål er å øke antall FoU-kontrakter med helseforetak som kunde. I tillegg er det et mål å videreutvikle arenaer og møteplasser mellom leverandørindustrien, helsesektoren og virkemiddelapparatet.

Industrielt samarbeid knyttet til Forsvarets anskaffelser er et annet prioritert område. Innovasjon Norge skal innenfor rammen av FoU-kontrakter prioritere arbeidet med nasjonale utviklingsprosjekter innen forsvarssektoren og industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet. Produksjon og utvikling av komposittmaterialer er pekt ut som et satsingsområde.

Resultatrapport 2008

Innovasjon Norge mottok søknader for til sammen 552 mill. kroner til FoU-kontrakter i 2008. Dette er en nedgang på 40,8 mill. kroner fra 2007. Søknadsbeløpene fordelte seg med 97 mill. kroner til OFU- og 455 mill. kroner til IFU-kontrakter.

Det ble i 2008 gitt tilsagn om til sammen 286,4 mill. kroner i støtte til 221 nye FoU-kontrakter, mot 249,5 mill. kroner til 196 nye prosjekter i 2007. Tildelingene i 2008 fordelte seg på 53 OFU-kontrakter med tilsagn om til sammen 61,2 mill. kroner og 168 IFU-kontrakter med tilsagn om til sammen 225,2 mill. kroner. Total prosjektramme for alle prosjektene var 1 120,8 mill. kroner, en

økning fra 974 mill. kroner i 2007. Gjennomsnittlig tilskudd pr. kontrakt var 1,15 mill. kroner for OFU og 1,34 mill. kroner for IFU. Det gir en gjennomsnittlig støtteandel pr. kontrakt på henholdsvis 28 og 25 pst.

Prosjektene som fikk tilsagn, involverer i stor grad små og mellomstore bedrifter. Av de 168 IFU-tilsagnene ble 97 gitt til bedrifter med under fem ansatte. Kun sju ble gitt til bedrifter med over 50 ansatte. Videre hadde i alt 48 av IFU-prosjektene en internasjonal bedrift som kunde. De internasjonale bedriftene var fra i alt 18 land.

Hovedtyngden av prosjektene var innenfor informasjonsteknologi. Det var også en god del prosjekter innenfor olje og offshore, helse, miljøteknologi, ny og fornybar energi, marin- og materialteknologi. Det var stor økning i prosjekter innenfor informasjonsteknologi, ny og fornybar energi og materialteknologi, mens miljø og maritim har gått tilbake.

I 2008 ble det åpnet for å kunne gi delvis støtte til krevende kunder hvis dette er nødvendig for å utløse prosjektet. Dette ble gjort i to OFU-prosjekter, begge innen helsesektoren. Fra 2007 til 2008 økte antall prosjekter med offentlige kunder med om lag 20 pst., mens bevilget beløp er noe redusert. Det skyldes at det er satt i gang en rekke forprosjekter som forventes å resultere i hovedprosjekter i 2009. Hoveddelen av OFU-prosjektene er innenfor helsesektoren.

I etterundersøkelsen gir FoU-kontrakter addisjonalitet i om lag 73 pst. av prosjektene. Dette innebærer at Innovasjon Norges støtte har vært aktivitetstilførende for disse prosjektene. Av støttemottakerne rapporterer 95 pst. at prosjektet har ført til høyere kompetanse og økt innovasjon, mens 67 pst. rapporterer om at prosjektet har ført til økt omsetning.

I forbindelse med Forsvarsdepartementets kampflyprosjekt ble det i perioden 2003–07 øremerket midler fra ordningen for støtte til utviklingsprosjekter mot Eurofighter. Samarbeidet med Eurofighter er avsluttet, og ubrukte midler er tilbakeført til ordningen.

I forbindelse med Norges deltakelse i utviklingsfasen av Galileo ble det avsatt 76 mill. kroner for perioden 2005–07, fordelt med 60 mill. kroner fra kap. 2421 Innovasjon Norge, post 72 og 16 mill. kroner fra kap. 922 Romvirksomhet, post 72 Nasjonale følgeprogrammer. I tillegg ble det bevilget 3 mill. kroner i 2009 over kap. 922, post 72 på grunn av endret eurokurs, jf. St.prp. nr. 67 (2008–2009). Midlene var forutsatt utbetalt når det forelå en formell avtale med EU om dette bidraget. Villkårene for Norges deltakelse og anvendelsen av det norske bidraget ble avklart sommeren 2009, og

det norske bidraget er utbetalt. Totalt kom bidraget på drøyt 79 mill. kroner, hvorav hele det øremerkede beløpet under FoU-kontrakter på 60 mill. kroner ble benyttet.

Prioriteringer og budsjettforslag 2010

Innovasjon Norge skal i 2010 fortsette arbeide for et økt antall OFU-prosjekter og fokusere på større enkeltprosjekter og prosjekter innen næringer hvor Norge har naturlige fortrinn. Prosjekter innen helsesektoren, internasjonalisering, forsvarsanskaffelser og gjenkjøp skal prioriteres.

Det foreslås bevilget 265 mill. kroner til FoU-kontrakter i 2010. Dette er en videreføring av nivået i saldert budsjett 2009. Bevilgningen skal dekke både tilskudd og administrasjon av ordningen. Nødvendig del av bevilgningen forutsettes benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten for 2009. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 100 mill. kroner videreføres i 2010, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Post 73 Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, kan overføres

Regjeringen er opptatt av å sikre gode rammevilkår for kraftintensiv industri i Norge og har satt i verk en rekke tiltak som skal bidra til dette. Ordningen med tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft innebærer at Innovasjon Norge, ut fra nærmere angitte kriterier, kan tildele bagatellmessig støtte. Formålet med ordningen er å bidra til at kraftintensive industribedrifter går sammen og etablerer ett eller flere innkjøpskonsortier for kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Dette vil være et bidrag for å sikre forutsigbare rammebetingelser for en konkurransedyktig kraftintensiv industri gjennom å legge til rette for langsiktige kraftavtaler. Målgruppen er bedrifter som deltar i innkjøpskonsortier for kjøp av kraft.

Støtten skal være innenfor EØS-regelverket for bagatellmessig støtte. Samlet bagatellmessig støtte kan ikke overstige 200 000 euro (om lag 1,8 mill. kroner) pr. foretak over tre skatteår. Faktisk utbetalt støttebeløp må også ses i sammenheng med eventuell annen bagatellmessig støtte som foretakene har mottatt i samme tidsperiode. I denne sammenheng regnes alle virksomheter i samme konsern som del av samme foretak.

Bedriftene som deltar i innkjøpskonsortier, må være registrert innenfor Statistisk sentralbyrås næringskoder 20, 21, 24 og 27 (SN2002) og ha et årlig kraftforbruk på minimum 10 GWh. Næringskodene omfatter virksomheter innenfor trelast og

trevare, treforedling, kjemiske produkter og metaller. Et konsortium må bestå av minimum to bedrifter og ha inngått en langsiktig kraftavtale med et volum på minimum 5 GWh/år og en lengde på minimum tre år. Støtten kan ikke overstige 50 pst. av hvert foretaks andel av konsortiets kraftkostnader og kan kun tildeles til virksomheter i Norge.

Administrasjonskostnadene som påløper som følge av ordningen, dekkes av bevilgningen.

Ved vurdering av måloppnåelse for ordningen skal det legges vekt på om ordningen har bidratt til å etablere innkjøpskonsortier for kjøp av kraft og omfanget av disse konsortiene, bl.a. antall bedrifter og volum av inngåtte kraftavtaler.

Prioriteringer og budsjettforslag 2010

Til tilskudd og administrasjon av ordningen i Innovasjon Norge foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner for 2010.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i de distriktsrettede såkornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal også bidra til oppbygging av regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen såkorninvesteringer. Målgruppen omfatter investorene i de distriktsrettede såkornfondene og forvaltermiljøer i distriktene.

Til grunn for vurdering av måloppnåelse vektlegges hvorvidt midlene har bidratt til å øke forvalterkompetansen i distriktene og hvorvidt ordningen har bidratt til å utløse privat kapital. Tilskuddet for 2008 er benyttet i henhold til formålet.

Midlene skal fordeles likt mellom fondene i ordningen i den perioden de er operative (inntil 15 år). Støttemottaker skal være fondet og ikke et uavhengig managementselskap. Dersom et selskap kun er i drift deler av et år, skal beløpet som utbetales være i forhold til hvor lenge fondet har vært i drift. I første driftsår skal støtten beregnes fra dato for avtale mellom Innovasjon Norge og fondet. Støtten utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av fondets totale forvaltningskostnader på årsbasis. Administrasjonstilskuddet opphører ved terminering av såkornfond i ordningen.

For 2010 foreslås det bevilget 3,7 mill. kroner til administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond.

Post 79 Maritim utvikling, kan overføres

Norge er en av verdens ledende maritime nasjoner med en komplett og konkurransedyktig maritim klynge. De maritime næringene opererer imidlertid i sterkt internasjonaliserte og konkurranseutsatte markeder. Dersom Norge skal beholde og utvikle sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden, er det nødvendig å arbeide målrettet. I 2007 la derfor Regjeringen fram en strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringene. Regjeringens maritime strategi «Stø kurs» omtaler fem hovedutfordringer for de maritime næringer: Globalisering og rammevilkår, miljøvennlige maritime næringer, maritim kompetanse, maritim forskning og innovasjon og nærskipfart.

Regjeringen følger opp strategien gjennom Innovasjon Norges ordninger ved å stimulere til maritim innovasjon. Innovasjon Norge tilbyr en rekke tjenester og virkemidler til maritime næringer, som bl.a. ordningen Maritim utvikling, tilskudd, innovasjons- og lavrisikolån, IFU-kontrakter, tilskudd til søkeprosess til EU-programmet Marco Polo (jf. omtale under kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer) og distriktsutviklingstilskudd. I tillegg kan Innovasjon Norge bidra til internasjonalisering gjennom messtjenester, rådgivning og markedsundersøkelser.

Ordningen Maritim utvikling er en viktig del av Marut. Samarbeidsarenaen Marut er en større satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene. Målet med ordningen er å styrke omfanget av og samarbeidet om nyskaping i de maritime næringene og dermed styrke verdiskaping og konkurransevne i sektoren. Målgruppen for ordningen er bedrifter som er en del av eller har tilknytning til de maritime næringene, som verft, utstyrsleverandører, rederier og forsknings-, tjeneste- og konsulentmiljøer. Ordningen retter seg mot prosjekter som tar sikte på å:

- utvikle nye, lønnsomme og konkurransedyktige produkter, tjenester, produksjonsmetoder og markeder for de maritime næringene
- styrke innovasjonsevnen i de maritime næringene gjennom økt samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og myndigheter

Den offentlige støtten skal være utløsende for det omsøkende prosjekt, bidra til å utvide forskningens omfang eller til en raskere gjennomføring av prosjektet. Ved vurdering av hvert enkelt prosjekt vil innovasjonsgrad, markedspotensial og i hvilken grad prosjektene kan lede fram til kommersiell anvendelse og lønnsomhet, vektlegges. De maksimale støttesatsene for tekniske forstudier og utvik-

lingsaktivitet før kommersialisering varierer mellom 25 og 50 pst., avhengig av bedriftsstørrelse.

Kriterier for måloppnåelse er i hvilken grad ordningen har bidratt til å styrke samarbeidet i de maritime næringene og til å styrke konkurransevnen i enkeltbedrifter, grupper av bedrifter og i næringen sett under ett.

Resultatrapport 2008

I 2008 ga Innovasjon Norge tilsagn på om lag 26 mill. kroner til i alt 32 prosjekter. Dette var mulig på grunn av overførte, ikke disponerte midler fra tidligere år. Hovedtyngden av prosjektene hadde en klar små- og mellomstor bedriftsprofil.

De prioriterte områdene i 2008 var miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner, bl.a. i Nordområdene, og avansert logistikk og transport. 68 pst. av midlene ble benyttet til prosjekter innen de to siste områdene.

Innenfor Marut samarbeider næringen og det offentlige virkemiddelapparatet om å identifisere områder hvor samarbeid mellom bedrifter, ulike fagmiljøer og det offentlige kan utløse et merverdipotensial både for bedriftene og landet som helhet. Miljø, krevende maritime operasjoner i nord og avansert logistikk og transport er identifisert som sentrale innovasjonsområder hvor norske bedrifter har særlige fortrinn. Prosjekter innenfor disse innsatsområdene skal prioriteres under Maritim utvikling.

Prioriteringer og budsjettforslag 2010

Det foreslås bevilget 15,5 mill. kroner til Maritim utvikling som et ledd i oppfølgingen av Regjeringens maritime strategi.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere sin utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarende rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. I tillegg skal Innovasjon Norge betale låneprovisjon til staten på

0,4 pst. p.a. Disse inntektsføres under kap. 5325. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig atskilt.

Innovasjon Norges utlånsportefølje

Tabellen nedenfor viser Innovasjon Norges utlånsportefølje ved utgangen av 2008 og pr. 30. juni 2009.

Utlånsportefølje pr. 31. desember 2008 og 30. juni 2009

Låneordning	(i mill. kroner)	
	31. desember 2008	30. juni 2009
<i>Innovasjonslåneordningen</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	366,5	660,0
Distriktsrettede innovasjonslån	1 020,1	1 127,1
Statens miljøfond	67,2	61,5
Distriktsrettet låneordning	114,4	103,0
Sum risikolåneordningen	1 568,2	1 951,6
<i>Lavrisikolåneordningen</i>		
Ordinære lavrisikolån	2 990,4	3 518,5
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	2 625,4	2 774,0
Lavrisikolån til landbruksformål	2 157,8	2 291,6
Lån til landbruksformål gitt før 2001	1 523,3	1 406,0
Sum lavrisikolåneordningen	9 296,9	9 990,1
Sum utlån	10 865,1	11 941,7

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån, og disse er nærmere omtalt nedenfor.

Lavrisikolån

Lavrisikolåneordningen brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøyer og investeringer i landbruket. Lånene gis på markedsmessige betingelser. Rammen for lavrisikolån var i saldert budsjett for 2008 på 1,5 mrd. kroner. Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 30 og Innst. S. nr. 104 (2008–2009) Ny saldering av statsbudsjettet 2008, ble rammen for lavrisikolåneordningen økt med inntil 1 mrd. kroner i 2008 og 2009, til totalt 2,5 mrd. kroner. Etter Stortingets vedtak samtykket Regjeringen i at Nærings- og handelsdepartementet kunne øke Innovasjon Norges ramme med 500 mill. kroner til totalt 2 mrd. kroner i 2008, og senere til 2,5 mrd. kroner i 2009. Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009, ble lavrisikolånerammen økt fra 2,5 til 3,5 mrd. kroner. For 2010 foreslår Regjeringen en ramme på 2,5 mrd. kroner.

Innovasjon Norge ga i 2008 tilsagn om i alt 1,7 mrd. kroner i lavrisikolån. Lånene fordeler seg

med 31 pst. til ordinære lavrisikolån, 38 pst. til grunnfinansieringslån til fiskeflåten og 31 pst. til lån til landbruksformål, mot henholdsvis 31, 45 og 24 pst. i 2007. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen dekkes av rentemarginen.

Innovasjonslåneordningen (tidligere landsdekkende risikolån)

Denne kategorien omfatter distriktsrettede og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen skal bidra til å øke innovasjonsevnen særlig blant etablerere og små og mellomstore bedrifter ved å gi lån til prosjekter som det er vanskelig å skaffe tilstrekkelig risikokapital til i det private kredittmarkedet. Innovasjonslån kan benyttes til prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling og omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. For 2008 ble rammen hevet til 300 mill. kroner, som også var opprinnelig ramme for 2009 (senere økt til totalt 1 400 mill. kroner). For 2010 er ram-

men foreslått satt til 500 mill. kroner. Det er lagt til grunn at tapene pr. årgang ikke skal utgjøre mer enn 40 pst. av utlånsvolumet for den aktuelle årgangen. Tapsfondet skal dekke konstaterte tap i tillegg til spesifiserte og uspesifiserte tapsavsetninger. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Pr. 31. desember 2008 hadde Innovasjon Norge et solid tapsfond, bl.a. som følge av

lave påløpte tap i 2008. Det samme var tilfelle i 2007.

Budsjettforslag 2010

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for risiko- og lavrisikolåneordningene i 2010. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån for disse ordningene og den avviklede distriktsrettede låneordningen. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 45,9 mrd. kroner for 2010. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2010.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	34 597	5 000	5 000
70	Låne- og garantiprovisjoner	37 756	37 000	40 000
90	Avdrag på utestående fordringer	23 907 000	26 100 000	43 800 000
	Sum kap. 5325	23 979 353	26 142 000	43 845 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt.19. juni 2009 ble det gjort følgende endringer i bevilgningene, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009):

- post 50 ble redusert med 2,8 mill. kroner
- post 70 ble økt med 1,2 mill. kroner
- post 90 ble økt med 9 000 mill. kroner

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene som bevilges under kap. 2421, post 50, blir overført til en særskilt fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner i tilbakeføring for 2010. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2010.

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen. Provisjonssatsen for statens garantiansvar for innlånsmassen er også satt til 0,4 pst. p.a. Låne og garantiprovisjon for 2009 som innbetales i 2010, er anslått til 40 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2010.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 43,8 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2010.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
80	Renter på lån fra statskassen	471 220	560 000	400 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	2 166	1 000	
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	29 222	15 000	
86	Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa	6 952	3 000	3 000
	Sum kap. 5625	509 560	579 000	403 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble det gjort følgende endringer i bevilgningene, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009):

- post 80 ble redusert med 200 mill. kroner
- post 81 ble redusert med 0,2 mill. kroner
- post 85 ble økt med 7,2 mill. kroner
- post 86 ble økt med 0,7 mill. kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Rentene er knyttet til lavrisikolåneordningen og innovasjonslåneordningen. Til sammen foreslås en bevilgning på 400 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2010.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2009 foreslås budsjettet med kr 0 i 2010, som følge av at den store økningen i rammen for 2009 har gitt Innovasjon Norge kostnader, mens inntektene først vil komme fra 2010. Det ventes derfor økt utbytte for etterfølgen-

de år. Rentemargin på kr 0 er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå en bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet 2010.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Overskuddet under lavrisikolåneordningen ble gjennom flere år benyttet til å bygge opp egenkapital, slik at den skulle komme opp i minimum 8 pst. av netto utlån. Ved utgangen av 2008 var egenkapitalen på 832,7 mill. kroner, tilsvarende en egenkapitalandel på 8,9 pst. Resultatet i 2008 medførte utbetaling av utbytte på 22,2 mill. kroner i 2009. På grunn av finansuroen forventes resultatet fra lavrisikolåneordningen å kunne bli noe lavere i 2009. Utbyttet fra ordningen fastsettes til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året, multiplisert med ordningens innskuddskapital på 619,8 mill. kroner. Staten tar utbytte fra ordningen da den drives på kommersielle vilkår. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på femårs statsobligasjoner. Utbytte i 2009, som kommer til utbetaling i 2010, er anslått til kr 0, som følge av langt høyere utlånsvolum og anslått lavere årsresultat. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå en bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet våren 2010.

Post 86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner i utbytte fra de to fondene for regnskapsåret 2009 med utbetaling i 2010. Beløpet er basert på anslåtte renteinntekter da man ikke forventer realisering av investeringer i 2009. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2010.

Kap. 2426 SIVA SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	35 000	36 500	37 700
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	180 000	245 000	100 000
95	Egenkapital			200 000
	Sum kap. 2426	215 000	281 500	337 700

Vedrørende 2009:

Post 90 ble økt med 120 mill. kroner ved St.vedt. 19. juni 2009, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Selskapet for industrivekst, SIVA SF, ble etablert i 1968 og har siden 1993 vært organisert som et statsforetak. SIVA SF er lokalisert i Trondheim og hadde ved utgangen av 2008 35 ansatte. SIVAs hovedmål er å bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. SIVA har et særlig ansvar for å bidra til å fremme vekstkraften i distriktene.

Virksomheten er organisert i hovedområdene eiendom og innovasjon. Innen eiendom står SIVA for oppføring og utleie av bygg og fysisk infrastruktur for industribedrifter og innovasjonsmiljøer. Innen innovasjon har SIVA en pådriverrolle gjennom programarbeid, nettverksbygging og medierskap i innovasjonsselskaper. SIVA arbeider dessuten med utvikling av innovasjonssentre i Nordvest-Russland, for å bidra til økt samarbeid mellom norsk og russisk næringsliv. SIVA er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Ved utgangen av 2008 hadde SIVA-konsernet direkte eierposter i totalt 150 selskaper på mer enn hundre steder. Flere av disse selskapene har igjen eierandeler i andre selskaper. Hovedandelen av selskapene er innovasjonsselskaper etablert i tilknytning til forsknings- og kunnskapsparke og næringshager. Innovasjonsselskapene jobber for å fremme nyskappings- og nettverksaktiviteter mellom aktører fra privat virksomhet, forskning/utdanning og offentlige myndigheter. For øvrig er det rene eiendoms-selskaper som står for utbygging for industribedrifter og innovasjonsmiljøer som forsknings- og kunnskapsparke. SIVA forvalter også statens eierinteresser i IT Fornebu Holding AS.

SIVA mottar bevilgninger over statsbudsjettet fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Tilskuddet fra de to departementene går til å finansiere SIVAs innovasjonsaktiviteter. Tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet dekker også deler av SIVAs faste administrasjonskostnader. I tillegg mottar SIVA midler til spesifikke oppdrag fra andre offentlige myndigheter.

Resultatrapport 2008 og prioriteringer 2010

Årsregnskapet for SIVA-konsernet viste i 2008 et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 32,8 mill. kroner, mot et overskudd på 42,9 mill. kroner året før. Årsresultatet vurderes som tilfredsstillende, og styret karakteriserer driften av selskapet som god. Som følge av at investeringer i tilknyttede selskaper blir vurdert etter egenkapitalmetoden, blir SIVAs andel av overskudd/underskudd i de enkelte selskapene tatt inn som finansinntekt/-kostnad i SIVAs regnskap. Denne resultat-effekten var i 2008 positiv med 28,1 mill. kroner på konsernnivå, mot 25,3 mill. kroner året før. Herunder kommer resultat-effekten av SIVAs investeringer i IT Fornebu Holding AS, som utgjorde 5,9 mill. kroner. I 2007 var resultat-effekten av Fornebu-investeringene negativ med 6,4 mill. kroner. Samlet resultat-effekt knyttet til investeringen i IT Fornebu var ved utgangen av 2008 negativ med 165,8 mill. kroner.

SIVA har i 2008 investert om lag 185 mill. kroner, hovedsakelig eiendomsinvesteringer gjennom datterselskaper. Gjennom tilknyttede selskaper er det gjennomført investeringer for ca. 700 mill. kroner. Tilsvarende beløp året før var henholdsvis 550 og 1 300 mill. kroner, som representerte et historisk høyt investeringsnivå for selskapet. Hoveddelen av investeringene er relatert til utbygging i forsknings- og kunnskapsparke.

I 2008 ble det etablert 95 nye virksomheter i såkalte inkubatorer¹ som er spesialisert på forskningsbasert nyskaping. Kvinneandelen av etablere er sterkt økende. Videre er 23 nye bedrifter

etablert i industriinkubatorer¹. Det er i løpet av året startet opp to nye industriinkubatorer og tre nye såkalte næringshager¹.

I 2010 skal SIVA videreføre sitt arbeid med utvikling av innovasjons- og industrimiljøer i Norge og tilrettelegging for økt kommersialisering av forskningsresultater, flere nyetableringer og investeringer. SIVA skal ha et spesielt fokus på næringsutvikling innen energi, marine områder, maritim industri, miljøteknologi, reisemålsutvikling og nordområdene.

Eiendomsvirksomheten

SIVAs eiendomsengasjement er organisert under holdingselskapet SIVA Eiendom Holding (SEH) AS, som er heleid av SIVA SF. Eiendomsområdet utgjør totalt om lag 85 pst. av SIVA SFs balanse. Virksomheten består både av heleide industrianlegg, der SIVA står for bygging og utleievirksomhet, og av eiendomsselskaper hvor SIVA eier bygg sammen med andre aktører. Eiendomselskapene er etablert som egne aksjeselskaper og ofte knyttet opp mot forsknings- og kunnskapsparke. Målsettingen med eiendomsvirksomheten er å bidra til økt investeringskapasitet for etablering av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter i hele landet. Virksomheten skal bidra til å senke barrierer for etablering der normale markedsmekanismer ikke fungerer. Dette vil ofte være innenfor områder der det eksisterer markedsimperfeksjoner, som distrikt, industri og innovasjon og/eller på steder hvor det er spesielle omstillingsbehov. Virksomheten skal være risiko- og kapitalavlastende for bedriftene. Virksomheten skal styres som et rent eiendomsselskap, innenfor rammene av de særskilte målsettingene referert over. Virksomheten mottar ikke statlige tilskudd utover innskutt egenkapital og skal gå i driftsmessig balanse. Av totalt utbygd areal i SIVA Eiendom Holding AS utgjør areal til industriformål ca. 65 pst. og areal til kontorbygg om lag 35 pst.

Fra utgangen av 2008 er alle eiendommer og eiendomsselskaper i statsforetaket samlet i konsernet SIVA Eiendom Holding AS. Selskapet eier aksjer i 38 eiendomsselskaper, hvorav eierandelen i 19 er større enn 50 pst. og inngår i konsernregnskapet. Selskapet har eiendomsinvesteringer på 52 steder i Norge. Det totale antall leietakere i konsernet SIVA Eiendom Holding AS, inkludert datterselskaper og tilknyttede selskaper, var ved årsskiftet om lag 500.

¹ Begrepsforklaring under avsnittet Innovasjonsvirksomheten nedenfor.

Mot slutten av 2008 og utover i 2009 opplevde SIVA at det var vanskeligere å framskaffe kapital til nye investeringer ved salg av eiendomsprosjekter eller ved mobilisering av eksterne investorer. Det har likevel i løpet av 2008 vært stor aktivitet innen eiendomsvirksomheten. Det er i løpet av året investert om lag 165 mill. kroner gjennom prosjekter i datterselskaper av SIVA Eiendom Holding AS. Gjennom tilknyttede selskaper er det gjennomført investeringer for om lag 700 mill. kroner. SIVA Eiendom Holding AS har i 2008 bl.a. ferdigstilt et nytt bygg for NorSun AS i Årdal og et nytt bygg for kunnskapsparke i Alta. Det er også foretatt utvidelser av Pirsenteret i Trondheim, igangsatt oppføring av nytt senterbygg på Kjeller, utbygginger i Forskningsparke på Marineholmen i Bergen og i Forskningsparke i Oslo.

I 2010 skal SIVAs eiendomsvirksomhet fortsatt bidra til etablering av industrimiljøer og kunnskapsbedrifter på steder og i prosjekter der normale markedsmekanismer ikke fungerer. Mobilisering av lokal kapital og kompetanse sett i forhold til investeringer i eiendom og infrastruktur er en viktig del av innsatsen. Virksomheten skal være selvfinansierende og skal ikke konkurrere om prosjekter med private aktører. Det foreslås tilførsel av ny egenkapital til eiendomsvirksomheten i 2010. Dette omtales nærmere under Budsjettforslag 2010.

SIVA Fornebu AS

SIVA Eiendom Holding AS overtok i 2008 SIVA SFs eierandel på 32,6 pst. i IT Fornebu Holding AS. Dette skjedde ved at SIVA Fornebu AS (som eide aksjene i IT Fornebu Holding AS) ble fusjonert med SIVA Eiendom Holding AS. SIVA rapporterer fremdeles separat for engasjementet i IT Fornebu Holding AS.

IT Fornebu Holding AS er eier av innovasjons-senteret knyttet til IT Fornebu. Staten har gjennom SIVA i alt tilført IT Fornebu-prosjektet om lag 403 mill. kroner. Bokført verdi av investeringene var pr. 31. desember 2008 om lag 237 mill. kroner. I den rehabiliterte gamle terminalbygningen på Fornebu er det nå etablert nærmere 80 selskaper, og i tillegg forsknings- og inkubatoraktivitet. Ny utbygging på 28 000 m² ferdigstilles i 2009, og nye utbyggingsprosjekter er under planlegging. Utviklingen av verdiene i selskapet vurderes som positiv. Årsresultatet for IT Fornebu Holding AS ble i 2008 for første gang positivt, med 26,8 mill. kroner. Dette ga en positiv resultateffekt for SIVA på 5,9 mill. kroner.

Innovasjonsvirksomheten

Sentrale begreper på innovasjonsområdet:

- *Næringshage*: Samlokalisering av virksomheter som driver innen kunnskapsintensive næringer. Tilbyr grunnlag for samarbeid og et faglig og sosialt miljø, felles fysisk infrastruktur og samarbeid om f.eks. resepsjon og sentralbord. Organiseres som aksjeselskap der SIVA er medeier. Næringshageprogrammet finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet.
- *Inkubator*: En inkubator tilbyr et fysisk miljø, rådgivning og støttetjenester for å bidra til at gründere kan videreutvikle lovende forretningsideer. SIVA startet opp et inkubatorprogram i 2000 og tilbyr i dag inkubator-tjenester til gründere innen ulike bransjer. FoU-inkubatorer er lokalisert i tilknytning til universitets- og forskningsmiljøer og regionale nyskapingstiljøer. FoU-inkubatorprogrammet finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.
- *Distribuert inkubator*: Gjennom distribuerte løsninger skal en FoU-inkubator tilby tjenester også til gründere i mindre sentrale deler av landet, utenom de etablerte inkubatorene.
- *Industriinkubator*: Inkubator knyttet opp mot en større industribedrift («morbedrift») som ønsker knoppsskyting eller utvikling av nye bedrifter i tilknytning til «morbedriften».
- *Forsknings- og kunnskapspark*: Slike parker er nært tilknyttet de ledende universitets- og høyskolemiljøene i landet. Målet er å utvikle gode forretningsideer og forskningsbaserte resultater til bærekraftig næringsvirksomhet. I forskningsparkene tilbys alltid inkubatoraktivitet.
- *Investeringselskap*: For å bedre tilgangen på risikokapital til bedrifter lokalisert i distriktene har SIVA, sammen med andre offentlige og private samarbeidspartnere, engasjert seg i oppbygging av regionale investeringselskaper (såkorn og venture). For SIVAs del er denne virksomheten redusert de senere årene.

SIVA har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskaper som har som mål å legge til rette for nyskaping. Virksomheten omfatter både eierskap i de enkelte selskapene og programaktivitet. Målsettingen med innovasjonsvirksomheten er å tilrettelegge for oppbygging av sterke lokale og regionale verdiskapingsmiljøer over hele landet. Aktivitetene skal bidra til å skape og utvikle samarbeidsarenaer og bygge nettverk mellom privat næringsliv, FoU-miljøer og offentlig virksomhet – regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

SIVAs innovasjonsaktiviteter finansieres med tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet var i 2008 35 mill. kroner. Midlene gikk til videreutvikling av inkubatorer knyttet opp mot de sentrale universitets- og forskningsmiljøene og til SIVAs generelle nettverksaktiviteter. Dessuten dekket bevilgningen bidrag til videreutvikling av SIVAs aktiviteter i Nordvest-Russland, arbeidet med programmet Norwegian Centres of Expertise (NCE) og oppfølging av investeringer i regionale såkorn- og venturerefond. Deler av midlene gikk til å dekke SIVAs faste administrative kostnader knyttet til innovasjonsvirksomheten og rentekostnader knyttet til tidligere lånefinansierte investeringer på området.

I 2008 ble SIVAs innovasjonsprogrammer notifisert til EFTAs overvåkingsorgan ESA som en ordning under regelverket for statsstøtte til forskning, utvikling og innovasjon. Ordningen ble godkjent av ESA i desember 2008. Notifiseringen har medført gjennomgang og forbedring av rapporteringsrutiner fra innovasjonsmiljøene til SIVA, for å danne grunnlag for videre rapportering til ESA. Et nytt elektronisk rapporteringssystem er utviklet. Dette innebærer en mer systematisk registrering av og innrapportering om ressursbruk og virksomheter i næringshager og inkubatorer, og også en bedre kvalitetssikring av den årlige rapporteringen til departementene.

SIVA har engasjement i 52 næringshager, 25 forsknings- og kunnskapspark, ni regionale såkorn- og ventureselskaper og enkelte regionale utviklingsselskaper. Selskapet har de senere årene redusert sine direkte eierskap i ventureselskapene, men flere av de innovasjonsmiljøene SIVA deltar i er aktive deltakere i såkorn-/ventureselskaper. Gjennom sin programvirksomhet gir SIVA dessuten støtte til inkubatormiljøer over hele landet. Inkubatoraktiviteten er som regel ikke organisert i egne selskaper, men utøves av forsknings- og kunnskapspark og lignende selskaper som SIVA ofte har eierskap i.

Det nye FoU-inkubatorprogrammet ble startet opp i januar 2007 med fokus på bedriftsutviklingsfasen og kompetansetilførsel til gründerbedrifter. Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett finansierte i 2008 inkubatoraktivitet knyttet til ni sentrale forsknings- og kunnskapsmiljøer. Inkubatorprogrammene blir ellers finansiert over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Samtlige inkubatorer har etablert system for distribuerte løsninger, dvs. at de også tilbyr inkubator-tjenester til gründere utenfor inkubatoren. Formålet er å bidra til utvikling av flere vekstbedrifter i distriktene.

Pr. 31. desember 2008 var 287 bedrifter i inkubatormiljøer støttet av SIVA. Antall ansatte i disse bedriftene utgjorde 545 personer, hvorav 24 pst. kvinner. Formålet med inkubatorprogrammet er, gjennom rådgivning, kontortjenester og støttefunksjoner og tilgang til kompetansenettverk, å bidra til vekst og utvikling for nyetablerte kunnskapsbedrifter. Fra oppstarten av det første inkubatorprogrammet i 2000 er totalt 850 virksomheter tatt opp. I 2008 startet en egen kvinnesatsing i FoU-inkubatorprogrammet, med formål å øke antall vekstbedrifter som etableres eller ledes av kvinner. Satsingen gjennomføres i tett samarbeid med næringshagenes kvinnesatsing, «kvinnovasjon», og finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet.

FoU-inkubatorprogrammet var gjenstand for en følgeevaluering i 2008. Evalueringen viser at programmet i stor grad oppfyller målkriteriene vedrørende nyskaping og vekst og gir god addisjonalitet, dvs. at en stor andel av prosjektene ikke ville blitt realisert eller realisert i et mindre omfang eller på et senere tidspunkt uten støtten gjennom programmet.

Et nytt næringshageprogram ble startet opp i 2007 med varighet på fire år. Næringshager som vektlegger nyskaping og bedriftsutvikling, er prioritert i det nye programmet. Programmet omfattet pr. 31. desember 2008 52 næringshager hvor SIVA enten deltar eller har deltatt med driftstilskudd og/eller har eierandel. 42 pst. av næringshageselskapene har kvinner i ledende stilling, og i 2008 har 34 av næringshagene deltatt som aktører i kvinnesatsingen «kvinnovasjon». Formålet er å legge til rette for arbeidsplasser for kvinner gjennom tilbud og tiltak innen mobilisering, samhandling, mentorordning, profilering og kompetanseoppbygging. Satsingen gjøres i samarbeid med bl.a. Innovasjon Norge, fylkeskommunene og Norges forskningsråd og har oppnådd gode resultater. Prosjektet hadde etter første halvår 2008 resultert i 106 bedriftsetableringer.

Næringshageprogrammet ble evaluert i 2008. Evalueringsrapporten viser gode resultater, og næringshagene får en gjennomgående positiv vurdering både av bedrifter lokalisert i næringshagene, bedrifter utenfor næringshagene, kommuner og aktører i det regionale virkemiddelapparatet. Rapporten setter også fokus på utfordringer for programmet. Dette gjelder spesielt balansen mellom det bedriftsspesifikke arbeidet og den rolle en del næringshager har tatt som regionale utviklingsaktører. Det ble også satt fokus på de økonomiske betingelsene for videreutvikling av konseptet.

Under innovasjonsområdet jobber SIVA også med aktivitetsområdene industriinkubatorer og industrielle knutepunkter. En industriinkubator skal bidra til utvikling av innovasjonsmiljøer og kunnskapsintensiv næringsvirksomhet i industriområder med omstillings- og nyskappingsbehov. Ved årsskiftet var det 16 industriinkubatorer i virksomhet, med totalt 48 bedrifter i inkubasjon. To industriinkubatorer ble etablert i 2008. I tillegg er et pilotprosjekt gjennomført i løpet av året. Totalt har 145 bedrifter/prosjekter vært gjennom industriinkubatorene siden oppstart av programmet i 2004. Programmet finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet, med 14 mill. kroner i 2008. Industriinkubatorprogrammet ble i 2008 evaluert av Nordlandsforskning. Rapporten viser at programmet har tilfredsstillende måloppnåelse og høy grad av addisjonalitet. Flere av prosjektene og bedriftene har positiv betydning ikke bare gjennom resultater i egen bedrift, men også for det øvrige næringslivet i regionen.

Industrielle knutepunkter er en programsatsing som fremdeles er under utvikling. Høsten 2007 ble det igangsatt to pilotprosjekter, på Stord og i Årdal. Det skal avlegges rapporter fra begge pilotprosjektene innen utgangen av 2009. Disse vil danne grunnlag for en beslutning om videre satsing på konseptet.

Norwegian Centres of Expertise (NCE)-programmet er et samarbeidsprosjekt mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA. Formålet er å styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer bestående av bedrifter med vekstambisjoner og internasjonal konkurransevne. Programmet ble startet opp i 2005 og besto i 2008 av ni NCE-miljøer. I 2009 utvides programmet med ytterligere tre næringsklynger. Innovasjon Norge er programleder for NCE. SIVA har ansvar for oppfølging av og nettverksbygging mellom miljøene.

SIVA har i 2008 fortsatt samarbeidet med regionale aktører på innovasjonsområdet. Det gjennomføres tre pilotprosjekter med formål å teste ut modeller for etablering av strategiske regionale innovasjonsselskaper. I løpet av 2009 skal SIVA, i samarbeid med KS og representanter for fylkeskommunene, utarbeide et utkast til en rammemodell som kan benyttes som et grunnlag for å avklare interessen blant fylkeskommunene for eventuell etablering av slike selskaper.

I 2010 skal SIVA videreføre arbeidet med utvikling av innovasjonsmiljøer i hele landet og være pådriver for nettverksbygging og samarbeid mellom ulike regionale og nasjonale aktører. Selskapet skal fortsette å legge til rette for en tettere kobling mellom næringslivet og utdannings- og forskningsmiljøene og bidra til å skape og utvikle samarbeids-

arenaer mellom de ulike verdiskapingsmiljøene rundt i landet. FoU-inkubatorprogrammet er et viktig virkemiddel som fremdeles skal ha høy prioritet. Oppfølging av NCE-programmet skal videreføres. SIVA skal dessuten bruke sin innovasjons- og utviklingskompetanse til å bistå med å tilrettelegge for utvikling av reisemål.

SIVA skal arbeide nært og godt med de andre næringsrettede virkemiddelaktørene om aktiviteter og tiltak som ligger i skjæringsfeltet mellom institusjonene.

Internasjonal virksomhet og spesialoppdrag

SIVA kan påta seg spesielle oppgaver nasjonalt eller internasjonalt innenfor sine kjernekompetanseområder, forutsatt at selskapet har kapasitet og tilstrekkelig finansiering medfølger. Datterselskapet SIVATECH AS, 100 pst. eid av SIVA, ble opprettet i 2005 for å ivareta SIVAs internasjonale aktiviteter.

SIVA har i 2008 fortsatt arbeidet med å videreutvikle Polarstjerna Innovasjonssenter i Murmansk. Lokalitetene er 90 pst. utleid, og det er totalt 28 virksomheter i senteret. Hovedandelen av virksomhetene er norske næringsklynger med interesser for underleveranser til russisk olje- og gassindustri. Senterets inkubator hadde ved årsskiftet sju etablerte bedrifter i inkubasjon. Senteret har utviklet og drifter den interaktive internettportalen www.barentsnova.com, som er en informasjonsportal for norsk næringsvirksomhet i Nordvest-Russland. Den fungerer også som profilering av innovasjonssenteret og av norske og russiske bedrifter som arbeider i nordområdene.

I april 2008 kjøpte SIVA, sammen med Innovasjon Norges investeringsfond for Nordvest-Russland, et område på 50 mål nær flyplassen i Murmansk. Området skal utvikles til et logistikk- og næringsssenter for norske aktører, spesielt relatert til Shtokman-prosjektet. Utviklingen skjer i nært samarbeid med lokale myndigheter i Kola kommune og regionale myndigheter i Murmansk fylke. Det er flere aktuelle leietakere til anlegget, som benevnes Technopark Nor AS.

SIVA har vært engasjert i tre næringsparker i Baltikum. Avvikling av eierskapet i disse parkene ble vedtatt gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 46 (2003–2004) om SIVAs framtidige virksomhet, jf. Innst. S. nr. 30 (2004–2005). To av parkene ble avhendet i 2007, og den tredje var forventet solgt i løpet av 2008. SIVA har utsatt salget for å oppnå en forsvarlig pris. Den internasjonale finanskrisen har forsinket et mulig salg ytterligere, da aktuelle kjøpere har vansker med å skaffe lånekapital. SIVA jobber fremdeles aktivt med å

avhende aksjene i det gjenstående selskapet i Litauen på et best mulig kommersielt grunnlag.

SIVA har på oppdrag fra Utenriksdepartementet siden 2003 arbeidet med å etablere et innovasjonssenter i Tuzla i Bosnia-Herzegovina i samarbeid med SINTEF. Prosjektet er nå inne i sitt avslutningsår, og overlevering til lokale myndigheter vil bli markert i løpet av 2009. Prosjektet har vært vellykket og hadde ved utgangen av 2008 skapt 20 nye bedrifter med 130 kompetansearbeidsplasser. SIVA er også involvert i andre prosjekter på Balkan, bl.a. utvikling av et maritimt innovasjonssenter i Kroatia. SIVAs engasjement i denne type oppdrag fullfinansieres av oppdragsgiver.

I 2010 skal SIVA videreføre satsingen i Nordvest-Russland. Oppbygging av innovasjonssentra og inkubator drift vil fremme økonomisk samkvem og bedre norsk næringslivs muligheter til å posisjonere seg i regionen. SIVA skal spesielt konsentrere innsatsen om Murmansk-området. SIVAs engasjement bidrar til å redusere den økonomiske risikoen for bedriftene, forenkler forholdet til myndighetene og øker tilgangen til kompetanse og nettverk. Senteret i Murmansk skal, som tidligere, spesielt fokusere på de sektorer der norsk næringsliv har særlige fortrinn, som energi- og miljøsektoren, marin og maritim virksomhet.

Evaluering av SIVA

Nærings- og handelsdepartementet har igangsatt en ekstern effektevaluering av hele SIVAs virksomhet, som skal dekke perioden 2002–08. Evalueringen skal se på om selskapet på en god og effektiv måte når sine mål, herunder vurdere sammensetningen av selskapets aktiviteter og programmer. Samarbeidet med andre aktører, spesielt Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og fylkeskommunene, skal belyses. Evalueringen skal også vurdere samfunnsøkonomiske og regionale effekter av virksomheten, og vurdere hvordan SIVA bør innrettes i årene som kommer. Utarbeidelse av oppdragsbeskrivelsen og den offentlige anskaffelsesprosessen for valg av evaluatormiljø er gjennomført i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet. Evalueringsrapport skal ferdigstilles innen utgangen av februar 2010.

Budsjettforslag 2010

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 37,7 mill. kroner til innovasjonsaktiviteter i regi av SIVA under posten.

Tilskuddet skal gå til FoU-inkubatorprogrammet og ulike nettverksaktiviteter, samt til SIVAs

arbeid med videreutvikling av innovasjonssenter og inkubatortilbud i Nordvest-Russland. Tilskuddet skal også dekke administrative kostnader knyttet til SIVAs rolle som virkemiddelinstusjon, inkludert finanskostnader knyttet til tidligere lånefinansierte investeringer på innovasjonsområdet.

SIVA skal gjennom sitt nettverksarbeid fremme økt samarbeid og samhandling mellom næringsvirksomhet og FoU- og utdanningsmiljøer, finansinstitusjoner/investorer og offentlige myndigheter. Målgruppen for SIVAs aktiviteter på dette området er inkubatorer, klynger innenfor NCE-programmet og eksisterende og framtidige innovasjonsselskaper knyttet til bl.a. forskningsparker, kunnskapsparker og næringshager.

Kriterier som legges til grunn for måloppnåelse er rapportering om SIVAs aktiviteter på området. Krav til den årlige resultatrapporteringen går fram av mål- og resultatrapporteringssystem for SIVA (implementert 1. januar 2007). Rapporteringen er basert på aktivitetsmåling og resultater av aktivitetene, og sier lite om den langsiktige effekten av innovasjonsvirksomheten. For å vurdere langsiktig måloppnåelse gjennomføres det evalueringer som tar for seg en lengre tidshorison. Det er i 2008 gjennomført evalueringer av næringshageprogrammet, industriinkubatorprogrammet og FoU-inkubatorprogrammet. Anbefalingene i de tre programevalueringene blir vurdert av de bevilgende departementene og SIVA. En helhetlig evaluering av selskapet er igangsatt høsten 2009, jf. omtale over.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

SIVAs låneramme er fra utgangen av 2007 fastsatt til 700 mill. kroner. Pr. 25. september 2009 var den utnyttet med 580 mill. kroner. SIVA kan foreta inn-

lån i statskassen og selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på innlånet blir satt lik renten på statspapiret og med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang SIVA tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Innlån budsjetteres under kap. 2426, post 90, mens avdrag budsjetteres under kap. 5326, post 90, jf. nedenfor. Pr. i dag er det anslått at SIVA vil refinansiere og ta opp nye lån i løpet av 2010 på til sammen 100 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2010.

Post 95 Egenkapital

Det foreslås en bevilgning på 200 mill. kroner til økt innskuddskapital i SIVA. Midlene skal forbeholdes eiendomsaktiviteten og skal bidra til framdrift i planlagte utbyggingsprosjekter gjennom datterselskapet SIVA Eiendom Holding AS. Selskapet gjennomfører utbyggingsprosjekter i forsknings- og kunnskapsparker og oppfører spesialtilpassede bygg for industrivirksomheter og kunnskapsbedrifter i hele landet.

Formålet med eiendomsvirksomheten framgår over. Nye eiendomsinvesteringer baseres normalt på frigjøring av egenkapital ved salg av eiendommer, avdrag på lån og oppsparing av overskudd. I dagens marked er det vanskelig for selskapet å frigjøre tilstrekkelig egenkapital ved salg av eiendommer, samtidig som bankene stiller krav om høyere egenkapitalandel for å bidra med lånefinansiering. Tilførsel av ny egenkapital vil bidra til at flere utbyggingsprosjekter vil kunne gjennomføres som planlagt.

Kap. 5326 SIVA SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Låne- og garantiprovisjoner	5 892	5 800	5 800
90	Avdrag på utestående fordringer	180 000	245 000	40 000
	Sum kap. 5326	185 892	250 800	45 800

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Låneavtalen mellom staten v/Nærings- og handelsdepartementet og SIVA SF ble endret i 2007. I henhold til den nye avtalen skal både låneprovisjon og garantiprovisjon innbetales etterskuddsvis. Selskapet skal fortsatt betale en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittssaldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Garantiprovisjonen ble etablert 1. juli 2002 for å kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Låne- og

garantiprovisjon for 2009, som innbetales i 2010, er anslått til 5,8 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtalen under kap. 2426, post 90. SIVA har et låneforfall i statskassen på 40 mill. kroner i mai 2010. Det budsjetteres pr. i dag ikke med andre avdrag på SIVAs statskasselån i 2010 og foreslås følgelig en bevilgning på 40 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2010.

Kap. 5613 Renter fra SIVA SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
80	Renter	24 807	34 000	30 300
	Sum kap. 5613	24 807	34 000	30 300

Post 80 Renter

SIVA foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en

rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 30,3 mill. kroner i renter fra SIVAs låneopptak i statskassen for 2010.

Kap. 2428 Eksportfinans ASA

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
90	Lån			20 000 000
	Sum kap. 2428			20 000 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 18. desember 2008 ble det bevilget 30 mrd. kroner til lån til Eksportfinans ASA, jf. St.prp. nr. 32 og Innst. S. nr. 123 (2008–2009).

Post 90 Lån

For å sikre fortsatt tilbud om finansiering av eksportkontrakter som kvalifiserer for statlig støttede lån fra Eksportfinans, ble det i november 2008 framforhandlet en avtale om at staten skal tilby Eksportfinans markedsmessige lån med bestemte vilkår i to år framover. Lånene vil ha en løpetid på

inntil fem år. EFTAs overvåkingsorgan (ESA) har konkludert med at avtalen ikke innebærer statsstøtte, og avtalen er godkjent av generalforsamlingen i Eksportfinans.

De statlige lånene skal benyttes til nye eksportkreditter, dvs. lån som kvalifiserer under den såkalte CIR-ordningen. CIR-lån skal bidra til at norsk eksport av kapitalvarer kan få finansiering som gjør at den kan konkurrere på like vilkår som eksport fra andre land med nasjonale eksportkreditordninger. Lånene fra staten kan også brukes til å finansiere tidligere inngåtte kontrakter, under forutsetning av at kontraktene er inngått før 1. mars 2009, og at finansieringen skjer på markedsvilkår.

Status

Eksportfinans har pr. 1. september 2009 ikke trukket på låneavtalen med staten. Det er fortsatt stor usikkerhet omkring både innlåns- og utlånssituasjonen i tillegg til at valutamarkedsforhold gjør det vanskelig å forutsi selskapets behov for trekk under statens låneavtale. Det er tidligere forutsatt at finansieringsbehovet 2009 og 2010 kan bli på rundt 50 mrd. kroner, hvorav omlag 30 mrd. kroner kan komme til utbetaling i 2009. Fra og med desember 2008 og til og med juni 2009 har Eksportfinans utbetalt 12,4 mrd. kroner i lån som kan kvalifisere for innlån under avtalen med staten. I tillegg er det signert låneavtaler for 25,5 mrd. kro-

ner i gjenstående beløp for utbetaling som kan gi grunnlag for å trekke på avtalen, dersom lånene kvalifiserer under avtalen og kommer til utbetaling før 31. desember 2010. Det vises også til omtale under kap. 934, post 73.

Budsjettforslag 2010

Bevilgningen skal dekke Eksportfinans brutto innlån fra staten i 2010. Det foreslås en bevilgning på 20 mrd. kroner for 2010. Anslaget på det totale innlånet er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med de årlige proposisjonene om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer.

Kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
24	Driftsresultat			
72	Tilskudd til administrasjon av garantiordning for langsiktige kraftavtaler			10 000
	Sum kap. 2460			10 000

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble rammen for administrasjonsbudsjettet økt med 6,8 mill. kroner, til 59,3 mill. kroner. GIEKs administrasjonsutgifter dekkes inn av premieinntekter fra ordningene, jf. St.prp. nr. 67 (2008–2009) og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Vedrørende 2010:

Regjeringen foreslår å opprettholde rammene fra 2009 for Alminnelig garantiordning og U-landsordningen under Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) på henholdsvis 110 mrd. kroner og 3,15 mrd. kroner. Det foreslås at rammen for Bygglånsgarantiordningen settes til 6,5 mrd. kroner. Tilstrekkelige rammer for GIEKs ordninger sikrer forutsigbare og konkurransedyktige rammevilkår for norsk eksporttrettet næringsliv, og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge. Videre foreslår Regjeringen å etablere en ny garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri med en ramme på 20 mrd. kroner. Garantiordningen innebærer at GIEK skal kunne gi garantier på kommersielle vilkår for kraftintensiv industriens kjøp av kraft. Dette vil være et viktig bidrag til å

sikre at den kraftintensive industrien videreutvikler sine virksomheter i Norge. Det foreslås opprettet en ny tilskuddspost 72 for å forskuttere GIEKs kostnader med å administrere ordningen.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

GIEK er en statlig forvaltningsbedrift som tilbyr langsiktige garantier for eksportkreditter tilpasset norske eksportbedrifters behov for risikoavdekking. GIEK skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet, og være et supplement til det private markedet. GIEK garanterer for eksport til land over hele verden, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester.

Virksomheten er lokalisert i Oslo, og disponerte 39 årsverk pr. 1. mars 2009. GIEK har et styre som er oppnevnt av Nærings- og handelsdepartementet.

GIEKs garantitilbud omfatter långiver-, leverandørkreditt-, kontrakts-, bond-, investerings-, remburs-, byggelåns- og anbudsgarantier. Statlig medvirkning på dette området skal bidra til å sikre norsk næringsliv tilsvarende vilkår som for deres utenlandske konkurrenter. Spesielt ved eksport til

nyindustrialiserte land og utviklingsland, og for små bedrifter og bedrifter med liten eksporterfaring, er statlig medvirkning viktig for å fremme eksport.

GIEK kan avdekke både kommersiell og politisk risiko. Med *kommersiell risiko* menes risiko forbundet med at *privat* kjøper kan gå konkurs eller av andre grunner ikke betaler. Med *politisk risiko* menes risiko forbundet med at *offentlig* kjøper ikke vil betale, eller at krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

Rammene for offentlig støttede eksportkreditter og -garantier reguleres internasjonalt av den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits».

GIEKs ordninger skal gå i balanse på lang sikt. GIEK avgjør selv nivået på risikoeksponering og tapsavsetninger ut fra balansekravet.

Som en følge av ulik organisering føres de ulike ordningenes regnskaper hver for seg.

GIEK har følgende aktive garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Ordningen kan avdekke alle typer risiko med unntak av de garantier som ESA (EFTA Surveillance Authority) har definert som mulig å avdekke i det kommersielle forsikrings- og garantimarkedet. Det er garantier med kortere løpetid enn to år og som dekker kommersiell risiko for kreditter hovedsakelig til kjøpere i OECD-landene. Denne type risiko kan avdekkes av GIEKs datterselskap GIEK Kredittforsikring AS (GK).
- Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) ble opprettet i 1989 og anvendes når risikoen er for høy for GIEKs alminnelige ordning. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter. U-landsordningen skal gå i balanse når grunnfondet for ordningen medregnes.
- Garantiordning for byggelån til skip benyttes til å garantere for byggelån til verft i Norge i forbindelse med bygging eller ombygging av skip. Ordningen ble etablert i 2005. Det kan garanteres for inntil 50 pst. av det enkelte lån eller dellån på like vilkår med en finansinstitusjon.

Garantiordninger som er under avvikling:

- To garantiordninger for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningene), én for

vedtak fattet i perioden 1994–98 og én for vedtak i perioden 1999–2002.

- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt til og med 31. desember 1993.
- Gamle særordninger, som inneholder fire særordninger som ble slått sammen fra 1999.

Målet er å administrere avvikling av de gamle ordningene med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning.

I tillegg forvalter GIEK:

- Beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring for Nærings- og handelsdepartementet. Ordningen er omtalt nærmere under kap. 900, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger.
- Anbudsgarantiordning for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Retningslinjene for Anbudsgarantiordningen fastsettes av Norfund, og nærmere omtale av ordningen gis under kap. 161 Næringsutvikling, på Utenriksdepartementets budsjett.

GIEKs eierinteresser i andre selskaper:

- GIEK Kredittforsikring AS (GK) er eid 100 pst. av GIEK. GK tilbyr kortsiktige kredittforsikringer. Selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag.

Forutsatt Stortingets vedtak, skal GIEK fra 2010 forvalte:

- Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri

Mål for virksomheten

GIEKs hovedmål er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet gjennom å utstede garantier.

Under hovedmålet inngår følgende delmål:

GIEK skal bidra til eksportkontrakter

GIEK skal gi et konkurransedyktig tilbud sammenlignet med utenlandske statlige garantiinstitutter. Det er viktig at produktene GIEK tilbyr hele tiden utvikles, og at de tilpasses bedriftenes og bankenes behov og den internasjonale konkurransen. GIEKs produkter skal være godt kjent i markedet, og GIEK skal ha en holdning for åpenhet og innsyn i virksomheten. Det skal legges vekt på å behandle enkeltsaker forsvarlig og på like premisser. Saksbehandlingstiden skal være akseptabel.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

GIEK skal ha en risikoprofil i sine porteføljer som samsvarer med kravet om å gå i balanse på lang sikt. Tap skal begrenses ved mislighold. GIEK skal ha fokus på grundig risikovurdering i alle saker, og avsetningene skal stå i forhold til tapsrisikoen. GIEK skal ha god kompetanse innen risikovurdering og kunnskap om de næringene som er viktige for norsk kapitalvareeksport.

GIEK skal være premissgiver for Nærings- og handelsdepartementet

GIEK skal arbeide for å harmonisere regelverk og praksis og bidra til internasjonal konkurranseutjevning i internasjonale fora, som OECD og Berne Unionen. For at GIEK skal kunne ivareta norske interesser, kreves det god kontakt med Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, finansinstitusjoner, næringslivet og virkemiddelapparatet.

Resultatrapport 2008

GIEK skal bidra til eksportkontrakter

Markedene som GIEK betjener har hatt høy aktivitet også inn i 2008. Dette har fortsatt å prege driften i GIEK, med mange saker og økt garantivolum. I andre halvår svingte likevel markedsutsiktene i mer negativ retning. Uroen i finansmarkedene har gjort at risikoen i GIEKs portefølje er økt. I tillegg har GIEK opplevd økt interesse fra nye kunder som ikke lenger har kunnet finne et tilbud i det kommersielle markedet. Prisen på kredittrisiko i markedet har økt betraktelig. Ved inngangen til 2009 var antall søknader til behandling adskillig høyere enn før.

GIEK medvirket i 2008 til eksportkontrakter til en samlet verdi på 41 mrd. kroner under Alminne-

lig ordning og 15 mrd. kroner under Byggelåns-garantiordningen, mot henholdsvis 33 mrd. kroner og 5,6 mrd. kroner i 2007. I 2008 har det vært mange store saker, og GIEK medvirket i sju nye kontrakter hvor garantert beløp er over 0,5 mrd. kroner, alle under Alminnelig ordning.

Samlet nytt garantiansvar under ordningene i 2008 var 16,9 mrd. kroner, mot 13,6 mrd. kroner i 2007. Samlet utestående ansvarsbeløp under alle GIEKs ordninger pr. 31. desember 2008 var 41,6 mrd. kroner, mot 25,2 mrd. kroner i 2007. Da store deler av GIEKs ansvar står i dollar, vil størrelsen på utestående ansvar bl.a. variere i takt med utviklingen i dollarkursen. Totalt kom det inn 234 søknader, mot 189 året før.

Ved utgangen av året var 85 pst. av porteføljen knyttet til maritim næring og petroleumssektoren, og 8 pst. til energisektoren. Fire land står for 84 pst. av GIEKs nye ansvar i løpet av året: Norge, India, Marshalløyene og Singapore. Norge er det landet hvor GIEK har størst samlet ansvar. Grunnen til dette er at det stilles garantier ved levering av utstyr til skip og rigger som blir bygd i utlandet for norske rederier, eller som har norsk rederi med inntjening fra utenriksfart eller offshorevirksomhet.

GIEK legger vekt på å gi informasjon om virksomheten og produktene. Hjemmesiden er aktivt benyttet. Våren 2008 lanserte GIEK et elektronisk nyhetsbrev som går til omtrent 700 abonnenter.

GIEK holder seg løpende orientert om vilkår som tilsvarende garantiinstitutter i andre land tilbyr, og justerer sine vilkår og dekningsområder for garantivirksomheten i tråd med dette. GIEK har i det vesentlige et like bredt tilbud som de fleste andre lands garantiinstitutter. Premiesatsene for politisk risiko er i stor grad harmonisert gjennom OECDs «Arrangement on Officially Supported Export Credits».

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt

Årsresultat 2008 og prognoser for 2009 og 2010

	(i 1 000 kr)		
	Resultat 2008	Prognose 2009	Prognose 2010
Alminnelig garantiordning	-506 260	-100 000	10 000
Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland	24 985	-10 000	10 000
Garantiordning for byggelån til skip	-44 344	-30 000	1 000
SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999 (ikke operativ)	6 714	5 000	5 000
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999 (ikke operativ)	2 193	3 000	2 000
Gammel alminnelig ordning (ikke operativ) ¹	-305 710	-400 000	-400 000
Gamle særordninger (ikke operative)	150 299	30 000	10 000

¹ De negative resultatene skyldes tilbakeføring av ordningens overskuddslikviditet til statskassen.

Alminnelig garantiordning

Høsten 2008 ble garantirammen først utvidet fra 50 til 60 mrd. kroner, jf. St.prp. nr. 10 og Innst. S. nr. 23 (2008–2009). Deretter fikk Regjeringen Stortingets fullmakt til å utvide rammen ytterligere med 50 mrd. kroner til 110 mrd. kroner, jf. St.prp. nr. 30 og Innst. S. nr. 104 (2008–2009). Rammen ble satt til 80 mrd. kroner ved kongelig resolusjon av 19. desember 2008. Samlet ansvar for tilsagn og poliser bundet under rammen var pr. 31. desember 2008 på 50,6 mrd. kroner. Gjeldende søknader var på samme tidspunkt 21,0 mrd. kroner. I 2008 ble det utstedt 131 nye poliser for et samlet garanti-ansvar på 15,2 mrd. kroner.

Årsresultatet for GIEKs Alminnelig garantiordning ble minus 506 mill. kroner. I 2007 var resultatet minus 31 mill. kroner. Det relativt store negative resultatet har i hovedsak sammenheng med at GIEK har økt sin garantigivning under ordningen og dermed har gjort større avsetninger til tap.

Behovene for økte avsetninger er knyttet til følgende faktorer:

- Mange nye garantier: Avsetningene for forventet tap gjøres ved garantiens oppstart, og regnskapsresultatene reduseres derfor i år med oppstart av mange garantier
- Utviklingen i verdensøkonomien: Høyere risiko i markedene har økt behovet for avsetninger generelt
- Valutakurs, mer enn 80 pst. av GIEKs garanti-ansvar under ordningen er i amerikanske dollar og når dollarkursen stiger i forhold til norske kroner, må avsetningene økes tilsvarende

Ordningen har negativ egenkapital for første gang siden 2001, på 31 mill. kroner. Ordningen forutsettes å drives i balanse på lang sikt, og GIEKs styre er av den oppfatning at virksomheten drives innenfor denne ramme.

Utviklingen i summen av egenkapital (EK) og avsetning til tap i prosent av utestående ansvar er illustrert i tabellen nedenfor.

År	2004	2005	2006	2007	2008
EK + tapsavsetning /utestående	7,4 pst.	7,9 pst.	7,7 pst.	5,8 pst.	4,5 pst.

Det ble utbetalt erstatning på fem nye erstatningsaker under Alminnelig garantiordning i 2008. Samlede utbetalinger var 18 mill. kroner, mot 23 mill. kroner i 2007. Ved årsslutt var 37 misligholdssaker til behandling, mot 24 i slutten av 2007. For å gjenvinne erstattede beløp følger GIEK opp debitor med nedbetalingsplaner eller andre tiltak.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det ble i årene 1989–94 bevilget til sammen ca. 300 mill. kroner i tilskudd til et grunnfond for ordningen over Utenriksdepartementets budsjett. Grunnfondet ble våren 2009 tilført ytterligere

150 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009), og ble utvidet til 450 mill. kroner. Fondet representerer en likviditetsbuffer som GIEK trekker på når det ikke er likviditet i ordningen. Rammen kan ikke overstige sju ganger det til enhver tid innstående beløp på ordningens grunnfond. Utestående fordringer og premieinntekter skal benyttes til å bygge opp grunnfondet til bevilget størrelse.

Samlet ansvar for tilsagn og poliser var pr. 31. desember 2008 på 0,9 mrd. kroner, og gjeldende søknader var 1,9 mrd. kroner. Det var ikke noe nytt garantiansvar i løpet av året. Det ble gitt to tilsagn under ordningen i 2008. Det ble i løpet av året mottatt fem søknader.

Årsresultatet for U-landsordningen ble 25 mill. kroner. I 2007 var resultatet minus 32 mill. kroner. Når det er få poliser under ordningen (19 ved årsslutt 2008), og sjelden nye poliser, vil resultatet variere mye fra år til år.

Grunnfondet ble tidligere regnskapsført av Nærings- og handelsdepartementet og har ikke vært en del av ordningens balanseregnskap. For å gi et bedre regnskapsmessig bilde, ble grunnfondet overført til GIEK i 2008. Grunnfondet er ikke rentebærende.

Garantiordning for byggelån til skip

Rammen for Byggelånsgarantiordningen ble høsten 2008 utvidet med 3 mrd. kroner, til 8 mrd. kroner og trekkfullmakten ble utvidet med 200 mill. kroner til 400 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 30 og Innst. S. nr. 104 (2008–2009), fordi det var fare for tap under ordningen.

Samlet ansvar for tilsagn og poliser bundet under rammen var 3,7 mrd. kroner pr. 31. desember 2008, og gjeldende søknader utgjorde 0,8 mrd. kroner. Nytt ansvar i løpet av året var på 1,7 mrd. kroner. Antall nye poliser var 19.

Byggelånsgarantiordningen hadde et negativt resultat på 44 mill. kroner i 2008. Bakgrunnen for dette er at ordningen er relativt ny.

To verft gikk konkurs i 2008. Det påløp omkostninger på ordningen i 2008, men det ble ikke foretatt noen erstatningsutbetalinger. Et verft har gått konkurs i 2009. Dette medførte at garantier under byggelånsgarantiordningen for skip ble gjort effektive. Siden erstatningsansvaret overstiger innstående beløp på konto for ordningen, ble trekkfullmakten benyttet. GIEK tok i mai 2009 opp et lån i statskassen på 104 mill. kroner for å dekke erstatningen. GIEK arbeider med gjenvinning av deler av erstatningskravet gjennom realisering av aktiva i konkursboet.

Ordninger som er under avvikling

SUS/Baltikum-ordningene

Samlet utestående garantiansvar var ved årsskiftet 23,1 mill. kroner, fordelt på fire poliser. Det er ingen løpende tilsagn under ordningene. Avsetningene til tap på garantiansvar utgjorde til sammen 4,9 mill. kroner ved utgangen av 2008. Fordringer under ordningene er regnskapsført til kr 0. Ansvar for den eldste SUS/Baltikumordningen opphører i 2010 og den nyeste i 2015.

Samlet årsresultat var 8,9 mill. kroner i 2008.

Gammel portefølje

Gammel portefølje er en samlebetegnelse på Gammel alminnelig garantiordning og Gamle særordninger. Oppfølgingen av porteføljen består i hovedsak av inndrivning av utestående krav i moratorieavtaler gjennom Parisklubben.

Utestående garantiansvar for gammel alminnelig ordning var 31. desember 2008 på 547 mill. kroner, fordelt på 18 løpende poliser.

Samlet årsresultat for Gammel portefølje for 2008 ble minus 155 mill. kroner. Årlig tilbakeføres ordningenes overskuddslikviditet til statskassen.

Samlet årsresultat ble 444 mill. kroner bedre enn året før og skyldes at det var mindre utbetalinger til statskassen, og at det ikke har vært noen gjeldsslette uten kompensasjon i 2008.

Framtidsutsikter

Uroen i finansmarkedene har skapt utfordringer for GIEKs virksomhet. Det er usikkerhet knyttet til den framtidige utviklingen i markedene som GIEK opererer i, og hvilken effekt uroen vil få på etterspørselen etter GIEKs tjenester på noe lengre sikt. Den økte risikoen i GIEKs portefølje kan forventes å vedvare i det kommende året. En kan også forvente at etterspørselen etter GIEKs produkter opprettholdes. Til tross for at det nå er færre eksportprosjekter generelt, har GIEK opplevd økt interesse. Dette er en tendens som gjenspeiles internasjonalt, at eksportkredittinstituttene tar en økende andel av en totalt minkende masse av eksportfinansiering, siden de kommersielle aktørene ikke er villige til eller kan gi et like omfattende tilbud som før.

GIEK skal være premissgiver for Nærings- og handelsdepartementet

Sammen med Nærings- og handelsdepartementet og Eksportfinans deltar GIEK i eksportkredittgruppene i OECD. Et hovedfokus i 2008 og inn i

2009 har vært uroen i finansmarkedene og virkningen det har hatt på eksportfinansieringsmarkedene og etterspørselen etter offentlig støttet eksportfinansiering. På møtene i OECD har landene utvekslet informasjon om og erfaringer med den nye situasjonen. På samme måte som GIEK har andre lands garantiinstitutter også opplevd økende etterspørsel etter deres produkter, med mange nye kunder og nye typer prosjekter, som tidligere ikke har hatt behov for å benytte det offentlige tilbudet. Våren 2009 ble medlemslandene i eksportkredittgruppene, sammen med flere ikke-medlemsland, enige om to felles erklæringer som bl.a. forplikter landene til å opprettholde tilstrekkelig kapasitet i tilbudet av offentlig støttet eksportfinansiering og slik bidra til å motvirke uheldige konsekvenser av uroen. I 2008 startet også gjennomgangene av sektoravtalen for fornybar energi og vannprosjekter og sektoravtalen for atomkraftverk opp. Disse sektoravtalene er underavtaler til Arrangement on Officially Supported Export credits. Gjennomgangene avsluttes i 2009.

GIEK rapporterer til OECD i henhold til gjeldende miljøretningslinjer. Nye OECD-regler for miljø ble vedtatt i 2007, og GIEK deltar nå i et samarbeid som overvåker implementeringen av disse.

GIEK har bidratt i arbeidet med St.meld. nr. 10 (2008–2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi. I meldingen blir GIEK sammen med Eksportfinans oppfordret til å være en pådriver i OECDs eksportkredittgrupper når det gjelder arbeidet med implementeringen av konkrete retningslinjer for ivaretagelse av arbeidsvilkår. I tillegg er de to institusjonene bedt om å utarbeide egen policy for samfunnsansvar som skal prøves ut i praksis i løpet av 2009.

GIEK deltar sammen med Utenriksdepartementet i Parisklubben der arbeid med å inn drive og ettergi GIEKs fordringer på fremmede stater samordnes med andre kreditorland.

Videre deltar GIEK aktivt i Berne Unionen. Det er en internasjonal organisasjon som hovedsakelig består av statlige garantiinstitutter. Formålet med Berne Unionen er å fremme gode prinsipper innen internasjonal kredittforsikring og garantistillelse og ivareta eksportkredittorganisasjonenes felles interesser. GIEK deltar også aktivt i Stockholmklubben, hvor garantiinstituttene fra ulike land utveksler erfaringer av mer teknisk karakter. I tillegg har GIEK samarbeidet aktivt med de øvrige nordiske garantiinstituttene i løpet av året.

Annet

Gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser i 2001 og 2004 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Planen er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjoner. Gjeldsplanen medfører at GIEKs fordringer mot visse land kan ettergis uten nye bevilgninger ved avregning mot et rammebeløp. Et av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og på begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under Gammel Portefølje.

GIEK Kredittforsikring AS (GK)

Selskapet drives forretningsmessig og har eget styre. GK tilbyr kortsiktig kundekredittforsikring og skal rette spesielt fokus mot små og mellomstore eksportbedrifter.

Internasjonale konjunkturer ble dramatisk forverret i andre halvdel av 2008, men 2008 ble likevel et tilfredsstillende driftsår for GK. GKs årsresultat etter avsetninger og skatt ble 7,1 mill. kroner, omtrent det samme som i 2007. Det er utbetalt ca. 2 mill. kroner i utbytte til staten.

GK har hatt betydelig vekst i forsikret volum de siste årene, og veksten fortsatte i 2008. Selskapet forsikret et totalt kredittsalg på 23,5 mrd. kroner, mot 17,6 mrd. kroner i 2007. Kravsmassen, det vil si innmeldte krav fra dem som er forsikret, var på et lavt nivå i størstedelen av året, men økte mot slutten. Med bakgrunn i den usikre internasjonale økonomiske situasjonen ble det funnet nødvendig å øke sikkerhetsavsetningen med 18 mill. kroner pr. utgangen av 2008.

Selskapets risiko ved eksponeringer mot kjøpere i de fleste EU- og OECD-land (såkalt «marketable» risiko) avdekkes gjennom reforsikring i det internasjonale, private reforsikringsmarkedet. Risiko ved eksponering mot kjøpere i andre land (såkalt «non-marketable» risiko) avdekkes med reforsikring hos GIEK. Reforsikring av GIEK tilsvarte 12,7 pst. av GKs forsikringsvolum i 2008, mot 9,7 pst. i 2007.

Budsjettforslag 2010

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Ordningen bidrar til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og er viktig for verdiskaping og

sysselsetting i Norge. Garantiene er spesielt viktig for små og mellomstore bedrifter.

Pr. 21. august 2009 var 61,4 mrd. kroner bundet under rammen, og søknader for 28,9 mrd. kroner lå til behandling. For å opprettholde forutsigbare rammevilkår for norske bedrifter foreslås dagens garantiramme videreført.

Totalrammen for nye og gamle tilsagn og garantiansvar i 2010 under Alminnelig ordning og Gammel alminnelig ordning foreslås på dette grunnlag satt til 110 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 2.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Ordnningen brukes for å møte etterspørselen etter garantier som dekker lån til land med høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning, og fungerer som et supplement. Pr. 21. august 2009 var 0,8 mrd. kroner bundet under rammen, og søknader for 1,7 mrd. kroner lå til behandling.

Det foreslås at ordningen videreføres innenfor en ramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på 3,15 mrd. kroner i 2010, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid inntående beløp på ordningens grunnfond, jf. Forslag til vedtak VIII, 3.

Garantiordning for byggelån til skip

Rammen for ordningen er i dag 8 mrd. kroner. Pr. 21. august 2009 var garantier for 3,9 mrd. kroner bundet under rammen og søknader for 0,3 mrd. kroner lå til behandling. På bakgrunn av fortsatt usikkerhet i markedene og GIEKs vurdering av forventet aktivitetsnivå foreslås ordningen videre-

ført med en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantiansvar på til sammen 6,5 mrd. kroner i 2010, jf. Forslag til vedtak VIII, 4.

Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri

Regjeringen foreslår å etablere en ny garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri med en ramme på 20 mrd. kroner. Garantiordningen innebærer at GIEK, innenfor EØS-avtalens rammer skal kunne gi garantier på kommersielle vilkår for kraftintensiv industriens kjøp av kraft. Formålet med ordningen er å bidra til å skape økt likviditet i markedet for lange kraftavtaler. Dette vil være et viktig bidrag til å sikre at den kraftintensive industrien videreutvikler sine virksomheter i Norge.

Ordnningen skal forebeholdes bedrifter innenfor Statistisk sentralbyrås næringskoder 20, 21, 24 og 27 (SN2002) som samtidig har et årlig kraftforbruk på minimum 10 GWh. Næringskodene omfatter virksomheter innenfor trelast og trevare, treforedling, kjemiske produkter og metaller. En kraftavtale må ha en varighet på minst sju år for å kunne bli omfattet av ordningen. Garantier kan gis til både konsortier og enkeltbedrifter.

Ordnningen skal være på kommersielle vilkår og i tråd med fastsatte prinsipper i EØS-regelverket. Videre skal garantiene til enhver tid maksimalt dekke 80 pst. av den utestående finansielle forpliktelsen garantien svarer mot. Ordnningen skal notifiseres til EFTAs kontrollorgan ESA høsten 2009.

Totalrammen for nye tilsagn og garantiansvar i 2010 under Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri foreslås på dette grunnlag satt til 20 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII, 5.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelsen	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-42 332	-52 500	-69 300
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	42 332	52 500	69 300
	Sum post 24	0	0	0

Administrasjon

GIEK har fått økte rammer for sin garantivirksomhet, og har hatt en stor aktivitetsøkning i 2008 og 2009. GIEK mottar nå betraktelig flere saker for behandling enn før. Sakene har endret karakter og er ofte mer kompliserte enn tidligere samtidig som de økonomiske utsiktene i verden er forverret. For å møte den økte etterspørselen og tilfredsstillende behovet for saksbehandlingsskapasitet og kompetanse i risikovurderingene, har GIEK økt bemanningen. Flere nyansettelser i 2009 vil få helårsvirkning fra 2010, og i tillegg vil GIEK få økte husleiekostnader. GIEK vil også fortsette arbeidet med anskaffelse av nytt saksbehandlingssystem. Det legges opp til at utvikling og implementering av valgt løsning for nytt system skal starte opp i slutten av 2010.

Det foreslås en ramme for administrasjonsbudsjettet på 69,3 mill. kroner. GIEKs administrasjonsutgifter dekkes inn av premieinntekter fra ordningene.

Post 72 Tilskudd til administrasjon av garantiordning for langsiktige kraftavtaler

For å forskuttere administrasjonskostnadene til Garantiordningen for langsiktige kraftavtaler til

industrien, foreslås det en bevilgning på 10 mill. kroner under post 72. GIEK skal tilbakebetale forskutteringen når økonomien i ordningen tilsier det.

Trekkfullmakter

Trekkfullmakter innebærer at GIEK kan låne midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt etterfølgende år når fordringer som følge av erstatning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen og ordningene under avvikling er likviditetssituasjonen god, slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter i 2010.

Etter erstatningsutbetalingen i 2009 har bygge-lånsgarantiordningen ingen egenkapital. Uroen i finansmarkedet vedvarer og for å ta høyde for eventuelle nye erstatningsutbetalinger, foreslås rammen for trekkfullmakten videreført på samme nivå som i 2009 dvs. 600 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak III.

Kap. 5460 Garanti-instituttet for eksportkreditt

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	437 300	574 800	385 500
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	66 600	16 800	5 300
91	Avdrag på lån til bygge-lånsgarantiordningen			100
	Sum kap. 5460	503 900	591 600	390 900

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning, og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettframlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet utover 25 mill. kroner årlig tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning, og at hele fjorårets overskuddslikviditet årlig tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslagene for 2010 er i henhold til dette.

Post 91 Avdrag på lån til bygge-lånsgarantiordningen

GIEK tok i mai 2009 opp et lån i statskassen på 104 mill. kroner for å dekke erstatningsansvar under bygge-lånsgarantiordningen. Lånet skal tilbakebetales fortløpende når fordringene som følge av erstatning helt eller delvis gjenvinnes og eventuelt gjennom premieinntektene dersom det er likviditet under bygge-lånsgarantiordningen. Det er knyttet stor usikkerhet i når en eventuell gjenvinning vil bli effektivt slik at departementet vil komme tilbake med nytt bevilgningsforslag i løpet

av 2010. Renter inntektsføres under kap. 5614, post 80.

På denne bakgrunn fremmes forslag om en bevilgning på kr 100 000.

Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risi-

kopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskaps regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men er begrenset oppad til innskutt egenkapital på 35 mill. kroner multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente for år 2000 på 5,61 pst. På denne bakgrunn foreslås 2,0 mill. kroner i utbytte, som budsjetteres under kap. 5656, dvs. samme beløp som for 2009.

Kap. 5614 Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
80	Renter			2 800
	Sum kap. 5614			2 800

Post 80 Renter

Det vises til omtale under kap. 2460. Den norske stat v/Nærings- og handelsdepartementet inngikk 15. mai 2009 en låneavtale med Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK). Bakgrunnen for låneavtalen var at GIEK måtte dekke et erstatningsansvar under garantiordningen for byggelån.

GIEK skal betale renter av den til enhver tid utestående andel av lånet. Renten fastsettes til renten for forvaltningsbedriftenes mellomværende med statskassen og meddeles hvert halvår i rundskriv fra Finansdepartementet.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 2,8 mill. kroner.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
950	Forvaltning av statlig eierskap	196 433	10 700	10 700	0,0
953	Kings Bay AS	25 000	40 000	15 000	-62,5
960	Raufoss ASA	17 900			
	Sum kategori 17.30	239 333	50 700	25 700	-49,3

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-29	Driftsutgifter	16 438	10 700	10 700	0,0
70-89	Overføringer til andre	42 900	40 000	15 000	-62,5
90-99	Lånetransaksjoner	179 995			
	Sum kategori 17.30	239 333	50 700	25 700	-49,3

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Størstedelen av statens forretningsmessige eierskap forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet og består av selskaper innenfor en rekke sektorer, fra finansieringsvirksomhet, energiproduksjon og havbruksvirksomhet til telekommunikasjon, transport og fast eiendom. Innenfor de rammer og formål som gjelder for eierskapet i det enkelte selskap, opptrer departementet som en aktiv og langsiktig eier med mål om best mulig utvikling for det enkelte selskap og av porteføljens avkastning og verdi.

Departementet rapporterer om eierskapsutøvelsen til Stortinget ved egne stortingsmeldinger og i de årlige budsjettproposisjonene, til Riksrevisjonen ved statsrådets årlige redegjørelse og til allmennheten i form av årlige eierberetninger. Her redegjøres det både for utøvelsen av eierskapet og for resultatutviklingen i selskapene. De årlige eierberetningene omfatter alle større statlige eierengasjementer i næringsvirksomhet, også selskaper

som forvaltes av andre departementer. Eierberetningen oversendes Stortinget til orientering. Departementet publiserer også en halvårsberetning på internett.

I tillegg utarbeider Regjeringen dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» som gir en bred beskrivelse av den eierpolitikken som gjelder for det samlede statlige eierskapet. Dokumentet omtaler statens mål for eierskapet i det enkelte selskap og statens krav til selskapene med hensyn til avkastning, utbytte og rapportering. I St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap er det lagt til grunn at departementet skal utgi publikasjonen hvert år. En ny utgave ble gitt ut i september 2008. Det er ikke gjort vesentlige endringer i eierpolitikken siden den gang. Det eneste forholdet av vesentlig betydning er at eierskapet i Eksportfinans er flyttet fra målkategori 1 «Selskaper med forretningsmessige mål» til målkategori 3 «Selskaper med forretningsmessige mål og andre spesifikt definerte mål» med bakgrunn i den viktige rollen dette selskapet har for å sikre konkurransedyktig eksportfinansiering for norsk

næringsliv. Det vises til kap. 11 i St.prp. nr. 32 (2008-2009) Statlige lån til Eksportfinans ASA. Departementet vil på denne bakgrunn ikke gi ut en ny utgave av «Regjeringens eierpolitikk» i 2009. Det er departementets vurdering at det er mer hensiktsmessig at det foretas en løpende vurdering av behovet for nye utgaver, i stedet for en fast årlig revisjon. Etter departementets vurdering vil det være naturlig å gi ut publikasjonen når det er særskilte endringer som regjeringen gjennom publikasjonen ønsker å informere om.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 24 selskaper. Den samlede verdien av disse eierinteressene er vurdert til ca. 192 mrd. kroner pr. 1. september 2009, basert på markedsverdi for de børsnoterte selskapene og bokført egenkapitalverdi for de selskapene som ikke er børsnoterte. Eierskapet omfatter åtte selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Argentum Fondsinvesteringer AS, A/S Bjørnøen, Electronic Chart Centre AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Kings Bay AS, Mesta AS og Secora AS), fire majoritetseide aksjeselskaper (Kongsberg Gruppen ASA, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Telenor ASA), sju minoritetsposter (DnB NOR ASA, Cermaq ASA, Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Yara International ASA og Aker Holding AS), to selskaper som er under avvikling (Raufoss ASA og Venturefondet AS) og to statsforetak (Statkraft SF og SIVA SF) og et særlovselskap (Innovasjon Norge).

Innovasjon Norge og SIVA SF omtales særskilt under henholdsvis kap. 2421 og kap. 2426.

To av selskapene, Kings Bay AS og A/S Bjørnøen, som begge er lokalisert på Svalbard, er avhengig av statlig støtte.

Aksjene i sju av selskapene: DnB NOR ASA, Cermaq ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Telenor ASA og Yara International ASA er børsnoterte med en samlet markedsverdi for statens aksjer på 121 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2009.

Uroen i de internasjonale finansmarkedene og det etterfølgende globale økonomiske tilbakeslaget førte til en kraftig svekkelse i næringslivets inntjening og økonomiske resultater i 2008. Sterkt fall i verdenshandelen og fallende råvarepriser har også hatt effekt for aktivitet og inntjening i norske selskaper. Dette gjelder også tilgangen til og kostnadene ved finansiering av virksomhetene. Svake resultater og større krav til soliditet har ført til at Nærings- og handelsdepartementet har mottatt langt lavere utbytte fra eierposter i børsnoterte selskaper i 2009 enn i 2008.

Disse forholdene gjenspeiler seg også i verdit utviklingen for aksjepostene som forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet. I 2008 ble verdien av de børsnoterte aksjene redusert fra ca. 234 mrd. kroner til ca. 91 mrd. kroner. For den samlede porteføljen som forvaltes av departementet falt verdien fra ca. 296 mrd. kroner til ca. 177 mrd. kroner.

Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet (avrundede tall)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel	
	pr. 31.12. (pst.)	(i mill. kroner ¹)	
	2008	2008	2007
Cermaq ASA	43,5	1 063	3 040
DnB NOR ASA	34,0	12 234	37 607
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	4 920	5 085
Norsk Hydro ASA	43,8	15 204	42 440
SAS AB	14,3	825	1 616
Telenor ASA	54,0	41 424	117 653
Yara International ASA	36,2	15 706	26 554
Sum børsnoterte selskaper		91 375	233 995
Aker Holding AS	30	2 001	4 819
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	3 185	3 744
BaneTele AS	50	360	358
Bjørnøen AS	100	4	4
Eksportfinans ASA	15	1 081	399
Electronic Chart Centre AS	100	19	17

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel	
	pr. 31.12. (pst.)	(i mill. kroner ¹)	
	2008	2008	2007
Entra Eiendom AS	100	5 724	8 444
Flytoget AS	100	890	855
Kings Bay AS	100	8	8
Mesta AS	100	1 618	2 226
Nammo AS	50	586	438
Raufoss ASA, under avvikl.	50,3	0	0
Secora AS	100	62	-
SIVA SF	100	724	692
Statkraft SF	100	67 449	38 833
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9	1 137	573
Venturefondet AS	100	25	24
Innovasjon Norge	100	1 004	872
Sum unoterte selskaper		85 877	62 306
Sum alle selskaper		177 252	296 301

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital fratrukket minoritetsinteresser.

Endringer i Nærings- og handelsdepartementets portefølje

BaneTele AS ble etablert som et statseid aksjeselskap i 2001 ved utskilling fra Jernbaneverket. BaneTele AS er en viktig aktør i det norske bredbåndsmarkedet. Fundamentet for selskapets virksomhet er det fiberoptiske nettet som i hovedsak følger jernbanenettet og energiselskapenes infrastruktur gjennom Norge. Høsten 2006 ble det gjennomført en rettet emisjon som ga Bredbåndssalliansen AS 50 pst. eierandel i BaneTele AS. I november 2008 besluttet Nærings- og handelsdepartementet at staten skulle utnytte sin rett til å selge statens gjenværende 50 pst. eierandel i BaneTele AS til Bredbåndssalliansen AS på vilkår fastsatt i aksje-eieravtale fra 2006. Aksjesalget ble gjennomført i februar 2009 etter at Stortinget hadde gitt sitt samtykke, jf. St.prp. nr. 35 og Innst. S. nr. 132 (2008–2009). Salgsbeløpet utgjorde 715 mill. kroner. Transaksjonen la til rette for etablering av en felles eierstruktur under Bredbåndssalliansen AS og en samordning av virksomhetene til BaneTele AS og tjenesteleverandøren Ventelos norske virksomhet.

Mål og strategier for forvaltningen

Hovedmålene i statens eierskapsforvaltning ligger fast. Regjeringen vil sikre et sterkt offentlig og nasjonalt eierskap. Staten er eier i virksomheter

som har stor betydning for norsk nærings- og samfunnsliv. Statlig eierskap sikrer råderetten over felles naturressurser og bidrar til at avkastning og utbytte fra disse kommer fellesskapet til gode. Statlig eierskap sikrer nasjonalt eierskap til nøkkelvirksomheter og bidrar til at kompetansemiljøene knyttet til hovedkontorfunksjoner og forskning og utvikling består og utvikles i Norge.

I St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, klargjøres statens mål for eierskapet generelt og målene med eierskapet i enkelt-selskaper spesielt. Regjeringen har inndelt selskapene i fire kategorier etter målene med statens eierskap. Kategori 1–3 omfatter det som omtales som statens direkte forretningsmessige eierskap, mens kategori 4 omfatter virksomheter med i hovedsak sektorpolitiske mål.

Dokumentet «Regjeringens eierpolitikk» sammenfatter målene og rammene for statens eierskap slik de er fastlagt av regjering og Storting. Dette gir grunnlaget for utøvelse av et aktivt og verdiøkende eierskap basert på åpenhet, tydelighet, ryddighet og forutsigbarhet i forvaltningen av eierskapet.

Selskaper med statlige eierandeler skal forvaltes i samsvar med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Et overordnet mål for statens forretningsmessige eierskap er at selskapene skal ha en god industriell utvikling og at statens investerte kapital gis høyest mulig avkastning over tid. Innen-

for en slik forretningsmessig ramme legges det til grunn at selskapene også arbeider aktivt med å ivareta sitt samfunnsansvar. Staten har i Eierpolitikken uttrykt klare forventninger til selskapenes utøvelse av sitt samfunnsansvar, og dette er også direkte kommunisert til selskapene.

Selskaper som skal være konkurransedyktige over tid må investere tilstrekkelig i forskning og utvikling og i kompetanseutvikling. Likeledes må selskapet bringe fram et mangfold i ledelsen på alle nivåer. Ellers vil evnen til å forstå omgivelsene rundt selskapet svekkes. Det vil over tid være vanskelig for et selskap å gjennomføre omstillinger i nødvendig takt og omfang, dersom selskapet ikke håndterer slike prosesser på en god måte i forhold til ansatte og lokalsamfunn. Selskaper med statlig eierskap må håndtere miljømessige hensyn godt. Høye etiske standarder i alle forhold vil være nødvendig for å opprettholde selskapets verdier og legitimitet. Lønnsbetingelsene og eventuelle andre kompensasjonsordninger for selskapets ledelse må være rimelige og moderate. Ledergodtgjørelsens konkurransedyktighet må vurderes ut fra en norsk sammenheng, og de skal ikke inneholde elementer som svekker selskapets omdømme eller forringer aksjonærenes verdier.

Departementet har i Eierdialogen med selskapene rettet økt oppmerksomhet mot slike tverrgående hensyn, og departementet vil i 2010 videreutvikle og styrke opplegget for oppfølging av selskapenes arbeid med samfunnsansvar.

Staten som eier må forholde seg aktivt til selskapenes soliditet og finansiering. Dette skjer gjennom å gi uttrykk for forventninger til avkastning og utbytte fra selskapene, men også ved å se dette i forhold til finansiering av framtidig vekst. Det vises f.eks. til statens medvirkning i kapitalstyrking i Eksportfinans, SAS, Argentum og Entra Eiendom. Nærings- og handelsdepartementet vil i 2010 bl.a. ha fokus på selskapenes finansielle soliditet og kapitaldekning i kjølvannet av uroen i de internasjonale finansmarkedene og det påfølgende globale økonomiske tilbakeslaget.

Et aktivt eierskap innebærer at eier tar stilling til vesentlige vekstplaner som krever styrking av selskapenes egenkapital. Forretningsmessig virksomhet innebærer økonomisk risiko, og staten må også være forberedt på at det kan oppstå tap i selskapene den deltar i. Departementet vil arbeide med forhold knyttet til selskapenes strategiske posisjon og veivalg som kan styrke grunnlaget for videre forretningsmessig utvikling. Dersom staten selv ikke vil bidra helt eller delvis til å finansiere

videre industriell utvikling av virksomheten, vil muligheten for å finansiere dette gjennom partnerskap med private investorer måtte vurderes.

For staten som eier er det avgjørende at selskapene har kompetente styrever, som kan føre et effektivt tilsyn med virksomhetene. Styrene skal også lede selskapenes strategiske arbeid. Blant sentrale krav til styret er derfor faglig kompetanse, god forståelse for selskapets rolle i samfunnet og betydning for den samlede verdiskapingen og uavhengighet av selskapsledelsen. Aktivt eierskap innebærer bl.a. at staten som eier følger opp hvorvidt resultatene står i forhold til de mål som er satt. Dessuten kan behovet for kompetanse i de enkelte styrene endre seg over tid. Staten vil derfor kreve at styrene gjennomfører egne evalueringer og vil også gjøre sine egne vurderinger. Sammensetningen av styrene skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskapets egenart. Ved manglende resultatoppnåelse eller kompetanse skal staten delta aktivt i arbeidet med å endre styresammensetningen.

Når det gjelder Nærings- og handelsdepartementets oppfølging av at kjønnsrepresentasjonen i styrever er i samsvar med regelverket, vises det til omtale i kapittel om Likestilling i proposisjonens del III Spesielle temaer.

Lederlønn og insentivordninger

I henhold til allmennaksjeloven § 5–6 og § 6–16a skal retningslinjer for godtgjøring av ledere behandles på ordinær generalforsamling. Styret skal utarbeide en erklæring med redegjørelse for den lederlønnspolitikken som har vært ført det foregående regnskapsåret, i tillegg til retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse for det kommende regnskapsåret. Det er nødvendig med generalforsamlingens godkjennelse for tildeling av aksjer, tegningsretter, opsjoner og andre former for godtgjørelser som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen i selskapet eller i andre selskaper innenfor det samme konsernet.

Staten har fastsatt retningslinjer for hvilke forhold staten vil vektlegge i sin stemmegivning når lederlønnfastsettelsen behandles på selskapenes generalforsamlinger. Retningslinjene innebærer bl.a. at staten vil stemme imot bruk av opsjoner og andre opsjonslignende ordninger i selskaper hvor staten har eierandel. Retningslinjene og ansettelsesvilkårene for ledere i heleide statlige selskaper er gjengitt i proposisjonens del III Spesielle temaer.

Tilbakekjøp av aksjer

Generalforsamlingen i et aksjeselskap kan gi styret fullmakt til å kjøpe tilbake egne aksjer i markedet i den hensikt å slette disse aksjene på et senere tidspunkt. Slettingen innebærer en nedsettelse av selskapskapitalen og må vedtas av en ny generalforsamling. Dette er en metode der overflødig egenkapital føres tilbake til aksjonærene, noe som bidrar til at avkastningen på selskapets gjenværende egenkapital øker. Tilbakekjøp kan også betraktes som et supplement til ordinær utbyttebetaling.

Nærings- og handelsdepartementet ser det som hensiktsmessig at selskaper med statlig eierandel kan foreta tilbakekjøp av egne aksjer på linje med andre selskaper. I enkelte tilfeller inngår departementet derfor avtaler som forplikter staten til å delta ved slike tilbakekjøp på en måte som holder statens eierandel uendret. Avtalene, som er offentlige, regulerer også det vederlaget staten i denne sammenheng skal motta. Det er i 2009 inngått ny tilbakekjøpsavtale med Yara International ASA som løper fram til generalforsamlingen i 2010.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
21	Spesielle driftsutgifter	16 438	10 700	10 700
96	Aksjer, <i>kan overføres</i>	179 995		
	Sum kap. 950	196 433	10 700	10 700

Vedrørende 2009:

- Ved St.vedt. 13. februar 2009 ble det under ny post 95 Aksjekapital Argentum AS, bevilget 2 000 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 139 (2008–2009).
- Ved St.vedt. 12. mars 2009 ble det bevilget 720 mill. kroner under post 96 til deltakelse i kapitalforhøyelse i SAS AB, jf. St.prp. nr. 41 og Innst. S. nr. 161 (2008–2009). Bevilgningen ble redusert med 10,2 mill. kroner ved St.vedt. 19. juni 2009, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).
- Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble det under ny post 90 Ansvarlig lån, Entra Eiendom AS, bevilget 1 000 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10,7 mill. kroner. Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter posten årsgebyr til Verdipapirsentralen.

Det er videre knyttet en overskridelsesfullmakt til posten. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2010, jf. Forslag til vedtak IV.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
96	Salg av aksjer	1 346 632	10 000	10 000
	Sum kap. 3950	1 346 632	10 000	10 000

Vedrørende 2009:

- Ved St.vedt. 10. februar 2009 ble det under post 96 bevilget 715 mill. kroner knyttet til salg av statens aksjer i BaneTele AS, jf. St.prp. nr. 35 og Innst. S. nr. 132 (2008–2009).
- Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble det vedtatt følgende endringer, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009):
 - under ny post 70 Tilbakeføring av tilskudd til pensjoner for tidligere Raufossansatte, ble det bevilget 7,75 mill. kroner
 - post 96 ble økt med ytterligere 365 mill. kroner som følge av innløsning av aksjer i Norsk Hydro ASA og Yara International ASA i forbindelse med sletting av tilbakekjøpte aksjer

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2010. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtalen under kap. 950, post 21. Salg av aksjer bruttobudsjetteres.

Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
90	Tilbakebetaling av ansvarlig lån	250 000		
	Sum kap. 3951	250 000		

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 11. desember 2008 ble det bevilget 250 mill. kroner som tilbakebetaling av et ansvarlig

lån fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, jf. St.prp. nr. 29 (2008–2009) og Innst. S. nr. 96 (2008–2009).

Kap. 953 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilskudd	25 000	40 000	15 000
	Sum kap. 953	25 000	40 000	15 000

Tilstandsbeskrivelse

Kings Bay AS eier grunnen og de fleste av bygningene i Ny-Ålesund på Svalbard. Selskapet har ansvaret for infrastrukturen på stedet og ivaretar miljø og kulturminner. Selskapet har som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskaplig virksomhet og slik bidra til at Ny-Ålesund skal framstå som en veldrevet internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Ny-Ålesund fungerer i dag som et senter for feltstudier i Arktis. Stedet har bl.a. naturgitte forutsetninger for rom- og atmosfæreforskning. Det er investert betydelige midler i oppbygging av forskningsinfrastrukturen i Ny-Ålesund. I 2008 var det gjennomsnittlig 25 ansatte i Kings Bay AS.

Med sin beliggenhet i Kongsfjorden på Spitsbergen, om lag 10 mil nord for Longyearbyen, er Ny-Ålesund den nordligste bosettingen på Svalbard. Pr 1. september 2008 var det i alt 41 helårsbosatte, mens befolkningen mangedobles i sommersesongen. Med unntak av tjenester som politi, redning og beredskap, er servicetilbudet på stedet i all hovedsak styrt av det Kings Bay AS selv tilbyr og legger til rette for gjennom sin virksomhet. Tatt i betraktning stedets størrelse og beliggenhet er infrastrukturen relativt god med bl.a. egen kai og flystripe. Ny-Ålesund er via radiolink tilknyttet det fiberoptiske sambandet mellom Longyearbyen og fastlandet. For øvrig er det «radiostillhet» på stedet, noe som bl.a. er en fordel for forskerne og deres bruk av passivt mottakerutstyr.

Det er foretatt betydelige investeringer i Ny-Ålesund den siste tiårsperioden. Dette har resultert i at stedet i dag framstår som en svært god og funksjonell base for internasjonal naturvitenskapelig forskning og klimaovervåkning. Den overordnede målsettingen med disse investeringene er at Ny-Ålesund skal utvikles som et av de fremste stedene for arktisk klima- og miljøforskning i verden. Spesielt kan nevnes etableringen av Marinlaboratoriet i 2005. Da India offisielt åpnet sin forskningsstasjon i Ny-Ålesund sommeren 2008, var det som det tiende landet i rekken. Institusjoner fra Norge, Japan, Sør-Korea, Kina, Nederland, Tyskland, Frankrike, Italia og Storbritannia hadde tidligere etablert egen stasjon på stedet. Norsk Polarinstittutt og Statens kartverk har også stasjoner i Ny-Ålesund.

Ny-Ålesund er i dag definert som en «grønn» forskningsstasjon og skal fungere som et naturvitenskapelig laboratorium. Annen næringsvirksomhet i og omkring Ny-Ålesund skal tilpasses de rammer som forskningsvirksomheten setter.

Det er ønskelig at infrastrukturen benyttes bedre på årsbasis, både til forskning og undervis-

ning. Hoveddelen av forskningsaktiviteten foregår i løpet av sommerhalvåret. Det er bl.a. tilrettelagt for marin forskning i marinlaboratoriet også i vinterhalvåret, men dette har foreløpig ikke hatt nevneverdig effekt etter som en slik utvikling er avhengig av forskernes prosjekter og prosjektfinansiering. Den overveiende delen av forskningen i laboratoriet foregår i perioden juni-august med totalt 1 751 brukerdøgn.

Opgavene norske myndigheter har pålagt Kings Bay AS, er i stor grad samfunnsoppgaver. Kings Bay AS er i St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, definert som et selskap i målkategori 4: Selskaper med sektorpolitiske mål. Formålet med statens eierskap i Kings Bay AS er å sørge for at Ny-Ålesund utvikles som senter for norsk naturvitenskapelig forskning på Svalbard og videreutvikles som en grønn forskningsstasjon.

Målsettingen med statstilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte. Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved daganløp av større turistskip og andre fartøyer i sommersesongen. Tilskuddet til Kings Bay AS skal utnyttes effektivt og målrettet i forhold til prioriteringene. Selskapet skal rapportere om økonomiske og andre forhold knyttet til konkrete kriterier for måloppnåelse.

På vegne av Nærings- og handelsdepartementet ivaretar Kings Bay AS administrasjon av Bjørnøen AS. En del av tilskuddet til Kings Bay går til å dekke underskudd i Bjørnøen AS. De to selskapene har felles aksjonærvalgte styremedlemmer.

Resultatrapport 2008

Kings Bay AS har som målsetting at driftsregnskapet skal gå i balanse, mens større investeringer og andre ekstraordinære kostnader som påløper som følge av selskapets særlige forpliktelser, dekkes av tilskudd fra staten. Resultatregnskapet for 2008 viser et årsresultat nær kr 0, mot et overskudd på 1 mill. kroner i 2007. Antall overnattingsdøgn var i 2008 på 25 582 døgn. Av dette var 12 520 forskerdøgn mot 11 676 året før. I følge selskapet er det en utfordring at inntektsøkningen som følge av økt antall forskerdøgn ble mer enn oppveid av sterkere økning i kostnadene, bl.a. flykostnader, lønnskostnader og andre driftskostnader. I tillegg til daglig drift har det vært 26 offisielle besøksgrupper med til sammen 440 personer innom Ny-Ålesund. Dette gir selskapet god publisitet og en del inntekter, men er også ressurskrevende og gir selskapet nye utfordringer.

Selskapet arbeider systematisk for å oppnå en kostnadseffektiv drift og en prissetting av tjenestene som dekker kostnadene ved driften. I 2008 har selskapet foretatt investeringer i bygningsmassen og øvrig infrastruktur for ca. 11 mill. kroner, hvorav ca. 7 mill. kroner er benyttet til boligformål.

Siden 2006 har det årlig vært arrangert et internasjonalt symposium i Ny-Ålesund. I 2008 var temaet «Global climate change and research challenges». Deltakerne var nasjonale og internasjonale forskere, politikere og bedriftsledere på høyt nivå. Arrangementet ble i likhet med tidligere år karakterisert som svært vellykket av deltakerne. Flere departementer, Norges forskningsråd og Statkraft deltar i prosjektstyret.

Flyplassen ble i 2008 oppgradert. I statsbudsjettet for 2008 ble det satt av 10 mill. kroner til gjennomføring av Luftfartstilsynets nye sikkerhetskrav til flyplassen. Bakgrunnen var at Luftfartstilsynet i forbindelse med ny operativ godkjenning av flyplassen stilte en rekke nye sikkerhetskrav. Disse er basert på internasjonale EU-bestemmelser for kortbaneflyplasser. Selskapet fikk frist til 1. oktober 2008 med å ha alle krav ivaretatt. I tråd med bevilgningen ble området rundt rullebanen utbedret med arrondering av kanter og endring av tilkomsten til flyplassen. I tillegg er både lyssetting og teknisk utstyr oppgradert i henhold til krav fra Luftfartstilsynet.

A/S Bjørnøens driftsinntekter kommer fra utleie av eiendommer og utgjorde kr 15 736 i 2008. Driftskostnader som overskyter dette dekkes av tilskudd fra Kings Bay AS og utgjorde kr 162 497 i 2008.

Utfordringene framover

De polare strøk er godt egnet for klimaforskning. Det legges til grunn at den forskningsaktiviteten som i dag foregår i Ny-Ålesund, vil fortsette å øke i omfang. Fredningen av Kongsfjorden mot kommersielt fiske og reketråling kan også bidra til økt aktivitet. Dette forutsetter at Kings Bay AS fortsetter å holde et høyt kvalitativt nivå på infrastruktur-tjenestene, og at selskapet har økonomiske rammevilkår til å fortsette arbeidet med å forsterke Ny-Ålesunds attraktivitet som forskningsmiljø.

Aktivitetsokning i Ny-Ålesund har også ført til behov for høyere bemanning i Kings Bay AS. Dette skaper igjen behov for større forlegningskapasitet for de fast ansatte. For å løse dette blir nå deler av den eldre fredede bebyggelsen istandsatt til leiligheter. En ny arealplan for Ny-Ålesund ble godkjent i 2008.

Ny-Ålesund har den største samlingen av fredede bygg på Svalbard, og ivaretagelse av denne kulturarven er en svært viktig oppgave for Kings Bay AS. I samarbeid med Riksantikvaren og Syselmannen på Svalbard ferdigstilles en forvaltningsplan for den fredede bebyggelsen. I denne sammenheng er det igangsatt et prosjekt i samarbeid med Riksantikvaren og Norsk institutt for kulturminneforskning om istandsetting av den såkalte Amundsenvillaen.

På statsbudsjettet for 2009 ble det bevilget 25 mill. kroner til bygging av nytt kraftverk i Ny-Ålesund, der det gamle kraftverket har vært den største forurensningskilden. Investeringen i nytt kraftverk i regi av Kings Bay AS er forutsatt å gi et viktig bidrag til konsolidering av Ny-Ålesund som miljøvennlig forskningssenter.

Styret i Kings Bay AS underrettet departementet i brev av 20. april 2009 om at byggingen av kraftverket var utsatt. Fornytt kvalitetssikring av kostnadene for å bygge ny kraftstasjon viser at budsjettet ville bli overskredet, og at drifts- og vedlikeholdskostnadene ville bli høyere enn opprinnelig antatt. Nærmere undersøkelser viste også at de positive effektene som var lagt til grunn for samlede utslipp ikke ville bli oppnådd. I følge Kings Bay AS er det, etter en gjennomgang av situasjonen med faglige rådgivere, enighet om å anbefale at det bør ses på en helhetlig løsning for energibruk og energibærere i Ny-Ålesund før det bygges et nytt kraftverk. Selskapet har opplyst at det i 2009 vil bli utarbeidet en enhetlig energiplan, samtidig som mulighetene for bruk av fornybar energi vurderes på nytt, basert på den siste tids teknologiske utvikling og optimaliseringstiltak som gir en langsiktig positiv effekt for energibehovet.

Pr. første tertial 2009 er det utbetalt kr 700 000 i tilknytning til de opprinnelige planene om nytt kraftverk. Nærings- og handelsdepartementet har meddelt styret i Kings Bay AS at ytterligere bruk av bevilgningen på 25 mill. kroner må forelegges Stortinget, og at departementet anser det uheldig at selskapet har lagt fram en plan for nytt kraftverk som viser seg ikke å holde. Dette ble også tatt opp på ordinær generalforsamling i 2009. Etter departementets vurdering er det imidlertid positivt at Kings Bay AS stoppet prosjektet etter at de nye kvalitetsvurderingene viste økte kostnader og uten at man ville oppnå den reduksjon i utslipp som var forventet og som lå til grunn for bevilgningen.

Stortinget ble orientert om saken i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 22 (2008–2009) Svalbard.

Budsjettforslag 2010

Det foreslås bevilget 15 mill. kroner til Kings Bay AS på statsbudsjettet for 2010 til drift og investerin-

ger i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Kap. 3954 Pensjonsfond for tidligere ansatte ved Sydvaranger ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilbakeføring av tilskudd til pensjoner for tidligere ansatte	38 514		
	Sum kap. 3954	38 514		

Vedrørende 2008:

I statsregnskapet for 2008 er det inntektsført en tilbakeføring til statskassen på 38,5 mill. kroner fra

pensjonsfond for tidligere ansatte ved Sydvaranger ASA. Bakgrunnen var oppgjør av en frivillig førtidspensjonsordning som staten etablerte i 1997.

Kap. 960 Raufoss ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
71	Refusjon for miljøtiltak	17 900		
	Sum kap. 960	17 900		

Stortinget vedtok ved behandlingen av St.prp. nr. 69 og Innst. S. nr. 230 (2006–2007) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2007, å utvide statsgarantien for miljø- og forurensingsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området fra 50 til 90 mill. kroner.

På bakgrunn av tiltakene som er gjennomført, er det allerede registrert en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i Raufoss Industripark, bl.a. ved at nær 500 tonn tungmetaller er fjernet fra jordsmonnet og fraktet til forsvarlig sluttdeponering på godkjente deponi. Overvåkingen viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at påvirkningen fra Raufoss Industripark er betydelig redusert. I alt 68 forurensede områder på Raufoss Industripark er registrert og undersøkt, og tiltak har vært nødvendige ved 52 av disse.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss er dermed godt på vei til å oppfylle Statens forurensningstilsyn (SFT) sine pålegg og miljømålene for oppryddingen. Det legges opp til at resterende tiltak som er nødvendige for å tilfredsstille SFTs pålegg til Raufoss Næringspark ANS gjennomføres i løpet av

2009. Etter 2009 vil det være behov for fortsatt overvåking av Hunnselva, og det kan være behov for oppfølging og fortsatt drift av enkelte tiltak. Det kan komme ytterligere miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning etter den industrielle virksomheten i Raufoss-området.

Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra SFT. Pr. 3. september var det utbetalt til sammen ca. 63,7 mill. kroner siden ordningen ble operativ. Det fremmes forslag om å kunne foreta utgiftsføring av utbetalinger uten bevilgning knyttet til pålagte miljøtiltak innenfor en totalramme på 90 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak V.

Saker i tilknytning til enkeltelskaper**Argentum AS**

På bakgrunn av uroen i de internasjonale kapitalmarkedene fattet Stortinget i februar 2009 vedtak om å tilføre Argentum Fondsinvesteringer AS 2 mrd. kroner i ny egenkapital, jf. St.prp. nr. 37 og

Innst. S. nr. 139 (2008–2009). Gjennom dette bidro Regjeringen til å styrke tilgangen på langsiktig eierkapital til små og mellomstore bedrifter som spiller en viktig rolle for verdiskapingen i norsk næringsliv.

Aker Holding AS

2. april 2009 offentliggjorde Aker ASA og Aker Solutions ASA en serie transaksjoner seg imellom. Departementet formidlet i den sammenheng tidlig et ønske om en fornyet, uavhengig gjennomgang av transaksjonene og at transaksjonene, inklusiv et obligasjonslån, skulle legges fram for generalforsamlingen i Aker Solutions ASA for behandling. 11. mai ble det oppnådd enighet blant eierne i Aker Holding AS, bl.a. om at transaksjonene skulle behandles på generalforsamling i Aker Solutions ASA. Dette skjedde 8. juni 2009, og transaksjonene inklusiv obligasjonslånet, samt den strategi som lå til grunn for transaksjonene – som selskapet hadde redegjort for – fikk generalforsamlingens tilslutning.

Statkraft SF

Strategi og kapitalbehov

Nærings- og handelsdepartementet mottok 4. februar 2009 brev fra styret i Statkraft SF med forslag til strategi for videre utvikling av selskapet fram til 2015 med tilhørende investeringsplan og behov for styrking av egenkapitalen. Strategien innebærer at Statkraft i perioden 2009–15 skal gjennomføre investeringer på om lag 90 mrd. kroner. For å gjennomføre planen ønsker Statkraft å kunne styrke egenkapitalen med 27 mrd. kroner gjennom å beholde en større del av overskuddet i selskapet (lavere utbytte) og ved tilførsel av kapital fra staten.

Planen reiser omfattende spørsmål om Statkrafts framtidige rolle, både i Norge og i utlandet. Disse spørsmålene er til vurdering i Nærings- og handelsdepartementet.

Eksportfinans ASA

Statlige lån

På bakgrunn av uroen i de internasjonale kapitalmarkedene hadde Eksportfinans høsten 2008 problemer med å få tilgang til langsiktig finansiering. For å sikre at norske bedrifter fortsatt vil få tilbud om finansiering av eksportkontrakter som kvalifiserer for statlig støttede lån fra Eksportfinans, fremmet Regjeringen i desember 2008 forslag i St.prp. nr. 32 (2008–2009) om at staten skulle tilby Eksportfinans markedsmessige lån på bestemte

vilkår. Stortinget ga 18. desember 2008 sin tilslutning til forslaget ved behandlingen av Innst. S. nr. 123 (2008–2009). På denne bakgrunn ble det inngått en avtale der den norske stat v/Nærings- og handelsdepartementet forplikter seg til å yte lån til Eksportfinans fram til 31. desember 2010. Det vises til nærmere omtale under kap. 2428.

For å sikre kontroll med at det ikke overføres verdier til eierne av Eksportfinans som følge av denne ekstraordinære tilgangen til lån fra statskassen, har partene avtalt at staten skal ha en preferanseaksje i Eksportfinans så lenge selskapet har lån hos staten. I tråd med dette ble det på ekstraordinær generalforsamling i Eksportfinans 29. januar 2009 fattet vedtak om forhøyelse av aksjekapitalen ved utstedelse av en preferanseaksje til staten. Aksjen gir vedtektsfestet rett til årlig utbytte fra og med regnskapsåret 2009 tilsvarende 22,5 pst. av selskapets årsoverskudd innenfor lovmessig maksimalt utbyttegrunnlag. Eksportfinans skal innløse eller kjøpe preferanseaksjen til pålydende verdi så snart selskapet har avlagt årsregnskap og utdelt utbytte på preferanseaksjen for det regnskapsåret hvor alle lån ytt fra staten i henhold til avtalen er fullt tilbakebetalt.

Entra Eiendom AS

Ved behandlingen av Dokument nr. 3:2 (2006–2007) fra Riksrevisjonen ba Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité om en redegjørelse for Entra Eiendom AS som egen sak til Stortinget. I tråd med dette la Regjeringen i april 2009 fram en redegjørelse om virksomheten i Entra og utviklingen i selskapet, jf. St.meld. nr. 29 (2008–2009) Entra Eiendom AS. I meldingen ble det gjort nærmere rede for departementets vurderinger av de framtidige rammene for selskapets virksomhet, basert på erfaringene siden selskapet ble dannet i 2000. Stortinget sluttet seg 4. juni 2009 til hovedtrekkene i meldingen ved behandlingen av Innst. S. nr. 264 (2008–2009).

I St.prp. nr. 67 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009, foreslo departementet å styrke soliditeten i Entra Eiendom AS ved at selskapet ikke skal betale utbytte for 2008. I tillegg ble det foreslått å bevilge et langsiktig ansvarlig lån på 1 mrd. kroner til selskapet. Stortinget sluttet seg til dette ved behandlingen av Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Mesta AS

Det vises til tidligere omtale av saken, senest i St.prp. nr. 1 (2008–2009). Pr. 30. juni 2009 hadde Mesta AS utbetalt 977,2 mill. kroner av 993,6 mill.

kroner som er blitt bevilget til restruktureringstiltak. Bruken av de bevilgede midlene framgår av tabellen nedenfor, som også viser at selskapets samlede påløpte restruktureringsforpliktelser er

beregnet til 1 101,3 mill. kroner. Det er 107,7 mill. kroner høyere enn midlene selskapet har fått bevilget fra staten.

Status for bruk av restruktureringsmidler i Mesta pr. 30. juni 2009

	(i mill. kroner)			
	2003–08	Første halvår 2009	Restforpliktelse	Sum
Tidligpensjonering	511,8	50,0	122,7	684,5
Opprettholdelse av særaldersgrense	26,4		0,0	26,4
Merkostnad Statens pensjonskasse	276,8		0,0	276,8
Diverse kostnader	82,5		0,0	82,5
Administrasjon	29,3	0,4	1,4	31,1
Sum kostnader	926,8	50,4	124,1	1 101,3
Bevilgede midler	993,6	0,0	0,0	993,6
Over-/ (under)dekning	66,8	16,4		(107,7)

Det er ventet at Mesta Konsern AS bruker opp det gjenstående av de bevilgede midlene i løpet av 2009. I St.prp. nr. 1 (2007–2008) redegjorde Regjeringen på følgende måte :

«Det er ikke mulig å gi en fullstendig redegjørelse for hvordan restruktureringsmidlene er brukt før de faktisk er disponert. Nærings- og handelsdepartementet vil imidlertid i budsjettproposisjonen presentere en årlig statusrapport til Stortinget på hvordan midlene foreløpig er disponert. Når de bevilgede midlene er brukt opp, vil departementet avgi en sluttrapport til Stortinget.»

Regjeringen legger opp til å legge fram en slik rapport for Stortinget så raskt det lar seg gjøre.

EFTAs overvåkingsorgan ESA åpnet 18. juli 2007 formell undersøkelse av om det i forbindelse med etableringen av Mesta AS ble gitt ulovlig statsstøtte. Norske myndigheter ga sitt tilsvarende til ESA i desember 2007 med et oppfølgingsbrev i mai 2008. Det ventes at ESA fatter vedtak i saken i løpet av høsten 2009.

SAS AB

I februar 2009 presenterte SAS AB sin nye strategi, Core SAS. Et viktig ledd i strategien var en utvidelse av egenkapitalen med 6 mrd. SEK gjennom en fortrinnsrettsemisjon. Forslaget om dette ble lagt fram samtidig med den nye strategien. Regjeringen la samme måned fram St.prp. nr. 41 (2008–

2009) SAS AB – statens deltakelse i kapitalforhøyelse, hvor strategien ble presentert og begrunnelsen for Regjeringens forslag om å delta i kapitalforhøyelsen tilsvarende en andel på 14,28 pst. lagt fram. Stortinget ga 12. mars 2009 sin tilslutning til forslaget, jf. Innst. S. nr. 161 (2008–2009). Kapitalutvidelsen ble gjennomført i april 2009 og staten betalte 710 mill. norske kroner for sin andel.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) legger planer for framtidig drift i andre forekomster som erstatning for dagens drift i Svea Nord-gruva. Drift i Lunckefjell er det mest sannsynlige. Dersom Sysselmannen gir tillatelse og prosjektet etter styrets vurdering er lønnsomt, tar SNSK sikte på oppstart av drift på forekomsten i Lunckefjell medio 2013.

Nærings- og handelsdepartementet engasjerte i desember 2008 Pareto Securities som rådgiver ved gjennomgang av selskapets planer for videre kulldrift på Svalbard. Rapport ble avgitt i mars 2009. Om Lunckefjellprosjektet heter det:

«Prosjektet gir ved analyse marginal til negativ avkastning. Vi anbefaler at selskapet for å kunne ta en bedre beslutning utvider sitt investeringsforslag til å se på Lunckefjell i kombinasjon med ett eller flere andre kullressurser som finnes på Svalbard; for eksempel Ispallen hvor man tror det vil kunne være mulig å gjenbruke utstyr. Dette vil gi selskapet en større trygghet

i sin vurdering av videre drift, samt muligheten til å optimalisere gruveplaner og utstyrvalg/utvinningsmetode.»

SNSK har mottatt Paretos rapport. Dersom styret i SNSK konkluderer med åpning av Lunckefjell, vil Nærings- og handelsdepartementet foreta en vurdering av saken. Endelig behandling i departementet forutsetter også at prosjektet gis tillatelse etter svalbardmiljøloven. Nærings- og handelsdepartementet vil i sin behandling av saken legge vekt på om Lunckefjellprosjektet er robust og selvfinansierende. Hvis departementets behandling konkluderer med åpning av Lunckefjell, vil saken bli fremmet for Stortinget.

St.meld. nr. 22 (2008–2009) Svalbard, jf. Innst. S. nr. 336 (2008–2009), inneholdt en bred omtale av kullgruvedriften, særlig i Svea Nord, dens betydning for norsk bosetting på Svalbard og de utfordringer SNSK står overfor.

SNSK har i løpet av første halvår 2009 erfart større økonomiske utfordringer en forventet. Både etterspørselen etter kull og kullprisen har svekket seg betydelig. Fra juni 2008 til juni 2009 har prisen pr. tonn kull gått ned fra 173 til 66 USD pr. tonn. SNSK rammes også av vanskeligheter med å selge kull til viktige kunder innen stålindustrien. Det er iverksatt et kostnadsreduksjonsprogram som tar sikte på å sette selskapet i stand til å møte denne utviklingen.

Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	65 023	38 500	14 800
71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	5 250	9 000	9 000
	Sum kap. 3961	70 273	47 500	23 800

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Pr. 31. august 2009 hadde Statkraft SF lån med statsgaranti pålydende om lag 5,9 mrd. kroner. Basert på forfallsstruktur på Statkraft SF sine statsgaranterte lån anslås garantiprovisjonen til 14,8 mill. kroner i 2010.

Post 71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA

Basert på fullmakt fra Stortinget tiltrådte Nærings- og handelsdepartementet i juni 2008 en porte-

føljeantavtale mellom Eksportfinans ASA og selskapets aksjonærer. Saken er nærmere omtalt i kapittel 5 under avsnittet Andre garantilignende ordninger. Statens andel av garantirammen er begrenset oppad til 750 mill. kroner. Pr. 30. juni 2009 utgjorde statens andel av det urealiserte verdifallet som dekkes av garantiavtalen 229,7 mill. kroner. Årlig garantiprovisjon skal i henhold til avtalen utgjøre 1,2 pst. av garantirammen. På denne bakgrunn foreslås bevilget 9,0 mill. kroner i garantiprovisjon fra Eksportfinans ASA i 2010.

Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
80	Renter	16 938		
	Sum kap. 5612	16 938		

Vedrørende 2008:

Ved St.vedt. 11. desember 2008 ble det bevilget 16,9 mill. kroner som renter i forbindelse med til-

bakebetaling av et ansvarlig lån på 250 mill. kroner fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, jf. St.prp. nr. 29 (2008–2009) og Innst. S. nr. 96 (2008–2009).

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
85	Utbytte	15 522 108	17 184 000	4 613 700
	Sum kap. 5656	15 522 108	17 184 000	4 613 700

Vedrørende 2009:

Ved St.vedt. 19. juni 2009 ble bevilgningen redusert med 6 200,3 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 355 (2008–2009).

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 4 613,7 mill. kroner i utbytte i 2010 fra statens aksjer under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2009 fra selskapene Statkraft SF, Yara International ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Aker Holding AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, Secora AS, Electronic Chart Centre AS og GIEK Kreditt-

forsikring AS. Det er ikke budsjettert med utbytte fra Cermaq ASA, DnB NOR ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Telenor ASA, Argentum Fondsinvesteringer AS, Eksportfinans ASA, Mesta AS, Raufoss ASA under avvikling eller Venturefondet AS under avvikling. Regjeringen har ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2010 for børsnoterte selskaper, men har teknisk videreført utbetalt utbytte pr. aksje i 2009.

For Entra Eiendom AS, Flytoget AS og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S er det budsjettert med utbytte på henholdsvis 114,5, 70 og 7 mill. kroner. For Statkraft SF foreslås det et utbytte på 3 740 mill. kroner. Det utgjør 85 pst. av departementets anslag for konsernets årsresultat etter skatt og minoritetsinteresser justert for urealiserte gevinster og tap.

Del III
Spesielle temaer

9 Likestilling

Innledning

Mangfold bidrar til mer verdiskaping, og er et viktig utgangspunkt for næringspolitikken.

For å bidra til økt likestilling, er det viktig å se politikkområder i sammenheng. Regjeringen har derfor gjennom «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner», som ble lagt fram i februar 2008 etablert et viktig utgangspunkt for målrettet innsats på dette området.

Av budsjettpostene på Nærings- og handelsdepartementets område, er det tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap (kap. 900, post 73), og tilskuddsmidler som forvaltes av Norges forskningsråd (kap. 920) og Innovasjon Norge (kap. 2421) som har relevans på likestillingsområdet. Nedenfor følger en nærmere orientering om likestillingsvurderinger knyttet til de nevnte budsjettpostene. Det rapporteres også kort om aktiviteter i regi av SIVA SF (kap. 2426) som skal bidra til økt likestilling.

Videre følger en orientering om hvordan Nærings- og handelsdepartementet i følger opp likestillingsspørsmål i forvaltning av statens eierinteresser. Det redegjøres også for departementets interne status og arbeidet på likestillingsområdet for fem av de største etatene: Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet.

Kap. 900, post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en organisasjon som arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter får et tilbud om entreprenørskapsutdanning. Entreprenørskap i opplæringen er spesielt viktig med tanke på likestilling i samfunns- og næringsliv. Det å satse på de unge gjennom entreprenørskap i utdanningen vil styrke framtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap.

Ungt Entreprenørskap arbeider bevisst for å inkludere jenter i sine aktiviteter bl.a. gjennom målrettede programmer som Jenter og ledelse. Satsingen har også gitt resultater. Rapporter viser at andelen jenter i ledelse og styrer er omtrent 50 pst. i Ungt Entreprenørskaps Ungdomsbedrifter

(videregående skole). Under NM for Ungdomsbedrifter i 2009 hadde 16 av 19 bedrifter en jente som daglig leder. Departementet vurderer resultatene av Ungt Entreprenørskaps aktiviteter som tilfredsstillende, og vil videreføre støtten til organisasjonen med et tilskudd på 11 mill. kroner i 2010.

Kap. 920 Norges forskningsråd, post 50 Tilskudd

I 2008 ble det bevilget om lag 1,2 mrd. kroner i tilskudd til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med tilskuddet til Norges forskningsråd er å utvikle et mer FoU-intensivt næringsliv, gjennom effektiv bruk av offentlige midler. Deler av tilskuddet benyttes bl.a. til finansiering av doktorgradstipendiater. I følge Norges forskningsråd ble det i 2008 gjennom Nærings- og handelsdepartementets virkemidler finansiert om lag 450 doktorgradsstipendiater, hvorav om lag 37 pst. av disse var kvinner. Det er stor variasjon i andelen kvinner mellom ulike fagområder. Det er f.eks. en vesentlig lavere kvinneandel innenfor IKT, enn innenfor bioteknologi. Nærings- og handelsdepartementet har en målsetting om å øke andelen kvinnelige doktorgradstipendiater. Forskningsrådet vedtok i 2007 en ny politikk for likestilling og kjønnsperspektiver. Som del av dette arbeidet skal Forskningsrådet styrke eget kunnskapsgrunnlag og kartlegge kjønnsperspektivet i igangværende aktiviteter og programmer. Departementet vil, i samarbeid med Norges forskningsråd, bruke dette kunnskapsgrunnlaget og vurdere behovet for mer målrettede tiltak. Som oppfølging av Regjeringens handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner (2008–13) har Forskningsrådet planlagt oppstart av et nytt forskningsprogram om entreprenørskap hvor kjønnsperspektivet vil stå sentralt.

Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond og post 71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer

Innovasjon Norge er et særlovsselskap. Fra 1. januar 2010 kommer fylkeskommunene inn som deleiere av Innovasjon Norge. Hovedmålet for selskapet er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike

distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering. I 2008 innvilget Innovasjon Norge totalt ca. 5,2 mrd. kroner i tilskudd, lån og andre virkemidler. Innovasjon Norge har vedtatt en strategi for en helhetlig kvinnesatsing. Satsingen Kvinner i fokus skal styrke kvinners posisjon og deltakelse i næringslivet, synliggjøre deltakelsen, bygge nettverk for kvinner i næringslivet og sikre at en tilstrekkelig andel av Innovasjon Norges midler brukes til den delen av næringslivet hvor kvinner er deltakende. Det har vært en ambisjon at minst 25 pst. av de samlede midler Innovasjon Norge fordeler, skal gå til kvinnerettede prosjekter og bedrifter. I 2008 ble dette oppnådd, og Innovasjon Norge bidro med i alt ca. 1,4 mrd. kroner til kvinnerettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler. Innovasjon Norges særskilte kvinnesatsing besto i 2008 av fem delprogrammer og prosjekter. Mål og status for disse er som følger:

Nettverkskreditt: Målet med Nettverkskreditt er å styrke kvinner i etablererprosessen for å bidra til at det skapes nye og lønnsomme bedrifter. Dette er en ordning for småetablerere som gir tilbud om lån, kompetanse og nettverk. På landsbasis var det 265 nettverkskredittgrupper i 2008 med over 1 320 aktive medlemmer. I 2008 ble det etablert 33 nye grupper. Hver gruppe har fem til sju medlemmer. Som oppfølging av tiltak om forsterket satsing på nettverkskreditt i regi av Innovasjon Norge i Regjeringens handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner, ble ordningen styrket med 10 mill. kroner i 2008.

Akademikerbedriften: Akademikerbedriften har som målsetting at flere humanister og samfunnsvitere starter egen virksomhet. Prosjektet tilbyr kontorplass i et tilrettelagt fellesskap, oppstartstipend, etablererkurs og oppfølging. I 2008 ble Inkubator for kunstnere, arkitekter, designere og akademikere (IKADA-inkubatoren) i Oslo nedlagt i sin nåværende form. Inkubatoren i Bergen videreføres.

Fyrtårn: Fyrtårnprogrammet er et leder- og bedriftsutviklingsprogram for kvinner som allerede har lyktes som bedriftseiere eller -ledere. Målsettingen er å få fram kvinnelige etablerere, bidra til å videreutvikle deltakerbedriftene, synliggjøre dem, bygge nettverk og motivere andre kvinner til å starte og utvikle egen virksomhet. I 2008 var det 19 deltakere i programmet. Deltakerne har kommet fra hele landet og representerer mange ulike bransjer.

LederMentor: LederMentor er et lederutviklingsprogram for kvinnelige ledere hvor hver del-

taker får sin egen mentor. Målsettingen er å få flere kvinner inn i høyere lederposisjoner og styrer ved å støtte dem i deres karriereutvikling. LederMentor Øst, Vest og Nord ble avsluttet i 2008. Hvert av programmene har hatt deltakelse av 16 mentorer.

Styrekandidater: Målet med programmet er å bidra til økt mangfold og bedre kvalitet i styrene. Programmet kvalifiserer styrekandidater gjennom egne kurs og gjør kandidatene tilgjengelige for styreledere og valgkomiteer gjennom Innovasjon Norges database over aktuelle styrekandidater. I 2008 ble det arrangert ti kurs med ca. 280 deltakere. Det var pr. 31. desember 2008 nesten 2 200 kvalifiserte kvinner og menn som var søkbare i databasen. Effektstudien for 2007 viste at om lag 38 pst. av kandidatene i basen fikk forespørsel om styreverv det året. I 2008 ble det gjennomført en kampanje for å øke rekrutteringen fra basen.

GRO-programmet: Programmet ble ikke gjennomført i 2008 i påvente av en avklaring i forhold til ESAs likestillingsdirektiv.

I 2008 ble det framlagt en evaluering av Kvinner i fokus og Nettverkskreditt. Det generelle inntrykket i evalueringen er at tjenestene i Innovasjon Norges kvinnesatsing fungerer relativt godt innenfor sine respektive fokusområder. Tjenestene opplever generelt stor pågang, og brukerne er stort sett fornøyde.

I Regjeringens handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner er et av tiltakene å forsterke prioritering av kvinner i virkemiddelapparatet. Videre er det en ambisjon at kvinneandelen blant nye entreprenører skal være minst 40 pst. innen 2013. I oppdragsbrevet til Innovasjon Norge er kvinner framhevet som en prioritert målgruppe. I tråd med anmodning i oppdragsbrevet, har Innovasjon Norge nedsatt klare mål for andelen kvinner i ulike programmer og tjenester. I 2008 har de utarbeidet måltall for alle programmer og tjenester hvor det er relevant å måle kvinneandelen. Hensikten med kravet om måltall er å øke kvinneandelen innenfor alle programmer og tjenester i Innovasjon Norge. I 2008 tilfalt 31 pst. av antall bevilgninger kvinner. Dette utgjorde i alt 27 pst. av totalt innvilgede beløp, og tilsvarer nær 1,4 mrd. kroner.

Gjennom oppdragsbrevet for 2010 ber Nærings- og handelsdepartementet Innovasjon Norge videreføre sin satsing på kvinner som målgruppe, og arbeide for en vesentlig økning i kvinneandelen innenfor aktuelle programmer og tjenester. Videre bes Innovasjon Norge, på en egnet måte, å arbeide for å øke kvinneandelen i styrer og ledelse for virksomheter som mottar støtte. Innovasjon Norge skal rapportere på iverksatte tiltak knyttet til dette.

Kap. 2426 SIVA SF, post 70 Tilskudd

Selskapet for industrivekst, SIVA SF, er et statsforetak eid av staten ved Nærings- og handelsdepartementet. Hovedmålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling gjennom eiendomsvirksomhet og utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i alle deler av landet. SIVA har et særlig ansvar for å bidra til å fremme vekstkraften i distriktene. SIVA SF fikk i 2008 statlige bevilgninger på i alt 104,5 mill. kroner. I 2006 startet en egen kvinnesatsing i næringshagene. Dette er et SIVA-program finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Programmet tilbyr samlokalisering, felles infrastruktur og et faglig og sosialt miljø til små og mellomstore bedrifter i distriktene. Prosjektet, kalt Kvinnovasjon, gjennomføres i nært samarbeid med Innovasjon Norges kvinnesatsing. Formålet er å øke antall bedriftsetableringer foretatt av kvinnelige etablerere i næringshagemiljøene. I 2008 har 34 næringshager deltatt som aktører i Kvinnovasjon. Det er benyttet totalt 13 mill. kroner til satsingen i perioden 2006–08. Det rapporteres om gode resultater. 42 pst. av næringshageselskapene hadde i 2008 kvinner i ledende stilling (daglig leder eller styreleder). Dette er en økning fra 37 pst. i 2007. SIVA har også i samarbeid med Kvinnovasjonsnettverket vært med å bygge opp og utvikle en felles nettportal; www.kvinnovasjon.no. I 2008 startet også SIVA en egen kvinnesatsing innenfor FoU-inkubatorprogrammet for å øke andelen kvinner i dette programmet. En FoU-inkubator er et utviklingsmiljø for nye, forsknings- og/eller kunnskapsbaserte bedrifter med stort vekstpotensial. Kommunal- og regionaldepartementet fordelte 3 mill. kroner i 2008 til denne satsingen. I 2009 er det startet opp en kvinnesatsing også i industriinkubatorprogrammet.

Oppfølging av likestilling i eierskapsforvaltningen

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 24 selskaper hvorav åtte allmennaksjeselskaper, ni heleide aksjeselskaper, to statsforetak, ett særlovselskap, tre deleide aksjeselskaper og ett AB (registrert i Sverige). Ett allmennaksjeselskap og ett heleid aksjeselskap er under avvikling.

Bestemmelsene om kjønnsrepresentasjon i styrene i de offentlig heleide foretakene og allmennaksjeselskaper er trådt i kraft. Kjønnsrepresentasjonen i disse selskapene er i samsvar med lovens

bestemmelser. For privat eide aksjeselskaper gjelder det ikke bestemmelser om kjønnsrepresentasjon. I selskaper der departementet er aksjonær sammen med andre, er målet at kvinneandelen skal være i overensstemmelse med aksjelovens bestemmelser om kjønnsrepresentasjon for statsaksjeselskaper. Nærings- og handelsdepartementet følger opp dette i dialog med de andre aksjonærene.

Gjennom St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig eierskap, jf. Innst. S. nr. 163 (2006–2007), og Regjeringens eierpolitikkdokumenter utgitt i juni 2007, september 2008 og juni 2009, kommuniserte staten som eier forventninger til selskapenes ivaretagelse av bedriftenes samfunnsansvar. Dette omfatter også statens forventninger til selskapenes ivaretagelse av likestilling. Det er lagt til grunn at selskaper med statlige eierandeler skal være ledende innen samfunnsansvar. I Regjeringens eierpolitikkdokument vises det til at rekruttering av kvinner til lederstillinger i selskapene er en oppgave for selskapenes styre og administrasjon. Det forventes at det drives en bevisst utviklings- og utvelgespolitikk i selskapenes virksomheter, slik at det blir flere kvinner å velge blant når topposisjonene skal besettes. Bevisst satsing i organisasjonen er et viktig ledelsesansvar. I eierforvaltningen følges det opp at styrene er aktive på dette feltet. Det avholdes årlige møter om samfunnsansvar med ledelsen i alle selskapene for å kartlegge status i deres arbeid. I 2009 er det et særskilt fokus på selskapenes arbeid med å fremme likestilling og kvinner i toppledelsen.

Rapport 2008 – oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjøringsplikt

Likestillingslovens § 1a inneholder et krav til offentlige myndigheter og offentlige virksomheter om å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjørelsen skal også omfatte virksomhetens iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling.

Nærings- og handelsdepartementet

Beskrivelse av faktisk tilstand

Nedenfor følger en beskrivelse av likestilling i Nærings- og handelsdepartementet for 2008 på relevante personalområder.

Ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn:

Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	106	47	20	65	14	50
Kvinner	118	53	11	35	14	50
Totalt	224	100	31	100	28	100

Kolonnen Ansatte inkluderer også personer som er i permisjon. Av totalt 224 ansatte utgjør aktive stillinger 195.

Gjennomsnittlig lønnstrinn for alle stillingskoder i departementet er samlet sett høyere for menn enn kvinner, henholdsvis lønnstrinn 64 og 57. Dette skyldes bl.a. at kvinnene er overrepresentert i stillingsgrupper der det ikke kreves høyere utdanning. Lønnsforskjellen innen samme stillingskode er stort sett liten.

De aller fleste som arbeider deltid er kvinner. Kvinner har mindre overtid enn menn, 41 pst. av totalt antall overtidstimer.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Nærings- og handelsdepartementet skal stimulere likestillingsarbeidet på de områder hvor departementet berøres som arbeidsgiver, jf. departementets tilpasningsavtale. Ifølge intensjonene skal ledere bl.a. bidra til at kvinner og menn får likeverdige arbeidsoppgaver og muligheter for faglig og personlig utvikling. Ved rekruttering ved tilnærmet like kvalifikasjoner, vil det kjønn som er underrepresentert ha fortrinnsrett til stilling dersom det representerer mindre enn 40 pst. av de ansatte i den aktuelle stillingsgruppe. Underrepresentert

kjønn blir i kunngjøring oppfordret til å søke stillingen.

For å øke andelen kvinner i lederposisjoner, oppfordres kvinner til å søke utlyste lederstillinger. Til topplederstillinger sørges det for at aktuelle kvalifiserte kvinner finnes blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekrav for rekruttering til disse stillingene.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Tiltakene departementet har iverksatt for å fremme likestilling vil bli videreført, herunder tiltakene i forbindelse med rekruttering.

Nærings- og handelsdepartementets etater

I tillegg til å redegjøre for likestillingsområdet i departementet omtales de fem største etatene; Brønnøysundregistrene, Sjøfartsdirektoratet, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Juster- vesenet.

Beskrivelse av faktisk tilstand

Ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på etater og kjønn

Etater / Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
<i>Brønnøysundregistrene</i>						
Menn	183	40	26	60	64	39
Kvinner	278	60	17	40	100	61
Totalt	461	100	43	100	164	100
<i>Patentstyret</i>						
Menn	95	35	12	50	11	28
Kvinner	177	65	12	50	29	72
Totalt	272	100	24	100	40	100
<i>Sjøfartsdirektoratet</i>						
Menn	207	65	18	72	12	54
Kvinner	109	35	7	28	10	46
Totalt	316	100	25	100	22	100

Etater / Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
<i>Norges geologiske undersøkelse</i>						
Menn	143	67	20	83	10	36
Kvinner	71	33	4	17	18	64
Totalt	214	100	24	100	28	100
<i>Justervesenet</i>						
Menn	55	70	2	50	9	82
Kvinner	24	30	2	50	2	18
Totalt	79	100	4	100	11	100

Gjennomsnittslønn for summen av stillingskoder er noe høyere for menn enn kvinner i alle de fem etatene. De lønsmessige kjønnsforskjeller skyldes bl.a. at kvinner er underrepresentert i lederstillinger og overrepresentert i stillingskategorier innen støttefunksjoner som lønsmessig ligger lavere enn saksbehandler- og lederstillinger. I tillegg er det i hovedsak kvinner som arbeider deltid.

Brønnøysundregistrene, Patentstyret og Justervesenet oppfyller statens krav om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Det er særlig i Sjøfartsdirektoratet og Norges geologiske undersøkelse at kvinner er underrepresentert både blant ansatte og i lederposisjoner. Gjennom rekrutteringspolitikk forsøker disse to etatene å øke kvinneandelen.

Sjøfartsdirektoratet har som målsetting å rekruttere kvinner dersom deres kvalifikasjoner er minst like gode som for mannlige søkere. Utfordringen er likevel at søkerne etaten etterspør normalt kommer fra mannsdominerte yrker og utdanningsvalg. I kunngjøringer oppfordres imidlertid det kjønn som er underrepresentert om å søke når stillingen tilhører en stillingsgruppe som har mindre enn 40 pst. kvinner eller menn.

Norges geologiske undersøkelse har iverksatt tiltak for spesielt å øke andelen kvinner i lederstillinger. «Kvinner og motivasjon» er et tiltak i etaten for å motivere kvinner til å ta større ansvar for interne prosesser og beslutninger og til å ta lederansvar. Det er etablert nestlederroller hvor man spesielt ønsker å utvikle kvinner til lederstillinger. Kvinner oppfordres til å søke ledige stillinger hvor lederegenskaper etterspørres.

I Patentstyrets lønnspolitikk er det nedfelt i styrende dokumenter at lønn og lønnsutvikling er uavhengig av kjønn, alder, etnisk eller kulturell bakgrunn. Etaten har videre karriere- og utviklingsplaner basert på et stillingsvurderingssystem for alle stillingskategorier som i stor grad sikrer en kjønnsnøytral og forutsigbar lønnsutvikling. Lønnspolitikken ivaretar også likestillingsaspektet ved rekruttering.

I Brønnøysundregistrene har likestilling vært et satsingsområde i 2008. De har greid å snu den negative utviklingen i 2007 og er igjen innenfor målet om 40 pst. kvinner i lederstillinger. Etaten har også avsatt egne midler til likestillingstiltak. Våren 2008 deltok 20 kvinnelige ledere og rådgivere på en kongress for motivasjon og inspirasjon. For å stimulere kvinner til å ta på seg lederutfordringer, har øremerkede midler blitt avsatt for deltakelse i mentorprogrammet til Direktoratet for forvaltning og IKT. Som del av etatens kompetansestrategi tilbyr de en lokal utdanning i IT-bachelor. Åtte av 17 studenter er kvinner. Kvinnene er i flertall for å benytte seg av etatens stipendordning og får gjennomsnittlig tildelt høyere beløp enn mennene. En av grunnene til dette er at kvinner fullfører lengre studieløp.

I Justervesenet er det fokus på at kvinner og menn, under ellers like forhold, skal ha samme lønnsutvikling. I etatens personalpolitiske dokument presiseres bl.a. at kvinner og menn gis samme mulighet til faglig utvikling, kurs og etter- og videreutdanning.

Beskrivelse av planlagte tiltak

For de fem ovennevnte etatene videreføres de allerede iverksatte tiltakene i 2010, med målsetting om å forbedre kjønnsbalansen og få fram flere kvinnelige ledere.

10 Sektorovergripende miljøpolitikk

«Den overordnede målsettingen for det norske samfunnet, og for verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig.»

Kilde: Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling

Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Politikk for en bærekraftig utvikling er å forvalte de menneskeskapt ressursene og natur- og miljøressursene, slik at kommende generasjoner skal ha et minst like godt grunnlag for framtidig velferd som dagens generasjon har. For å nå en målsetting om bærekraftig utvikling må miljøpolitikk og næringspolitikk sees i sammenheng.

De største miljøtruslene verden står overfor i dag er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, rask reduksjon i det biologiske mangfoldet på jorden, stadig voksende bruk og økende utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Dette er alle konsekvenser av menneskelig aktivitet. Degradering av miljøet er ikke verdiskaping, men verdiforringelse. Ved å internalisere miljøkostnadene må bedrifter og enkeltpersoner ta hensyn til den belastningen de påfører sine omgivelser.

Næringslivet opplever miljø som en rammebetingelse, et forretningsgrunnlag og en innsatsfaktor. Selv om Norge ligger langt framme i miljøpolitikken, vil også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon ha miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord. En god nærings- og miljøpolitikk vil søke å minimere disse konsekvensene, samtidig med at hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Det globale miljøet blir ikke forbedret ved at norske bedrifter underlegges særnorske miljøkrav som gjør at virksomheter i stedet velger å etablere seg i land med lavere miljøstandarder. Det er viktig for både miljø og næringsvirksomhet at det tilstrebes harmoniserte konkurransevilkår på miljøområdet. Strenge krav til miljø vil da ikke virke vekstdempende, men stimulere til nyskaping og innovasjon. Det er derfor viktig å søke gode, internasjonale avtaler for å løse grenseoverskridende miljøproblemer.

Den relative betydningen av at tjenesteytende sektor i økonomien øker vil også gjenspeiles i de

miljøutfordringene næringslivet står overfor. Mens industrien har kunnet redusere sin miljøbelastning gjennom å endre produksjonsprosesser eller rense utslipp, vil tjenesteytende sektor i større grad drive sitt miljøarbeid gjennom bedring av rutiner, gjenvinning av avfall, krav til underleverandører og reduksjon av energibruk.

Mål for departementets arbeid

Det å ta miljøhensyn kan være en kilde til utvikling og verdiskaping. Varer og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer er forretningsgrunnlaget til mange bedrifter, og det åpner opp for helt nye markeder (som miljøteknologi og miljøtjenester). Slike virksomheter vil ofte kunne bli etablert som følge av miljøkrav/-reguleringer som myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for framvekst av ny virksomhet.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak for å sikre et bærekraftig framtidig næringsliv. Det er et mål for departementet å føre en aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av miljøvennlige teknologier og tjenester. Dette bidrar til et bedret miljø og legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle konkurransemessige fortrinn. En rekke næringer i Norge har sin basis i et rent miljø, f.eks. reiseliv, fiskeri og skogbruk. Reiselivsnæringene er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Oppdrett og fiskeri er avhengig av internasjonal tillit til at norskekysten er lite forurenset. For disse næringene er det derfor positivt at norske myndigheter har satt strenge utslippskrav overfor oljeindustrien.

Tre sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og miljøvennlige varer og tjenester
- arbeide aktivt i FNs sjøfartsorganisasjon IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Resultater fra aktiviteten i 2008 og aktuelle tiltak framover

Tiltakene er knyttet til departementets tre mål og Miljøverndepartementets resultatområder.

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

Nærings- og handelsdepartementet støtter Standard Norges arbeid med å være en pådriver i ISO i utviklingen av internasjonale standarder for kvantifisering og kommunikasjon av klimaspør. Internasjonale standarder for klimaspør og en internasjonal klimamerkeordning vil gi bedriftene like konkurransevilkår internasjonalt på dette området.

Nærings- og handelsdepartementet deltar løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljø- og klimaforhandlinger.

Norsk Romsenters nasjonale utviklingsprogrammer som SatHav, SatLuft og SatRisk dreier seg i betydelig grad om å bidra til hjemlig gjennomføring av miljø- og ressursovervåking i samarbeid med etater som SFT, Kystvakten og Direktoratet for naturforvaltning. Dette omfatter temaer som spenner fra ras- og flomfare til ozon/UV-stråling og oljesøl/miljøkriminalitet.

Norge skal delta i utbyggingen av det felles-europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo. Galileo vil gi økt ytelse innen satellittnavigasjon i nordområdene. Dette vil bidra til effektiv overvåking av miljø, skipstrafikk og andre aktiviteter i norske havområder. Mer presise og stabile navigasjonstjenester er av stor betydning for sikker transport på sjøen, i luften og på land.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) klassifiserer alle sine saker i miljørisikokategorier i henhold til OECDs miljøretningslinjer for eksportkreditter og -garantier. GIEK går til dels lengre enn kravene fra OECD da de også vurderer skipssaker og mindre saker.

Resultatområde 2 – Bevaring og bruk av kulturminner

Nærings- og handelsdepartementet følger opp prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer når det gjelder gamle nedlagte gruver i departementets eie. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard kartlegger bygningsmassen og har startet vedlikeholdsarbeider på enkelte bygninger. I 2008 ble sjakttårnet ved Vigsnes kobbergruve rehabilitert.

Resultatområde 3 – Underområde 4: Miljøgifter

Statens forurensningstilsyn (SFT) har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er vesentlig redusert. Etaten vurderer i samarbeid med SFT ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard foretok månedlige målinger i 2008 i Sulitjelma fordi utslippene varierte. Målingene viser at avrenningen synes å ha stabilisert seg og ligger på samme nivå som året før. For 2008 sett under ett er utslippene noe for høye sammenlignet med kravene fra SFT. Undersøkelsen høsten 2008 viste at fisken i Langvannet holdt tilfredsstillende kvalitet.

SFT har gitt Nærings- og handelsdepartementet pålegg om å utrede mulige forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken gruver. Departementet har gitt Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard oppdraget med å foreslå tiltak som vil legges fram for forurensningsmyndigheten.

Det har ikke vært merkbare endringer i utslippene av tungmetaller til Orkla og i Fagerliområdet. Situasjonen følges imidlertid fortløpende med målinger, og det er etablert et eget beredskapsopplegg for området.

På Røros har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard etablert et fullskala våtmarksanlegg for rensing og utfelling av tungmetaller.

I Follidal er arbeidet med å optimalisere vannstrømmene i gruveområdet ferdigstilt. Målingene ligger på samme nivå som tidligere år. Pilotprosjektet med våtmarksrensing fortsetter ut i 2009.

Nærings- og handelsdepartementet fremmer i statsbudsjettet for 2010 forslag om å videreføre fullmakten til å utgiftsføre utbetalinger uten bevilgning knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten til Raufoss ASA innenfor en garanti-ramme på 90 mill. kroner. På bakgrunn av tiltak som er gjennomført etter at den statlige miljøgarantien ble etablert i 2004, er det registrert en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i Raufoss Industripark, bl.a. ved at nær 500 tonn tungmetaller er fjernet fra jordsmonnet og fraktet til godkjente deponier. Overvåkingen viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene og at påvirkningen fra Raufoss Industripark er betydelig redusert. Oppryddingsprosjektet på Raufoss er dermed godt på vei til å oppfylle SFTs pålegg og de miljømålene som er etablert. Det legges opp til at resterende tiltak som er nødvendige for å tilfredsstille SFTs pålegg til Raufoss Næringspark ANS

gjennomføres i løpet av 2009. Utgiftene i 2010 vil hovedsakelig knytte seg til etablering og drift av ulike miljøovervåkingsprogrammer.

Resultatområde 3 – Underområde 5: Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljøet, verdiskapingen og til en markedsmessig håndtering av avfall. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet i forbindelse med høringssaker og EUs direktiver på området.

Resultatområde 4 – Underområde 1: Klimaendringer

Regjeringen la i juni 2007 fram St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk (klimameldingen), som bl.a. inneholder klimahandlingsplaner for fastlandsindustrien og for nasjonal sjøtransport. Nærings- og handelsdepartementet deltok i utformingen av disse klimahandlingsplanene. Nærings- og handelsdepartementet vil videre bidra til at planene blir fulgt opp i årene som kommer.

Skip i innenriksfart er en del av dagens klimaregime. Innenriksfart er omfattet av CO₂-avgift på kjøp av bunkers. I Regjeringens maritime strategi «Stø kurs» som ble lagt fram i oktober 2007, er miljøvennlig vekst i de maritime næringer en viktig målsetting. Det er bl.a. gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge at Nærings- og handelsdepartementet har midler til å sikre en mer miljøvennlig skipsfart. I statsbudsjettet for 2008 ble bevilgningene til ordninger for maritim forskning og innovasjon i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge økt med 60 mill. kroner.

I statsbudsjettene for 2008 og 2009 ble det bevilget totalt 200 mill. kroner til oppfølgingen av «Stø kurs.» Det er bevilget midler til maritim forskning og innovasjon, miljøprosjekter i de maritime næringer og til utvikling av nærskipfartsflåten. Strategiens satsingsområder miljø, krevende miljøvennlige maritime operasjoner og avansert transport og logistikk er prioriterte områder for de maritime virkemidlene i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. En søknadsrunde for disse innovasjonsområdene ble utlyst allerede høsten 2007 gjennom det nye MAROFF-programmet. I 2009 er det avsatt minst 10 mill. kroner til krevende maritime operasjoner i nordområdene. Regjeringen følger opp satsingen i maritim strategi i budsjettframlegget for 2010 gjennom bevilgninger til maritim forskning, innovasjon og kompetanse.

Innenfor romvirksomhet satses det både på nasjonale og internasjonale miljørelevante programmer. Norge deltar bl.a. i det europeiske GMES-programmet (Global Monitoring for Environment and Security). GMES er et miljøovervåkingssamarbeid mellom European Space Agency (ESA), Europakommisjonen og EUs medlemsland. I perioden 2011–2018 vil det bli skutt opp en rekke avanserte miljø- og klimaovervåkingssatellitter som vil ha særdeles god dekning i nord. GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon. I 2005 ble det vedtatt en 10-års implementeringsplan for GEOSS. Norge har sluttet seg til retningslinjene for det videre arbeidet og har bidratt finansielt. I framtiden vil dette systemet kunne gi oss viktig informasjon om bl.a. klimaendringer og naturkatastrofer. Norske myndigheter arbeider for å øke bevisstheten om verdensrommets rolle innenfor klimaovervåkingen og forsøker å påvirke den europeiske romfartsorganisasjonen ESA til å utvikle nye satellitter til klimaforskning.

Aerosoler og skydannelse anses som det største usikkerhetsmomentet i dagens klimamodeller. EarthCARE er en av ESAs kommende forsknings-satellitter som vil gi økt forståelse av aerosolenes betydning for global oppvarming og skydannelse. EarthCare er planlagt skutt opp i 2013.

Resultatområde 3 – Underområde 3: Oljeforurensning

Norge har lang erfaring i å bruke radarbilder fra satellitter til å overvåke oljesøl og ulovlig fiske. Mesteparten av denne varslingstjenesten utøves fra Tromsø ved KSAT. Europas nye radarsatellitt, Sentinel-1, som nå er under bygging i den europeiske romvirksomhetsorganisasjonen ESA, vil få en svært sentral rolle i framtidens oljesølovervåking.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og miljøvennlige varer og tjenester

Norges forskningsråd

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er som regel sektorovergripende. Forskning på dette feltet er derfor avhengig av faglig samarbeid på tvers av fagrensener og sektorer. Miljørelevant forskning er derfor utbredt i satsinger som har andre hovedformål. Norges forskningsråd følger opp miljørelevant forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inklud-

derer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer, og hvordan man kan drive næringsvirksomhet med mindre miljøkonsekvenser. En rekke av de andre brukerstyrte programmene bidrar også med miljørelevante forskning innenfor klima, energi og industri. Norges forskningsråd vurderer hvert enkelt prosjekt med hensyn til miljøkonsekvenser.

Norges forskningsråd støttet miljørelevant forskning med 1,2 mrd. kroner i 2008. Dette er en økning på 75 mill. kroner (7,8 pst.) sammenlignet med 2007. Innenfor kategorien «miljørelevant forskning» utgjorde klimaforskning ca. 23 pst., bærekraftig energi ca. 25 pst., økosystemer, mangfold og friluftsliv ca. 20 pst., miljøteknologi ca. 19 pst., forurensing av luft, vann, jord og biologiske systemer ca. 11 pst., og kulturminner og kulturmiljøer ca. 2 pst. Det meste av miljøforskningen foregår i programmer (70 pst.). En mindre del av miljøforskningen foregår i virkemidler som infrastruktur og institutttiltak (23 pst.) og frittstående prosjekter (6 pst.).

Bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er i hovedsak rettet mot underkategorien bærekraftig energi, gjennom programmer som Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), Nanomat og Renergi. Denne bevilgningen utgjør i overkant av 10 pst. av den totale bevilgningen innenfor miljørelevant forskning.

Innovasjon Norge

Gjennom styringsdialogen med Innovasjon Norge legges det vekt på miljø og energi. Innovasjon Norge har de senere årene benyttet betydelige midler til miljøprosjekter. I 2008 gikk 618 mill. kroner til prosjekter som vurderes som miljørettede. De fleste miljørettede tiltakene som Innovasjon Norge har vært involvert i de senere årene, har vært prosjekter der utvikling eller implementering av et miljøprodukt eller tjeneste har stått sentralt. Innovasjon Norge har betydelige nettverksaktiviteter som er miljørelevante, og selskapet har samarbeidet med flere eksisterende bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi.

Regjeringen foreslår å bevilge 100 mill. kroner til en satsing på miljøteknologi i statsbudsjettet til 2010. Satsingen skal bidra til å fremme forretningsutvikling som i neste omgang styrker norsk industrikonkurransesevne på lengre sikt. Det overordnede formålet med satsingen er å stimulere til flere prosjekter innen miljøteknologi. Målgruppen for satsingen er små, mellomstore og store bedrifter i hele landet som skal igangsette eller er i gang med pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen miljøteknologi. Prosjektene skal være samfunnsøkonomisk

lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

Nasjonal strategi for miljøteknologi

I St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge, er et av de sentrale tiltakene at Regjeringen skal legge fram en nasjonal strategi og opprette et strategisk råd for miljøteknologi. Det strategiske rådet ble opprettet høsten 2008 og ledes av nærings- og handelsministeren med bistand fra miljø- og utviklingsministeren. Rådet teller 25 medlemmer og har deltakelse fra næringsliv, kunnskapsmiljøer, arbeidstakersiden og miljøbevegelsen. I tillegg er det etablert et underliggende arbeidsutvalg og et næringslivssekretariat. Den endelige strategien skal lanseres tidlig i 2010. Strategien vil være en sentral del av en helhetlig og framtidsrettet næringspolitikk.

I forbindelse med utarbeidelse av den nasjonale strategien er det gjennomført flere arbeider. MENON Business Economics har kartlagt status på miljøteknologiområdet og gjennomført en spørreundersøkelse blant norske miljøteknologibedrifter.² Videre har næringslivssekretariatet hatt såkalte dialogmøter med næringslivet og Innovasjon Norge har kartlagt teknologistatus på ulike miljøområder. Til slutt har Norges forskningsråd kartlagt virkemiddelbruk i andre land og Statens forurensningstilsyn har kartlagt strategiske mål i andre land.

Kartleggingsarbeidet indikerer at lovgiving og miljøreguleringer er de viktigste driverne bak utvikling av miljøteknologi. I tillegg indikerer arbeidet at mange norske miljøteknologibedrifter har utviklet seg i tilknytning til de store næringsklyngene i Norge, men samtidig befinner mange av bedriftene seg i grenseland mellom flere av disse klyngene.

Relevante forskningsprogrammer i EU

Norge deltar i EUs Competitiveness and Innovation Programm (CIP). CIP består av tre ulike delprogrammer som alle skal fremme bærekraftig innovasjon. Nærings- og handelsdepartementet har koordineringsansvaret for CIP og ansvaret for å ivareta innovasjons- og entreprenørskapssøylen. Innovasjon- og entreprenørskapsprogrammet retter seg mot miljøvennlige innovasjoner som bl.a. støtte til utvikling av nye produksjonsprosesser og forretningsmodeller. Midlene skal bidra til at både

² Rapporten «Miljøteknologi – potensial og hindre for utvikling av norske konkurransedyktige bedrifter» er lagt ut på SFTs nettsted Miljøteknologi.no.

miljøet og EUs mål om konkurransevne og økonomisk vekst blir ivaretatt.

Resultatområde 3 – Underområde 1: Helhetlig hav- og vannforvaltning

Skip har mulighet til å transportere store godsmengder med høy energieffektivitet og lave utslipp pr. produkt. I tillegg gir infrastrukturen til sjøtransport begrensede naturinngrep. Det er likevel en rekke miljøutfordringer knyttet til skipsfart. Den raske etterspørselen etter transporttjenester vil med dagens teknologi utfordre rammene for en bærekraftig utvikling. I tillegg er det økt fokus på miljøvennlige løsninger som innebærer at et skip designes, bygges, utstyres, driftes og resirkuleres på en måte som bidrar til minst mulig utslipp. Regjeringen er opptatt av at de norske maritime næringene skal ligge i front på miljøområdet. Dette krever sterk norsk satsing på forskning og innovasjon, og vilje til å gå foran i implementering av nye miljøvennlige løsninger.

I forbindelse med oppgjøret av skattekredittene fra den forrige rederiskatteordningen har rederiene anledning til å benytte inntil en tredjedel av beløpet til miljøtiltak. Dette vil gi positive miljøeffekter, bidra til å oppfylle næringens miljøambisjoner og gi verdiskaping og sysselsetting i utstyrindustrien. Når det gjelder miljøavtalen for å oppnå Norges forpliktelse gjennom Gøteborg-protokollen, vil også dette føre til verdiskaping og sysselsetting i utstyrindustrien.

Resultatområde 1 – Underområde 4: Friluftsliv

Som en oppfølging av Soria Moria-erklæringen, la Nærings- og handelsdepartementet i desember 2007 fram en reiselivsstrategi, hvor ett av tre hovedmål er at Norge skal være et bærekraftig reisemål. Som en del av oppfølgingen av dette arbeidet ble prosjektet Bærekraftig reiseliv 2015 satt i gang i 2008. Fem pilotdestinasjoner og seks bransjegrupper ble plukket ut for å utarbeide mål og kommersielle tiltak som kan sikre at utviklingen i områdene og de respektive bransjene går i en bærekraftig retning. Dette skal gi mer kunnskap om hvordan man kan arbeide med bærekraftig reiseliv i praksis.

Videre ble det i 2008 lansert et forskningsprogram for reiseliv i Norges forskningsråd. Bærekraftig reiseliv er ett av tre prioriterte områder i programmet. Vestlandsforskning har satt i gang et prosjekt som bl.a. skal bidra til økt kunnskap om muligheter og kritiske faktorer for et CO₂-nøytralt reiseliv.

Innovasjon Norge har overtatt arbeidet med sertifiseringen «Norsk økoturisme.» Sertifiseringen tar sikte på å være en høythengende anerkjennelse for småskala, naturbaserte reiselivsbedrifter. Bedriftene må tilfredsstillende en rekke miljø- og kvalitetskriterier for å gjøre seg kvalifisert til kvalitetsstempelen.

Nærings- og handelsdepartementet ledet i 2008 arbeidet med å se på hvordan nasjonalparker og andre vernede områder kan benyttes i reiselivssammenheng. En rapport fra en arbeidsgruppe forelå i januar 2009.

Resultatområde 4 – Underområde 3: Langtransporterte luftforurensninger

Norge fikk i april 2008 gjennomslag for et vedtak i IMO om nye og strenge krav som skal redusere luftforurensning fra skip. De nye kravene berører både svoveldioksider (SO₂) og nitrogenoksider (NO_x). Vedtaket medfører at skip som bygges etter 2011 skal ha 15–20 pst. lavere NO_x-utslipp enn i dag. Skip som bygges etter 2016 skal redusere utslippene med 80 pst. i spesielt sårbare områder.

NO_x-forpliktelsen i Gøteborg-protokollen er en av utfordringene Norge står overfor de nærmeste årene. Gjennom Gøteborg-protokollen har Norge forpliktet seg til å redusere de samlede årlige utslippene av nitrogenoksider (NO_x) til maksimalt 156 000 tonn innen 2010. For å stimulere til utslippsreduksjoner ble det fra 1. januar 2007 innført en avgift på NO_x-utslipp på 15 kroner pr. kilo utslipp. Avgiften omfatter skip med installert motoreffekt over 750 kW, større motorer, kjeler og turbiner i industrien og fakler på offshoreinstallasjoner og landanlegg.

I Stortingets budsjettbehandling for 2007 ble det enighet om at det skulle åpnes for miljøavtaler mellom staten og avgiftspliktige aktører. Ved inngåelse av en miljøavtale skulle avgiftplikten frafalle. I januar 2008 ble det enighet om en avtale mellom staten ved Miljøverndepartementet og 14 næringsorganisasjoner om NO_x-reduserende tiltak (NO_x-avtalen) med klart fastsatte mål. Avtalen ble undertegnet 14. mai 2008. Ifølge avtalen forplikter næringsorganisasjonene seg til å redusere utslippene med 31 000 tonn innen utgangen av 2010. Avtalebedriftene har selv satt opp et fond – Næringslivets NO_x-fond – som finansierer NO_x-tiltak der dette er mest kostnadseffektivt. Pr. juni 2009 er 539 bedrifter blitt med i NO_x-fondet. Fondet blir finansiert ved innbetalinger fra bedriftene i henhold til deres utslipp. Betalingssatsen pr. kg NO_x fastsettes av fondet selv. Avtalen vil redusere bedriftenes kostnader betydelig og samtidig gi økt

sikkerhet om oppnådde reduksjoner. Avgiftsfritaket gjelder i tre år – 2008, 2009 og 2010. Reduksjonene skal være gjennomført innen utgangen av 2011. Hvis næringsorganisasjonene har oppfylt mindre enn 90 pst. av den årlige forpliktelsen innen fristen, må de betale avgift for det aktuelle året. Ordningen er notifisert og godkjent av EFTAs overvåkingsorgan ESA fra 16. juli 2008.

Regjeringen har bevilget kompensasjonsordninger for de næringene som berøres sterkest av NO_x-avgiften. Ved behandling av revidert budsjett for 2008 ble det vedtatt å redusere kompensasjonsordningene med om lag 130 mill. kroner.

Styret i Næringslivets NO_x-fond har hittil behandlet over 310 søknader om støtte til NO_x-reduserende tiltak. Samlet støtte som er innvilget er om lag 1,2 mrd. kroner. En betydelig andel av støttetiltakene gjelder for skip. Tiltakene som har fått støtte er i stor grad katalytisk rensing av utslipp ved hjelp av urea, lav-NO_x løsninger ved ombygging av skipsmotorer, delfinansiering av ny motor, overgang til gass og gjenvinning av varme fra eksosgasser.

Arbeide aktivt i IMO for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Resultatområde 4 – Underområde 1: Klimaendringer

Regjeringen foreslår i klimameldingen at Norge skal fortsette pådriverrollen i FNs sjøfartsorganisasjon IMO. Skipsfarten er viktig for verdenshandelen og det forventes vekst i skipstransport fram til 2020. I arbeidet med å redusere skipsfartens klimagassutslipp skal Norge være innovativ, utrede og foreslå både markedsbaserte virkemidler og krav gjennom regler.

I dag er det ikke noe bindende klimaregime for internasjonal skipsfart. IMO har imidlertid en «Assembly resolution» som identifiserer hva IMOs miljøkomité skal arbeide med for å oppnå utslippsreduksjoner. Klimaforliket viser til at skipsfart skal inn i en framtidig klimaavtale og at IMO skal trekkes med i dette arbeidet. Det er løpende en diskusjon i IMOs miljøkomité om et mulig markedsbasert system for klimagassreduksjoner fra hele skipssektoren. IMO vil trolig gi en indikasjon på hvilket markedsbasert system de ønsker å vurdere nærmere innen utgangen av 2010. Norge har presentert et forslag om et kvotehandelssystem inn i dette arbeidet.

IMO har gjennomført en klimagasstudie. Norge har vært med å finansiere studien og den Trondheimsbaserte forskningsinstitusjonen Marintek har ledet arbeidet. Studien vil være et viktig underlagsmateriale i IMOs framtidige klimaarbeid.

Resultatområde 1 – Underområde 3: Fremmede arter og GMO

Introduksjon av fremmede organismer er i dag en trussel mot det biologiske mangfoldet i marine økosystemer. Skip som kommer fra andre deler av verden med lignende klimatiske og økologiske forhold utgjør den største faren. IMO vedtok i 2004 en ny konvensjon om håndtering og rensing av ballastvann og sedimenter fra skip (Ballastvannskonvensjonen). Konvensjonen fastslår at i en overgangsperiode skal ballastvann skiftes ut i åpent farvann. Krav til rensing av ballastvannet vil bli innført over en tidsperiode fra 2011 til 2016, avhengig av skipets størrelse og byggeår.

Konvensjonen er ikke trådt i kraft og spredning av fremmede arter via ballastvann vil derfor fortsette å være en utfordring i perioden fram mot 2020. Internasjonale overenskomster om skifte eller behandling av ballastvann og generelt økende bevissthet om ballastvannproblematikken forventes å redusere faren for skadevirkninger.

Norge har ratifisert IMOs konvensjon om ballastvann. Norge ved Sjøfartsdirektoratet har utarbeidet en nasjonal forskrift om hindring av spredning av fremmede marine organismer via ballastvann og sedimenter fra skip (ballastvannsforskriften). Forskriften vil gjennomføre ballastvannskonvensjonen. Forskriften stiller krav om at alle skip som seiler inn og ut av norsk økonomisk sone eller territorialfarvann og som har tatt opp ballastvann utenfor nærmere bestemte områder, skal håndtere ballastvannet ved rensing, utskifting eller levering til mottaksanlegg. Forskriften trer i kraft 1. januar 2010. Regelverket vil sikre at Norge følger opp sine forpliktelser under ballastvannskonvensjonen og med dette reduserer risikoen for introduserte arter i norske farvann.

Resultatområde 3 – Underområde 3: Oljeforurensning

I 2005 vedtok EU nye regler for bekjempelse av forurensning fra skip ved introduksjon av straffebestemmelser. Straffebestemmelsene dekker forurensning som følge av forsettlige og grovt uaktomme handlinger i EUs farvann og med tilleggende internasjonalt farvann. Rettsakten er EØS-relevant, men straffebestemmelsene omfattes ikke av EØS-avtalen. For øvrig er Norge positiv til samarbeid med EU om bekjempelse av forurensning fra skip. I tillegg til utfasing av tungolje globalt, fremmet Norge et forslag i IMO om forbud mot bruk av tungolje for skip i Antarktis. Dette ble vedtatt i april 2008. Det innebærer i praksis at skip innen få år ikke får benytte den sterkt foruren-

sende tungoljen som drivstoff. Skip må da konvertere til et renere drivstoff som medfører redusert utslipp av svovel til luft, reduksjoner i partikkelutslipp og mindre oljeforurensning hvis det skulle skje et skipshavari nær land.

En ny skipssikkerhetslov trådte i kraft 1. juli 2007. Loven gjelder for norske skip uansett hvor de befinner seg. Loven gir anvendelse innenfor norsk territorialfarvann ved Svalbard og Jan Mayen. Dette åpner for å kontrollere utenlandske skip på Svalbard gjennom havnestatskontroll.

Norge har lang erfaring i å bruke radarbilder fra satellitter til å overvåke oljesøl og ulovlig fiske. Mesteparten av denne varslingstjenesten utøves fra Kongsberg Satellite Services sin stasjon i Tromsø. Europas nye radarsatellitt, Sentinel-1, som nå er under bygging hos den europeiske romfartsorganisasjonen ESA, vil få en svært sentral rolle i framtidens oljesøloverblikking.

Resultatområde 3 – Underområde 1: Helhetlig hav- og vannforvaltning

Skipsfart er en viktig faktor for økt aktivitet i Nordområdene. Helhetlig forvaltning av det marine miljøet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten viser til forventet økning av sjøtransport i dette havområdet. I forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten er det identifisert enkelte områder som framstår som særlig verdifulle og sårbare i miljø- og ressursmessig forstand, og som derfor krever særlig aktsomhet. Det kan nevnes at Norge gjennom IMO har fått godkjent seilingsleder utenfor territorialfarvannet på strekningen Vardø–Røst for trafikk som representerer en særlig miljørisiko. IMO arbeider for tiden med en revisjon av Anneks V om søppel. Dette var et av tiltakspunktene i planen for helhetlig forvaltning av det marine miljøet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

Skipstrafikken langs Norskekysten øker i takt med den generelle økonomiske utviklingen i Norge og i verden for øvrig. Økt petroleumsaktivitet både nordvest i Russland og i Norskehavet og Barentshavet bidrar også til vekst i skipstrafikken gjennom Norskehavet. Siden sjøtransporten er en internasjonal næring, fastlegges rammebetingelsene for en sikker, miljøvennlig og effektiv sjøtransport i stor grad på internasjonalt nivå, og den reguleres i stor utstrekning gjennom internasjonal rett. Det internasjonale regelverket legger på denne måten viktige rammer for Norges regulering av sjøtransporten i Norskehavet. I forbindelse med forvaltningsplanen for Norskehavet har Regje-

ringen igangsatt et arbeid med å vurdere seilingsleder eller andre trafikkregulerende tiltak fra Røst og sørover langs Norskekysten. Etablering av trafikkreguleringstiltak utenfor territorialfarvannet krever godkjenning av IMO.

Båter over 300 bruttotonn er pålagt å ha et automatisk identifikasjonssystem, AIS, som sender informasjon om bl.a. skipets posisjon, fart, kurs, last og navn til Kystverket. Den norske AIS demonstrasjonssatellitten som skytes opp høsten 2009 vil gi et langt større dekningsområde enn dagens system på land og kan dermed bidra i kampen mot internasjonal miljøkriminalitet til sjøs i nord.

Resultatområde 3 – Underområde 5: Avfall og gjenvinning

En ny konvensjon om opphugging av skip basert på et norsk forslag ble vedtatt på IMOs diplomatkonferanse i mai 2009. Konvensjonen er et viktig grunnlag for å hindre de store miljøproblemene ved skipsopphugging ved at den inneholder krav til skipet gjennom hele livssyklusen, inkludert at skipet skal klargjøres før det går til opphugging. Med skipet skal det følge en fullstendig innholdsliste av miljøfarlige stoffer. Videre skal opphuggingsstedene være autorisert til å hugge opp skipet på en forsvarlig måte, håndtere alle stoffer skipet inneholder og arbeidstakerne som utfører opphuggingen skal ha opplæring og beskyttelsesutstyr.

Grønn stat

Miljøledelse i Nærings- og handelsdepartementet

Departementet har innført miljøledelse i sin virksomhet. Krav til miljøledelse er også tatt opp i styringsdialogen med underliggende virksomheter. I departementet er det iverksatt en kartlegging av ulike indikatorer av betydning for miljøarbeidet og hvordan disse skal følges opp i styringen av virksomheten. Dette omfatter også oppfølging av tiltak i handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. Nærings- og handelsdepartementet har formidlet til underliggende virksomheter at Handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser skal følges opp.

Nærings- og handelsdepartementet har videre pålagt Innovasjon Norge å følge opp gjeldende standarder om samfunnsansvar. Innovasjon Norge har fått i oppdrag å videreføre og forsterke sitt arbeid knyttet til samfunnsansvar og integrere sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift. Dette inkluderer også miljø- og samfunnsansvar i anskaffelser.

11 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskaper:

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Nils E. Joachim Høegh-Krohn mottok kr 2 475 000 i lønn for 2008. I tillegg ble en bonus opptjent i 2007 på kr 1 497 000 utbetalt i 2008. Annen godtgjørelse utgjorde kr 253 000, mens livpremie og forsikringer utgjorde kr 257 000. Selskapet har inngått en innskuddsbasert pensjonsordning som gjelder alle ansatte.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Asbjørn Kyrkjeeide mottok kr 1 013 576 i lønn for 2008. Annen godtgjørelse var på kr 12 843, mens ytelse til pensjonsforpliktelser utgjorde kr 79 058. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse og avtalefestet pensjon fra 62–67 år. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Robert Hermansen gikk av som administrerende direktør i mars 2008 og mottok kr 380 000 i lønn. Ny administrerende direktør, Bjørn Arnestad, mottok lønn på kr 1 330 000. Årets pensjonsrelaterte ytelser til ny administrerende direktør utgjorde kr 330 000. Andre godtgjørelser utgjorde kr 56 000.

Administrerende direktør inngår i samme ordinære alderspensjonsordning (67 år) som øvrige ansatte, men inngår ikke i førtidspensjonsordning fra 60 år. Det foreligger ikke sluttvederlagsordning eller bonusordning for administrerende direktør.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og styre. Administrerende direktør Oddvar Midtkandal sluttet i september 2008, og ny administre-

rende direktør Jon Erik Nygaard overtok. Lønn til administrerende direktør utgjorde kr 973 628 og andre godtgjørelser kr 48 616 i 2008.

Entra Eiendom AS

Kyrre Olaf Johansen tiltrådte som ny administrerende direktør 1. september 2008 og mottok lønn på kr 950 000 og andre godtgjørelser på kr 43 000 i 2008. Konstituert administrerende direktør, Torodd Bøystad, mottok fast lønn på kr 2 934 000, resultatavhengig lønn på kr 367 000 og andre godtgjørelser på kr 143 000 i 2008. Pensjonsutgifter til kollektiv ordning i Statens Pensjonskasse utgjorde henholdsvis kr 35 000 og kr 103 000 for den nye og konstituerte administrerende direktør i 2008.

Flytoget AS

Thomas Havnegjerde fratrådte som administrerende direktør i oktober 2008. Han ble i november etterfulgt av Linda Bernander Silseth. Lønn til administrerende direktør utgjorde kr 1 775 000 og annen godtgjørelse kr 116 000 i 2008. Pensjonskostnadene utgjorde kr 93 000.

Lønn til administrerende direktør er fastsatt til kr 1 650 000 pr. år. Administrerende direktør har avtale om forlenget gjensidig oppsigelsestid i seks måneder. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, får hun i tillegg 12 måneders etterlønn. Etterlønn samordnes fullt ut med andre arbeidsinntekter.

Administrerende direktør inngår i selskapets kollektive pensjonsordning. Denne gir en pensjonsytelse på 66 pst. av sluttlønn (inntil 12 G) forutsatt full opptjening i Flytoget ved fylte 67 år. Bonus er fastsatt til maksimalt tre måneders lønn.

Mesta AS

Kyrre Olaf Johansen fratrådte stillingen som administrerende direktør i 2008. Han ble etterfulgt av Harald Rafdal i november 2008. Lønn til administrerende direktør utgjorde kr 3 127 206 i 2008. Lønnen er fordelt på tidligere administrerende direktør, konstituert administrerende direktør og ny

administrerende direktør med henholdsvis kr 1 946 011, kr 708 717 og kr 472 478.

Årets pensjonskostnader til administrerende direktør utgjorde samlet kr 41 775 og er fordelt med henholdsvis kr 1 100 og kr 40 675 på tidligere og ny administrerende direktør. Annen godtgjørelse til administrerende direktør utgjorde kr 145 980 og er fordelt med henholdsvis kr 113 260 og kr 32 720 på tidligere og ny administrerende direktør.

Administrerende direktør har avtale om seks måneders lønn i oppsigelsestiden og 12 måneders etterlønn. Administrerende direktør er medlem av selskapets kollektive pensjonsordning og har rett til 66 pst. av lønn ved oppnådd pensjonsalder. Administrerende direktør har rett til å fratruke ved fylte 65 år.

Administrerende direktør har en årslønn på 2 mill. kroner, firmabil og mulighet til resultatlønn-avtale. Det er ikke gitt lån/sikkerhetsstillelse til administrerende direktør.

Secora AS

Administrerende direktør Ole-Johnny Johansen mottok i 2008 kr 1 070 458 i lønn. Øvrige godtgjørelser utgjorde kr 6 748. Pensjonskostnadene var kr 90 490. Selskapets styre har utarbeidet retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til daglig leder og andre ledende ansatte. Retningslinjene ligger til grunn for selskapets nåværende og framtidige lederlønnspolitik.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok i 2008 kr 1 841 000 i lønn. Øvrige godtgjørelser utgjorde kr 96 000. Pensjonskostnadene var kr 116 000. Det er ikke inngått noen etterlønn-avtale med administrerende direktør ut over ordinære oppsigelsesvilkår på seks måneder.

SIVA SF

Administrerende direktør Harald Kjelstad mottok i 2008 lønn på kr 1 265 000. Annen godtgjørelse utgjorde kr 129 000. Pensjonskostnadene utgjorde kr 248 500. Under gitte forutsetninger har administrerende direktør rett og/eller plikt til å fratruke sin stilling. Han har likevel rett til å arbeide som seniorrådgiver og opprettholde lønn og andre ytelser inntil redusert arbeidsplikt kan iverksettes fra fylte 60 år, eller ved full pensjonering fra og med 67 år. Redusert arbeidsplikt innebærer inntil 50 pst. av full stilling og 66 pst. av full lønn. Pensjonsrettighetene, som også omfatter pensjonsmessig dekning for lønn over 12 G, opprettholdes som om han var fullt yrkesaktiv.

Statkraft SF

Konsernsjef Bård Mikkelsen mottok i 2008 lønn på kr 3 361 530. Andre ytelser var kr 248 358. Pensjonskostnaden utgjorde kr 3 757 921. Konsernsjefen har en pensjonsalder på 65 år med pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen. Ved fylte 62 år kan konsernsjefen fratruke sin stilling etter eget eller selskapets ønske. Dersom denne retten utøves, tilbys konsernsjefen stilling som rådgiver i selskapet med 66 pst. lønnsytelse fram til pensjonsalder.

Medlemmene av konsernledelsen har en pensjonsalder på 65 år med rett til 66 pst. av årslønnen. I perioden mellom 60 og 65 år har medlemmene av konsernledelsen avtaler som innebærer en gjensidig rett til nedtrapping av arbeidsoppgaver og arbeidsvederlag.

Hvert medlem av konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har en bonusordning som kan gi en årlig utbetaling på inntil kr 250 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål. Bonusrammen er fra 2008 økt til kr 500 000.

Konsernsjefen og konsernledelsen har ikke vederlagsordninger ved opphør utover det som er omtalt ovenfor. Det eksisterer heller ingen lån eller sikkerhetsstillelser.

12 Retningslinjer for statlig eierskap: Holdning til lederlønn

I september 2001 ble det fastsatt veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper. I henhold til endringene i allmennaksjeloven, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), er det med virkning fra generalforsamlingene våren 2007 bestemt at lederlønnsvilkår skal behandles på generalforsamlingen.

Retningslinjene har til hensikt å formidle hvilke forhold staten vil legge vekt på i sin stemmegivning når lederlønnfastsettelsen behandles på selskapets generalforsamling, men reflekterer også statens holdning til disse spørsmålene i selskaper der lederlønnfastsettelse ikke er egen sak på generalforsamlingen.

Retningslinjene gjelder for foretak og aksjeselskaper der staten har en direkte eierandel, men ikke selskaper der staten har indirekte eierskap eller porteføljeinvesteringer, gjennom f.eks. Argentum Fondsinvesteringer AS og Statens pensjonsfond. Retningslinjene gjelder ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006).

Retningslinjene erstatter *Veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper*, fastsatt første gang 3. september 2001 og senere revidert 28. juni 2004. Disse retningslinjene endrer ikke styrets ansvar eller rollefordelingen mellom generalforsamling og styret.

Med virkning fra 8. desember 2006 er det fastsatt følgende retningslinjer:

Definisjoner

- Ledende ansatte omfatter daglig leder og andre ledende ansatte, jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006), som viser til regnskapsloven og allmennaksjelovens regler om «ledende ansatte».
- Med kompensasjonsordning menes i disse retningslinjene en lønnspakke bestående av ett eller flere av følgende elementer: Fast lønn, variabel lønn (bonus, aksjeprogram, opsjoner og tilsvarende) og andre goder (pensjonsytelser, etterlønsordninger, frynsegoder og tilsvarende).
- Med opsjoner som avlønningsform menes her rett til å kjøpe aksjer til på forhånd avtalt pris. Retningslinjene sidestiller opsjonsavtaler hvor eventuell gevinst utbetales direkte uten fore-

gående fysiske transaksjoner (syntetiske opsjoner) med alminnelige opsjoner, jf. regnskapslovens krav til rapportering.

- Med aksjeprogram menes ordninger med direkte aksjeeierskap uten foregående opsjon. Dette kan innebære at den ansatte får aksjen som betaling, rabatt for aksjekjøp eller bonusutbetaling med betingelse om å kjøpe aksjer. Retningslinjene omfatter ikke aksjespareprogram for alle ansatte.
- Sluttvederlag omfatter her kompensasjoner i tilknytning til fratredelse og kan inneholde etterlønn, andre finansielle ytelser og naturalytelser.

Hovedprinsipper for fastsettelse av kompensasjonsordninger

- Lederlønnene i selskaper med helt eller delvis statlig eierskap skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper.
- Hovedelementet i en kompensasjonsordning bør være den faste grunnlønnen.
- Kompensasjonsordningene må utformes slik at det ikke oppstår urimelig godtgjørelse på grunn av eksterne forhold som ledelsen ikke kan påvirke.
- De enkelte elementer i en lønnspakke må vurderes samlet, med fast lønn, eventuell variabel lønn og andre goder som pensjoner og sluttvederlag som en helhet. Styret skal ha en oversikt over den samlede verdi av den enkelte leders avtalte kompensasjon.
- Det er hele styrets ansvar å fastsette retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. Daglig leders godtgjørelse fastsettes av styret.
- Styret må påse at lederlønsordningene ikke gir uheldige virkninger for bedriften eller svekker selskapets omdømme.
- Godtgjørelse for styrearbeid skal ikke være prestasjonsbasert eller variabel.
- Personer i ledelsen skal ikke ha særskilt godtgjørelse for styreverv i andre selskaper i samme konsern.
- Avtaler inngått før ikrafttreden av disse retningslinjene kan opprettholdes.

Opsjoner

Opsjoner og andre opsjonslignende ordninger skal ikke benyttes i selskaper der staten har eierandel.

Aksjeprogrammer

Aksjeprogrammer kan benyttes dersom det er særlig egnet til å nå langsiktige mål for selskapets utvikling, og der de bransjemessige forhold ligger til rette for bruk av slike ordninger. Aksjebasert avlønning må utformes slik at den bidrar til langsiktig innsats for selskapet og bør innebære bindingstid på aksjene på minst to år.

Variabel lønn

Eventuell variabel lønn skal bygge på følgende prinsipper:

- Det må være klare sammenhenger mellom de mål som ligger til grunn for den variable lønnen, og virksomhetens mål.
- Variabel lønn må være basert på objektive, definerbare og målbare kriterier.
- Kriteriene skal være basert på forhold lederen kan påvirke.
- Flere relevante målekriterier bør legges til grunn.
- En ordning med variabel lønn må være transparent og klart forståelig. Ved redegjørelse for ordningen er det vesentlig å få belyst den forventede og den maksimale utbetalingen for hver enkelt deltaker i programmet.
- Ordningen skal være tidsbegrenset.
- Samlet variabel lønn det enkelte år bør ikke overstige seks måneders fastlønn, med mindre særskilte hensyn tilsier det.

Pensjonsytelser

- Pensjonsvilkår skal være på linje med andre ansattes vilkår i selskapet.
- I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, skal pen-

sjonsalderen som hovedregel ikke settes lavere enn 65 år.

- Ved avtale om pensjon skal det tas utgangspunkt i opptjeningstid som gjelder for tilsvarende andre ansatte i virksomheten.
- Det skal tas hensyn til pensjon som er opptjent fra andre stillinger.
- Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 pst. av lønn. Lavere pensjonsalder enn 65 år skal føre til et lavere pensjonsnivå.
- Der virksomheten er helt eller delvis finansiert over statsbudsjettet, bør samlet pensjonsgrunnlag ikke overstige 12 G, med mindre konkurransemessige hensyn tilsier det.
- Pensjonsutbetalingene skal reguleres i takt med pensjonene i folketrygden og ikke med utgangspunkt i lønnsbetingelsene for den aktuelle stilling.
- Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen før den inngås.

Sluttvederlag

- I forhåndsavtale hvor toppleder fraskriver seg bestemmelsene om oppsigelsesvern i arbeidsmiljøloven kan det avtales sluttvederlag. Sluttvederlag bør ikke benyttes ved frivillig avgang.
- Sluttvederlag bør ikke overstige 12 måneders fastlønn i tillegg til eventuell lønn i oppsigelsestiden.
- Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute.
- Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag, oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd.

13 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Finansdepartementet har i samråd med berørte departementer etablert nye prosedyrer for innrapportering av nettobudsjetterte virksomheters kontantbeholdning pr. 31. desember med virkning for statsregnskapet for 2009. Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2010 utarbeidet tre standard-tabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetenes brutto

utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene.

Tabell 2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene.

Tabell 3 Virksomhetenes kontantbeholdning pr. 31. desember med spesifisering av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til: Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer (alle beløp i 1 000 kroner)

Utgifter og inntekter etter art

Utgiftsart	2007	2008
<i>Driftsutgifter</i>		
Lønnsutgifter	16 469	20 695
Varer og tjenester	63 171	50 755
Sum driftsutgifter	79 640	71 450
<i>Investeringsutgifter</i>		
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	619	742
Sum utgifter til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	619	742
<i>Overføringer fra virksomheten</i>		
Utbetalinger til andre statlige regnskaper		0
Utbetalinger til andre virksomheter	419 781	420 649
Sum overføringer fra virksomheten	419 781	420 649
Sum utgifter	500 040	492 841
<hr/>		
Inntektsart	2007	2008
<i>Driftsinntekter</i>		
Inntekter fra salg av varer og tjenester	0	0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0
Refusjoner	0	0
Andre driftsinntekter	48 625	47 471
Sum driftsinntekter	48 625	47 471

Inntektsart	2007	2008
<i>Inntekter fra investeringer</i>		
Salg av varige driftsmidler	0	0
Sum investeringsinntekter	0	0
<i>Overføringer til virksomheten</i>		
Inntekter fra statlige bevilgninger	434 400	451 354
Andre innbetalinger	0	0
Sum overføringer til virksomheten	434 400	451 354
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0
Andre finansielle innbetalinger (f.eks. innbetaling av rente)	-85	65
Sum finansielle aktiviteter	-85	65
Sum inntekter	482 940	498 890
Netto endring i kontantbeholdning	-17 100	6 049

Inntekter etter innektskilde

Inntektstype	2007	2008
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget</i>		
Bevilgninger fra fagdepartementet	434 400	451 354
Bevilgninger fra andre departement	0	500
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	434 400	451 854
<i>Offentlige og private bidrag</i>		
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	700	400
Bidrag fra private	1 000	1 200
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	9 309	9 317
Sum bidrag	11 009	10 917
<i>Oppdragsinntekter m.v.</i>		
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0
Oppdrag fra private	0	0
Andre inntekter og tidsavgrensninger	37 531	36 119
Sum oppdragsinntekter m.v.	37 531	36 119
Sum inntekter	482 940	498 890

Kommentarer til tabell 2

- Bevilgninger fra andre departementer knytter seg til overføring fra Fiskeri- og kystdepartementet i forbindelse med Norsk Romsenters bistand i arbeidet med nasjonal radionavigasjonsplan.

- Bidraget fra kommuner og fylkeskommuner er overføring fra Statens vegvesen i forbindelse med medfinansiering til et følgeprogram innen tjenesteutvikling og jordobservasjon.
- Bidrag fra private er betaling fra Kongsberg Satellite Services AS (KSAT) i forbindelse med datarettigheter til Radarsat-programmet. Belø-

- pet trekkes i fra den statlige bevilgningen til Radarsat-programmet.
- Tilskudd fra internasjonale organisasjoner er overføring fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Rakettskytefelt. Beløpet knytter seg til Frankrikes, Tysklands og Sveits' del av programmet.
 - Andre inntekter og tidsavgrensninger er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med NASA og ESA om å levere tjenester til NPP-programmet og Hinode-programmet, samt kommunikasjonstjenester til NASA og NOAA via fibersambandet til Svalbard. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter, og eventuelle forskjeller skyldes valutaeffekt.

Virksomhetens kontantbeholdninger pr. 31. desember

Balansedag 31. desember	31.12.2007	31.12.2008	Endring fra 2007 til 2008
<i>Kontantbeholdning</i>			
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	27 013	33 062	6 049
Beholdning på andre bankkonti	0	0	0
Andre kontantbeholdninger	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	27 013	33 062	6 049
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>			
Feriepenger m.v.	1 416	1 732	316
Skattetrekk og offentlige avgifter	1 780	1 985	205
Gjeld til leverandører	2 490	4 853	2 363
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	-7 098	-8 338	-1 240
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	-1 412	232	1 644
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår</i>			
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	-305	2 663	2 968
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	19 402	18 084	-1 318
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	840	3 559	2 719
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	0	0	0
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	19 937	24 306	4 369
<i>Andre avsetninger</i>			
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	0	0	0
Fri virksomhetskapiatal	7 229	6 914	-315
SUM andre avsetninger	7 229	6 914	-315

Balansedag 31. desember	31.12.2007	31.12.2008	Endring fra 2007 til 2008
<i>Langsiktig gjeld (netto)</i>			
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	1 259	1 610	351
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum langsiktig gjeld	1 259	1 610	351
Sum netto gjeld og forpliktelser	27 013	33 062	6 049

Kommentarer til tabell 3

- Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet dreier seg om valutaeffekt som rettes opp i påfølgende budsjettår.
- Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet er prosjekter som finansieres over nasjonale følgeprogrammer som ennå ikke er utbetalt.
- Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål er midler til medfinansiering av følgeprogrammer fra andre organisasjoner, hvor midlene ikke er satt i ansvar.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

1. I Prop. 1 S om statsbudsjettet for år 2010 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 900–953, 2421, 2426, 2428 og 2460	kr	73 764 027 000
b. Sum inntekter under kap. 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5613, 5614, 5625 og 5656	kr	50 341 091 000

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2010,
kapitlene 900–953, 2421, 2426, 2428 og 2460, 3900–3961, 5325,
5326, 5460, 5613, 5614, 5625 og 5656**

I
Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
900	Nærings- og handelsdepartementet			
	01 Driftsutgifter	170 927 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	36 000 000		
	23 Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>	8 000 000		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	20 400 000		
	72 Tilskudd til beredskapsordninger	3 000 000		
	73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>	11 000 000	249 327 000	
	Sum Administrasjon			249 327 000
Infrastruktur og rammebetingelser				
901	Styret for det industrielle rettsvern			
	01 Driftsutgifter	201 600 000	201 600 000	
902	Justervesenet			
	01 Driftsutgifter	85 800 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	2 000 000	87 800 000	
903	Norsk Akkreditering			
	01 Driftsutgifter	31 600 000	31 600 000	
904	Brønnøysundregistrene			
	01 Driftsutgifter	285 950 000		
	22 Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	213 500 000		
	23 Offentlige informasjonstjenester, <i>kan overføres</i>	14 550 000	514 000 000	
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Driftsutgifter	122 100 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	67 300 000	189 400 000	
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Driftsutgifter	12 900 000		
	30 Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	10 300 000	23 200 000	
907	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Driftsutgifter	302 600 000	302 600 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
908	Skipsregistrene			
	01 Driftsutgifter		18 200 000	18 200 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>		1 750 000 000	1 750 000 000
913	Standardisering			
	70 Tilskudd		30 500 000	30 500 000
	Sum Infrastruktur og rammebetingelser			3 148 900 000
Forskning, innovasjon og internasjonalisering				
920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd		1 307 000 000	1 307 000 000
922	Romvirksomhet			
	50 Norsk Romsenter		43 100 000	
	70 Kontingent i European Space Agency (ESA)		145 400 000	
	71 Internasjonal romvirksomhet		404 200 000	
	72 Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>		58 400 000	
	73 Galileo		124 200 000	775 300 000
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		56 000 000	56 000 000
929	Norsk Designråd			
	70 Tilskudd		36 000 000	36 000 000
934	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		13 000 000	
	73 Støtte ved kapitalvareeksport		366 000 000	
	74 Norsk deltakelse i EXPO 2010, <i>kan overføres</i>		12 500 000	391 500 000
937	Svalbard Reiseliv AS			
	71 Tilskudd		2 100 000	2 100 000
	Sum Forskning, innovasjon og internasjonalisering			2 567 900 000
Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter		10 700 000	10 700 000
953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd		15 000 000	15 000 000
	Sum Statlig eierskap			25 700 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond	350 000 000		
	51 Tapsfond, såkornkapitalfond	10 000 000		
	70 Bedriftsutvikling og administrasjon	435 300 000		
	71 Nettverk, profilering og reiseliv – programmer, <i>kan overføres</i>	405 000 000		
	72 Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	265 000 000		
	73 Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>	40 000 000		
	78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	3 700 000		
	79 Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>	15 500 000		
	90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	45 900 000 000	47 424 500 000	
2426	SIVA SF			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	37 700 000		
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	100 000 000		
	95 Egenkapital	200 000 000	337 700 000	
2428	Eksportfinans ASA			
	90 Lån	20 000 000 000	20 000 000 000	
	Sum Statsbankene		67 762 200 000	
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-69 300 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	69 300 000	0	
	72 Tilskudd til administrasjon av garantiordning for langsiktige kraftavtaler	10 000 000	10 000 000	
	Sum Statens forretningsdrift		10 000 000	
			73 764 027 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet			
	02 Ymse inntekter		101 000	101 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern			
	01 Patentavgifter	118 000 000		
	02 Varemerkeavgifter	55 000 000		
	03 Designavgifter	3 700 000		
	05 Inntekt av informasjonstjenester	8 700 000		
	06 Diverse inntekter	100 000		
	07 Avgifter knyttet til NPI	2 200 000		187 700 000
3902	Justervesenet			
	01 Gebyrinntekter	42 600 000		
	03 Inntekter fra salg av tjenester	13 940 000		
	04 Oppdragsinntekter	2 000 000		58 540 000
3903	Norsk Akkreditering			
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter	25 900 000		25 900 000
3904	Brønnøysundregistrene			
	01 Gebyrinntekter	385 800 000		
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	30 000 000		
	03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	100 000		415 900 000
3905	Norges geologiske undersøkelse			
	01 Oppdragsinntekter	30 150 000		
	02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	37 200 000		67 350 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer	200 000		
	02 Behandlingsgebyr, bergrettigheter og konsesjoner	2 150 000		2 350 000
3907	Sjøfartsdirektoratet			
	01 Gebyrer for skip og offshore-installasjoner i NOR	127 300 000		
	02 Maritime personellsertifikater	9 000 000		
	03 Diverse inntekter	5 000 000		
	04 Gebyrer for skip i NIS	37 000 000		
	06 Overtredelsesgebyr	22 500 000		200 800 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
3908	Skipsregistrene			
	01 Gebyrer NOR	11 850 000		
	02 Gebyrer NIS	5 300 000	17 150 000	
3950	Forvaltning av statlig eierskap			
	96 Salg av aksjer	10 000 000	10 000 000	
3961	Selskaper under NHDs forvaltning			
	70 Garantiprovisjon, Statkraft SF	14 800 000		
	71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000 000	23 800 000	
5325	Innovasjon Norge			
	50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000		
	70 Låne- og garantiprovisjoner	40 000 000		
	90 Avdrag på utestående fordringer	43 800 000 000	43 845 000 000	
5326	SIVA SF			
	70 Låne- og garantiprovisjoner	5 800 000		
	90 Avdrag på utestående fordringer	40 000 000	45 800 000	
5460	Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	385 500 000		
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	5 300 000		
	91 Avdrag på lån til byggelåns-garantiordningen	100 000	390 900 000	
	Sum Ordinære inntekter		45 291 291 000	
Renter og utbytte m.v.				
5613	Renter fra SIVA SF			
	80 Renter	30 300 000	30 300 000	
5614	Renter fra Garanti-instituttet for eksportkreditt			
	80 Renter	2 800 000	2 800 000	
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge			
	80 Renter på lån fra statskassen	400 000 000		
	86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa	3 000 000	403 000 000	
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning			
	85 Utbytte	4 613 700 000	4 613 700 000	
	Sum Renter og utbytte m.v.		5 049 800 000	
Sum departementets inntekter			50 341 091 000	

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 postene 01 og 21	kap. 3900 post 02
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 05, 06 og 07
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 postene 01 og 03

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakt)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan foreta utbetalinger til Garanti-instituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under byggelånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-instituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

V

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan utgiftsføre utbetalinger knyttet til utførte pålagte miljøltiltak etter virksomheten i Raufoss ASA innenfor gitt garantiramme på 90 mill. kroner uten bevilgning under kap. 960 Raufoss ASA, post 71 Refusjon for miljøltiltak.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	144 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

1. gi tilsagn om tilskudd på 115,96 mill. euro utover gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 159,26 mill. euro.
2. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2010. Fullmakten har som forutsetning at:
 - a) Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2010 kan gi tilsagn om lån ved eksport av kapitalvarer og skip til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Arrangement on Officially Supported Export Credits) tillater.
 - b) Eksportfinans ASA sin innlånspraksis for ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

VII

Fullmakt til å inngå forpliktelser utover gitt bevilgning i forbindelse med kjøp av utredninger og lignende

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger o.l. utover gitt bevilgning under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 340 mill. kroner.
2. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 110 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelige garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirkosomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
3. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overskrider sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond. Garantivirkosomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Virkosomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

4. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 6 500 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
5. Garanti-instituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

X

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om:

1. nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på inntil 500 mill. kroner
2. nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på inntil 2 500 mill. kroner

Andre fullmakter

XI

Fullmakter vedrørende Norsk Romsenter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

1. selge andeler i selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper.
2. benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper.

XII

Fullmakter til å avhende og bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2010 kan bortfeste hjemfalte gruveiendommer til museale formål vederlagsfritt.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Gruppen AS – 10/2009

